

TADEJ KRALJ

Slovenščina v Torontu in okolici nekoč in danes

Tadej Kralj je na Osnovni šoli narodnega heroja Rajka Hrastnik končal obvezno šolanje in se leta 2003 vpisal na Srednjo tehniško in poklicno šolo Trbovlje – program Tehniška gimnazija. Po opravljeni splošni maturi leta 2007 se je odločil za 4-letni univerzitetni študijski program Slovenskega jezika in književnosti (pedagoška smer) na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, kamor se je vpisal jeseni istega leta. Leta 2010 se je vzporedno vpisal na dvopredmetni študijski program Primerjalno slovansko jezikoslovje in Splošno jezikoslovje. V 3. letniku študija slovenistike je opravljal delo demonstratorja na Oddelku za slovenistiko na Katedri za zgodovinsko slovnico in dialektologijo. V študijskem letu 2008/2009 je med študijskimi počitnicami bival v Kanadi, tj. v Torontu, kjer se je prvič seznanil s slovensko skupnostjo. Delovanje torontske skupnosti Slovencev je spremljal tudi v študijskem letu 2009/2010 in napisal članek o življenju slovenske družine v Kanadi, ki ga je objavil v lokalnem časopisu. Diplomsko delo z naslovom *Jezik Zdravilskih bukev Filipa Orožna s konca 19. stoletja* je zagovarjal 8. 10. 2012 pod mentorstvom prof. dr. Irene Orel.

Od leta 2013 poučuje slovenski jezik na OŠ narodnega heroja Rajka Hrastnik. V tem času je opravil osnovno izobraževanje iz pedagogike Montessori na Montessori inštitutu v Ljubljani in se junija 2016 odpravil v Kanado, kjer je sodeloval z ustanovo HumberSide Montessori School Toronto. V študijskem letu 2016/2017 se je vpisal v doktorski študijski program Primerjalni študij idej in kultur na Podiplomski šoli ZRC SAZU. V letih 2017 in 2018 je opravljal terensko delo za svojo raziskavo v Torontu. Opravil je preko 40 intervjujev in se udeleževal različnih kulturnih prireditev, ki so jih prirejala slovenska društva in ustanove v Torontu in okolici. V šolskem letu 2017/2018 se je vključil v projekt *Izzivi medkulturnega sobivanja* ter aprila 2018 na strokovnem srečanju multiplikatorjev in članov strokovnih timov predstavil referat z naslovom *Metode poučevanja slovenščine kot drugega jezika v heterogeni učni skupini*.

Je avtor člankov v znanstvenih revijah, v katerih razpravlja o rabi in ohranjanju slovenskega jezika kot dediščinskega jezika pri predstavnikih slovenske skupnosti v Torontu. Na Uradu Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu je prijavil projekt o jezikovnem načrtovanju in ohranjanju slovenščine v slovenski skupnosti v Torontu, ki ga je v šolskem letu 2020/2021 zaradi epidemičnih razmer izvajal v sodelovanju s Slovenskim domom v Torontu kot koordinator in tutor na daljavo v programu Slovenian Language Tutoring Program. Na začetku leta 2021 je postal član Slovenskega doma v Torontu in maja istega leta prejel posebno priznanje Slovenskega doma za opravljeno prostovoljno delo. Novembra 2021 je uresničil zastavljeni projekt v sodelovanju z Uradom. V Torontu je v Slovenskem domu predstavil dva seminarja, in sicer izsledke raziskave z naslovom *Slovenščina nekoč in danes* in *Slovenian Language Tutoring Program*. Doktorsko disertacijo z naslovom *Raba slovenskega jezika pri predstavnikih slovenske skupnosti v Torontu* je pod mentorstvom doc. dr. Nataše Gliha Komac in somentorstvom red. prof. dr. Marjetke Golež Kaučič zagovarjal novembra 2021. V letu 2022 mu je Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu na nagradnem natečaju za najboljša diplomska, magistrska in doktorska dela na temo Slovencev v zamejstvu in po svetu podelil prvo nagrado.

ZORA
153

Tadej Kralj

**Slovenščina
v Torontu in okolici
nekoč in danes**

Maribor
2023

ZORA

153

Tadej Kralj

Slovenščina v Torontu in okolici nekoč in danes

Mednarodna knjižna zbirka ZORA
International Book Series ZORA

Urednik zbirke/*Editor*

Marko Jesenšek

Mednarodni svetovalni odbor

Editorial Advisory Board

Jožica Čeh Steger (Maribor)

Marc L. Greenberg (Lawrence, Kansas)

Alenka Jensterle Doležal (Praha)

István Lukács (Budapest)

Bernard Rajh (Maribor)

Emil Tokarz (Katowice)

Knjiga je izšla s finančno pomočjo Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu in Javne agencije za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

ZORA
153

Naslov/*Title*

Slovenščina v Torontu in okolici nekoč in danes
Slovenian language in the greater area of Toronto in the past and present

Avtor/*Author*

Tadej Kralj

Recenzenta/*Reviewers*

Red. prof. dr. Vesna Mikolič

Izr. prof. dr. Kozma Ahačič

Jezikovni pregled/*Language Editor*

Vesna Žnidar

Slika na naslovnici/*Photo on Cover*

Mojca Pintar, *Ljubljana – Toronto*, Toronto 2018

Oblikovanje in prelom/*Design and typesetting*

Katarina Visočnik

Založnik/*Published by*

Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba,

Slomškov trg 15, 2000 Maribor, Slovenija

<https://press.um.si>

zalozba@um.si

Izdajatelj/*Issued by*

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta,

Koroška cesta 160, 2000 Maribor, Slovenija

<http://www.ff.um.si/zalozba-in-knjigarna/zora/>

ff@um.si

Vrsta publikacije/*Pulication type*

E-knjiga

Dostopno na/*Available at*

<https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/813>

Izdano/*Published*

Maribor, oktober 2023

© Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba
University of Maribor, University Press

Besedilo/Text © Tadej Kralj

To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva 4.0 Mednarodna. /
This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Uporabnikom je dovoljeno nekomercialno in komercialno reproduciranje, distribuiranje, dajanje v najem, javna priobčitev in predelava avtorskega dela pod pogojem, da navedejo avtorja izvirnega dela. / *This license allows reusers to distribute, remix, adapt, and build upon the material in any medium or format, so long as attribution is given to the creator. The license allows for commercial use.*

Vsa gradiva tretjih oseb v tej knjigi so objavljena pod licenco Creative Commons, razen če to ni navedeno drugače. Če želite ponovno uporabiti gradivo tretjih oseb, ki ni zajeto v licenci Creative Commons, boste morali pridobiti dovoljenje neposredno od imetnika avtorskih pravic. / *Any third-party material in this book is published under the book's Creative Commons licence unless indicated otherwise in the credit line to the material. If you would like to reuse any third-party material not covered by the book's Creative Commons licence, you will need to obtain permission directly from the copyright holder.*

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

811.163.6'27(=163.6)(713.54)(0.034.2)

KRALJ, Tadej, 1988–

Slovenščina v Torontu in okolici nekoč in danes [Elektronski vir] /
Tadej Kralj. – E-knjiga. – Maribor : Univerza v Mariboru, Univerzitetna
založba, 2023. – (Mednarodna knjižna zbirka Zora = International book
series Zora ; 153)

Način dostopa (URL): <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/813>

ISBN 978-961-286-786-7 (PDF)

doi: 10.18690/um.ff.10.2023

COBISS.SI-ID 166007043

ISBN: 978-961-286-786-7 (pdf)

ISBN: 978-961-286-787-4 (mehka vezava)

DOI: <https://doi.org/10.18690/um.ff.10.2023>

Odgovorna oseba založnika/For publisher: prof. dr. Zdravko Kačič, rektor Univerze
v Mariboru/Rector of University of Maribor

Citiranje/Attribution: Tadej Kralj, 2023: *Slovenščina v Torontu in okolici nekoč in danes*.
Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. doi: <https://doi.org/10.18690/um.ff.10.2023>

*Hvala doc. dr. Nataši Gliha Komac, red. prof. dr. Marjetki
Golež Kaučič, red. prof. dr. Jožici Škofic in
red. prof. dr. Marini Lukšič Hacin za vse nasvete in usmeritve,
ki sem jih prejemal na doslejšnji raziskovalni poti
na Podiplomski šoli ZRC SAZU.
Hvala dr. Martini Orožen in red. prof. dr. Marku Jesenšku,
ki sta me vzpodbudila k objavi te monografije.*

Hvala vsem kanadskim Slovencem, prijateljem in družini.

Vsebina

Predgovor	11
Uvod	14
Multikulturalizem v državah priseljevanja	17
Multikulturalizem v Kanadi	22
Etnična skupnost in etnična identiteta	28
Jezikovnopolitična situacija v Kanadi	32
Dediščinski jeziki	37
Kdo so uporabniki dediščinskega jezika?	43
Sorodna poimenovanja neuradnih jezikov	50
Etnolingvistična vitalnost	53
Razširjena ocenjevalna lestvica EGIDS	58
Jezikovno načrtovanje v slovenskem prostoru od začetkov do sodobnosti ..	63
Jezikovno načrtovanje v Kanadi pod vplivom politike multikulturalizma ..	70
Jezikovno načrtovanje na makro ravni	72
Jezikovno načrtovanje na mikro ravni	76
Lokalno uresničevanje politike na makro ravni	76
Dopolnjevanje jezikovne politike na makro ravni	78
Reševanje potreb skupnosti ob odsotnosti politike na makro ravni	80
Vzpostavljanje novih možnosti za razvoj večjezičnosti	82
Uresničevanje jezikovnega načrtovanja v slovenski skupnosti	84
Nove spodbude za ohranjanje jezika v skupnosti	88
Ideje za nadaljnje jezikovno načrtovanje	96
Slovenska skupnost v Torontu	99

Priseljevanje Slovencev v Kanado	101
Priseljevanje pred drugo svetovno vojno	101
Priseljevanje po drugi svetovni vojni	104
Metodologija raziskovanja	106
Zbiranje podatkov	106
Etnografska metoda raziskovanja	107
Akcijsko raziskovanje	109
Polstrukturirani intervju	110
Vprašalnik za polstrukturirane intervjuje in anketiranje	112
Anketna raziskava	116
Terensko raziskovanje	117
Izbor predstavnikov	119
Uporabniki slovenščine kot dediščinskega jezika	122
Nosilci slovenščine kot dediščinskega jezika	122
Govorci slovenščine kot dediščinskega jezika	127
Kulturno motivirani uporabniki slovenščine kot dediščinskega jezika ...	130
Organizacija slovenske skupnosti v Torontu	134
Raba slovenščine v enotah družbene organiziranosti	137
Društveno-kulturne ustanove	137
Glasbene in plesne organizacije	146
Športna društva	148
Verske ustanove	149
Gospodarske organizacije	151
Medijske organizacije	152
Izobraževalne organizacije	154
Preostale organizacije	156
Sporazumevalna vloga slovenščine kot dediščinskega jezika	157
Praktična raba slovenščine v družinskem okolju	157
Praktična raba slovenščine v skupnosti	179

Podoba govornjene slovenščine med pripadniki slovenske skupnosti v Torontu: jezikoslovna analiza	190
Nosilci slovenščine kot dediščinskega jezika	190
Govorci slovenščine kot dediščinskega jezika	205
Simbolična raba slovenščine kot dediščinskega jezika	222
Ljudske pesmi iz arhiviranih zapisov dr. Franceta Cigana	241
Zaključek	266
Literatura in viri	277
Literatura	277
Viri	287
Pisni in ustni viri	289
Povzetek	291
Abstract	295
Recenziji	300
Imensko kazalo	303
Zora 1998–2023	310

Predgovor

Znanstvena monografija je rezultat večletnega raziskovanja slovenske skupnosti v Torontu, zlasti na področju rabe slovenskega jezika, tj. na praktičnosporazumevalni ravni in na simbolični ravni med njenimi predstavniki v kontekstu razumevanja rabe dediščinskega jezika v priseljskih skupnostih.

Zamisel o raziskovanju obravnavane teme je nastala, ko sem leta 2009 prvič obiskal družinske prijatelje slovenskega rodu v Kanadi. Z vsakim prihodom v Toronto sem spoznaval vse več kanadskih Slovencev in vedno znova me je pritegnila njihova raba slovenščine. Leta 2015 sem se seznanil z organizirano slovensko skupnostjo, v katero se je začel vključevati tudi moj sorodnik, ki se je v želji po boljših možnostih zaposlitve preselil v Kanado.

Ob obiskovanju slovenske skupnosti sem spoznaval njeno organizacijo, priložnostno sem obiskoval prireditve slovenskih ustanov, društev in slovenskih letovišč v okolici Toronta. Na prireditvah sem opazil, da so predstavniki kanadskih Slovencev ponosni na svojo kulturo in jezik ter da je kljub angleščini kot uradnemu in večinskemu jeziku na območju province Ontario raba slovenščine v javnosti med njimi še vedno živa na mnogih področjih družbenega življenja skupnosti. Kot slovenista me je posebej pritegnilo, da sem pri sporazumevanju – predvsem med starejšimi govorniki slovenščine – opazil, da vsak govori svoje narečje, ki ga je s selitvijo v novo okolje skupaj s svojo kulturo in šegami izvornega kraja »prinesel« s seboj.

Ko sem se začel podrobneje zanimati za slovensko skupnost, sem ugotovil, da so se Slovenci, ki so se izseljevali iz bližnjih krajev – to velja predvsem za pripadnike obrobni delov današnje Slovenije, npr. za Prekmurce, Primorce, Belokranjce –, v novem okolju združevali in ustanavljali podporna društva, ki jih je povezovala njihova skupna etnična identiteta, element katere je tudi njihov skupni jezik (narečje), ki ga uporabljajo še danes. Dejstvo pa je, da med potomci priseljencev raba slovenščine z generacijami izginja, saj so se predstavniki druge in tretje generacije že integrirali v večinsko kulturo.

Z vse večjim številom priseljencev so v Kanadi razvili t. i. politiko multikulturalizma, ki vsem etničnim skupnostim enakopravno omogoča ohranjanje kulturne dediščine z dediščinskimi jeziki. V drugi polovici 20.

stoletja so postale aktualne zlasti raziskave dediščine in v kontekstu multikulturalizma so se raziskovalci začeli ukvarjati tudi s t. i. dediščinskimi jeziki. V priseljenjskih skupnostih so to jeziki prednikov, ki so se prenesli na nove generacije kot dediščina zaradi simbolične in identifikacijske vrednosti in ne zaradi potreb okolja, kamor so se priselili.

V pričujočem delu obravnavam rabo slovenščine pri predstavnikih slovenske skupnosti v Torontu (kanadska provinca Ontario). Osredotočam se tako na opazovanje jezikovne rabe posameznih članov kot tudi celotne jezikovne skupnosti v različnih okoliščinah. Prav tako me zanimajo določbe in dokumenti, ki urejajo in omogočajo uveljavljanje dediščinskih jezikov v etničnih skupnostih.

Raziskava temelji na polstrukturiranih intervjujih s slovensko govorečimi predstavniki skupnosti prve in druge generacije ter na anketiranju tretje generacije predstavnikov; gre za t. i. študije primerov. Na podlagi podatkov, ki sem jih pridobil z analizo intervjujev, in anket z naključno izbranimi uporabniki jezika, opisujem, v katerih govornih položajih se slovenščina uporablja v organizirani skupnosti ter v družinskem okolju in na katerih področjih družbenega in kulturnega dogajanja v skupnosti je slovenščina prisotna v t. i. simbolični vlogi (npr. v molitvenih obrazcih in predvsem v ljudski pesmi). V besedilni analizi ljudskih pesmi iz leta 1959 iz zapuščine dr. Franceta Cigana sem dokazoval ohranjanje narečnih sestavin v ljudski pesmi in hkrati pojav medbesedilnih odnosnic kot produkt spontane ustvarjalne dejavnosti med petjem ljudskih pesmi. Pri analizi govornega jezika prepoznavam narečne značilnosti govorca, pri čemer ugotavljam tudi jezikovne spremembe (npr. jezikovne interference iz angleščine, pojavitve arhaizmov v besedju, govorčevo prehajanje med posameznimi zvrstmi jezika) v govornjeni slovenščini, ki so posledica oddaljenosti od prvotnega okolja in izoliranosti govorcev slovenščine v angleško-francosko govorečem okolju.

Namen monografije je ugotoviti, v katerih govornih položajih predstavniki slovenske skupnosti v Torontu danes uporabljajo slovenščino. Na osnovi opisov njihovih rab in praks želim opozoriti na pomen ohranjanja slovenščine v slovenski skupnosti v Torontu.

Slovenščino umeščam med t. i. dediščinske jezike v večkulturnem okolju, ki spodbuja priseljenjske skupnosti k ohranjanju njihove identitete in jezika tudi pri potomcih priseljencev. Glede na rezultate analize podatkov o rabi slovenščine v slovenski skupnosti iščem potencialne rešitve, kako ohranjati in oživljati slovenščino v večkulturni skupnosti. Znanstvena monografija bo lahko v pomoč slovenskim ustanovam, kot sta npr. Urad Vlade RS za

Slovence v zamejstvu in po svetu, Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik, pri nadaljnjem načrtovanju in sestavljanju programov ter projektov za ohranjanje slovenščine na zasebnem in javnem področju življenja slovenskih skupnosti po svetu.

S poglobljenim vpogledom v rabo slovenščine (raba slovenščine po generacijah in prenos jezikovnega znanja ter praks med generacijami, raziskovanje govornih slovenščine, interference ter prepoznavanje značilnosti lokalnih slovenskih govorov oz. njihovih nadnarečnih različic, raba slovenščine v slovenski ljudski pesmi) pri predstavnikih slovenske skupnosti v večkulturnem okolju Kanade, kjer slovenščina živi kot dediščinski jezik, to delo prinaša izsledke in spoznanja na področju jezikoslovja, a tudi širše.

Uvod

Selitve so družbeni proces, ki se je pojavljal v zgodovini človeštva in ima tudi v današnjem času isti cilj: motivira ga želja po boljši kakovosti življenja. Ko se ljudje priselijo v novo okolje, s seboj prinesejo svoje kulturne vzorce in jezike. Posledica današnjih selitev je, da mnogi živijo v tujini, kjer uporabljajo jezik svoje izvirne države v vsakdanjih govornih položajih. Kanada je ena od tistih držav, za katere je značilna politika multikulturalizma, saj je njeno glavno vodilo prepoznavanje in sprejemanje različnih etničnih skupnosti znotraj večinskega naroda z dvema uradnima jezikoma (angleščina in francoščina). Kanadski državni statistični urad (2017) slovenščino umešča med priseljenke jezike. V zadnjem popisu prebivalstva je bilo priseljencev, ki za svoj prvi jezik po zaporedju usvajanja opredeljujejo 200 drugih jezikov, 22,3 %. Slovenščina je prvi jezik 2.085 prebivalcem Kanade, od tega jih 1.445 živi v Ontariu (v Torontu 815). Kanada je ena od držav z visoko stopnjo sprejemanja etnokulturne raznolikosti, ki spodbujajo učenje in rabo dediščinskih jezikov.

Slovenščino v Torontu sem umestil med dediščinske jezike. V multikulturno okolje so jo prinesli slovenski priseljenci po drugi svetovni vojni z množičnim priseljevanjem in jo prek organiziranega delovanja slovenske skupnosti ohranili vse do danes. Po jezikoslovcu Jimu Cumminsu (2014) »dediščina« vključuje tudi seznanjanje predstavnika skupnosti s tradicijami; besedna zveza *dediščinski jezik* torej poimenuje podedovani jezik, ki se prenaša iz generacije v generacijo. S tem sem sledil kanadskemu poimenovanju, saj tam omenjeni termin uporabljajo za vse neuradne, na območju Kanade rabljene jezike.

Slovenščina kot dediščinski jezik v slovenski skupnosti v Torontu po definiciji opravlja dvojno funkcijo: sporazumevalno v vsakdanjih govornih položajih med predstavniki skupnosti in simbolično na kulturnih prireditvah v okviru skupnosti.

Prvi del monografije je namenjen teoretskemu izhodišču, v katerem opredeljujem politiko multikulturalizma na območju Kanade v provinci Ontario, kjer živi opazovana slovenska skupnost v Torontu in njegovi okolici. Zanimala me je zlasti jezikovnopolitična situacija priseljenkih jezikov, ki jih danes v Kanadi navadno opredeljujejo kot dediščinske jezike.

Zanimalo me je tako upoštevanje zakonskih določil kanadske politike multikulturalizma pri sprejemanju priseljenskih skupnosti in njihovih jezikov (Banting in Kymlicka 2006) kot tudi pravni akti, ki jo k temu zavezujejo. V poglavju o jezikovnopolični situaciji v Kanadi opredeljujem dediščinski jezik in sorodna poimenovanja, ki so bila v rabi v raziskavah večjezičnosti in jezikov v stiku v kontekstu priseljenskih skupnosti.

Z različnih vidikov (zlasti sociolingvističnega, etnolingvističnega in folklorističnega) sem se osredotočil na opazovanje vloge jezika v skupnosti in identifikacijo s skupnostjo, na osnovi katere se posameznik povezuje s svojo izvorno kulturo in jezikom (npr. z ohranjanjem dediščinskega jezika pri vsakdanjem sporazumevanju, z ljudsko pesmijo, molitvenimi obrazy ...). Posebno pozornost namenjam jezikovnemu načrtovanju v kontekstu dediščinskih jezikov, ki se v praksi uresničuje na več ravneh, to so makro, »mezo« (vmesna/srednja raven) in mikro raven. Na makro ravni se nanaša na zakonodajo, ki jo predpisujejo vlada in državne ustanove. Na vmesni ravni gre za načrtovanje vzdrževanja in ohranjanja jezika ter implementacijo načrtov na ravni politične zaščite in ohranjanja jezika. Način upravljanja rabe jezika na ravni priseljenske skupnosti predstavlja jezikovno načrtovanje na mikro ravni, ki je pomembno dopolnilo jezikovnemu načrtovanju na makro ravni (Kaplan, Baldauf 1997; Rubin in Jernudd 1971: 41). V sklepnem delu poglavja sem opredelil aktualno uresničevanje jezikovnega načrtovanja v slovenski skupnosti v Torontu s predlogi o iskanju priložnosti za rabo jezika, s čimer bi prispevali k izboljššanju etnolingvistične vitalnosti v obravnavani skupnosti.

V drugem delu monografije je predstavljena kratka zgodovina priseljevanja Slovencev v Kanado pred in po drugi svetovni vojni ter prvi začetki ustanovitve slovenske skupnosti, katere kulturno in družbeno združevanje se je začelo s cerkveno organizacijo.

Na terenskih raziskavah sem z metodo opazovanja z udeležbo in snemanjem polstrukturiranih intervjujev z informanti ter z anketiranjem pridobil informacije o rabi slovenščine med predstavniki skupnosti. V nadaljevanju na podlagi pridobljenih podatkov opisujem organizirano slovensko skupnost v Torontu z rabo slovenščine v različnih enotah družbene organiziranosti – v cerkvi, društvih, šoli, domu starejših, slovenski banki, na radiu in v slovenski prodajalni. Opisal sem jezikovne prakse in rabo slovenščine pri naključno izbranih govorcih v različnih govornih položajih (javnih in zasebnih) tako v zgoraj omenjenih enotah kot v družinskem okolju. Opisujem rabo jezika med uporabniki slovenščine, ki je prisotna na simbolični ravni (npr. petje pesmi, izrekanje posameznih besed med mlajšimi predstavniki

skupnosti). V poglavju o simbolični funkciji jezika sem posebej analiziral besedila ljudskih pesmi, ki jih je dr. France Cigan zbral med Slovenci v Torontu leta 1959. Slovenska ljudska pesem ohranja kulturno dediščino z nadnarečnimi značilnostmi slovenščine in pevci/poslušalci med petjem ljudske pesmi asociativno priključijo obrazce kot zakonitosti jezikovnega izražanja ter s tem prispevajo k obnavljanju in ohranjanju jezika. Pevski zbori in posamezne pevske skupine tudi danes izvajajo obsežen repertoar priredb ljudskih pesmi. Pesmi se učijo iz obstoječih pesmaric, prinešenih iz domovine, in z zvočnimi posnetki, ki so dostopni na spletu. Pri mlajši generaciji predstavnikov ni opazne spontane medbesedilnosti med izvajanjem ljudskih pesmi. Ti predstavniki nimajo kulturnega spomina, kot ga imajo predvsem predstavniki prve generacije, ki iz svojega spomina priključujejo medbesedilne odnosnice in variacijsko poustvarjajo pesmi, ki so jih prinesli iz svojega rodnega kraja.

Simbolična vloga slovenščine je aktualna pri tistih predstavnikih, ki so aktivneje vključeni v slovensko skupnost (v plesnih skupinah, pevskih zboreh, na športnih prireditvah in v cerkvi kot bralci berila). Ti predstavniki slovenske skupnosti vidijo prednost znanja slovenščine predvsem v tem, da se lahko s skupnostjo identificirajo in da jih jezik povezuje z izvorno državo, iz katere prihajajo njihovi predniki. Mlajše generacije predstavnikov slovenske skupnosti rabo in ohranjanje slovenščine vidijo predvsem kot sestavni del svoje identitete, ki jim omogoča, da se seznanjajo s kulturnimi tradicijami svojih prednikov, ki so del države, iz katere izvirajo, in so na to ponosni. Torej sta pozitivni odnos do slovenščine in motivacija za njeno ohranjanje vsaj na simbolični ravni odvisna predvsem od odnosa do jezika v družinskem okolju.

Multikulturalizem v državah priseljevanja

V zadnjih tridesetih letih smo priča spremembam političnega delovanja številnih demokratičnih držav, ki so se ukvarjale z vprašanji etnokulturne raznolikosti. Etnokulturna raznolikost je namreč pogosto veljala za grožnjo politični stabilnosti, zato so države pogosto težile k njenemu preprečevanju. Priseljenske etnične skupnosti, narodne manjšine in prvotno prebivalstvo so bili usmerjeni v integracijo¹ (Banting in Kymlicka 2006: 1).

Države priseljevanja in kolonizacije, v katere se je izseljevalo največ prebivalstva (Avstralija, Kanada, Nova Zelandija in ZDA), so si prizadevale za integracijo priseljencev v večinsko kulturo. Integracijska politika je od priseljencev pričakovala, da se integrirajo v obstoječo večinsko družbo ter sčasoma po načinu življenja in rabi uradnega jezika postanejo podobni v državi rojenim državljanom. Vsem etničnim skupnostim, ki se niso želele integrirati, je bilo priseljevanje prepovedano, pridobivanje državljanstva pa onemogočeno. V prvi polovici 20. stoletja so bili tako iz procesov priseljevanja izključeni pripadniki afriških in azijskih držav (Banting, Johnston, Kymlicka in Soroka 2006: 54).

V 60. letih 20. stoletja so se razmere spremenile, saj so te države začele sprejemati priseljence različnih rasnih pripadnosti, tudi iz neevropskih, pogosto nekrščanskih družb. Hkrati so začele snovati večkulturno integracijo, katere cilj je bil, da bi priseljenske skupnosti lahko izkazovale lastno etnično identiteto. Ti dve politični spremembi sta se v tradicionalnih državah priseljevanja izkazovali na različnih stopnjah. Vse države so miselnost integracijske priseljenske politike postopoma preoblikovale v t. i. multikulturni koncept integracije (Crepaz 2006: 94) in se usmerile k bolj odprtemu pristopu do etnokulturne raznolikosti. To se odraža kot politično sprejemanje večkulturne vizije priseljenskih skupnosti, teritorialne

---

¹ Pojem integracija uporabljam po definiciji Ekonomskega in socialnega sveta Organizacije združenih narodov in ga razumem kot »postopen proces, v katerem novi naseljenci postanejo aktivni udeleženci v ekonomskih, socialnih, civilnih, kulturnih in duhovnih zadevah nove domovine. Gre za dinamičen proces, v katerem se vrednote oplajajo z medsebojnim spoznavanjem, prilagajanjem in razumevanjem. V tem procesu najdejo tako priseljenci kot domačini priložnost za svoj lasten poseben prispevek« (Bešter 2007: 107–108).

avtonomije in jezikovnih pravic narodnih manjšin ter priznavanje zemljiških zahtevkov in političnih pravic prvotnega prebivalstva. Vse te politične težnje uvrščamo k politiki multikulturalizma. Multikulturalizem je danes ena od pomembnejših družbenih in političnih teženj, ki države in družbe še naprej usmerja k političnim spremembam. Termin zajema širok spekter politik, ki jim je skupno, da odrejajo varstvo osnovnih državljskih in političnih pravic v demokratičnih državah, ki javno priznavajo etnične skupnosti ter jih podpirajo v ohranjanju in izražanju njihovih kulturnih identitet in praks (Banting in Kymlicka 2006: 1).

O opredelitvi termina multikulturalizem raziskovalci še niso dosegli popolnega konsenza. Definicije se med državami in avtorji razlikujejo, pri opredeljevanju pomena pa je kot sopomenski termin v rabi besedna zveza večkulturalna politika (Banting idr. 2006: 51). Pri opredeljevanju multikulturalizma razlikujem med tremi različnimi kategorijami etničnih skupnosti, in sicer med priseljenskimi skupnostmi, narodnimi manjšinami in skupnostmi prvotnega prebivalstva (Banting idr. 2006: 52), ter opazujem, kako so ga države umestile v svoje demokratično politično delovanje socialne države (Crepaz 2006: 93). Razlikujem šibkejše in močnejše različice multikulturalizma, odvisno od tega, kolikšen je pomen etnične identitete v primerjavi z državljsko (Miller 2006: 326).

Politika multikulturalizma vključuje določeno stopnjo institucionalnega ločevanja (Banting idr. 2006: 13) in je deležna kritik, da etničnim skupnostim ne zagotavlja sredstev, ki jih potrebujejo (Barry 2001 v Miller 2006: 327).

Barry (2001: 88 v Banting idr. 2006: 13) pojav multikulturalizma opredeljuje kot življenje skupnosti v različnih vzporednih svetovih, v katerih ni mogoče definirati medsebojnega razumevanja in razviti navade sodelovanja ali občutkov zaupanja. Na tej predpostavki temelji koncept multikulturalnega izobraževanja, ki predvideva oblikovanje ločenih izobraževalnih ustanov z ločenim kurikulumom za različne skupnosti namesto združevanja izobraževalnih vsebin za vse skupnosti, ki sobivajo znotraj ene države.

Večina ostalih avtorjev pojasnjuje multikulturalizem združevalno, in sicer (Banting, Kymlicka, 2006: 9):

- da je cilj multikulturalizma ustvariti pogoje za Habermasovo etiko medkulturalnega dialoga² (Benhabib 2002), ki vključuje demokratičnost družbe (Williams 1998);

---

² Habermas (1998: 76) družbeni prostor imenuje svet življenja. Gre za simbolični prostor, v katerem se kultura, družbena integracija in osebnost razvijajo in reproducirajo.

- da mora multikulturalizem temeljiti na ideji pravice do kulture (Tamir 1993; Margalit, Halbertal 1994);
- da mora biti multikulturalizem po Judith Shklar zasnovan na širjenju univerzalnih standardov pravičnosti (citirano po Levy 2000, Shklar 1989);
- da mora stremeti k prepoznavanju posameznikove avtentične identitete (Taylor 1994) kot osnovnega pogoja individualne identitete (Kymlicka 1995) ali ideje tolerantnosti (Kukathas 2003).

Multikulturalizem izhaja iz kulturne raznolikosti in se nanaša na sožitje v verskih, etničnih ali rasnih skupnostih, katerih člani prepoznajo svoje kulturne razlike kot pomembne dele lastne identitete (Miller 2006: 326). Kymlicka (1998) opredeljuje multikulturalizem kot politiko prepoznavanja in podpiranja etničnih skupnosti znotraj večinske kulture. Razvoj politik v kontekstu multikulturalizma v tem pomenu odraža dosledno večkulturno vizijo, ki določa sprejemanje etnične identitete z možnostjo posameznikovega vključevanja v večkulturno okolje (Jedwab 2014: 251). Cilj multikulturalizma je spodbujati večinske kulture in etnične skupnosti k medsebojnemu sprejemanju. Države s politiko multikulturalizma spodbujajo večinsko kulturo k temu, da ne prezira različnosti skupnosti, hkrati pa prav te skupnosti spodbujajo k zaupanju večinski kulturi (Crepaz 2006: 95). Politika multikulturalizma je torej način pristopa k prizadevanju za enakopravno sobivanje narodov na določenem ozemlju, s čimer vladna politika države gostiteljice omogoča zagotavljanje legitimnosti etničnih skupnosti (Abu-Laban, Gabriel 2002: 67).

Multikulturalizem označujemo kot nabor politik, ki materialno ali simbolično prispevajo k uveljavljanju etničnih skupnosti, nabor takšnih politik, ki prispevajo k multikulturalizmu, pa Banting (v Miller 2006: 326) imenuje politike večkulturnosti. Termin multikulturalizem je mogoče uporabiti tudi v normativnem smislu s sklicevanjem na ideologijo, ki kulturni raznolikosti pripisuje pozitivno vrednost, opozarja na enako priznavanje različnih kulturnih skupin in poziva državo, naj tovrstne skupnosti podpira na različne načine (Miller 2006: 326).

Banting in Kymlicka (2006: 51) definirata multikulturalizem v ožjem in širšem smislu.

V širšem smislu ga opredeljujeta v kontekstu več oblik raznolikosti, vključno s spolom, spolno usmerjenostjo, invalidnostjo idr., ki sovpadajo s politiko prepoznavanja posameznih etničnih skupnosti, medtem ko multikulturalizem v ožjem smislu določata v kontekstu etnokulturne raznolikosti etničnih skupnosti.

V delu se omejujem na definicijo v ožjem smislu, ki temelji na nediskriminatornem dostopanju državljanov države gostiteljice, ki so člani posameznih etničnih skupnosti, do tradicionalnih in političnih pravic. Spoštovanje državljskih pravic je ena od oblik sprejemanja članov etničnih skupnosti in temelji na politiki javnega priznavanja, podpore ter nastanitve (Banting idr. 2006: 52). Multikulturalizem obravnavam kot politiko, ki temelji na sprejemanju etničnih (tudi priseljskih) skupnosti v državi gostiteljici in ki priseljskim skupnostim omogoča enake možnosti udeleževanja na vseh področjih družbenega življenja. Država gostiteljica spodbuja kulturno raznolikost s priznavanjem kulturnih skupnosti in z različnimi oblikami podpore, npr. z ustanavljanjem organizacij s skupnimi interesi, ki združujejo člane skupnosti s skupno kulturno in versko pripadnostjo, ter zagotavljanjem pravic do izobraževanja v javnem šolskem sistemu (Miller 2006: 326).

Pomembno je, da se prehod k multikulturalizmu uresničuje uradno in formalno. V Kanadi, v Avstraliji in na Novi Zelandiji je na primer implementiran z deklaracijo multikulturne politike. Takšni politični trendi opredeljujejo države kot države priseljevanja, tj. države, ki zakonito sprejemajo priseljence kot prebivalce s stalnim prebivališčem in kot bodoče državljane (Banting idr. 2006: 55).

Banting in Kymlicka (2006: 44) politiko multikulturalizma ocenjujeta na podlagi s strani države sprejetih določb, in sicer razlikujeta države z nizko, s srednjo ali z visoko stopnjo sprejemanja politike multikulturalizma (Banting idr. 2006: 56), kar se kaže kot:

1. ustavno, zakonodajno ali parlamentarno uresničevanje multikulturalizma na centralni, regionalni ali občinski ravni;
2. sprejemanje multikulturalizma na ravni izobraževanja v šolskih kurikulumih;
3. vključitev etnične zastopanosti v javnih medijih in izdajanje dovoljenj za medije;
4. sprejemanje kodeksov oblačenja;
5. omogočanje dvojnega državljanstva;
6. financiranje dvojezičnega³ izobraževanja ali poučevanja dediščinskega jezika;⁴

---

³ V kontekstu kanadske večkulturne jezikovne politike enačim termin dvojjezičnost, ki po Dieboldu (1964) pomeni jezikovno zmožnost rabe dveh jezikov, s terminom večjezičnost, ki pomeni jezikovno zmožnost rabe več kot dveh jezikov (tj. angleščine in francoščine kot uradnih jezikov Kanade in jezikovno zmožnost v dediščinskem jeziku).

⁴ Banting in Kymlicka (2006) dediščinski jezik opredeljujeta kot posameznikov prvi jezik po zaporedju usvajanja.

7. financiranje organizacij etničnih skupin za podpiranje kulturnih dejavnosti;
8. podpora prikrajšanim etničnim skupnostim.

Med letoma 1980 in 2000 je Banting s sodelavci (Johnston, Kymlicka in Soroka) države razvrstil v naslednje kategorije glede na stopnjo sprejemanja multikulturalnosti (Banting idr. 2006: 58):

- Avstralija in Kanada v kategorijo držav z visoko stopnjo sprejemanja multikulturalizma;
- Belgija, Nizozemska, Nova Zelandija, Švedska in Združeno kraljestvo v kategorijo držav s srednje visoko stopnjo sprejemanja multikulturalizma ter
- Avstrija, Danska, Finska, Francija, Nemčija, Grčija, Italija, Japonska, Norveška, Portugalska, Španija in Švica v kategorijo držav z nizko stopnjo sprejemanja multikulturalizma.

V navedenih državah so v obdobju med letoma 1980 in 2000 ocenjevali učinkovitost politike multikulturalizma. Oceno 1,0 so prejele, če so izrecno sprejele in izvajale politiko etnokulturnega sprejemanja. Oceno 0,5 so prejele, če so politiko multikulturalizma sprejele v nedokončani ali simbolični vlogi, in oceno 0, če politike multikulturalizma sploh niso imele (Banting idr. 2006: 56).

Najvišja možna skupna ocena indeksa je znašala 8,0, in če je država dosegla vsaj 6,0 točke, je bila umeščena v kategorijo z močnim učinkom politike multikulturalizma. Ocena med 3,0 in 5,5 je pomenila skromen učinek politike multikulturalizma, ocena, nižja od 3,0 točke, pa je državo uvrstila med države, šibke v sprejemanju multikulturalizma. Na podlagi ocene sprejemanja politike multikulturalizma je bila Kanada poleg Avstralije uvrščena med države z visoko oceno sprejemanja politike multikulturalizma (Banting idr. 2006: 56).

Mehanizmi politike multikulturalizma so pomembna komponenta sodobne socialne države, saj prispevajo k preprečevanju neenakosti življenjskih možnosti, ki jih ustvarja kapitalizem, in k izboljševanju položaja najranljivejših članov družbe, da lahko ti v družbenih procesih sodelujejo kot enakopravni državljani. Država blaginje služi tudi drugim ciljem in jo pogosto obravnavamo kot mehanizme socialnega zavarovanja, ki državljane ščitijo pred nevarnostmi (Miller 2006: 328).

Pri ugotavljanju vplivov multikulturalizma na socialno državo ne zado-
stuje vpogled v izdatke za zdravstvene storitve, izobraževanje in socialne

storitve, ampak je treba upoštevati elemente, v katerih se kaže porazdelitev izdatkov in podpora javnosti takšni porazdelitvi. Kritiki menijo, da se lahko socialna država v nasprotnem primeru sčasoma približa zavarovalnemu modelu, ki služi predvsem samozaščiti ljudi proti tveganjem in zagotavljanju storitev. Trendi javnega mnenja kažejo, da politika multikulturalizma spodbuja strpnost do rasne, etnične in verske raznolikosti ob vse večjem zavedanju, da morajo enake možnosti pomeniti tudi enako obravnavanje pripadnikov priseljskih skupnosti (Miller 2006: 331). Hkrati se od priseljskih skupnosti in njihovih članov še vedno pričakuje, da se prilagodijo večinski kulturi države gostiteljice, čeprav se prepletanje obojega – tako ohranjanje lastnih šeg in navad ter sprejemanje večinske kulture – včasih izključuje (Miller 2006: 332).

Multikulturalizem v Kanadi

Kanada se uvršča med države z visoko stopnjo sprejemanja multikulturalizma. Je ena od držav, ki poleg Avstralije, Velike Britanije, Nizozemske, Nove Zelandije, Norveške, Švedske in ZDA s politiko multikulturalizma zagotavlja priseljskim skupnostim državno financiranje za ohranjanje njihovih šeg in tradicij (Banting idr. 2006: 58). Njeno multikulturno družbo sestavljajo prvotno, britansko in francosko prebivalstvo z veliko drugih etničnih skupnosti. Kanadske statistike o etnični raznolikosti iz leta 2003 kažejo, da ima država 21 % prebivalcev britanskega, 10 % francoskega, 8 % kanadskega porekla ter 7 % mešanega prebivalstva teh treh narodnih skupin, preostalo prebivalstvo z deležem 54 % pa predstavljajo etnične skupnosti priseljencev. Raziskava etnične raznolikosti (Statistics Canada 2001) je pokazala, da v Kanadi prebiva več kot 200 različnih etničnih skupnosti. Najštevilčnejše po deležu prebivalstva so: angleška, francoska, škotska in irska etnična skupnost; sledijo pa: nemška, italijanska, kitajska, prvotno prebivalstvo, ukrajinska, vzhodnoindijska, nizozemska in poljska etnična skupnost (Banting idr. 2006: 66–71). Multikulturna kanadska družba je rezultat bogate zgodovine priseljevanja in kolonizacije (Crepaz 2006: 106). Francosko in britansko prebivalstvo je začelo s procesi kolonizacije zasedati ozemlje Kanade na začetku 17. stoletja in v času nastanka konfederacije je bilo prebivalstvo pretežno britansko (z deležem 60 %) in francosko (z deležem 30 %). Za kanadsko politično skupnost sta tako zgodovinsko značilni dve krovni kulturi, angleška in francoska (Jedwab 2014: 251).

Na prehodu iz 19. v 20. stoletje je priseljevanje v Kanado potekalo iz drugih evropskih držav in je doseglo višek po drugi svetovni vojni. Selitveni procesi so potekali tudi z drugih celin, predvsem iz Azije ter Južne in Srednje Amerike. Na začetku 21. stoletja je posledično delež britanskega, francoskega in prvotnega prebivalstva padel pod polovico celotnega prebivalstva (46 %) (Banting idr. 2006: 82).

Razvoj kanadske multikulturne politike je bil zasnovan v vladnih dokumentih na ravni provinc (Jedwab 2014: 251)⁵ in multikulturalizem se je razvijal vzporedno s politično decentralizacijo v okviru države blaginje. Razvoj države blaginje, ki je bil v Kanadi oblikovan z zvezno delitvijo oblasti, je spodbujal k družbenim in političnim inovacijam (McEwen 2006: 259). Leta 1957 je bil sprejet zvezni program za izenačevanje, ki je omogočil financiranje in zadovoljevanje socialnih potreb revnejših provinc. Sistem pogojnih plačil za prenos je podprl razvoj enakovrednih programov v zdravstvenem varstvu, višješolskem izobraževanju in socialni pomoči (Myles, Arnaud 2006: 345). Ko so zvezne vlade obšle deželno opozicijo ali si pridobile njeno soglasje, so lahko razvile politiko, ki zagotavlja primerljive ravni socialne oskrbe po vsej državi (McEwen 2006: 259). 60. in zgodnja 70. leta 20. stoletja so zaznamovali širjenje socialne države, naraščanje priseljevanja iz netradicionalnih držav, širjenje politike multikulturalizma in nastanek novega državljskega nacionalizma iz tradicionalne (britanske) etnične identitete (Myles, Arnaud 2006: 345).

Premik k večkulturni viziji je bil v Kanadi, tako kot v Avstraliji in na Novi Zelandiji, sprejet s sklepom centralne vlade o večkulturni politiki (ang. Canadian Multiculturalism Act). Na ravni lokalne provincialne politike so bili učinki multikulturalizma na področju šolstva in zdravstva prilagojeni etnokulturni raznolikosti priseljencev, čeprav so se od province do province razlikovali (Banting idr. 2006: 55). Cilj multikulturalizma je bil doseči enotnost naroda; to so implementirali v posamezne etnične skupnosti različnega etničnega in rasnega izvora (Wilson 1993: 653). Kanada je leta 1968 na državni ravni sprejela uradno dvojezičnost, temu pa je leta 1971 sledila multikulturna zakonodaja. Multikulturna politika je nastala kot posledica delovanja Kraljeve komisije za bilingvizem in bikulturizem

---

⁵ Ang. Saskatchewan Multicultural Act (1974), frn. Programme d'enseignement des langues d'origine (1977), ang. International Language Program (1977), ang. Manitoba Intercultural Council Act (1984), ang. Alberta Cultural Heritage Act (1984), ang. Language Education Policy (1988), ang. Report of the Royal Commission on Learning (1994), ang. Alberta Multiculturalism Act (1990).

(ang. Royal Commission on Bilingualism and Biculturalism). Ta je leta 1969 uradno določila enakopravnost dveh ustanovnih narodov, tj. Angležev in Francozov. Različne etnične skupnosti, zlasti ukrajinska in nemška, so bile zaradi uvedbe bikulturalizma takrat prikrajšane (Jedwab 2014: 251). Njihovi jeziki in kulture niso bili v enakovrednem položaju s frankofonsko, zato so se v Quebecu temu uprle. Politika bikulturalizma in bilingvizma je bila leta 1971 zavrnjena in zamenjana s politiko multikulturalizma (Jedwab 2014: 251).

Uvedba politike multikulturalizma je spodbudila razvoj socialne države, saj so se pojavili novi socialni programi, vključno z nacionalnim zdravstvenim zavarovanjem, novimi pokojninskimi sistemi ter razširjenimi programi socialne pomoči in zavarovanja v primeru brezposelnosti (Myles, Arnaud 2006: 345).

Temeljne predpostavke multikulturalizma je leta 1971 v svojem govoru v Spodnjem domu parlamenta predstavil premier liberalne vlade Pierre Trudeau. Predlagal je, da vlada podpre in spodbudi kulturno ter etnično raznolikost, ki daje kanadski družbi vitalnost. Etnične skupnosti je spodbujal, naj z drugimi Kanadčani delijo svojo dediščino, kot sta npr. kulturno izražanje in vrednote. Kanadska vlada je kulturo in umetnost priznala kot možnost zagotavljanja podpore etničnim skupnostim zunaj obstoječih kulturnih ustanov. Koncept je bil leta 1971 potrjen v dokumentu o multikulturalizmu (ang. Multiculturalism Act), v katerem je kanadska zvezna vlada predstavila politiko multikulturalizma na naslednji način: »Predstavnikom prvotnih, etničnih, verskih in jezikovnih skupnosti ne smejo biti odvzete pravice do uživanja v lastni kulturi, do opredeljevanja in uveljavljanja lastne vere in do rabe dediščinskega jezika.«⁶ Cilj te politike je bil, da se lahko vsakdo – ob identificiranju s katero koli etnično identiteto – opredeli za Kanadčana. Enakopravnost, ki je bila osnova multikulturnega gibanja, naj bi vsem etnokulturnim jezikovnim skupnostim v Kanadi omogočala enake možnosti v vseh družbenih sferah (Jedwab 2014: 251).

Politika multikulturalizma je bila v Kanadi razglašena z naslednjimi točkami (Canadian Multiculturalism Act 1988):

- prepoznavanje in promocija razumevanja, da multikulturalizem izraža kulturno in rasno raznolikost kanadske družbe, ter priznanje svobode

---

⁶ V zakonu o večkulturnosti (ang. Canadian Multiculturalism Act 1988) so jeziki etničnih skupnosti opredeljeni kot »drugi jeziki« (ang. other languages), angleščina in francoščina pa kot uradna jezika Kanade.

- vsem članom kanadske družbe, da ohranjajo, izboljšujejo in delijo svojo kulturno dediščino;
- prepoznavanje in promocija razumevanja, da je multikulturalizem temeljna značilnost kanadske dediščine in identitete ter da zagotavlja neprecenljiv vir za oblikovanje kanadske prihodnosti;
  - promocija polnega in pravičnega udejstvovanja posameznikov ter skupnosti vseh izvorov pri nadaljnjem razvoju, oblikovanje vseh aspektov kanadske družbe in pomoč pri odpravljanju kakršnih koli ovir za tovrstno udejstvovanje;
  - prepoznavanje obstoja skupnosti, katerih člani si delijo skupni izvor in zgodovinski prispevek h kanadski družbi, ter njihov razvoj;
  - načelo, naj bodo vsi posamezniki deležni enakovredne obravnave in zaščite pred zakonom, pri čemer gre za spoštovanje in vrednotenje njihove različnosti;
  - spodbujanje in pomoč družbenih, kulturnih, ekonomskih ter političnih ustanov Kanade, ki bodo opravljale spoštljive in vključujoče naloge v kanadskem multikulturnem okolju;
  - promocija razumevanja in kreativnosti, ki nastajata z interakcijo med posamezniki in skupnostmi različnih izvorov;
  - negovanje prepoznavanja in spoštovanja raznolikosti kultur kanadske družbe ter promocija poglobljanja in razvijanja izražanja vseh kultur;
  - ohranjanje in spodbujanje rabe dediščinskih jezikov (kot neuradnih jezikov) in hkrati krepitev statusa ter rabe uradnih jezikov Kanade;
  - napredek multikulturalizma in krepitev državljanske zavesti v odnosu do uradnih jezikov Kanade.

V uradnih kanadskih ustanovah so bile v okviru politike multikulturalizma opredeljene sledeče postavke (ang. Canadian Multiculturalism Act 1988):

- stališče, da imajo Kanadčani ne glede na svoje poreklo enake možnosti za pridobivanje zaposlitve in napredovanje v teh ustanovah;
- promocija politike, programov in praks, ki izboljšujejo možnost posameznikov in skupnosti, da prisostvujejo pri nadaljnjem razvoju Kanade, ne glede na poreklo;
- promocija politike, programov in praks, ki izboljšujejo razumevanje in spoštovanje raznolikosti članov kanadske družbe;
- zbiranje statističnih podatkov, ki omogočajo razvoj politik, programov in praks, ki so del multikulturne realnosti Kanade;
- izkoriščanje jezikovnega znanja in kulturnega razumevanja posameznikov vseh narodnosti;

- vsesplošno nadaljevanje usmeritev v slogu, ki je temelj multikulturne realnosti.

Provincialne vlade so na podlagi politike multikulturalizma oblikovale svoje sisteme multikulturne politike.

Ontarijska vlada je npr. uradno multikulturno politiko sprejela leta 1977, kar je spodbudilo kulturne aktivnosti v različnih etničnih skupinah. Leta 1982 je bilo ustanovljeno Ministrstvo za državljanstvo in selitve (ang. Ministry of Citizenship and Immigration), ki je bilo odgovorno za promocijo pluralistične narave ontarijske družbe s poudarjanjem popolnega sodelovanja vseh prebivalcev Ontaria kot enakovrednih članov skupnosti in za spodbujanje k širjenju ter potrjevanju značilnosti različnih kulturnih dediščin (Dewing 2013: 12).

Ministrstvo je skladno s politiko multikulturalizma sprejelo ukrepe za izvajanje politike multikulturalizma in pri tem sledilo splošnim določbam:

- spodbujanje in pomoč posameznikom, organizacijam in ustanovam, ki s svojimi dejavnostmi v Kanadi in tujini uresničujejo multikulturalizem;
- izvedba in podpiranje raziskav o kanadskem multikulturalizmu ter spodbujanje financiranja (štipendiranja) na tem področju;
- spodbujanje izmenjav med državami in spodbujanje sodelovanja med različnimi skupnostmi;
- spodbujanje in pomoč v ekonomskih, delovnih ter prostovoljnih organizacijah in drugih zasebnih organizacijah, organizacijah za javno dobro ter v drugih skupnostih s hkratnim spodbujanjem večkulturne resničnosti;
- spodbujanje ohranjanja, izboljševanja in razvijanja večkulturne dediščine;
- pomoč etnokulturnim manjšinskim skupnostim pri izvajanju dejavnosti z namenom premagovanja diskriminatornih ovir, zlasti glede na rasno, narodno in etnično pripadnost;
- zagotavljanje podpore posameznikom, skupinam ali organizacijam pri ohranjanju, krepitvi in spodbujanju multikulturalizma;
- izvajanje drugih projektov ali programov v zvezi z multikulturalizmom, ki zakonsko niso določeni v nobeni državni ustanovi, a so bili oblikovani za promocijo multikulturne politike.

Leta 1982 je bil sprejet zakonski predlog za uveljavljanje multikulturalizma. Zakon, ki je varoval in razvijal kanadsko multikulturno dediščino, je bil kasneje s 27. členom Listine o pravicah in svoboščinah (ang. Charter of Rights and Freedoms) vključen v ustavni akt, vendar kljub pomembnosti

svojega namena ni prinesel veliko novega. V 27. členu ustavnega akta je namreč opredeljena le multikulturalna dediščina Kanade ter poudarjen pomen njenega ohranjanja in krepitev (Jedwab 2014: 251).

Kanadski zakon o večkulturnosti (ang. Canadian Multiculturalism Act) je kanadska vlada sprejela leta 1988 pod vodstvom premiera Briana Mulroneya. S tem je kanadska politika podprla kanadsko multikulturnost kot dediščino, ki mora biti zavarovana. Številne priseljske skupnosti so bile navdušene nad pozornostjo kanadskih občinskih, provincialnih in federalnih predstavnikov ter nad subvencioniranimi sredstvi za svoje dejavnosti, ki so jih v imenu podpore multikulturalizmu prejele od države za folklorne dejavnosti, etnična glasila ipd. (Strle 2009: 90). S tem ukrepom je bil narejen korak za napredek federalne politike, ki je tako pridobila skladen politični, pravni in filozofski kontekst.

Sredi 90. let 20. stoletja je bil uradni multikulturalizem deležen kritike, ki se je nanašala na določilo obstoja etničnih skupnosti, saj naj bi spodbujal razvoj trajnih etničnih in rasnih getov ter s tem oviral razvoj pankanadske identitete (Kymlicka 1998: 37). Leta 1991 je vlada z namenom ohranjanja ter širjenja kulture in jezika ustanovila še Ministrstvo za multikulturalizem in državljanstvo (ang. Ministry of Multiculturalism and Citizenship). V sklopu ministrstva je bila načrtovana ustanovitev Inštituta za dediščinske jezike (ang. Canadian Heritage Languages Institute) z namenom razvoja meril usposabljanja učiteljev in sestavljanja učnih načrtov za poučevanje jezikov skupnosti za otroke priseljencev. Leta 1992 je bila ustanovitev tega inštituta do nadaljnjega odložena in se nikoli ni uresničila, saj so leta 1993 z novoustanovljenim Ministrstvom za državljanstvo in selitve prenovili aktivnosti multikulturalnega programa. V kanadski multikulturalni paradigmi znanje jezika ni nujno izhodišče za etnično pripadnost, zadošča že močan občutek pripadnosti etničnemu poreklu. To pa ne pomeni, da se kanadska vladna politika ne zaveda pomembnosti jezika kot elementa kulture. Minister za multikulturalizem, Jason Kenney, je leta 2009 izrazil podporo znanju dediščinskih jezikov, vendar ni dobil finančnih sredstev za nadaljnji razvoj. Vlada je pojasnila, da je multikulturalni program namenjen tako etnokulturalnim skupnostim kot tudi prostovoljnim in neprofitnim organizacijam, izobraževalnim institucijam, nevladnim ustanovam, posameznikom in zasebnim podjetjem (Oddelek za kanadsko dediščino 1997).

Etnična skupnost in etnična identiteta

Etnično skupnost Zielyk (1975: 147) opredeljuje kot skupnost, ki v multi-kulturnem okolju sobiva skupaj z drugimi državljani.

Slovenska skupnost v Torontu je priseljenska skupnost, katere prvi člani, ki so prispevali k ustanovitvi organizirane slovenske skupnosti, so izvirali pretežno iz ruralnega slovenskega okolja. Družbeni odnosi med člani skupnosti se kažejo v sorodstvenih oz. prijateljskih vezeh. Središče družbene organizacije je cerkev, okrog katere so njeni člani ustanavljali druge ustanove, ki so prispevale k združevanju članov skupnosti s skupnimi interesi. Isajiw (1993: 411) meni, da tovrstnim skupnostim primanjkuje razvoj koncepta skupne zgodovine kot zapuščine. Skupni element take etnične skupnosti je kultura, ki jo je Robert Redfield (1960) poimenoval »mala tradicija«. Ta se pri članih skupnosti ohranja z obujanjem kulturne dediščine izvornih krajev, tj. s plesom v narodnih nošah, pesmijo in kulinarijo, ki se prenaša skozi generacije njenih predstavnikov v obče znanem slogu (Isajiw 1993: 411).

Gre za t. i. simbolično teorijo etnične identitete, h kateri uvrščamo tudi dediščinski jezik, saj ta skozi generacije izgublja svojo sporazumevalno funkcijo. Za etnične skupnosti je namreč značilno, da pri predstavnikih tretje generacije postane njihov prvi jezik angleščina kot večinski jezik na območju Ontaria oz. uradni jezik poleg francoščine, medtem ko dediščinski jezik ostaja na nižji ravni funkcionalnega znanja. Kljub rabi dediščinskega jezika z izrekanjem pogostih fraz v skupnosti dediščinski jezik ostaja v poenostavljeni obliki in sčasoma izgubi sporazumevalno in ohrani predvsem simbolično vlogo (Isajiw 1993: 418).

Parsons določa etnijo kot skupnost, katere člani imajo na osnovi lastnih prepričanj identiteto, ki je določena v pojmovanju njihove skupne zgodovine. Etnijo sestavljajo trije elementi, ki združujejo člane v etnično skupnost. To so skupni jezik ter kulturno-zgodovinske značilnosti, ki pripadajo državi izvora in hkrati vplivajo na dojetje identitete posameznika v drugem kulturnem okolju. Pri tem kulturni vzorci določajo tudi dojetje etnije v prihodnosti (Parsons 1975, povzeto po Bučar Ručman 2014: 23). Nečak - Lük (1998: 22) ugotavlja, da etnijo določajo značilnosti, ki so jih pripadniki skupnosti pridobili in po katerih se določena skupnost razlikuje od drugih skupnosti.

Pripadniki etnične skupnosti se torej v državi gostiteljici identificirajo s skupnostjo prek skupne dediščine, ki zajema predvsem skupni jezik, na njem temelječo kulturno ustvarjalnost in skupno religijo (Toplak 2011: 15).

V literaturi o etnični identiteti obstaja petinšestdeset definicij etničnosti (Isajiw 1993 v Edwards 2013: 156), sam pa sem izbral dve definiciji etnične identitete, ki sta bili opredeljeni na osnovi raziskovanja priseljenjskih skupnosti. Phinney (2001: 522) dodaja, da etnična identiteta ni kategorialna variabla, nekaj, kar nekdo ima ali nima. Gre za kompleksen multidimenzionalni konstrukt, ki se razlikuje med člani skupnosti.

Isajiw (1993) pri določanju etnične skupnosti razlikuje med subjektivnimi in objektivnimi kriteriji. Edwards (2013: 158–161) opredeljuje etnično identiteto z medgeneracijskim prenosom etničnih elementov v skupnosti. Ugotovil je, da ni nujno, da vsi člani skupnosti po posameznih generacijah pridobivajo enake kulturne vzorce, povezane s skupnimi predniki, vendar morajo biti etnične meje skupnosti prisotne. Do medgeneracijskega prenosa etničnih elementov mora prihajati v družinskem okolju, istočasno pa tudi v skupnosti z institucionalno podporo. Temu bom sicer več pozornosti namenil v poglavju o etnolingvistični vitalnosti.

Isajiw (1993: 416) znotraj etnične skupnosti opredeljuje subjektivne in objektivne kriterije. Objektivni kriteriji se uresničujejo s prisotnostjo ustanov oz. organizacij, saj je tako predstavnikom skupnosti in njihovim potomcem omogočen kulturni prenos, prek katerega si oblikujejo etnično identiteto. Predstavniki skupnosti delijo skupne vzorce kulturnega obnašanja s prenosom na svoje potomce v skupnosti.

Subjektivni kriteriji etnične skupnosti se nanašajo na to, kar je norveški antropolog Fredrik Barth (1998: 120) poimenoval etnične meje; te so družbeno in psihološko pogojene. Poznamo dva tipa etničnih mej. Internalne meje so področje samovključevanja v skupnost in se prekrivajo s procesom samoidentitete. Posamezniki se opredeljujejo za člane etnične skupnosti tako, da izražajo občutke pripadnosti in zvestobe drugim članom znotraj iste etnične skupnosti. Internalni vidik etnične identitete se nanaša na ideje, odnose in občutke, ki so konstituirani v sami skupnosti. Eksternalni vidiki se nanašajo na posameznikovo obnašanje v skupnosti, in sicer tako pri njegovem kulturnem kot družbenem udejstvovanju. Pokazatelj eksteralnega vidika so raba dediščinskega jezika, izvajanje etničnih tradicij ter udeleževanje družinskih in prijateljskih srečanj znotraj skupnosti. Ključni vidiki v skupnosti so sodelovanje v etničnih organizacijah, kot so cerkev, šola, podjetja, mediji, sodelovanje s prostovoljnimi društvi ter sodelovanje pri organiziranih dogodkih društev, kot so pikniki, koncerti, srečanja in plesi, in hkrati udeleževanje teh dogodkov.

Pri tretji generaciji predstavnikov slovenske skupnosti v Kanadi je npr. opaziti višjo stopnjo ohranjanja internalnih vidikov etnične identitete.

K internalnemu vidiku etnične identitete spadajo trije vidiki identitete, in sicer kognitivni, moralni in čustveni vidik. Kognitivni vidik vsebuje lastnosti skupnosti, tj. dediščino in zgodovino skupnosti. V ta vidik vključujem tudi vrednote posamezne skupine, ki so del dediščine posamezne skupnosti, in občutek odgovornosti za sodelovanje v skupnosti. Moralni vidik opravlja vlogo odgovornosti za opravljanje obveznosti znotraj skupnosti, kot so poučevanje dediščinskega jezika, zakonska zveza med člani skupnosti in pomoč njenim članom pri iskanju kariernih možnosti (Isajiw 1993: 419).

Tse (1998: 30) ugotavlja, da se etnična identiteta med člani skupnosti razvija v štirih stopnjah. Prva stopnja je stopnja nezavednosti, ko se etnične skupnosti ne zavedajo statusa etnične skupnosti. Ta stopnja se običajno pojavi, preden se otroci skupnosti vključijo v formalno izobraževanje. Druga stopnja je stopnja ambivalence ali izmikanja, ko otroci skupnosti razvijajo ambivalentne in negativne občutke do svoje etnične identitete in kulture z željo po čim hitrejši integraciji v večinsko družbo. Ta stopnja lahko traja dolgo, saj je na meji med otroštvom in odraslo dobo. Na tretji stopnji, v fazi etničnega vznika, otroci iz skupnosti prepoznajo povezavo s svojo etnično skupnostjo tako, da spoznavajo svoj etnični izvor, hkrati pa se soočajo s konfliktom med pripadnostjo etnični skupnosti in pripadnostjo večinski družbi. Na četrti stopnji, v fazi priključitve, otroci iz skupnosti čutijo močno povezavo s svojo etnično skupnostjo in postanejo ponosni nanjo.

Mikola (2004: 158) v kontekstu prepoznavanja etnične identitete pri avstralskih Slovencih druge in tretje generacije ugotavlja, da je slovenska etnična vez že v drugi generaciji precej šibkejša, elementi in simboli pa so pri javnem predstavljanju (npr. v medijih) vedno bolj statični. Pripadniki tretje generacije pri sprejemanju kulture svojih prednikov opuščajo čustveni predznak, ki že v drugi generaciji izgubi veliko svoje moči. Domovino svojih prednikov in njeno kulturo razumejo v smislu iskanja novih možnosti (tudi v smislu karijerne priložnosti). Slovenskost postane pri njih podobna »hobiju«, nečemu, kar radi počnejo v prostem času.

V multikulturni družbi, v kateri člani različnih etničnih skupnosti medsebojno vplivajo drug na drugega, se predvsem mlajši predstavniki skupnosti identificirajo z etničnimi skupnostmi kot njihovi člani, čeprav neposredno ne delijo kulturnih vzorcev. Identifikacija drugih spodbuja samoidentifikacijo in lahko pogojuje nove oblike družbene organizacije. Ravno to privede do etničnosti dvojnih mej, in sicer mej znotraj etnične skupnosti, s katero posameznik pridobi vzorce socializacije, in mej zunaj etnične skupnosti, ki se oblikujejo v procesu medskupinskih odnosov (Isajiw 1993: 416).

Pri tem v multikulturni družbi različne etnične skupnosti vplivajo druga na drugo in so odvisne od tega, kako se soočajo s političnim načrtovanjem znotraj multikulturne družbe. Zato so eksternalne etnične meje izražene s specifičnim političnim ravnanjem priseljencev in njihovo kulturo (Edwards 2013: 162).

Kanada je ena od držav z visoko ravno upoštevanja zakonskih določil v kontekstu sprejemanja etnokulturne raznolikosti družbenih skupin znotraj večinske kulture (Banting idr. 2006: 56–58; Crepaz 2006: 106). Po kriterijih multikulturalizma Bantina in Kymlicke (2006: 9) dosega visoko stopnjo politike multikulturalizma, saj so določbe politike implementirane tako na državni kot tudi na lokalni ravni. Država uresničuje določbe v vzgoji in izobraževanju s financiranjem dvojezičnega izobraževanja in skrbi za sestavo učnih načrtov, ki spodbujajo učenje in rabo dediščinskih jezikov. Etnične skupnosti lahko pri svojem delovanju dostopajo do javnih medijev s programom, ki z rabo dediščinskega jezika spodbuja njihovo etnokulturno vizijo (Canadian Multiculturalism Act 1988).

Slovenska skupnost v Torontu je priseljska skupnost. Prva generacija predstavnikov, ki se je priseljevala po drugi svetovni vojni, prihaja predvsem iz slovenskega ruralnega okolja, tj. iz obrobni slovenskih pokrajin, kot so Prekmurje, Dolenjska in Primorska. Njihov element povezovanja, zaradi katerega se je sama skupnost začela oblikovati, je ljudska kultura. Ustanavljanje skupnosti se je začelo s cerkvijo kot središčem dogajanja in nadaljevalo z ustanavljanjem društev. Pomemben element skupnosti je raba dediščinskega jezika, zlasti na simbolični ravni.

Vsak član lahko k delovanju skupnosti prispeva z oblikovano etnično identiteto, ki mu daje občutek pripadnosti v tistih vidikih, s katerimi se istoveti (Isajiw 1993: 8). Etnična identiteta se lahko kaže v posameznikovem aktivnem vključevanju tako na kulturnem kot družbenem področju z željo po obujanju kulturne dediščine, jezika, sodelovanju v različnih ustanovah in društvih itd. (eksternalni vidik). Za predstavnike mlajše generacije so značilne zlasti usvojene vrednote skupnosti in sprejemanje odgovornosti pri sodelovanju v skupnosti (internalni vidik; Barth 1970; Isajiw 1993: 6–9). V obdobju šolanja mlajše generacije zaradi vključevanja v večinsko kulturo ne čutijo pripadnosti etnični skupnosti in se v skupnost vračajo po obdobju šolanja. Na oblikovanje etnične identitete posameznika vpliva družinsko okolje, zlasti način, kako starši svoje kulturne in jezikovne vzorce prenašajo na svoje otroke. Pomembno je tudi druženje z vrstniki v skupnosti ter oblikovanje mladinskih skupin, ki spodbujajo vračanje mladih v skupnost zaradi vrstnikov (Edwards 2013: 158–161).

Jezikovnopolitična situacija v Kanadi

Jezikovna politika se lahko uresničuje na različnih ravneh, npr. na državni ravni kot krovna državna jezikovna politika, na ožji regionalni ali lokalni ravni (npr. lokalna jezikovna politika), pa tudi na različnih področjih jezikovne rabe (npr. jezikovna politika medijev, jezikovna politika izobraževanja ipd.). Označujejo jo tri ključne jezikovnopolitične dejavnosti, tj. načrtovanje jezikovnega korpusa, načrtovanje jezikovnega statusa ter posredno načrtovanje jezikovnega znanja. Jezik ni zgolj sredstvo za sporazumevanje, povezan je s socializacijo v lokalno, regionalno in širšo družbeno skupnost ter kot tak tudi simbol moči, dediščine in identitete (Gliha Komac, Kozina 2017).

Kanada ima dva uradna jezika, in sicer angleščino in francoščino, v rabi pa so še dediščinski jeziki, tj. jeziki prvotnih prebivalcev⁷ in priseljski jeziki, ki so se rabili ob priseljevanju od 20. stoletja naprej (Piccardo 2014: 184). Analize kažejo, da se v zadnjih letih povečuje jezikovna raznolikost prebivalstva, saj delež prebivalstva, ki kot svoj prvi jezik⁸ ne navaja angleščine ali francoščine, vsakih pet let naraste za 2 % (Piccardo 2014: 184). Po zadnji podatkih so na kanadskem državnem statističnem uradu (Statistics Canada, Census 2021) objavili, da v državi živi 38,2 milijona prebivalcev. Pri zadnjem popisu prebivalstva iz leta 2016 je bilo 21 % priseljencev, ki za svoj prvi jezik opredeljujejo enega od 200 drugih jezikov (Čuš 2017: 10). Kljub jezikovni raznolikosti Kanade dediščinski jeziki sprva niso bili priznani in cenjeni. Medtem ko je skupina izobražencev in akademikov začela podpirati večjezikovno politiko, ki spodbuja kulturno in jezikovno raznolikost, v Severni Ameriki še vedno prevladujeta homogeniziranje in integracijska jezikovna politika. Tudi na evropskih tleh je proti koncu 19. in na začetku 20. stoletja izzvenela »globalna« diglosija. Večino funkcij prejšnjih »visokih« jezikov (v srednjeevropskih deželah sta to bili latinščina in nemščina, na delih slovenskega ozemlja pa tudi italijanščina in madžarščina) v formalnih, javnih govornih položajih postopoma nadomestili domači,

---

⁷ V Kanadi so to jeziki Indijancev in Inuitov (Banting idr. 2006: 61).

⁸ Prvi jezik je s stališča posameznika tisti, ki se ga človek začne učiti prej kot kateri koli drug jezik (Pirih Svetina 2005: 9).

nacionalni jeziki. Jezik je postajal vse močnejši instrument nacionalnega povezovanja in solidarnosti. Zato je bilo med temeljnimi cilji jezikovne politike večine narodnih skupnosti v prvi vrsti oblikovanje in utrjevanje lastnega polifunkcijskega standardnega jezika, ki bi zadovoljil komunikacijske potrebe družbene skupnosti na vseh področjih sporazumevanja (Nećak - Lük 2016: 45).

Zavračanje večjezičnosti ogroža politiko multikulturalizma, razen če gre za znanje obeh uradnih jezikov, in spodbuja upadanje rabe dediščinskih jezikov v družinskem okolju (Piccardo 2014: 184).

V kanadskem kontekstu prepoznamo štiri faze izobraževalne politike (Cummins 2014: 4) glede poučevanja dediščinskih jezikov:

Pred letom 1971 je politika zunaj Quebeca spodbujala rabo angleščine in aktivno zatiranje dediščinskih jezikov v šoli z izjemo francoščine.

Med letoma 1971 in 1980, ko je politika multikulturalizma spodbujala porast multikulturalizma, je bila prisotna blažja oblika zatiranja jezikov. Staršem so svetovali, naj v družinskem okolju preklopijo v angleščino.

Za obdobje med letoma 1980 in 2000 je bilo značilno zanemarjanje dediščinskih jezikov. Učenje dediščinskih jezikov je bila bolj kot šolska dejavnost starševska skrb. V šoli so morali govoriti samo angleško.

V obdobju od leta 2000 naprej je bil narejen pomemben premik k aktivnemu spodbujanju učenja dediščinskih jezikov v šoli. Učenci naj bi bili na svoje znanje dediščinskih jezikov ponosni, spodbuja se objavljane večjezičnih knjig, projekti se izvajajo v več jezikih – v dediščinskem jeziku in v angleščini ter francoščini. Stanje se je začelo izboljševati tudi zaradi sodelovanja med univerzo in pedagogi.

Danes kanadska jezikovna politika spodbuja rabo različnih jezikov v šoli in ohranjanje prvega jezika (običajno gre za t. i. dediščinske jezike) med učenci, ki prihajajo iz drugih (neangleških, nefrancoskih) etničnih skupnosti. Raziskovalci v Kanadi in ZDA se ukvarjajo z vprašanji o ohranjanju in poučevanju dediščinskih jezikov v najmlajših generacijah, v katerih je izginjanje jezikov najbolj razširjeno. Od predstavnikov tretje generacije naprej raven znanja dediščinskih jezikov upada, možnosti sporazumevanja v domačem okolju pa so omejene. Priložnosti za rabo in opismenjevanje v dediščinskem jeziku je malo, saj se nosilci teh jezikovnih znanj in praks hitro integrirajo v širšo družbo, kjer so izpostavljeni množični kulturi in angleščini kot večinskemu jeziku⁹ na območju Ontaria oz. uradnemu jezi-

---

⁹ Za razlikovanje med večinskim in manjšinskim jezikom je ključno poznavanje družbenopolitičnega ozadja posameznega jezikovnega območja. Status jezika v družbi določajo

ku poleg francoščine. Bolj kot so izobraženi in premožni, manj so odvisni (družbeno in ekonomsko) od primarne etnične skupnosti (2014: 249). Jedwab (2014: 250) še ugotavlja, da imajo predstavniki neevropskih skupnosti višjo raven znanja dediščinskih jezikov kot predstavniki evropskega izvora. Predstavniki neevropskih skupnosti so manj naklonjeni etnično mešanim zakonskim zvezam kot predstavniki evropskih skupnosti.

Po podatkih kanadskega državnega statističnega urada (Statistics Canada 2016) danes živi v Kanadi okoli 40.500 Slovencev in njihovih potomcev. Leta 2011 se je v kanadskem popisu prebivalstva za slovensko etnično poreklo opredelilo 37.175 oseb, leta 2016 pa 40.470 oseb, od tega jih 26.485 živi v Ontariu, 13.135 pa v glavnem mestu Ontaria, Torontu, kjer je center političnih aktivnosti. Vprašalnik kanadskega državnega statističnega urada iz leta 2015 ne vsebuje več samo vprašanja o etničnem poreklu, ampak tudi vprašanje o prvem jeziku. Kot svoj prvi jezik je slovenščino navedlo 2.085 oseb, od tega 1.445 oseb v Ontariu (v Torontu 815). V Torontu se je konstituirala tudi slovenska skupnost, v okviru katere njeni člani še danes ohranjajo etnično identiteto in jo prenašajo na člane mlajše generacije.

V slovenski skupnosti v Torontu se kaže problem ohranjanja slovenščine predvsem med mlajšimi predstavniki. Za ta prizadevanja je pomembna kanadska politika multikulturalizma, pri kateri se z določitvijo kanadskega zakona o večkulturnosti iz leta 1988 sprejemajo kulture narodov in s tem uveljavljanje dediščinskih jezikov v etničnih skupnostih. Spodbujanje učenja, revitaliziranje, ohranjanje in raba jezikov v etničnih skupnostih so predmet raziskav t. i. dediščinskega jezika (Cummins 2014, Fishman 2001, Aravossitas 2014, Kigamwa 2014, Mah 2005). Dediščinski jezik, ki ga definiram v naslednjem poglavju, ima v skupnosti dvojno funkcijo: služi sporazumevanju med predstavniki skupnosti, hkrati pa njeni člani z rabo jezika izražajo pripadnost skupnosti, npr. na kulturnih prireditvah.

---

družbenozgodovinski in ekonomsko-politični dejavniki, kot so kolonizacija, teritorialna vprašanja in selitveni procesi (Canadian Heritage 2005). V kontekstu ameriškega in kanadskega jezikovnega modela je večinski jezik opisan kot jezik večinskega naroda, ki ima z zakoni določeno institucionalno podporo. Večinski jezik je navadno jezik z višjim prestižem, njegova standardna zvrst (knjižni jezik) pa je v rabi v vladi, medijih in izobraževalnih ustanovah. Manjšinski jezik je navadno jezik z nižjim prestižem in nima statusa uradnega jezika ali pa kot uradni jezik ni enakovreden večinskemu jeziku (npr. francoščina v Ontariu). Raba manjšinskega neuradnega jezika je redkejša v formalnih govornih položajih in običajno ni del učnega načrta v izobraževalnih ustanovah (Polinsky, Benmamoun, Montrul 2013: 133).

Raziskovanje dediščinskih jezikov se je začelo v Kanadi, ZDA, Avstraliji in Južni Afriki, kamor se je najbolj aktivno priseljevalo različno govoreče prebivalstvo. Priseljenci v družinskem okolju in vsakdanjih govornih položajih niso uporabljali uradnega jezika, zato so države gostiteljice sprva vršile pritiske, da bi se čim prej integrirali in postali enojezični. Kasneje so se začela odpirati vprašanja o jezikovnih pravicah priseljencev v multikulturnem okolju (Leen, Wright 2014) in med pripadniki druge generacije se je povečevalo zanimanje za učenje dediščinskih jezikov (Van Deusen - Scholl 2003), znanje več jezikov pa je postopoma postalo vrednota. Procesi preseljevanja prebivalstva so z vprašanji ohranjanja in revitalizacije jezikov ter medgeneracijskega prenosa v priseljenskih skupnostih spodbudili področje raziskovanja dediščinskih jezikov. V kontekstu priseljevanja se je začela razvijati terminologija dediščinskih jezikov, ki jo predstavljam v tem poglavju in je v rabi na področju raziskovanja večjezičnosti in jezikov v stiku v multikulturnem okolju. Osredotočam se na poimenovanja jezikov, ki so obravnavana v kontekstu ohranjanja in vnovične oživitve ogroženih jezikov s statusom neuradnega jezika v državi gostiteljici.

Začetke raziskovanja dediščinskih jezikov v Kanadi je pogojevala raba jezikov prvotnega prebivalstva in jezikov priseljenskih etničnih skupnosti poleg uradnih jezikov angleščine in francoščine. Kanadski državni statistični urad v okviru demografskih meritev že od konca 19. stoletja zbira podatke o multikulturni sestavi prebivalstva, vključno s podatki o pripadnosti prebivalcev etničnim skupnostim in o rabi njihovih jezikov. Prvi popis prebivalstva so opravili leta 1871, raziskovalna vprašanja pa so se skozi desetletja spreminjala. Anketni vprašalniki so ugotavljali etnično identiteto, državo izvora, etnično skupnost anketiranca ali njegovih prednikov, prvi naučeni in/ali materni jezik, najbolj pogosto uporabljan jezik, jezik družinskega okolja ipd. (Extra 1998: 148).

Struktura vprašanj se je razvijala glede na ugotovitve omejitvev, npr. da narodnost ni zanesljiv kriterij za določanje etnične identitete, da lahko anketiranci pozabijo svoj prvi jezik, da kot prvi jezik opredelijo tistega z višjim prestižem ipd. Pri oblikovanju vprašanj, ki so pozitivno vplivala na zanesljivost podatkov, je sodelovala Kraljeva komisija za dvojezičnost in bikulturizem (ang. Royal Commission on Bilingualism and Biculturalism). K razvoju raziskovanja je pomembno prispevala tudi Splošna družbena raziskava (ang. General Social Survey), ki se ji je Kanada priključila leta 1985. Tematski del raziskave je leta 1986 zagotovil podrobnejši pregled kanadske jezikovne situacije. Anketiranci so odgovarjali, kateri jezik je

njihov primarni (kakšna sta znanje in raba obeh uradnih jezikov ter katere jezike so uporabljali v otroštvu in mladosti (Extra 1998: 148)).

Kanada je z uveljavitvijo politike uradnega multikulturalizma leta 1971 pokazala interes, da bi priseljence vključila v večinsko kulturo ter z večkulturnim sobivanjem stopila v opozicijo s stereotipnim ameriškim talilnim loncem (Baker 2001: 392). Federalna vlada je ustanovila oddelek za kanadsko dediščino Canadian Heritage, ki se ukvarja z zakonsko zaščito tako uradnih jezikov (angleščine in francoščine) kot dediščinskih jezikov ter z razvojem multikulturnih programov, ki med drugim spodbujajo kanadsko državljanstvo, raznolikost etničnih skupnosti, umetnosti in kulture (Canadian Heritage 2005). S pojavom globalne civilizacije se namreč vzpostavljajo nova razmerja med etnijami oziroma jeziki v stiku na evropski in svetovni sceni in tudi med jeziki različnih (manjših/šibkejših in večjih/močnejših) narodov in etnij. Nov pogled na teritorialno identiteto in za postmoderni čas tako značilen proces individualizacije terja postavljanje novih vprašanj o razmerjih med teritorijem, jeziki in družbenimi razmerami (Nećak - Lük 2016: 47). Ti družbeni dejavniki pomembno vplivajo na razvoj raziskovalnih prizadevanj in terminologije na področju dediščinskih jezikov.

Dediščinski jeziki

Termin *dediščinski jezik* (v nadaljevanju DJ) se pojavi v Kanadi v poznih 60. letih 20. stoletja na področju formalnega izobraževanja za sklicevanje na izobraževalne programe, ki jih je posamezna provincialna vlada po prehodu v multikulturno politiko organizirala znotraj sistemov osnovnih šol. Leta 1970 se termin začne uporabljati v raziskavah neuradnih jezikov in pomeni jezik, ki ga govorijo priseljenci ali prvotno prebivalstvo (Cummins 1991; Montrul in Cummins 2005). Leta 1977 se z ustanovitvijo programa Heritage Languages Program v Ontariu raba termina utrdi (Cummins 2014: 3). Clyne (1991: 128) opredeli DJ kot »katerikoli drugi jezik, razen angleščine oz. francoščine kot uradnih jezikov Kanade«, gre torej za jezike prvotnega prebivalstva in za jezike priseljencev.

Politične težnje in jezikovno načrtovanje dediščinskega jezika

Dediščinski jezik	
Politične težnje	Jezikovno načrtovanje
S politiko multikulturalizma se uveljavi težnja po ohranjanju in revitalizaciji dediščinskih jezikov.	Problem: izumiranje dediščinskih jezikov v vsakdanji rabi v skupnosti in družinskem okolju.
	Spodbujanje medgeneracijskega jezikovnega prenosa na potomce priseljencev v družinskem okolju in v etnični skupnosti. Razvijanje priložnosti za ohranjanje jezika v skupnosti in ohranjanje kulturnih povezav z dediščinskim jezikom (petje, molitve).
Z aktom o multikulturalizmu se začnejo uveljavljati programi za poučevanje dediščinskih jezikov.	Oblikovanje novih didaktičnih pristopov za ohranjanje dediščinskega jezika v šolah skupnosti.

V poznih 90. letih 20. stoletja je postala raba termina DJ v ZDA aktualna pri delu z učenci, ki so se srečevali z več kot enim jezikom, ali s tistimi, ki niso znali angleško. Termin je v rabo prehajal tudi v kontekstu ohranjanja

ali revitalizacije neangleških jezikov, ki so se uporabljali v etničnih skupnostih in so se prenašali iz generacije v generacijo, ne da bi bili večinski jeziki (Cummins 2014: 3; Valdés 2001).

Leta 1999 je Fishman na prvi Narodni konferenci DJ (ang. National Heritage Language Conference) predstavil definicijo DJ v severnoameriškem kontekstu. Poudaril je posameznikov jezik, do katerega ima ta pozitiven odnos in hkrati ni uradni jezik države gostiteljice. DJ je katerikoli jezik, ki so ga priseljenci govorili ob prihodu v ZDA in Kanado, potem ko sta državi postali neodvisni (Cummins 2014: 3). Fishman (2001: 81) je DJ razdelil na tri različne tipe glede na družbenozgodovinsko ozadje: priseljski jeziki, jeziki prvotnih etničnih skupnosti in kolonialni jeziki, ki so bili uveljavljeni pred nastankom ZDA.

Danes se termin DJ nanaša na vse jezike, ki jih govorijo priseljenci oz. njihovi potomci, v Kanadi pa na vse jezike razen uradnih dveh, tj. angleščine in francoščine. Termin označuje vse druge, neuradne jezike, ki so v rabi na območju Kanade. Nanaša se na jezik prednikov, ne glede na to, ali je ali ni v rabi v družinskem okolju in skupnosti (Valdés 2001: 38).

V širšem jezikoslovnem kontekstu se pojavljajo različne definicije DJ, katerim je večinoma skupno, da označujejo jezike etničnih skupnosti. Beseda dediščina pomeni nekaj, kar je prevzeto iz preteklosti, po oxfordskem slovarju (ang. New Oxford American Dictionary 2001) pa pomeni to, kar neko skupnost od nekdaj opredeljuje, tj. skupna zgodovina, tradicija in druge skupne lastnosti.

Dediščino torej določa družbeni kontekst, ki vključuje seznanjanje s preteklimi tradicijami ter se nanaša na izvor in poreklo posameznika. Besedna zveza DJ poimenuje podedovani jezik, ki se prenaša iz generacije v generacijo. Preživetje in ohranjanje DJ pa je odvisno predvsem od lastnega vrednotenja jezika pri posamezniku in ne toliko od okolja, v katerem živi (Cummins 2014: 3). Govorci DJ so zgodnje dvojezični. Uradnega jezika kot svojega drugega jezika se naučijo že v otroštvu, in sicer simultano ali neposredno po kratkem obdobju prevladujoče izpostavljenosti uporabi DJ. Pogost vzorec tovrstne dvojezičnosti je, da se govorec že kot otrok začneja socializirati v večinskem jeziku, obseg izpostavljenosti in rabe DJ pa se zmanjšuje. Posledično začne upadati govorceva jezikovna zmožnost v DJ in ta postane strukturno in funkcionalno šibkejši (Polinsky, Fuchs, Scontras 2015: 2).

Politika multikulturalizma je največ raziskav o priseljskih jezikih spodbudila v Kanadi, ZDA, Avstraliji in Evropi (Extra 1998: 8; Canadian Heritage 2005; Leen, Wright 2014; Van Deusen - Scholl 2003).

Kanadska vlada je uveljavila politiko multikulturalizma, ki je med drugim spodbujala učenje priseljenjskih jezikov (tudi *tretjih jezikov, mednarodnih jezikov*), ko so s sprejetim aktom o multikulturalizmu začeli nastajati programi za poučevanje uradnih in neuradnih jezikov (Ashworth 1988; Duff 2017; Royal Commission on Learning 1994).

Jezikovna politika in jezikovno načrtovanje sta z obujanjem izvirne kulture v novem okolju vključno z jezikom (manjšinskim jezikom, jezikom prednikov) spodbujala večjezično okolje. Priseljenske skupnosti so ohranjale jezik z razvijanjem strategij za ohranjanje jezikov (etničnih jezikov) v skupnosti (Dixon, Zhao, Quiroz in Shin 2012: 542–546; Fishman 1977 v Edwards 2009: 158–159; Van Deusen - Scholl 2014; Wharry 1993). Večinoma so iskali rešitve za medgeneracijski jezikovni prenos (jezika v družinskem okolju) z jezikovnim načrtovanjem v družinskem okolju (Piller 2006). Politika multikulturalizma je spodbujala jezikovno rabo v skupnostih za namen povezovanja s preteklimi tradicijami, tj. da bi starši in stari starši s svojim kulturnim spominom seznanjali svoje potomce s prvotno kulturo in izvirno državo ter spodbujali etnično identiteto (izvirni jezik, prvi jezik) (Schrauf 1999: 176; Wharry 1993; Ouafâa 1997: 28). Jezik je imel v skupnosti pomembno vlogo pri dejavnostih društev, cerkva in tudi šol znotraj same skupnosti (Fishman, Cooper, Greenfield 2019).

Raba nekaterih poimenovanj za priseljenjske jezike je označena kot terminološko problematična. Baker (2001) je kritičen do terminov etnični jezik in jezik prednikov, saj izraža pomisleke, da bi poimenovanji lahko ustvarili napačen vtis o jezikovni rabi. Etnični jezik in jezik prednikov namreč nista namenjena le ohranjanju ali obujanju tradicije in kulture, ampak gre za sodobne mednarodne jezike, ki so v uporabi v tehnološko napredni družbi. V 80. letih prejšnjega stoletja se je zaradi nedosledne rabe pri potomcih priseljencev pojavil tudi pomislek o rabi termina materni jezik, saj se termin ni nanašal na prvi usvojeni jezik, ampak na jezik izvirne kulture (Bentahila, Davies 1989; Skutnabb - Kangas, Maffi, Harmon 2003). V razpravah o slovenskih skupnostih v Severni Ameriki tudi Šabec in Koletnik (2017: 234) uporabljata termin materni jezik, ki je pomensko prekriven z dediščinskim jezikom, torej se medgeneracijsko ohranja v obravnavanih skupnostih. Zgodovinske in kulturne povezave med predstavniki skupnosti, ki so ohranjene v »naravnem semantičnem spominu« jezika, John Edwards (2013: 56) uvršča k t. i. simbolični vlogi jezika. V tem segmentu spomina so shranjene konotacije, ki spodbujajo sporazumevalno interakcijo med člani skupnosti. Gre za »povezovalni jezik« (ang. *Associated language*), za kate-rega je značilno, da med predstavniki skupnosti ne opravlja več predvsem

sporazumevalne vloge, ampak se pri ohranjanju dediščine skupnosti med njenimi predstavniki pojavlja v združevalni vlogi. Čeprav sta vlogi DJ v skupnosti ločeni, se v »naravnem semantičnem jeziku« med seboj dopolnjujeta. Grgič (2017: 92) razume DJ kot jezik, ki ga potomci priseljskih skupnosti ohranjajo le v specifičnih kontekstih (v nekaterih pretežno obrednih oz. ritualiziranih okoljih), v katerih DJ pripisujejo velik simbolični pomen, ne uporabljajo pa ga za potrebe vsakdanjega sporazumevanja. Šabec in Koletnik (2017: 222) pri predstavnikih slovenske skupnosti v ZDA in Kanadi uporabljata termin dediščinski jezik kot tisti jezik, ki se je pri predstavnikih slovenskih skupnosti ohranil do tretje generacije in v skupnosti predstavlja pomemben dejavnik pri ohranjanju slovenske identitete.

Ljudska pesem je tudi v okolju širše skupnosti v Kanadi predstavljala utelešenost in uglašenost slovenske tradicionalne kulture, zato posebno pozornost v pričujočem delu namenjam prav njej. Podrobneje sem se seznanil z arhiviranim zapisom ljudskih pesmi dr. Franceta Cigana, ki jih je zbral v 50. letih 20. stoletja med Slovenci v Torontu. Petje ljudskih pesmi v novem okolju je temeljilo na spodbujanju domoljubja slovenskih priseljencev. Pesmi so bogatile kulturni prostor in ohranjale vez z domovino prek jezika, pri čemer gre za t. i. konzervirano tradicijo, ki so jo predstavniki skupnosti vedno znova in znova vključevali v priseljski kulturni prostor. Ljudska pesem je pripadnike skupnosti povezovala in predstavljala izročilo na način popularizacije (neke vrste komercializacija), ki se kaže predvsem v združevanju ljudske pesmi z glasbeno spremljavo, ki naj bi pripadnikom slovenske skupnosti predstavila kulturni in družbeni okvir slovenstva (Golež Kaučič 2014: 204). Ljudske pesmi torej niso postale nacionalno pomembne zgolj s svojim obstajanjem in objavami v pesniških zbirkah, pač pa tudi prek harmonizacij in priredb¹⁰ (Pisk 2018: 45). V ljudski pesmi se namreč odražajo »narečne značilnosti določenega okolja, ki ga poznajo pevci z domačega podeželja. Te se kažejo s posameznimi pomenskimi odenki, ki so vezani na predstavi svet ljudi s sledovi nekdanjih šeg in družbenih razmer« (Stanonik 2008: 118), od koder je bila pesem vzeta.

Za jezik v ljudski pesmi je značilno, da ni povsem narečen, saj njena metrična pravila določajo privzdignjen pesniški jezik nad običajno govorico (Kumer 1975: 69), zato govorimo o posameznih narečnih sestavinah oz. nadnarečnosti (Golež Kaučič 2020), v katerih prepoznavamo t. i. pokrajinskost jezika (Jakop 2006: 68), od koder pesem izvira.

---

¹⁰ Prizadevanja za objavlanje takih zbirk so skozi celotno 19. stoletje naraščala, ko sta se na evropskih tleh krepila koncept naroda in nacionalizma (Pisk 2018: 45).

V ljudski pesmi se pojavlja t. i. intertekstualnost ali medbesedilnost. Gre za lastnost besedil, ki nosijo v sebi elemente že obstoječih besedil in z njimi vzpostavijo najrazličnejše odnose, te prvine pa imajo v novih besedilih najrazličnejše vloge (Kristeva 1966: 36).

Medbesedilnost je produkt spontane ustvarjalne dejavnosti, proces neprestanega prenavljajočega se samoopisovanja in samoidentificiranja kulture. Je spomin kulture, ker se v imaginarni knjižnici ohranjajo nekdanje verzije sveta in se v raznih variacijah in transformacijah vraščajo v nove prenose (Juvan 2005: 278).

Pri ljudski pesmi gre za t. i. posebno intertekstualnost, pri tej pa za spontano priklicavanje besedil na večinoma nezaveden način, saj ljudski pevec asociativno priklicuje podobne forme, obrazce, melodije idr. iz že znanega spominskega »koša«. Nakazuje izvirno ustvarjalnost, v kateri nastajajo variante s pomočjo obrazcev ali delov že prej znanih besedil (Golež Kaučič 2003b: 311). Pri ustvarjanju nove variante so dotedanje različice zlite oziroma združene v infratekst, tj. polje vsebinskih in izraznih možnosti, ki so latentno navzoče v zavesti ljudskega pevca in njegovega občinstva¹¹ (Juvan 2000: 13). Ko pevec zapoje pesem, priključuje že znano uporabljeno besedo ali besedilo (t. i. citat) v novo besedno okolje, tako da iz katere druge znane pesmi v novo pesem vnaša verz (potujoči verz) ali motiv (potujoči motiv) oziroma kitico (potujoča kitica).¹² Literarni zgodovinar in teoretik Marko Juvan (v Golež Kaučič 2003a: 19) tovrstne citate iz že znanega pevčevega besednjaka v novi varianti pesmi imenuje medbesedilne odnosnice. Te se pojavijo, ker »se pevec morda ne spomni v celoti nove pesmi ali pa se mu zdi, da bi kak verz ustrezal ritmu nove pesmi, ali pa izbere star verz zato,

¹¹ Roman Jacobson in Peter Bogatyrev (2005) sta ugotovila, da se med folklornim dogdom oz. med izvajanjem ljudske pesmi lahko naučimo tudi jezika, saj se v stilnem procesu ustvarjanja ljudske pesmi z medbesedilnimi prenosi izvajalec in navsezadnje občinstvo kot del skupnosti, kjer je neka ljudska pesem sprejeta, obnavlja, uči novih jezikovnih obrazcev.

¹² Janez Trdina kot ljubitelj ljudskega izročila v 19. stoletju v *Črticah in povestih iz narodnega življenja* (1971: 53) v črtici *Ptičji svat* z zapisom poudarja eno od lastnosti ljudskega izročila, tj. spontano ustvarjalnost ljudskih besedil pri vsestransko nadarjenem Marku iz rejniške družine: »Že zarana je zaigrala v njem prav živa pesniška žila. Ni se zadovoljil, da pripoveduje društvu samo to, kar je slišal od drugih, ampak je pravljice rad po svoji domišljiji preobražal in spreminjal; tu je kaj odjemal, drugje dodajal, vezal je dve bajki v eno, razvijal iz ene dve, preustvarjal kralje v pastirje, dostajal v kralje, nesrečo v srečo, zemljo v nebo in tako dalje brez konca in kraja. Pesmim je včasih predružačil besede, včasih pa tudi napev, dajoč jim kakega drugega, dostikrat novega, ki se je rodil v njegovem grlu.«

da zapolni pozabljeno mesto v pesmi. Potujoči del pesmi v novem okolju in v drugi ljudski pesmi lahko pridobi nove konotacije¹³ (Golež Kaučič 2003a: 104).

Med medbesedilne pojave po folkloristki Marjetki Golež Kaučič (2003b: 315) lahko uvrščamo tudi proces variantnosti v ljudski pesmi, »saj gre za predlogo, ki je improvizatorično variirana, vse pologe v variantnem, medbesedilno-glasbenem nizu enega tipa ljudske pesmi so torej variante prve znane predloge ali arheteksta, saj za izvirnik večinoma ne vemo«. Zmožnost prenosa posameznih ljudskih prvin v posebnih načinih ljudskega ustvarjanja pa omogoča primerjavo različnih variant enega tipa pesmi (prav tam).

Ker se ukvarjam s proučevanjem slovenščine kot priseljskega jezika v Kanadi, kot hipernim vseh poimenovanj, ki se pojavljajo v strokovni literaturi (priseljski jeziki, neuradni manjšinski jeziki, jezik skupnosti, jezik v družinskem okolju itd.), v disertaciji nadalje uporabljam termin dediščinski jezik.

DJ tako razumem kot priseljski jezik po kriterijih Aalbersea in Muyskenaa (2013: 3),¹⁴ ki navajata, da gre za:

- jezik, ki je rabljen v naravni situaciji v družinskem okolju;
- jezik s statusom manjšinskega neuradnega jezika v državi gostiteljici;
- jezik, ki se ga govorec uči v svoji zgodnji starostni dobi, a ne nujno v družinskem okolju;
- jezik, ki govorcu ali učencu pomeni kulturno povezavo z etnično identiteto;
- jezik, ki je rabljen v skupnosti;
- jezik, ki ima kot uradni jezik v državi izvora svoj zgodovinski razvoj;
- jezik, ki je rabljen med ljudmi s skupno državo izvora vsaj dve generaciji.

---

¹³ V ljudskem pesništvu – gledano na žanrsko razločevanje, se verz (ena ptička priletela iz dežele Štajerske), ki potuje v dveh različnih zvrsteh v ljudskem pesništvu, na primer v pripovedni legendarni pesmi z naslovom Marija, tica pevka in zamorska deklica in nato v lirski ljubezenski Ljubezen se ne da pogasiti, umesti, tako da ga pevec vnese v drugo pesem popolnoma samoumevno (Golež Kaučič 2003b: 313), pri čemer ritem in metrična shema ostajata enaka.

¹⁴ V priseljskih skupnostih našeta določila o dediščinskem jeziku ne veljajo za vse njegove uporabnike. Polinsky (2016: 17) namreč ugotavlja, da predstavniki tretje generacije potomcev priseljencev zaradi hitrejše integracije v večinsko kulturo ne rabijo dediščinskega jezika niti v družinskem okolju, zato ga ne usvojijo do visoke stopnje, kot so ga še predstavniki druge generacije.

Kanadsko sobivanje DJ je povezano z zgodovinskim statusom francosko govoreče skupnosti, ki je največja jezikovna narodna manjšina v Kanadi. Med DJ spadajo jeziki prvotnega prebivalstva in jeziki priseljencev. Raziskovanje DJ (Cummins, 1983, 1989, 1991, 1992; Cummins, Danesi, 1990; Cummins, Swain, 1986; Danesi, McLeod, Morris, 1993) se je razmahnilo ob vprašanju jezikovnega ohranjanja in medgeneracijskega jezikovnega prenosa. Za t. i. neuradne jezike (tj. jezike prvotnega prebivalstva in priseljske jezike) se je uveljavila vrsta poimenovanj v različnih okoliščinah. Identifikacija vsakega poimenovanja ima specifične konotacije znotraj kulturnega in nacionalnega konteksta ali pa se poimenovanja razlikujejo zaradi obravnav na različnih znanstvenih področjih, npr. na področju večjezičnosti in na področju jezikovnega načrtovanja v okviru jezikovne politike (Van Deusen - Scholl 2003: 218).

Raziskovanje DJ je v jezikoslovju mlado raziskovalno področje, ki se je začelo pospešeno razvijati v drugi polovici 20. stoletja, zlasti zaradi vedno več selitev in priseljevanj. Tako DJ, h katerim spadajo tudi priseljski jeziki, s takšnimi in drugačnimi poimenovanji obstajajo, odkar potekajo selitveni procesi (Cummins, Danesi 1990: 10). S priseljevanjem v novo okolje so postopoma nastajale večjezične skupnosti, v katerih so bili v rabi večinski jezik in priseljski jeziki. Z jezikovnim načrtovanjem večjezičnosti in večjezičnim izobraževanjem je nastajala raznolika terminologija na področju neuradnih jezikov s specifičnimi konotacijami znotraj posameznega nacionalnega in kulturnega konteksta. Raziskave o neuradnih jezikih so spodbudile nastanek terminologije, ki je na makro ravni nastajala na področju jezikovne politike in jezikovnega načrtovanja na državni ravni (v vladnih ustanovah), na mikro ravni pa – z uvedbo politike multikulturalizma – na področju skupnosti. Različna poimenovanja, ki jih podrobneje predstavljam v nadaljevanju, so zajeta v tabeli in prikazujejo jezikovno proučevanje na ravni državnih uradnih ustanov (makro raven) ter jezikovno proučevanje na ravni skupnosti in posameznika (mikro raven).

Kdo so uporabniki dediščinskega jezika?

Uporabnik DJ je govorec, ki DJ uporablja redkeje kot večinski jezik, njegova jezikovna zmožnost v DJ pa je slabša od jezikovne zmožnosti v večinskem jeziku. Govorec DJ v DJ navadno nima formalne izobrazbe, ker šolanje opravlja v večinskem jeziku. Po funkcionalnosti in pogostosti uporabe je večinski jezik govorcev primarni jezik, DJ pa je sredstvo za povezovanje

z izvorno državo v družinskem okolju in v skupnosti, kjer sicer živi (Polinsky 2016: 3). Med govorce DJ so velike razlike v ravni jezikovne zmožnosti, saj gre lahko za govorce z visoko jezikovno zmožnostjo v DJ ali za govorce, katerih stopnja jezikovne zmožnosti je zelo nizka. Raznolikost v ravni jezikovne zmožnosti govorcev DJ je razlog za vrsto klasifikacij in opredelitev govorcev DJ (Dorian 1981; Clyne 1991; Baker 2001; Valdés 2000; Fishman 2001; Peyton 1998; Van Deusen - Scholl 2003; Cummins 2014; Polinsky 2016).

Govorca DJ tako razumem v ožjem (Valdés 2000) in širšem pomenu (Van Deusen - Scholl 2003). Pri tem jezike razlikujem glede na proces pridobivanja jezikovne zmožnosti (v družini, v šoli, v skupnosti) ter po zaporednosti usvajanja oz. učenja jezika (prvi jezik, drugi jezik). Po pogostosti jezikovne rabe ločim med primarnim in sekundarnim jezikom, pri čemer je primarni jezik v rabi pogosteje kot sekundarni. Po družbeno-političnem statusu jezika v kontekstu priseljenskih skupnosti razlikujem med večinskim in manjšinskim jezikom.

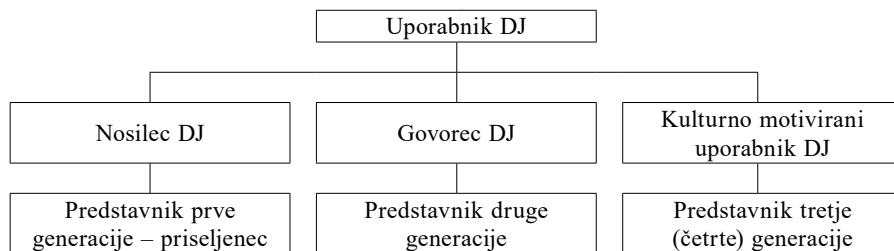
Valdés (2000: 375) govorca DJ v ZDA razume v ožjem pomenu. Gre za jezikovnega uporabnika, ki je bil med odraščanjem v družinskem okolju izpostavljen rabi DJ, zato je do določene stopnje dvojezičen, in sicer govori DJ ter večinski jezik. DJ je prvi jezik, ki se ga je uporabnik začel učiti, vendar ga ni usvojil do najvišje stopnje, ker je zaradi integracije v večinsko kulturo preklopil v večinski jezik. Govorec DJ v ožjem smislu je torej dvojezični uporabnik, ki se v DJ sporazumeva v družinskem okolju in z drugimi govorce DJ, npr. s predstavniki skupnosti, s sorodniki iz izvorne države itd. Njegov prvi jezik je manjšinski jezik, ki je bil v otroštvu po pogostosti rabe primarni jezik, saj v njegovem družinskem okolju prevladuje raba manjšinskega jezika. Med vzgojno-izobraževalnim procesom je uporabnik zaradi pogostosti rabe zamenjal DJ z večinskim jezikom. Večinski jezik je postal njegov primarni jezik, DJ pa sekundarni. V vzgojno-izobraževalnem procesu je razvil znanje večinskega jezika ter pridobil jezikovno zmožnost na najvišji ravni, znanje prvega jezika (manjšinskega jezika ali DJ) pa je zaradi omejene rabe ostalo na nižji ravni.

Van Deusen - Scholl (2003: 222) govorca DJ razume v širšem pomenu in ga opredeli kot jezikovnega uporabnika, ki je odraščal z močnimi kulturnimi povezavami DJ v družinskem okolju, čeprav se v DJ ne sporazumeva. Govorec DJ v širšem pomenu tako ne uporablja DJ za sporazumevanje, ampak ga kot del kulturne dediščine povezuje z izvornim krajem. DJ je del družinske in kulturne dediščine ter ni nujno v rabi v družinskem okolju. Fishman (2001) poudarja predvsem družinsko povezanost z DJ in Van

Deusen - Scholl (2003) kot govorca DJ opredeljuje tistega uporabnika, ki je zaradi družinske interakcije odraščal z močnimi kulturnimi povezavami z določenim jezikom. Ta ga je motivirala za usvajanje DJ z namenom vzpostavljanja skupne identitete. Za govorca DJ v širšem pomenu torej velja, da je odraščal v enojezičnem družinskem okolju, v katerem je bil kot prvi jezik v uporabi večinski jezik. Z DJ se je seznanil šele v vzgojno-izobraževalnem procesu v sobotni šoli, njegova jezikovna zmožnost pa je ostala na nizki ravni. Motiv za učenje DJ je spoznavanje lastne kulture in identitete prednikov, saj je javna raba DJ mogoča zlasti v okviru kulturnih prireditvev skupnosti. DJ vse življenje ostaja uporabnikov sekundarni jezik, ki je le redko v rabi, tj. zgolj v skupnosti in družinskem okolju. Po zaporedju usvajanja jezika je DJ njegov drugi jezik.

V disertaciji obravnavam predstavnike slovenske skupnosti v Torontu. Glede na okoliščine in pogostost njihove rabe slovenščine v skupnosti razlikujem med nosilci DJ, govorce DJ (oboje so govorce DJ v ožjem pomenu) in kulturno motiviranimi uporabniki DJ (govorce DJ v širšem pomenu) (Silva - Corvalan 1994, Montrul 2004). Pri tem razlikujem skupine predstavnikov skupnosti po sledečem vrstnem redu: starši/priseljenci so prva generacija, otroci/potomci priseljencev so druga generacija in vnuki/potomci druge generacije so tretja generacija predstavnikov skupnosti. V tem kontekstu razumem predstavnike druge generacije kot govorce DJ, predstavnike tretje ali četrte generacije pa kot kulturno motivirane uporabnike DJ. Slednji uporabljajo DJ v skupnosti zgolj za kulturne namene in se za učenje DJ odločajo z namenom, da bi spoznali svojo slovensko identiteto (ang. culturally motivated learners).¹⁵ Predstavnike prve generacije razumem kot nosilce DJ (torej govorce DJ v ožjem pomenu), ki spodbujajo rabo slovenščine in se zavzemajo za rabo in poučevanje slovenščine v skupnosti.

Uporabnik dediščinskega jezika glede na znanje in uporabo DJ

¹⁵ Van Deusen - Scholl (2003) predlaga delitev med učenci DJ in učenci DJ z motivacijo za seznanjanje z dediščino.

Velika skupina govorcev so govorce z zaporedno ali sukcesivno dvojezičnostjo. Ta se pojavi, kadar otrok v družinskem okolju najprej usvoji manjšinski jezik, nato pa ob vstopu v izobraževalno ustanovo začne usvajati in se učiti večinski jezik (Meisel 2004: 93). Med nosilce DJ sodijo predstavniki prve generacije govorcev, ki so se sporazumevali v DJ, z integracijo v okolje z večinsko kulturo pa so pridobili jezikovno zmožnost v večinskem jeziku. Prva generacija je ohranjala svoj prvi jezik kot jezik izvirne države in se je po selitvi naučila večinskega jezika. Za prvo generacijo govorcev DJ je značilno, da je njihovo znanje DJ na visoki ravni, saj so se pred selitvijo šolali v njem. Ti govorce imajo več priložnosti za rabo DJ, saj dejavno sodelujejo na kulturnih prireditvah v okviru skupnosti in jih obiskujejo (Valdés 2011; Van Deusen - Scholl 2003). V disertaciji te uporabnike DJ, tj. predstavnike prve generacije, imenujem nosilci DJ. Ti se v DJ še sporazumevajo in se z njim identificirajo, zlasti na področju kulturne dejavnosti v skupnosti, hkrati pa svoje znanje jezika prenašajo na mlajše generacije.

Proces zamenjave jezika v multikulturnem okolju pri predstavniku prve generacije
(vir: Valdés 2001; Van Deusen - Scholl 2003)

Priselitev v novo okolje	Proces integracije			
A	Ab	Ab	Ab	AB
A = dediščinski jezik, B = večinski jezik				

Termin govorec DJ izhaja s področja ogroženih jezikov in dvojezičnosti, ki je tudi temelj teorije DJ. Govorce ogroženih jezikov so bili v izhodišču deležni različnih poimenovanj, kot so nepopolni govorec (ang. *semispeaker*) (Dorian 1981), govorec z nedokončanim procesom učenja jezika (ang. *incomplete acquirer*) (Montrul 2002, Polinsky 2006) ali psevdo/kvazigovorec dveh jezikov (ang. *pseudo-bilingual*), neuravnoteženi govorec (ang. *unbalanced*) (Baker in Jones 1998), zgodnji dvojezični govorec (ang. *early bilingual*) ali govorec »jezika kuhinje« (ang. *speaker of kitchen language*) (Polinsky 2016). Termin nepopolni dvojezični govorec se navadno nanaša na mlajšega govorca, čigar jezikovna zmožnost jezika prednikov je nepopolna, vendar jezik ohranja pri sporazumevanju s starejšimi predstavniki in z vrstniki (Dorian 1981: 106). Govorec z nedokončanim procesom učenja jezika je uporabnik, ki proces učenja jezika družinskega okolja v otroštvu prekine ob vstopu v izobraževalne ustanove z učenjem večinskega jezika (Polinsky 2016: 2). Psevdo/kvazi govorec dveh jezikov je uporabnik, ki ne

doseže svoji starosti primerne jezikovne zmožnosti enega od jezikov (Peal in Lambert, 1962: 546).

Raznolikost terminov je posledica pomanjkanja enotnosti med jezikoslovci glede opredelitve, katero raven jezika v družinskem okolju (ang. home language) govorniki obvladajo. Termin govorec DJ je bil za ta tip govornika prvič uporabljen leta 1991 v Kanadi (Cummins 2014) in Avstraliji (Clyne 1991), v ZDA pa je bil uveden leta 1999 na prvi konferenci o DJ (first Heritage Conference) (Peyton 1998).

Med govorniki DJ poznamo govornike DJ s sukcesivno dvojezičnostjo in govornike DJ s simultano ali vzporedno dvojezičnostjo. Govorniki DJ s sukcesivno dvojezičnostjo so predstavniki druge generacije oz. otroci priseljencev. Odraščali so samo z DJ ali z večinskim jezikom v družinskem okolju, dvojezični pa so postali v obdobju izobraževanja v večinskem jeziku ali ob vstopu v skupnost in sobotno šolo v DJ. Govorniki DJ s simultano ali vzporedno dvojezičnostjo so dvojezični uporabniki, ki v družinskem okolju od rojstva rabijo DJ in večinski jezik. Ti govorniki so predstavniki druge generacije oz. otroci priseljencev, ki odraščajo z rabo večinskega jezika v izobraževalnih ustanovah ter DJ v družinskem okolju, v skupnosti in sobotni šoli (Valdés 2001; Van Deusen - Scholl 2003). V primeru simultane dvojezičnosti lahko govorimo o dveh prvih jezikih, pri čemer se po začetku šolanja pogosto zgodi, da začne eden od jezikov slabeti, kar je odvisno od izkušenj, okoliščin in pogostosti jezikovne rabe (Meisel 2011).

Govorec DJ je potomec priseljencev v državi gostiteljici ali priseljenški otrok, ki se je v državo gostiteljico z družino priselil v obdobju svojega otroštva (Polinsky, Benmamoun, Montrul 2013: 130). Drugi generaciji govornikov (in redkeje predstavnikom tretje generacije) DJ je skupno, da DJ obvladajo na nižji stopnji, saj ga običajno rabijo v omejenih okoliščinah, predvsem v neformalnih govornih položajih. V obdobju izobraževanja se v DJ ni mogoče formalno izobraževati, zato govorec DJ nima priložnosti, da bi v DJ dosegel starosti primerno jezikovno zmožnost. Proces učenja DJ ostane nedokončan oz. je ob vstopu v šolo prekinjen (ang. incomplete acquisition). Proces jezikovne izgube ali izrabe jezika se začne, ko je govorec DJ v otroštvu dosegel svojim letom primerno stopnjo znanja jezika, a je kasneje raven znanja jezika začela upadati zaradi pomanjkanja priložnosti njegove uporabe (Valdés 2001; Van Deusen - Scholl 2003).

V monografiji predstavnike druge generacije imenujem govorniki DJ, ki se v tem jeziku še sporazumevajo in se z njim identificirajo na področju kulturne dejavnosti v skupnosti in širše.

Proces zamenjave jezika v multikulturnem okolju pri predstavniku druge generacije
(vir: Valdés 2001; Van Deusen - Scholl 2003)

Družinsko okolje		Vstop v šolo in vrtec		
A	A_b	B_a	B _a	B _a
A = dediščinski jezik; B = večinski jezik				

Tretja (in četrta) generacija se z DJ v seznanja predvsem v sobotni šoli in jezika ne uporablja za sporazumevanje, temveč ji jezik predstavlja simbolično vlogo. Pri predstavnikih tretje in četrte generacije je jezikovna zmožnost običajno na nižji ravni. Njihovo znanje jezika se kaže v fragmentarnih oblikah s poznavanjem šeg, pesmi, molitev, pozdravov in drugih besedilnih obrazcev, s čimer izkazujejo narodnostno pripadnost, jezik pa dojemajo kot simbolni element. Ti govorniki usvajajo predvsem jezikovne označevalce družbenih odnosov, kot so pozdravi, nagovori, govorni signali, izrazi, ljudske modrosti ali pregovori, pa tudi fosilizirane oblike jezikovnih elementov, kot so npr. števniki, okameneli stavčni členi, prislovna določila kraja in časa, frazemi, označevalci narečja (leksikalni, slovnični, glasoslovni) (Valdés 2001; Van Deusen - Scholl 2003).

V pričujočem delu predstavnik tretje generacije in četrte generacije imenujem kulturno motivirani uporabniki jezika, saj skozi jezik spoznavajo kulturne značilnosti skupnosti, s katero se identificirajo.

Proces zamenjave jezika v multikulturnem okolju pri predstavniku tretje (četrte) generacije
(vir: Valdés 2011; Van Deusen - Scholl 2003)

Družinsko okolje, sobotna šola in druge dejavnosti v okviru skupnosti			Vzpostavlanje enojezičnosti
B	B _a	B _a	B?
A = dediščinski jezik; B = večinski jezik			

V monografiji slovenščino v Torontu razumem kot DJ – v multikulturno okolje so jo prinesli slovenski priseljenci z množičnim priseljevanjem in organiziranim delovanjem slovenske skupnosti po drugi svetovni vojni, ki so jo ohranili vse do danes. S postopnim ustanavljanjem ustanov znotraj skupnosti je prva generacija kljub močni integraciji v večinsko kulturo omogočila in zagotovila proces jezikovnega prenosa na svoje otroke oz. drugo generacijo (Meisel 2004: 93; Valdés 2011; Van Deusen - Scholl 2003).

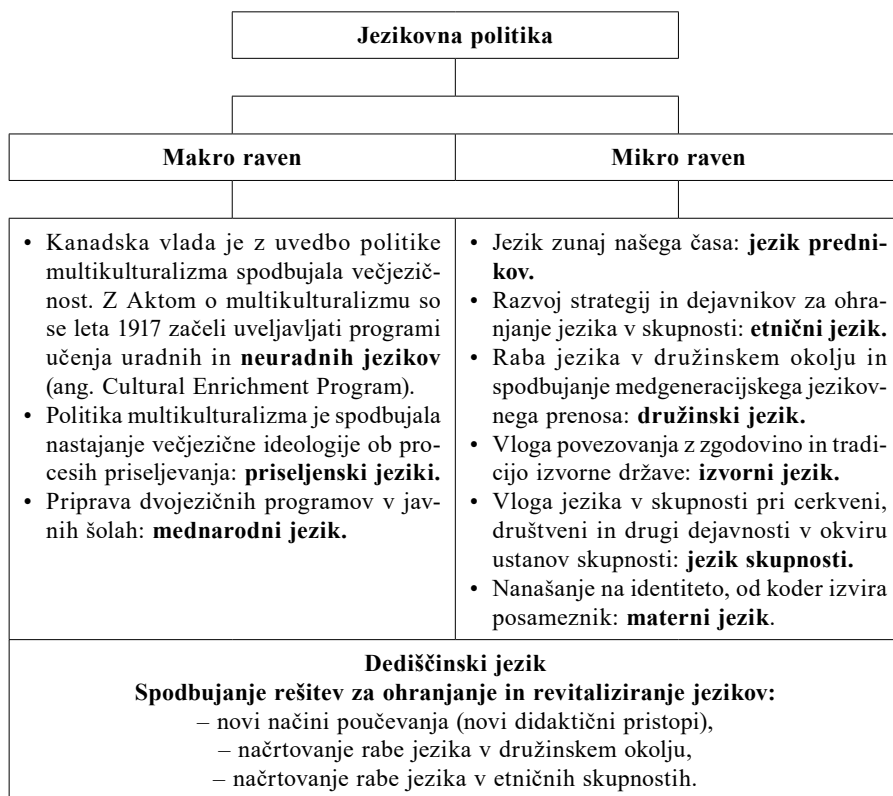
Predstavniki druge generacije so v primarnem družinskem okolju večinoma uporabljali DJ ter se s svojo izvorno kulturo in običaji seznanjali tudi širše v skupnosti: z obiskovanjem sobotnih šol DJ in članstvom v pevskih zborih, plesnih in dramskih skupinah. S slovensko skupnostjo so bili tesno kulturno in jezikovno povezani do vstopa v šolo, ko je prišlo do zamenjave DJ z večinskim jezikom. Zanje je značilno, da imajo zaradi pogoste rabe slovenščine v vsakdanjih sporazumevalnih okoliščinah v družinskem okolju v govorjeni slovenščini značilnosti narečja, v katerem so se sporazumevali z družinskimi člani. Predstavnike druge generacije, ki so odraščali z rabo DJ v družinskem okolju, imenujem govorci DJ (Meisel 2011; Montrul in Polinsky 2013; Peyton 2001; Valdés 2011; Van Deusen - Scholl 2003).

Predstavniki tretje generacije DJ večinoma ne uporabljajo za sporazumevanje, ampak ga sprejemajo kot element identitete države izvora svojih prednikov, na katero so ponosni. Raba jezika razen nekaterih izjem ne dosega sporazumevalne ravni, jezikovno znanje pa je zgolj fragmentarno. Jezik se rabi simbolično, in sicer ob kulturnih udejstvovanjih na področju plesa, petja, kulinarike in športa. Predstavnike, ki se z željo po poznavanju kulture in jezika svojih prednikov dejavno vključujejo v skupnost, imenujem kulturno motivirani uporabniki DJ. Pri tej generaciji se zastavlja vprašanje ohranjanja jezika in njegove revitalizacije (Valdés 2011; Van Deusen - Scholl 2003). Izkazalo se je, da imajo najvišjo sporazumevalno zmožnost uporabniki DJ, ki so jezikovni rabi izpostavljeni v družinskem okolju, saj otroci že tam razvijejo odnos do DJ in motivacijo za njegovo učenje. Sporazumevalna zmožnost je odvisna tudi od tega, koliko časa je uporabnik izpostavljen DJ in kako pogosto uporablja jezik v družinskem okolju. Skupnost ima pri tem veliko vlogo predvsem pri načrtovanju priložnosti za rabo DJ znotraj skupnosti in širše ter pri spodbujanju rabe DJ v družinskem okolju in v širši skupnosti.

Raziskave o DJ kažejo, da prihaja pri govorcih tretje generacije tudi v vsakdanjih neformalnih govornih položajih do prekinitve rabe DJ. Generacija postaja omejena na sporazumevanje v večinskem jeziku, medtem ko DJ prehaja na simbolično raven (Baker 2001). Raziskave o DJ predstavljajo izginjanje DJ iz vsakdanje rabe kot ključni izziv. Raziskovalci iščejo rešitve za ohranjanje DJ z novimi načini poučevanja in načrtovanjem rabe v družinskem okolju ter iskanjem priložnosti za rabo DJ v skupnosti. Cilj ohranjanja DJ je, da bi tudi potomci priseljencev (po)znali jezik države, od koder izvirajo njihovi predniki (Polinsky 2006: 1).

Sorodna poimenovanja neuradnih jezikov

V severnoameriškem jezikoslovnem prostoru so na področju raziskovanja dediščinskih jezikov (ang. heritage language) v uporabi tudi naslednji jezikovni termini: *neuradni jezik* (ang. unofficial language), *jezik prednikov* (ang. ancestral language), *etnični jezik* (ang. ethnic language), *priseljenski jezik* (ang. immigrant language), *domači jezik* (ang. home language) in *izvorni jezik* (frn. langues d'origine).

V Kanadi je v uporabi razlikovanje med *jeziki prvotnega prebivalstva* in *jeziki priseljencev* (Cummins 1991), pojavlja pa se tudi termin *aboridžinski jeziki* (ang. Aboriginal languages in Canada) (Fettes 1998 v Van Deusen - Scholl 2003: 218). V Avstraliji in na Novi Zelandiji so v uporabi termini *jezik skupnosti* (ang. community language) ali *materni jezik* (ang. mother tongue) (Cummins 2014: 3), *mednarodni jezik* (ang. international language), *jezik prvotnega prebivalstva* (ang. indigenous language), posebej

obravnavani pa so *aboridžinski jeziki* (Montrul 2007). V Avstraliji in ZDA je v uporabi kratica *LOTE*, ki opredeljuje vse dediščinske jezike razen angleščine, ki je uradni jezik v obeh državah (Van Deusen - Scholl 2003: 218). V Evropi razlikujemo med *manjšinskimi* in *regionalnimi* jeziki, katerih jezikovne pravice so formalno opredeljene (npr. Okvirna konvencija za varstvo narodnih manjšin, Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih), ter med *begunskimi* in *priseljenskimi jeziki*, ki nimajo enakega statusa (Broeder, Extra 1999). V Evropi in Afriki so v uporabi termini *alohtoni* ali *priseljenski jezik*, *družinski jezik* in *jezik izvora*, na Nizozemskem pa *manjšinski priseljenski jezik* (Van Deusen - Scholl 2003: 218).

V Evropi in Avstraliji se je po demografskih premikih, ki so med potomci priseljencev druge in tretje generacije okrepili pomen kulturne identitete in etničnega jezika, uveljavila raba termina *etnični manjšinski jezik* (Van Deusen - Scholl 2003: 218). V ZDA in Kanadi imajo etnični manjšinski jeziki priseljenskih skupnosti status *manjšinskega neuradnega jezika*, francoščina pa ima v Kanadi (razen v Quebecu) večinoma status *manjšinskega uradnega jezika*.

Termin *tretji jezik* se je začel uveljavljati v poznih 70. letih, ko so se v Kanadi pojavili programi dediščinskih jezikov (Ashworth 1988). Kanada je pod pogojem, da hkrati dobro obvladajo vsaj enega od uradnih jezikov, govorce podpirala pri ohranjanju multikulturne jezikovne identitete. Programi, ki so otrokom priseljencev omogočili pridobivanje jezikovnih zmožnosti, so temeljili na predpostavkah, da učenje dediščinskega jezika podpira učenje ostalih jezikov v šolskem sistemu, spoštovanje kulture in jezika priseljencev pa izboljšuje medsebojne družbene odnose (Royal Commission on Learning 1994: 106–107).

Termin *neuradni jezik* se je v Kanadi uveljavil s politiko jezikovnega opredeljevanja govorcev selitvenih procesov (Burnaby 2008). Termin se nanaša na priseljske jezike (in jezike izvornih skupnosti), čeprav jezikovna vprašanja neuradnih jezikov obravnavajo predvsem drugo in tretjo generacijo. Priseljske skupnosti so od 19. stoletja naprej za otroke organizirale in financirale pouk neuradnih jezikov v zasebnih večjezičnih šolah.

Čeprav je država na začetku 20. stoletja finančno podprla javne dvojezične šole, Akt o uradnih jezikih leta 1969 ni določil poučevanja jezikov priseljencev. Leta 1971 se je zvezna vlada opredelila za politično multikulturo ter leta 1977 v podporo neuradnim jezikom oblikovala Program za kulturno obogatitev (Cultural Enrichment Program), ki je spodbujal poučevanje neuradnih jezikov in uporabo dediščinskih jezikov ter financiral nekaj izobraževalnih programov v javnih šolah. Tudi kanadski zakon

o večkulturnosti iz leta 1988 je spodbujal širjenje neangleške, nefrancoske kulture in antirasizem (Cummins, Danesi 1990).

Termin *jezik prednikov* izhaja iz dvojezičnega okolja ZDA in zaznamuje jezik »zunaj časa« z elementi starinskega jezika, ki spodbuja zavedanje posameznikovega izvora (Wharry 1993: 331). Hookoomsing (1993) opredeljuje *jezik prednikov* kot emblem identitete jezikovne skupnosti v dvojezičnem okolju. Wharry (1993) raziskuje motive za učenje jezika *prednikov* in ugotavlja, da vse etnične skupnosti ne ohranjajo jezika *prednikov* in so pogosto enojezične v večinskem jeziku. Gardner in Lamberts (1972) ugotavljata, da imajo dvojezični govorci z znanjem jezika *prednikov* večjo motivacijo za integracijo v večinsko kulturo. Baker in Jones (1998) termin označujeta kot neustrezen, ker je usmerjen v prepoznavanje tradicij skozi jezik.

V Avstraliji so jeziki skupnosti, ki se uvrščajo med jezike dediščine, razdeljeni na jezike prvotnega prebivalstva in *priseljenske jezike*. Bolj zaželen od termina *priseljenski jezik* je termin *jezik priseljevanja*. *Priseljenski jezik* je podobno kot jezik prvotnega prebivalstva podvržen družbenim pritiskom, zato je umeščen med ogrožene jezike. Za ohranitev teh jezikov je potrebna jezikovna politika, ki zagotavlja razvoj dvojezičnosti. Bistveni vidik dvojezičnosti je izkazovanje identitete in dvig motivacije za aktivno vključevanje v skupnosti (Hornberger 2005: 102–103).

Fishman (1977 v Edwards 2009: 158–159) jezik, ki je povezan s posameznikovo etnično identiteto, poimenuje *etnični jezik*. Gre za prvi ali drugi jezik, ki predstavlja sredstvo individualne in kolektivne identitete. Dixon, Zhao, Quiroz in Shin (2012: 541) v sklopu *etničnega jezika* raziskujejo dejavnike skupnosti in družinskega okolja, ki v multikulturnem okolju vplivajo na razvoj dvojezičnosti pri otroku. Avtorji obravnavajo spremenljivke konteksta, in sicer kulturo in etničnost, družbeno življenje z rabo dveh jezikov in podporo skupnosti, ki vplivajo na učenje *etničnega jezika*. Tudi če vsi predstavniki etnične skupine ne govorijo *etničnega jezika* in ta ni v aktivni rabi, lahko postane najpomembnejši simbol etnične identitete. Vendar pa etnolingvistična identiteta in uporaba jezika nista nujno v korelaciji (Dixon, Zhao, Quiroz in Shin 2012: 542–546).

Gallimore in Goldenberg (1993: 317) vpeljujeta termin *družinski jezik* in ga opredeljujeta kot jezik vsakdanjih situacij, povezan s kulturno dediščino. *Družinski jezik* opredeljujeta kot jezik priseljenskih staršev, ki otroke seznanja z njihovo izvorno kulturo. Piller (2006) uvaja *družinski jezik* na področju jezikovnega načrtovanja, in sicer predlaga sistematično jezikovno interakcijo med starši in otroki. *Družinski jezik* ima vlogo označevalca identitete in ohranja stik z izvorno državo.

Termin *izvorni jezik* se je uveljavil v študijah priseljencev kanadske province Quebec, in sicer zaradi obveznega učenja večinskega jezika in ohranjanja priseljskega. Nekateri etnične skupnosti uvrščajo *izvorni jezik* med temeljne elemente identitete, medtem ko ta ni jezikovno pogojena in je jezik le element ohranjanja kulturne dediščine. Otroci priseljencev se iz funkcionalnih namenov učijo večinskega jezika, jezik staršev pa je nosilec pomembne simbolne identitete (Ouafâa 1997: 250).

Termin *jezik skupnosti* je od leta 1975 v rabi v Avstraliji in po definiciji označuje vse jezike, razen angleškega (CLOTE – ang. Community Language other than English). Je medij sporazumevanja, medij identifikacije članov skupnosti, medij kognitivnega in konceptualnega razvoja. *Jezik skupnosti* je bil aktualen predmet raziskav manjšinskih jezikov vse od 19. stoletja, ko so potekali selitveni procesi in so nastajale enklave priseljencev v ruralnem okolju (Cooper, Greenfield 1969: 168).

Materni jezik se v kontekstu jezika priseljencev nanaša na jezik, ki ga govorec usvoji v zgodnjem otroštvu, navadno v drugem kulturnem okolju ter ga v odrasli dobi rabi kot sekundarni jezik (Schrauf 1999: 176; Wharry 1993). Tovrstna raba termina je pogosto označena kot neustrezna, saj je znanje jezika izvirne države lahko zelo pasivno. Termin zato v kontekstu priseljskih skupnosti v ZDA in Kanadi raje uporabljajo le v primeru akulturacije v večinsko kulturo in angleščine kot drugega jezika (Schrauf 1999: 176; Wharry 1993).

V kontekstu priprave kanadskih učnih programov dediščinskih jezikov kot drugih jezikov se je pojavil termin *mednarodni jezik*. Termin *mednarodni jezik* naj bi imel znotraj programov ustrežnejšo konotacijo od termina *dediščinski jezik*, ker izhaja iz konteksta globalnosti in ne iz konteksta porekla. Programi dediščinskih jezikov namreč spodbujajo večjezičnost za karijerne priložnosti učencev, tako da se ti učijo dediščinskega jezika in hkrati angleščine ter francoščine (Duff 2017: 599).

Etnolingvistična vitalnost

Etnolingvistična vitalnost pomeni samoprepoznavanje določene družbene skupine na osnovi lastne etnične in jezikovne zavesti (Nečak - Lük 1998: 28) in je definirana kot družbeno-psihološki odnos med jezikom in identiteto. Vitalnost etnične skupnosti je »tisto, kar ustvarja obnašanje same skupnosti, ki se razlikuje od ostalih skupnosti in tvori značilni aktivni kolektivni subjekt v razmerju do ostalih skupnosti« (Giles 1977: 308).

Vitalnost številnih etničnih skupnosti se nanaša na priložnosti, ki jih imajo njihovi govorci za rabo jezika v različnih domenah jezikovne rabe, vključno z rabo v družinskem okolju in skupnosti (Aravossitas 2014: 152). Vitalnost skupine je odvisna od tega, kako člani doživljajo sobivanje v skupnosti ter kako in koliko koristijo ugodnosti, ki jim jih ponuja institucionalna raven. Skupnost ostaja vitalna, če navzven kaže svojo etnično in jezikovno posebnost (Nećak - Lük 1998: 28). Ključno vlogo pri oblikovanju etnične skupine ima jezik, saj določa posameznikovo osebno in skupinsko identiteto (Giles 1977: 308). Gliha Komac (2002: 23) gradi koncept etnolingvistične vitalnosti na pomenu in funkcijah jezika etnične skupnosti.

Priseljenske skupnosti so same po sebi skupnosti z nizko etnolingvistično vitalnostjo, saj so praviloma podvržene procesu jezikovne integracije večinskega jezika. Da bi ohranile višjo stopnjo vitalnosti, oblikujejo različne strategije za ohranjanje DJ, ki vključujejo ustrezno jezikovno načrtovanje in načrtno vključevanje predstavnikov mlajše generacije. Priložnosti za rabo jezika so z načrtovanjem rabe in ohranjanja DJ omejene predvsem na aktivnosti znotraj skupnosti. Priseljenska skupnost je manjšinska skupnost v državi gostiteljici in ima omejen politični vpliv (Aravossitas 2014: 152). Za ohranjanje visoke stopnje vitalnosti je pomembno druženje članov skupnosti, saj je tako pogostejša tudi raba jezika. Če se člani kljub omejeni rabi DJ identificirajo s skupnostjo, lahko etnična skupnost najde strategijo preživetja (Giles in Johnson 1987: 70). V ta namen je potrebno raziskovanje različnih ukrepov, ki sestavljajo del učinkovitega jezikovnega načrtovanja in spodbujanja etnolingvistične vitalnosti skupnosti. Med pomembne ukrepe sodi prepoznavanje dejavnikov, ki spodbujajo učenje in rabo DJ, kot so na primer družbeni in kulturni dogodki ter šole DJ.

Da bi se izognili jezikovni izgubi, je na ravni skupnosti in projektov za učenje jezika na razpolago veliko različnih pristopov (Lewis in Simons 2009: 3). V proučevanju etnične vitalnosti se posvečamo korakom učinkovitega ohranjanja in spodbujanja kulture ter jezika v dinamičnem političnem, ekonomskem, kulturnem in družbenem okolju skupnosti (Aravossitas 2014: 152).

Ohranjanje in revitalizacijo DJ je mogoče spremljati z različnih perspektiv:

- Fishman (2006: 22) določa tri kriterije, po katerih presoja preživetje jezikovne skupnosti v ZDA: število govorcev, število institucionalnih virov (šole, mediji, cerkvene skupnosti ipd.) in indeks razmerja med prvim in drugim kriterijem.

- UNESCO (2003: 12) klasificira šest pomembnih dejavnikov jezikovne vitalnosti: medgeneracijski jezikovni prenos, absolutno število govorcev, delež govorcev znotraj celotnega prebivalstva, težnje po obstajanju jezikovnih domen, odziv na nove domene in medije ter gradivo za učenje jezika in pismenosti.
- Lo Bianco (po Gounari 2014: 256) razmišlja o pogojih za povečevanje števila mlajših govorcev jezika, razvoju in oblikovanju priložnosti za rabo jezika in motiviranju članov skupnosti zanj.

Etnolingvistična vitalnost je v veliki meri pogojena z jezikovnim statusom. Rezultati raziskav odkrivajo tri komponente jezikovnega statusa, in sicer ekonomski status, družbeni status in simbolni status. Ekonomski status DJ je ključni element jezikovne vitalnosti, saj njegova raba zaradi siceršnjega ekonomskega napredka posameznikov v novi, večinski skupnosti izginja. Člani skupnosti se trudijo čim prej integrirati v večinsko kulturo, da bi v državi gostiteljici dosegli boljši socialni status. Družbeni (socialni) status je odvisen od ekonomskega statusa jezika in je prav tako močan dejavnik jezikovne vitalnosti. Ker večinski jezik uporabniku praviloma zagotavlja višji socialni status in večji politični vpliv, pride do premika od rabe DJ k rabi večinskega jezika. DJ je navadno del skupnosti z nižjim socialnim statusom, zato tudi ta jezik uživa nižji prestiž. Simbolni status jezika kot tretja komponenta izhaja iz dejstva, da je DJ pomemben simbol etnične identitete, prednikov in izvorne države. Zanimanje za preživetje DJ obstaja, vendar ni vedno pogojeno z osebnim zanimanjem zanj. Javnost ceni jezik kot simbol etnične zgodovine, zgodovinske in narodne kulture. Pomembno vlogo igra tudi v zasebni komunikaciji, manj pa je cenjen kot jezik medijev in izobraževanja (Baker 2001: 69).

Demografski dejavniki etnolingvistične vitalnosti so dejavniki, ki se nanašajo na geografsko razporeditev govorcev DJ. Drugi del dejavnikov se nanaša na število govorcev določenega jezika in na gostoto naseljenosti znotraj določenega območja, saj je pomembna za ohranjanje jezika. Vitalno jezikovno skupnost lahko zagotavlja tudi manjše število govorcev DJ, čeprav je skupnost obkrožena z večinskim jezikom, če so govorcev v svojem DJ kulturno in socialno aktivni. Taki govorcev lahko povezujejo in oblikujejo močno jezikovno celico. Pomemben vpliv ima lahko verska pripadnost, saj zavira povezovanje govorcev DJ z govorcev večinskega jezika.

Obstajajo primeri, v katerih se etnične skupine zbirajo v mestih za verske namene in druženja. DJ je močnejši tudi, če govorcev jezika redno obiskujejo in ohranjajo stike z izvorno državo (Giles 1977: 309).

Giles (1977: 313) med pomembnejše demografske dejavnike uvršča tudi etnično mešane zakone, saj ima v mešanih družinah jezik z višjim statusom večje možnosti za ohranitev. V novih, priseljenjskih okoljih se DJ pogosto izgubi z drugo, s tretjo ali s četrto generacijo. Na njegovo vitalnost pomembno vpliva ohranjanje jezika v družinskem okolju, ki je ključni dejavnik za oživitev ali ohranitev DJ. Jezikovna reprodukcija pri mladih je ključni del jezikovne vitalnosti in pomemben dejavnik ohranjanja jezika v prihodnosti, če je jezik otrok v družinskem okolju in na ulici. Robinson (1996: 139) ugotavlja, da je DJ lažje ohranjati v ruralnem kot v urbanem okolju. S selitvijo v mestno okolje se poveča možnost izgube DJ, saj na delovnem mestu, npr. v tovarnah, prevladuje večinski jezik z omejeno rabo DJ. V ruralnem okolju sta delovni jezik in kulturna aktivnost v DJ pogostejša, tudi jezik religije je verjetnejše DJ.

Družbene prostore za rabo jezika ustvarjajo še različni drugi družbeni dejavniki. Po Fishmanu (1972: 20) so domene različna področja jezikovnih rab, od katerih vsaka predstavlja udeležence, lokacijo in temo, ki povezuje določeni jezik v določenem družbenem prostoru. Pričakovana raba določenega jezika postopoma postane družbena norma. Če se raba DJ začne krčiti, pride do jezikovnega premika k večinskemu jeziku in DJ začne izgubljati domene, v katerih je bila njegova raba pričakovana. Kadar se število domen, povezanih z DJ, začne zmanjševati, se starši pogosto odločijo za stališče, da znanje DJ predstavlja slabše izhodišče za njihove otroke (kot večinski jezik) in DJ začne izgubljati svoje uporabnike (Lewis in Simons 2010: 106).

Stopnja jezikovne vitalnosti skupnosti je odvisna od institucionalne podpore. Institucije, kot so verske in kulturne ustanove, mediji, gospodarske ustanove in izobraževalne organizacije, so nosilke narodne, regionalne in lokalne politike. Množična občila (televizija, radio, časopisi, revije, spletni mediji idr.) vplivajo na prestiž DJ. Pomembno vez pri ohranjanju DJ predstavljajo vera in verske ustanove, saj med cerkvenimi obredi spodbujajo rabo knjižnega jezika. Rabo DJ spodbujajo tudi upravne storitve v skupnosti. Pomemben vpliv na ohranjanje jezika imajo izobraževalne ustanove, a same po sebi še ne zagotavljajo preživetja jezika. Pomembna je podpora skupnosti za dvojezično izobraževanje v DJ in kulturi. Izobraževanje samo po sebi ne more omogočiti ohranjanja in revitalizacije DJ.

Bistvo podpore DJ predstavlja raba jezika v družinskem okolju. Znotraj skupnosti morajo biti ustanove odvisne druga od druge, da lahko uspešno sodelujejo med seboj (Baker 2001: 70).

Različni jezikovni konteksti se razlikujejo po procesih, ki vplivajo na jezikovno vitalnost v skupnosti. Zgodovinski, družbeni, ekonomski, kulturni

in politični procesi se med skupnostmi razlikujejo, zato potrebujemo zgodovinske in sociološke razlage, da si z njimi pomagamo razložiti vzorce interakcij, ki so povezane z jezikovno vitalnostjo. Giles, Bourhis in Taylor (1977) za vplivanje na jezikovno vitalnost jezika v skupnosti predlagajo model vitalnosti DJ s tremi družbeno-strukturnimi spremenljivkami: jezikovnim statusom, demografskimi dejavniki in dejavniki institucionalne podpore. Z določitvijo dejavnikov razvijajo okvir za raziskovanje vloge družbeno-strukturnih spremenljivk v skupnosti, v katerega vključujejo načine medkulturne komunikacije, učenje drugega jezika, ohranjanje prvega jezika, jezikovni premik (ang. Language shift) in jezikovno izgubo (ang. Language loss) v skupnosti. Baker (2001: 149) pogojuje ohranjanje jezika z relativno stabilnim številom in razporeditvijo govorcev z zadovoljivo stopnjo rabe jezika pri otrocih in odraslih ter rabo jezika v specifičnih okoliščinah, kot so kulturni in drugi dogodki v skupnosti, dom in šola. Termin jezikovni premik se nanaša na obnašanje celotne skupnosti, ki rabo DJ zamenjuje z rabo večinskega jezika (Aravossitas 2014: 149).

Giles idr. (1977: 307) s svojim modelom vitalnosti etnolingvistične skupine uvaja t. i. taksonomijo strukturnih spremenljivk. Močne in šibke plati etnolingvistične skupine po avtorjevem modelu ocenjujemo na treh področjih, in sicer uvajamo statusne, demografske in institucionalne spremenljivke. Statusne spremenljivke se nanašajo na izoblikovanost statusa jezika v okviru pravnega, političnega, ekonomskega, socialnega in družbeno-zgodovinskega konteksta etnolingvistične skupine znotraj večinske družbe. DJ je s tega vidika pogosto v podrejenem položaju v primerjavi z večinskim jezikom. Demografske spremenljivke prikazujejo etnolingvistično skupnost v številkah, tj. z vidika obsega nacionalnega teritorija, koncentracije oz. razmerja med pripadniki manjšinske in večinske skupnosti, absolutnega števila pripadnikov etnolingvistične skupnosti, njenega naravnega prirastka, števila mešanih zakonov ter priselitev in izselitev. Spremenljivke institucionalne podpore se nanašajo na vidike državne in/ali lastne institucionalne podpore v organizaciji manjšine in posegajo na področja aktivnosti množičnih občil, vzgoje in izobraževanja, administrativnih storitev, industrije, veroizpovedi ter kulturnih stikov z izvorno državo. Ocenjevanje etnolingvistične vitalnosti skupnosti po posameznih spremenljivkah omogoča klasifikacijo skupnosti na tiste z nizko, srednjo ali visoko vitalnostjo.

Nizka vitalnost za etnolingvistično skupnost pomeni večjo verjetnost jezikovne integracije, medtem ko visoka vitalnost napoveduje ohranitev jezika ter razlikovalnih kulturnih in jezikovnih značilnosti.

Razširjena ocenjevalna lestvica EGIDS

Manjše priseljske skupnosti so v državi gostiteljici običajno v podrejenem položaju, zato so deležne nizke ocene etnolingvistične vitalnosti z značilnim procesom jezikovne integracije v večinski jezik. Tudi Gounari (2014: 252) etnolingvistično vitalnost priseljskih skupnosti v kanadskem prostoru ocenjuje glede na stopnjo etnolingvistične vitalnosti, ki jo lahko merimo s preverjanjem treh različnih dejavnikov: statusa jezika, demografskih značilnostih skupnosti in institucionalne podpore skupnosti.

Glede na to, da sta status jezika in demografske spremenljivke dva vidika, ki ju skupnost težko nadzoruje, se zdi, da je podpora ustanov, ki vključuje zagotavljanje rabe in izobraževanja v DJ, edina spremenljivka etnolingvistične vitalnosti, ki je odvisna od ukrepov same skupnosti. Obstoj ustanov za ohranjanje DJ v skupnosti omogoča kulturne in cerkvene prireditve v DJ in poudarja izobraževanje v DJ (Giles in Johnson 1987: 71).

Etnolingvistično vitalnost obravnavane slovenske skupnosti v Torontu ocenjujem s Fishmanovo razširjeno ocenjevalno lestvico medgeneracijske motnje (ang. Expanded Graded Intergenerational Disruption Scale – EGIDS), saj se Fishman osredotoča na ključno vlogo medgeneracijskega prenosa znanja jezika ter družbene in institucionalne zmožnosti, ki jih je mogoče v priseljskih skupnostih ustrezno nadzorovati (Lewis in Simons 2010: 106). Tako kot z Richterjevo lestvico potresne aktivnosti merimo intenzivnost potresa, vrednost na Fishmanovi lestvici pomeni, kakšna je ogroženost DJ. Višja kot je ocena, bolj ogrožen je jezik, rezultat pa ne kaže le intenzivnosti ogroženosti, ampak daje tudi napotke o prednostnih nalogah v strategiji ohranjanja jezika v zatonu. Ideja faznega pristopa lestvice je, da ugašanje in oživljanje potekata v fazah ter da jezik zgodnejše ali poznejše faze vitalnosti dosega preko predhodnih faz (Baker 2001: 75–77). Ker je lestvica EGIDS v uporabi kot instrument razumevanja jezikovnega načrtovanja in jezikovnega oživljanja v mednarodnem kontekstu, na osnovi ocene jezikovne vitalnosti slovenske skupnosti v Torontu z lestvico EGIDS iščem možnosti za nadaljnje jezikovno načrtovanje v skupnosti.

Fishmanova razširjena ocenjevalna lestvica medgeneracijske motnje (vir: Baker 2001: 75–77)

Faza 1	Omejena možnost uporabe DJ v visokem šolstvu, državni upravi in nacionalnih medijih.
Faza 2	V DJ so na razpolago množični mediji in vladne storitve na lokalni ravni.
Faza 3	Uporaba DJ na manj specializiranih delovnih področjih, ki vključujejo interakcijo z govorniki večinskega jezika.
Faza 4	V DJ je na razpolago formalno obvezno izobraževanje, ki potrebuje finančno podporo manjšinske jezikovne skupnosti.
Faza 5	Pismenost v DJ. Potreba po podpori pismenosti v DJ, zlasti kadar ni vladne podpore.
Faza 6	DJ se prenaša iz roda v rod in se uporablja v skupnosti. Potrebna je podpora medgeneracijske kontinuitete v družini, npr. zagotavljanje vrtcev v DJ.
Faza 7	DJ uporabljajo samo še starejše generacije, mlajša pa ne več. Potrebno je načrtno spodbujanje povečanja števila govorcev jezika pri mlajši generaciji.
Faza 8	Družbena izolacija redkih preostalih govorcev DJ. Za ohranjanje možnosti kasnejše revitalizacije je jezik treba posneti.

Vitalnost jezika v skupnosti tako lahko določamo z odgovori na nekaj ključnih vprašanj o rabi DJ v skupnosti. Do prepoznavanja rabe jezika in do procesa ocenjevanja jezikovne vitalnosti v skupnosti pridemo z uporabo petstopenjskega vprašalnika. Odgovori na vprašanja lahko sprožijo tudi kompleksnejše raziskave, vendar lestvica omogoča celovito in hitro kategorizacijo vsakega jezika. Pet ključnih vprašanj opredeljuje glavne dejavnike, ki jih je treba obravnavati pri raziskavah o ohranjanju, revitalizaciji ali ponovnem učenju jezika (Lewis in Simons 2010: 106).

Razširjena ocenjevalna lestvica EGIDS (vir: Lewis in Simons 2010: 108)

Prvo vprašanje: Kakšna je trenutna funkcija identitete pri rabi jezika?	
Možni odgovori	Pomen odgovora
Zgodovinska funkcija	Jezik nima več živečih govorcev in skupnosti, ki bi jo združeval jezik kot jezik identitete. V skupnosti ni niti ostankov funkcij jezika, s katerim bi se lahko skupnost identificirala.
Dediščinska funkcija	Ni več živečih ljudi, ki jim je jezik prvi po zaporedju usvajanja. Obstaja še nekaj govorcev, ki jim je jezik drugi jezik ali pa je jezik v rabi samo še na simbolični ravni.
Funkcija v družinskem okolju	Jezik je pri nekaterih članih skupnosti v rabi pri vsakodnevem sporazumevanju v družinskem okolju.
Funkcija sredstva	Jezik ima vlogo identitetne funkcije ter širok nabor govorcev.

Drugo vprašanje: Kakšen je status obravnavanega jezika?	
Mednarodni jezik	Jezik je v široki rabi na mednarodni ravni kot delovni jezik, jezik izobraževanja in ima pomembno vlogo v ostalih sporazumevalnih aktivnostih.
Uradni jezik	Jezik ima vlogo uradnega jezika na določenem območju in je v rabi v vladnih ustanovah, izobraževanju, gospodarstvu in v drugih uradnih okoliščinah.
Regionalni jezik	Raba jezika, ki ima status uradnega jezika na določenem območju v državi, v vladnih ustanovah, izobraževanju, gospodarstvu in drugih uradnih okoliščinah.
Neuradni jezik	Jezik je na obravnavanem območju neuradni, vendar je v rabi med govorci znotraj skupnosti. Lahko opravlja vlogo delovnega jezika, drugih družbenih vlog in sporazumevalnih funkcij.

Tretje vprašanje: Ali vsi starši prenašajo jezik na svoje otroke? (Vprašanje moramo zastaviti v primeru, ko je odgovor na prvo vprašanje funkcija v družinskem okolju.)	
Da	Medgeneracijski prenos jezika je v skupnosti razširjen in trajen. Če je to izbrani odgovor, je treba odgovoriti še na četrto vprašanje.
Ne	Medgeneracijski prenos jezika kot prvega jezika je prekinjen. Z odgovorom na peto vprašanje ugotavljamo, na kateri ravni lestvice EGIDS je jezik.

Četrto vprašanje: Kakšna je pismenost v obravnavanem jeziku? (Če je bil odgovor na tretje vprašanje pritrdilen, mora biti status jezika prepoznan na ravni pismenosti.)	
Institucionalni jezik	Pismenost je obvezna na ravni izobraževanja, ki ga določajo vlada in druge ustanove v skupnosti, ki zagotavljajo opismenjevanje.
Začetna pismenost	Opismenjevanje v obravnavanem jeziku je v skupnosti omogočeno, vendar ni treba, da se ga člani skupnosti poslužujejo.
Brez pismenosti	V skupnosti ni opismenjevanja in uporabnikov, ki berejo in pišejo v knjižnem jeziku. V skupnosti ni ustanov, ki bi omogočale opismenjevanje v jeziku, če obstajajo, pa nimajo ustreznega vpliva na skupnost.

Peto vprašanje: Katera je najmlajša generacija govorcev jezika? (Govorec jezika je govorec z visoko jezikovno zmožnostjo, ki lahko uporablja jezik v različnih okoliščinah.)	
Prastari starši	Najmlajši govorci jezika so generacija prastarih staršev. Proces jezikovnega premika se je izvedel v daljni preteklosti.
Stari starši	Najmlajši govorci jezika so generacija starih staršev. Proces jezikovnega premika je napredoval.
Starši	Najmlajši govorci jezika so starši v rodnem obdobju. Proces jezikovnega premika se je začel in napreduje.
Otroci	Najmlajši govorci jezika so otroci. Proces jezikovnega premika je na začetni stopnji, vendar popoln medgeneracijski jezikovni prenos ne obstaja.

Oceno etnolingvistične vitalnosti slovenske skupnosti v Torontu pridobivam s Fishmanovo razširjeno ocenjevalno lestvico medgeneracijske motnje (ang. Expanded Graded Intergenerational Disruption Scale – EGIDS). Ocenjevalna lestvica EGIDS (Lewis in Simons 2009) je razširjena z UNESCO-vim okvirom jezikovne ogroženosti (ang. UNESCO Language Endangerment Framework)¹⁶ in s kategorijami jezikovne vitalnosti (ang. Ethnologue Language Vitality Categories).¹⁷

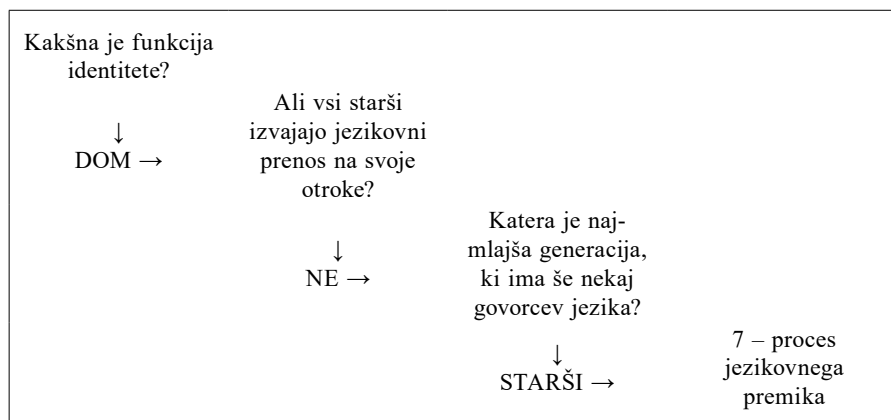
Stopnjo jezikovne vitalnosti slovenske skupnosti v Torontu določam z odgovori na ključna vprašanja o jezikovni rabi po ocenjevalni lestvici EGIDS. Pri določanju stopnje jezikovne vitalnosti uporabljam petstopenjski vprašalnik. Prvo vprašanje je, kakšno funkcijo pri rabi jezika ima identiteta. Odgovor, ki ustreza vlogi identitete pri jeziku v skupnosti, je funkcija v družinskem okolju. Odgovor pomeni, da jezik vsaj nekateri člani uporabljajo pri vsakdanjem ustnem sporazumevanju. V petstopenjskem vprašalniku ta odgovor na prvo vprašanje vodi do vprašanja, ali vsi starši izvajajo jezikovni prenos na svoje otroke. Odgovor *ne* me usmerja k vprašanju, katera je najmlajša generacija predstavnikov, ki ima vsaj nekaj govorcev jezika. Odgovor *starši* daje oceno 7. stopnje po lestvici EGIDS, ki označuje skupnosti, v katerih jezikovni premik napreduje. 7. stopnja na lestvici oz. stopnja jezikovnega premika pomeni, da starši ne izvajajo jezikovnega prenosa na svoje otroke zaradi hitre integracije predstavnikov tretje (četrt) generacije predstavnikov skupnosti. Pri drugi generaciji predstavnikov slovenske skupnosti je jezikovna zmožnost na višji ravni. Slovenščino še vedno uporabljajo za medsebojno sporazumevanje ali sporazumevanje s starejšimi predstavniki slovenske skupnosti. Posledično je priložnosti za rabo jezika pri vseh generacijah predstavnikov vedno manj. Ponovno oživljanje jezika v družinskem okolju je na tej stopnji še mogoče, če je jezik za večino predstavnikov druge generacije prvi jezik po zaporedju usvajanja jezika.

---

¹⁶ Alternativni okvir za določanje statusa in vitalnosti ogroženih jezikov je razvil UNESCO. Lestvica vsebuje šest stopenj jezikovne vitalnosti.

¹⁷ Znanstvena revija *Etnolog* (Gordon 2005; Grimes 2000; Lewis 2009) je kategorizirala jezikovno vitalnost s 5-stopenjsko lestvico.

Raba jezika v družinskem okolju v slovenski skupnosti v Torontu

Iz petstopenjskega vprašalnika o rabi slovenščine v torontski skupnosti je mogoče razbrati, da slovenščino pri vsakdanjem sporazumevanju še vedno rabijo predstavniki prve in druge generacije, in sicer predvsem v družinskem okolju. Raba slovenščine med starši (predstavniki druge generacije) in njihovimi otroki (predstavniki tretje generacije) je prekinjena, zato jezikovni prenos slovenščine na njihove otroke ni bil uresničen. Najmlajša generacija, ki se še lahko sporazumeva v slovenščini, je torej druga generacija, ki lahko po 7. stopnji EGIDS-lestvice s preišljenim jezikovnim načrtovanjem omogoča prenos slovenščine na tretjo in četrto generacijo v družinskem okolju in v skupnosti.

Jezikovno načrtovanje v slovenskem prostoru od začetkov do sodobnosti

---

Termin jezikovno načrtovanje je uvedel Uriel Weinreich v naslovu svojega seminarja na univerzi v Kolumbiji leta 1957, Einar Haugen pa ga je prvič uporabil leta 1966.

V slovenskem jezikoslovju se termin jezikovno načrtovanje¹⁸ uporablja predvsem v zvezi z jezikovno politiko. Nekateri avtorji (Pogorelec 1993, Štrukelj 1993) menijo, da je jezikovno načrtovanje posebna dejavnost jezikovne politike, torej razumejo slednjo kot nadrejeni pojem. Tudi Nećak - Lük (1997: 118) jezikovno načrtovanje umešča v del jezikovne politike, katerega cilj je ustvarjanje in izpopolnjevanje jezika (statusa in korpusa). Ima identifikacijsko razsežnost in predstavlja pomemben element pri vzpostavljanju oz. usihanju etnolingvistične vitalnosti etničnih skupnosti. Dular (1988: 31) jezikovno politiko in jezikovno kulturo¹⁹ umešča v skupni nadrejeni pojmovni okvir, poimenovan s terminom jezikovno načrtovanje (planiranje); ta se po Kalin Golob (2003: 255) nanaša na vsa zavestna prizadevanja, ki vplivajo na ustroj ali vlogo jezika.

Jezikovno načrtovanje tako obsega odnos do jezikovnega repertoarja, ki je na razpolago njenim članom, in ukrepanje določene družbe. V ospredju sta težnja po vplivanju na jezikovne oblike javnega sporazumevanja in vplivanje družbe na oblikovanje zavesti o teh jezikovnih oblikah s ciljem ustvarjati in izpopolnjevati jezik s pomočjo načrtovanja statusa jezika in načrtovanja korpusa (Nećak - Lük 1997: 118).

Stabej (2004: 6) začetke jezikovnega načrtovanja in jezikovne politike omenja že iz obdobja zgodnjega razvoja slovenščine oz. njene pisne

---

¹⁸ Jezikovno načrtovanje v slovenskem prostoru je doživelo korenitejšo spremembo z uvajanjem teorije socialne zvrstnosti. Ta je v slovenski prostor prišla s strukturalizmom, ki se je pri nas začel intenzivneje uveljavljati v šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja. Do takrat je bil v veljavi tradicionalistični jezikoslovni pogled, ki je knjižni jezik pojmoval kot monolitno pojavnost, normo pa je določal na podlagi slovnično popravljenega »dobrega avtorja« (Vidovič - Muha 1996: 24).

¹⁹ Jezikovna kultura je teoretično podprta nega knjižnega jezika, katere cilj je vsestransko razvit knjižni jezik, (širši pomen) in stopnja ustreznosti jezikovnega pojava jezikovnim in sporočanskim normam (ožji pomen) (Kalin Golob 2003: 256).

dokumentiranosti; besedila v slovenščini so bila v tem okviru posrednik krščanske vere in njenih najbistvenejših vsebin tistim, ki niso znali nobenega drugega jezika. Vidovič - Muha (2021: 117) slovenščino glede na izpričane vire – srednjeveška in zgodnjerednjeveška zapisana besedila od Brižinskih spomenikov dalje – v smislu družbene razslojenosti njenih nosilcev ločuje v dve temeljni pojavnosti: na t. i. občevalno/pogovorno slovenščino s predvsem sporazumevalno vlogo, katere primarni nosilec ni bil družbeno izpostavljen – slovenščina je bila vsaj načeloma njegov prvi in edini jezik, in na t. i. kulturno slovenščino z izrazito prvino tudi umetnostnega jezika. Tako prva kot druga oblika sta bili glede na doslej izpričane vire, tudi v smislu besedilne koherence, načeloma najprej govorjeni oz. prirejani za govor, iz pragmatičnih razlogov pa (kasneje) lahko tudi zapisani. Rokopisno obdobje od Brižinskih spomenikov do poznorednjeveških spomenikov (Rateško-Celovski rokopis, Stiški rokopis, Starogorski rokopis) že kaže na variantni razvoj slovenskega knjižnega jezika, tj. razvoj deželnih jezikov, ker ni bilo enotnega cerkvenega in kulturnega žarišča. V njih pa se je zasnova in razvijala govorna oznanjevalna zvrst jezika z določenimi besedilnimi vrstami za versko obredje (molitev, cerkvena pesem, pridiga) (Orožen 2010: 35). Vidovič - Muha (2021: 118) kultivirano srednjeveško vlogo slovenščine opredeljuje kot pragmatično, vezano predvsem na besedila, ki so bila namenjena najbolj množičnemu naslovniku ne glede na njegovo socialno vezanost. Tvorec besedila je bil predvidoma predstavnik cerkve, države le, če je šlo za bolj ali manj naključne pravne zapise. Slogovne lastnosti večine doslej znanih verskih besedil, zlasti njihove retorične prvine, pričajo o tem, da gre za prvotno govorjena besedila in šele kasneje zapisana.

Obdobje protestantizma v 16. stoletju izkazuje začetek slovenskega zapisanega, pisnega in tiskanega, že normiranega knjižnega jezika, daljnoročno uzakonjenega v Bohoričevi slovnici in Dalmatinovi Bibliji (1584). Slovenski knjižni jezik se je po zaslugi Trubarjevega občutka za jasno misel in razumevanje sporočila v besedilih ustvarjalno razvijal tako glede na jezikovne zvrsti (oznanjevalno-leposlovni v molitvah, pesmih, pridigah, strokovno-razlagalni v katekizmih, polemično-publicistični v knjižnih uvodih, pravno-uradovni v cerkvenem redu) kot tudi na besedilne vrste (katekizmi, postile, pesmarice itd.) (Orožen 2010: 36).

Jezikovni funkcionalizem 16. stoletja je opravil pri Slovencih bistveno povezovalno vlogo v smislu jezikovnega in s tem posredno tudi narodnega samozavedanja, na katerem je gradil protestantizem (Vidovič - Muha 2021: 193). V tem obdobju je šlo za začetne korake t. i. nacionalnega jezikovnega načrtovanja, začeni z izbiro govornega izhodišča kot podstave knjižnega

jezika, tj. izbire osrednjeslovenskega urbanega jezika, izdelavo posebne lastne pisave s prvimi pravili izreke (npr. izreka in pisava črke *l*), opuščanjem (pretirano) narečnih pojavov in v isti vrsti tudi s prebiranjem besedišča. Za normo, ki so jo vzpostavljali protestanti, je bilo namreč značilno, da so jo skušali »očistiti«¹ interference iz (pretežno) govornega stika z mestno nemščino; to načelo se je ustalilo že v prvem poprotestantskem obdobju in je knjižni jezik za zmeraj zaprlo za večino teh izrazov, ki pa so še naprej živeli v prostorih neknjižnih govornih priložnosti, v urbanih in tudi v ruralnih govorih (Pogorelec 2003: 204).

Obdobje baroka v 17. in 18. stoletju prinese vse bolj prisotno teoretično-normativno obravnavanje slovenskega jezika z deli, ki so ubesedena v knjižnem sistemskem okviru protestantske jezikovne norme z opazno izmenjavo jezikovnih arhaizmov na vseh jezikovnih ravnanjih ob uvajanju ustreznih jezikovnih inovacij. Vse to kaže na skrb za kultiviranje slovenskega jezika s prvenstvenim sestavom slovarjev slovenskega jezika v soočenju z latinsko in nemško geselsko besedo (Kastelčev slovar v Vorenčevi predelavi. Izjemna ustvarjalnost se kaže tudi v pridigah Svetokriškega, Rogerija, Basarja na prehodu med 17. in 18. stoletjem. Pridige so bile govorno oblikovane ob tujih (nemških, italijanskih, latinskih) pridigerskih priročnikih, s čimer skušajo pridigarji svoje vernike vzgojno usmerjati. Besedilno-vrstna novost tega časa je Škofjeloški pasijon po nemški predlogi iz leta 1721 z vezificiranim monologom in dialogom (Orožen 2010: 38).

Razsvetljenstvo na prelomu 18. in 19. stoletja nakazuje nastajanje novih molitvenikov z objavami življenja svetnikov, kar je pripovedna novost, tj. dragocen Pohlinov prispevek enajstih svetniških življenjepisov. V tem času se pogled obrne tudi v vsakdanje življenje človeka, da bi ta osvojil osnovno strokovno izobrazbo. Oblikovati se začne razsvetljenski izobraževalni program, preizkus za kranjski knjižni jezik posebej v pogledu sistemskih inovacij in besedilne kreativnosti s Pohlinovo *Kranjsko gramatiko*, Vodnikovim publicističnim jezikom v *Lublanskih Novicah*, s prvim slovenskim jezikoslovnim razlagalnim jezikom (*Pismenost za perve Šole*) ter s prevodi uradnih razglasov iz francoščine v času Napoleonovih Ilirskih provinc, ki pomenijo premik k sproščenosti izražanja v kranjskem uradovalem jeziku in tvorbi politične ter vojaške terimonologije. V leposlovju je ustvarjalno posegel Linhart z začetki gledališke dejavnosti na Slovenskem, nova jezikovna kreativnost pa se je izkazala s snovanjem osnovnega šolstva pod vplivom Marije Terezije z nastankom prvih dvojezičnih beril, čitank za mladega bralca. Ob koncu razsvetljenskega obdobja oznanja Kopitarjeva slovnica po načelu sistemske razvojne enovitosti brez mešanja tujejezičnih

prvin blizu ljudskemu načinu izražanja (Orožen 2010: 39). Razsvetljenska prizadevanja so torej pokazala, da jezik potrebuje trden sistem, še zlasti, ker se je v 18. stoletju na severovzhodu slovenskega narodnostnega ozemlja (tudi iz protestantske tradicije) oblikovala panonska prekmurska knjižna norma (Jesenšek 2016: 105).

V prvi polovici 19. stoletja je prihajalo do normiranja t. i. novoslovensčine, ki je v avstro-ogrskih okvirih in pod vplivom marčnih idej postala simbol slovenske narodne identitete. Slovenski jezik je postal ščit pred nemštvom, pretirano čiščenje, slaviziranje in starinjenje pa je jezikoslovce slovničarje tako zaposlovalo, da so se začeli poglobljati v jezikovni sistem in odmikati od rabe (Jesenšek 2016: 106). V nasprotju z njimi je imelo Prešernovo pesniško izražanje vizijo kultiviranja slovenskega pesniškega jezika z uvajanjem tujih pesniških oblik, slovenski jezik pa je pridobival tudi na vseh področjih jezikovnega ustvarjanja, tj. v pripovednem, strokovno-izobraževalnem, uradovalnem, publicističnem jeziku. Predvsem k pripovednemu knjižnemu jeziku so pripomogli Franc Veriti (*Življenje svetnikov in prestavni godovi*), Friderik Baraga (molitvenik *Dušna paša*) in Anton Martin Slomšek (molitveniki, pridige, *Djanje svetnikov božjih*). Leto 1843 je prineslo izhajanje Bleiweisovih *Kmetijskih in rokodelskih Novic*, ki so bile odprte vsem Slovencem, in z njimi nakazovanje k enotnemu slovenskemu knjižnemu jeziku, čeprav so panslavistične ideje vplivale na knjižni jezik pri toleriranju vsega slovanskega zlasti v besedišču. Tudi leto 1848 po programu Zedinjene Slovenije je prineslo usmeritve k skupnemu knjižnemu jeziku²⁰ in enakopravnosti slovenskega ter nemškega jezika. Pokrajinske različice novemu položaju niso več ustrezale. Novoslovenski knjižni jezik naj bi v šolah, uradih, v knjigah povezoval in obvezoval vse Slovence kot skupno sredstvo sporočanja in sporazumevanja (Orožen 2010: 39). Slovenščina je začela pridobivati vedno večjo vlogo v javnem življenju in se je vedno bolj funkcijsko razslojevala (Stabej 2010: 42).

---

²⁰ V 17. stoletju so postavili nov normativni postulat, po katerem naj bi pisali po načinu rodu (torej enotno), govorili pa po načinu pokrajine (glede na občutne razlike v izreki). To načelo in razlike med pisnim in govornim knjižnim jezikom so v naslednjem stoletju v slovenskem jezikovnem prostoru pripeljali do treh oziroma štirih pokrajinskih različic knjižnega jezika, ki so zaznamovale približno nadaljnjih sto let, v katerih so se pomenljivo razširila področja rabe slovenskega knjižnega jezika in je tudi slovenska kulturna sfera postopoma začela prehajati iz diglosije z nemškim knjižnim jezikom v dvojezičnost, ki je bila nasledek lastnih prizadevanj več skupin ustvarjalnega vrha slovenskih razsvetljencev in romantikov in tudi že dela gospodarstvenikov (Pogorelec 2003: 205).

Tako lahko za 19. stoletje, tj. za čas, ki je odločilno vplival na moderno podobo slovenskega knjižnega jezika, ugotovimo, da je bilo njegovo konstruktivno jedro, poosebljeno na prelomu 18. in 19. stoletja v slovenskih razsvetljencih (zlasti Linhart, Vodnik), kasneje pa predvsem v Prešernu in Čopu, Kopitarju in Metelku, Miklošiču, Levstiku, Škrabcu, sposobno ujeti tvorno ravnotežje med purizmom in protipurizmom. Konec stoletja je bila s Pleteršnikovim Slovensko-nemškim slovarjem (1894–1895) dosežena ustaljenost knjižnega jezika in s tem izoblikovanost njegove moderne podobe, katere neposredni izraz je bilo slovensko leposlovje z začetka 20. stoletja (Vidovič - Muha 2021: 120).

V tridesetih letih 20. stoletja se pojavijo evropske aktualne strukturalistične prvine in v tem kontekstu tudi razlage knjižnojezikovne norme. Ta čas zaznamuje močno samoohranitveno jezikovnopolitično delovanje, pogojeno z unitarističnimi težnjami države, ki so se na področju šolstva pojavile v zvezi z učbeniki – ti naj bi bili vsedrjavni, v slovenščino pa naj bi se prevajali le, dokler ne bi postala srbohrvaščina vsedrjavni jezik – tudi na področju strokovne terminologije in s tem posredno znanstvenega jezika.²¹ Poskuse getizacije slovenskega knjižnega jezika odločno zavrača »tradicionalistično« jezikoslovje z Antonom Breznikom in Božom Voduškom. Petdeseta, predvsem pa šestdeseta leta zaznamuje začetek poploševanja, v šestdesetih letih pa poplošitev prevrednotenega »nazora o jeziku«. Spoznanje o socialno- in funkcijskozvrstni členjenosti jezika samodejno raste iz naravnega družbenega razvoja in njegovih potreb, zato zlasti ob ustrezni jezikovni politiki nikakor ne more biti destruktivno v smislu temeljne narodnopolitične in reprezentativne vloge, ki jo ima knjižni jezik (še posebej slovenski). Za umestitev knjižnega jezika v ustrezeni strokovni in s tem tudi širši družbeni prostor je pomembna sprememba njegovega položaja na ravni univerzitetnega študija: konec petdesetih let postane diplomski predmet (Pogorelec 1979), šele leta 1969 pa se oblikuje stolica za sodobni knjižni jezik, stilistiko in zgodovino knjižnega jezika. S tem je strukturalistični jezikoslovni pogled postavljen tudi v širši družbeni prostor. Hkrati so to leta najbolj intenzivnega uvajanja strukturalizma v jezikoslovni in širši znanosti, kar se je v devetdesetih letih odrazilo v

---

²¹ Kljub obema lastnima temeljnima znanstvenima inštitucijama – univerzi, ustanovljeni 1919. leta, in akademiji znanosti, ustanovljeni leta 1939, ni imela slovenščina ob večinski srbohrvaščini nikoli državne reprezentativne vloge. Tudi po letu 1945 je bila njena vloga sekundarna zlasti v diplomaciji, državnih upravno-pravnih zadevah, raba slovenščine je bila izključena iz poveljevalnega jezika v vojski ipd. (Vidovič - Muha 2021: 70).

spremembi izobraževalnega sistema. Devetdeseta leta zaznamuje potreba po spremembi tako splošne kot tudi politične zavesti o položaju in vlogi slovenščine kot državnega jezika (Vidovič - Muha 2021: 124–125).

Tako se je slovenščina postopno izvijala iz diglosičnega položaja ter ob številnih jezikovnonačrtovalnih ukrepih slovenskih jezikoslovcev pridobivala nujne terminološke in stilne poteze učnega jezika v izobraževalnem sistemu (postopoma tudi na visokošolski stopnji) ter ustrezno usposobljenega jezika za objavljanje v strokovnem in znanstvenem tisku. Hkrati je potekalo vzpostavljanje statusa in prestiža slovenskega jezika kot prvega jezika večine prebivalstva na slovenskem ozemlju. Na posameznih slovenskih območjih je vstopanje slovenščine v javno sporazumevanje, – najprej ob stičnih jezikih, latinščini, nemščini, italijanščini oz. madžarščini in nato namesto njih, – potekalo v različnih časovnih rezih. Vzporedno je teklo oblikovanje slovenskega strokovnega in znanstvenega izrazja na posameznih strokovnih področjih (Nećak - Lük: 2016: 46).

Današnja jezikovnopolitično situacijo²² Nećak - Lük (2016: 46) v globalno povezanem svetu opaža, da se jeziki z manjšim številom govorcev oziroma krajšim komunikacijskim dometom soočajo z neko novo obliko diglosije, da na določenih področjih, še posebej na področju znanosti (pa

---

²² Nedavno uresničeni raziskovalni projekt *Jezikovna politika RS in potrebe uporabnikov*, ki ga je v letih 2016–2018 izvajal Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša idr., odgovarja na potrebe pripravljalcev strateških dokumentov, predvsem resolucije o nacionalnem programu za jezikovno politiko in iz nje izhajajočih akcijskih načrtov. Gre za celovito, empirično podprto analizo aktualne slovenske jezikovne politike, prvo te vrste v Sloveniji, saj po portoroškem posvetovanju o slovenskem jeziku leta 1979 *Slovenščina v javnosti* večjega vseslovenskega jezikovnopolitičnega srečanja, kjer bi sodelovali in svoja mnenja in izkušnje o slovenskem jeziku soočili tako predstavniki različnih strok kot tudi jezikoslovja in politike, ni bilo. Projekt se osredinja na jezikovne potrebe uporabnikov, splošnih in specializiranih, ki delujejo na področju javne uprave, predšolske vzgoje in izobraževanja, osnovno-, srednje- in visokošolske vzgoje in izobraževanja, znanosti in umetnosti, zlasti gledališča in literature, prevajanja in tolmačenja ter jezikovnega opisa in jezikovne opremljenosti slovenščine sploh. Poleg uporabnikov slovenskega jezika so v raziskavo vključeni tudi drugi jezikovni uporabniki v RS ter uporabniki slovenskega jezika v sosednjih državah in po svetu, ki jih zadeva slovenska jezikovna politika. Posebej so izpostavljene potrebe jezikovnih uporabnikov t. i. manjšinskih jezikov v RS, tj. potrebe uporabnikov italijanskega, madžarskega, romskega in nemškega jezika, potrebe uporabnikov slovenskega znakovnega jezika, potrebe uporabnikov drugih jezikov, tj. jezikov priseljencev, v RS, potrebe uporabnikov s posebnimi potrebami v RS, npr. slepih in slabovidnih, oseb z motnjami v duševnem razvoju, ter posebej uporabnikov slovenskega jezika v sosednjih državah, v Italiji, na Madžarskem, v Avstriji in na Hrvaškem, in uporabnikov slovenskega jezika po svetu (Gliha Komac 2018: 10).

tudi pri drugih človekovih dejavnostih) nacionalni jezik izgublja funkcijo visokega jezika, ki jo postopoma nadomešča angleški jezik. To kliče po ponovnem premišljanju nacionalnih jezikovnih politik, kjer bodo upoštevane potrebe in interesi govorcev in jezikovnih skupnosti na nacionalni, regionalni in lokalni ravni. Dvojezičnost, pa tudi tro- in večjezičnost namreč danes postaja vse bolj očitna stvarnost vse širših slojev prebivalstva. Tudi Vidovič - Muha (2021: 142) v zvezi z institucionalizacijo jezikovne politike zastavlja vprašanje o ustreznosti njenega povezovanja samo ali predvsem z institucijami trenutne politične danosti; glede na dejstvo, da bi morala biti jezikovna politika trajna sestavina jezikovne kulture, bi bilo pričakovati, da bo v slovenski jezikovni situaciji v prvi vrsti poskrbljeno za institucionalizacijo jezikovnokulturne dejavnosti (tj. za jezik v znanosti, publicistiki, sodstvu, gospodarstvu, turizmu, šolstvu ipd. skratka za kulturo jezika javne besede), in sicer v ustanovah, ki so samoumevna sestavina družbe ne glede na njeno politično naravnost.

Jezikovno načrtovanje v Kanadi pod vplivom politike multikulturalizma

---

Začetek jezikovnega načrtovanja v kontekstu priseljevanja v »novi svet« in sprejemanja DJ so sprožili različni zgodovinski in družbeni dejavniki. Prvi mejnik razvoja jezikovnega načrtovanja je bil nastanek neodvisnih nacionalnih držav ob koncu kolonialne in imperialistične dobe. Številne bivše kolonialne države z večjezičnimi tradicijami so pridobile možnost samostojnega odločanja ter tako začele reševati jezikovne situacije. Zanimanje za globalne jezikovne sisteme, nacionalne jezikovne politike in odnose med jeziki je pogojeno tudi s povojnimi okoliščinami. Posledice druge svetovne vojne, konec kolonializma in pojav novih neodvisnih nacionalnih držav so vzpostavili nove kulturne, politične in gospodarske strukture, iz katerih je med drugim izšlo jezikovno načrtovanje. Tretji dejavnik je bil porast jezikovnega nacionalizma in v okviru tega prizadevanja za razvoj jezikovnih možnosti DJ po nastanku monopola kolonialnih jezikov oz. globalnih jezikov širše komunikacije, kot sta angleščina in francoščina. Na razvoj jezikovnega načrtovanja je nazadnje vplivalo tudi oblikovanje postkolonialnega globalnega jezikovnega zemljevida in soočanje držav z vprašanji večetničnosti in večjezičnosti ter z jezikovno modernizacijo. Jezikovno načrtovanje na področju DJ še danes dodatno spodbujajo globalizacija in procesi selitev v multikulturnih državah (Seals, Peyton 2016: 87).

V monografiji uporabljam termin jezikovno načrtovanje v Kanadi kot podpomenko jezikovni politiki, ki se mdr. (lahko) ukvarja z načrtovanjem rabe in ohranjanjem DJ v skupnostih.

Kanadska multikulturna (jezikovna) politika in njeni programi DJ ne podpirajo eksplicitno, ampak posredno v kontekstu zaščite multikulturne dediščine (Kigamwa 2014: 168). Univerzalna deklaracija jezikovnih pravic (ang. Universal Declaration of Linguistic Rights) iz leta 1996 zagotavlja enakovrednost vseh jezikov skupnosti (v tem primeru DJ) neodvisno od statusa jezika, tj. tudi uradnih regionalnih in manjšinskih jezikov (Fishman 1991). Kanada je leta 1982 sprejela Kanadsko listino o pravicah in svobodah, s čimer je bila multikulturna dediščina opredeljena tudi v ustavnem aktu (Dewing 2013: 4). Akterji jezikovnega načrtovanja morajo upoštevati, da brez podpore skupnosti in uporabne nacionalne politike taka deklaracija

nima učinka (Fishman 1991). Jezik v večjezičnih družbah na različnih področjih pogojuje vitalnost družbenega življenja. Strokovnjaki za jezikovno načrtovanje v etničnih skupnostih pripisujejo velik pomen izpostavljenosti jeziku kot ključnemu dejavniku za njegovo nadaljnjo rabo. Zagotavljanje izpostavljenosti je središčni pojem vsakršne uspešne jezikovne politike. Da je ta lahko učinkovita, mora biti jezikovna izpostavljenost predvsem raznolika, celostna in dosledna – to pomeni, da morajo biti domnevno vsi govorci nekega jezika znotraj skupnosti stalno in vse življenje izpostavljeni različnim rabam danega jezika v različnih sporazumevalnih okoliščinah (Grgič 2020: 120).

Na funkcionalni in komunikacijski ravni je jezik temeljno sredstvo osebnih, formalnih, izobraževalnih in drugih oblik jezikovne interakcije, hkrati pa predstavlja tudi sredstvo etnične in narodne pripadnosti. Uporabniki jezika izbirajo glede na svoje potrebe. Če govorijo več jezikov, preklaplajo iz enega jezika v drugega glede na potrebe (Rubin in Jernudd 1971: 295). Smith - Christmas (2014: 511) obravnava primer posameznikov pri prevzemanju vloge pri učenju naravnega jezika v kontekstu jezikovne revitalizacije. Avtorica opisuje jezikovne izbire odraslih učencev DJ, ki so hkrati govorci DJ in prvega oz. večinskega jezika, tj. angleščine. Zaradi lažje komunikacije raje preklopijo v angleščino, kot da bi nadaljevali pogovor v DJ. Podobno Grgič (2017: 87) opaža (samo)izključevanje govorcev v praksah in procesih DJ, pri katerih ti elementi ključno prispevajo k uspehu komunikacijskih interakcij med osebami in skupinami. Smith - Christmas (2014: 511) proučuje učne strategije učenja DJ, ki usmerjajo učenčevo potrebo po znanju jezika v kontekstu skupnosti. Jezikovni načrtovalci s podporo ustanov skupnosti v strateške dokumente oz. smernice nadaljnjega delovanja vključujejo strategije za učenje jezika, ki spodbujajo rabo jezika v naravni situaciji (npr. med pripravo tradicionalne jedi, med igranjem priljubljenega športa itd.).

Na funkcije in posledično rabo DJ pomembno vpliva jezikovna politika. Jezikovna politika zajema sistematično, racionalno in teoretično osnovano prizadevanje za zakonsko upravljanje jezikovne rabe v skupnosti ali delu skupnosti z namenom povečati skupno blaginjo (Rubin in Jernudd 1971: 297). Jezikovna politika se uresničuje z jezikovnim načrtovanjem, ki ga razumemo kot proces zavestnega, premišljenega upravljanja jezika ali poseganja vanj s ciljem vzdrževati želeno stanje ali doseči zelene spremembe v jezikovni skupnosti. Prizadevanja jezikovnega načrtovanja in jezikovne politike se običajno nanašajo na prenavljanje jezikovne situacije, uvajanje družbenih sprememb, utrjevanje nacionalne enotnosti ter spodbujanje

družbeno-ekonomskega razvoja vključno z jezikovnim izobraževanjem, jezikovno modernizacijo in jezikovno standardizacijo (Rubin in Jernudd 1971: 299).

Jezikovna politika 21. stoletja se spoprijema z izzivi intenzivnega sobivanja lokalnih in globalnih jezikovnih skupnosti (Canagarajah 2005: 7). Jezikovno načrtovanje v smislu podpore DJ zahteva premišljeno prizadevanje vplivati na jezikovno vedenje uporabnikov, da bodo motivirani za učenje DJ, mdr. tudi z identifikacijo s kulturo države prednikov.

Jezikovno načrtovanje se v praksi uresničuje na več ravneh, to so makro, »mezo« (vmesna/srednja raven) in mikro raven. Na makro ravni se nanaša na zakonodajo, ki jo predpisujejo vlada in državne ustanove. Na vmesni ravni gre za načrtovanje vzdrževanja in ohranjanja jezika ter implementacijo načrtov na ravni politične zaščite in ohranjanja jezika. Način upravljanja rabe jezika na ravni priseljske skupnosti predstavlja jezikovno načrtovanje na mikro ravni, ki je pomembno dopolnilo jezikovnemu načrtovanju na makro ravni (Kaplan, Baldauf 1997; Rubin in Jernudd 1971: 41).

Jezikovno načrtovanje na mikro in makro ravni

V nadaljevanju predstavljam temeljne vidike jezikovnega načrtovanja DJ na makro in mikro ravni.

Jezikovno načrtovanje na makro ravni

Priseljske skupnosti imajo pravico do ohranjanja DJ v javnem življenju znotraj skupnosti, pri čemer govorimo o tolerančno usmerjenih pravicah. Eno ključnih vprašanj je, ali bi morale jezikovno načrtovanje slediti modelu, ki izhaja iz ustanov organizirane skupnosti, ali iz vladnih ustanov države gostiteljice, ki določa pravice DJ (t. i. priseljskih jezikov) v državi gostiteljici (Fishman 2001). Temeljno strategijo jezikovnega načrtovanja v Kanadi predstavljajo programi za poučevanje DJ. Programi revitalizacije DJ se razlikujejo od province do province, zato ima Kanada zapleten sistem

poučevanja DJ. To poteka v treh izobrazbenih kontekstih: v javnih šolah, v zasebnih ali neodvisnih šolah in v šolah etničnih skupnosti zunaj obveznega programa. V javnih šolah se izvajajo kreditni programi poučevanja drugega/tujega jezika (npr. srednješolski tečaji mandarinščine), dvojezični programi (npr. špansko-angleški programi v Alberti) in pouk v DJ zunaj rednega šolskega programa (npr. Program mednarodnih jezikov v Ontariu) (Cummins 2014: 10). Pouk DJ se v javnih šolah izvaja z jezikovnimi projekti pri pouku angleščine na več načinov: pisanje zgodb v angleščini in nato še v DJ, prevajanje zgodb v DJ ter obiskovanje spletnih strani v spremstvu staršev ... Cilj projektov je spodbuditi učence k dvojezičnosti in k sodelovanju privabiti oz. vključiti tudi njihove starše (Aravossitas 2014: 144).

Etnične skupnosti ustanavljajo zasebne ali neodvisne šole (Cummins 2014: 3) in tako poučevanje DJ ponujajo po vsej Kanadi. Province občasno te programe podprejo s posebnimi programi (npr. Program mednarodnih jezikov v Ontariu). V preteklosti je federalna vlada zagotavljala financiranje za podporo programom skupnosti, vendar je bilo to v zgodnjih 90. letih ukinjeno (Cummins 2014: 3).

Največ zasebnih in neodvisnih šol je v Alberti in Quebecu. Skupnosti od provinc prejemajo denarna sredstva v višini 80 % stroškov šol, če te sledijo provincialnim smernicam z upoštevanjem vsebin učnega načrta za poučevanje jezika. Smernice zahtevajo, da je DJ rabljen v 40–50 % pouka. V drugih provincah zasebne dvojezične šole od provinc ne prejemajo denarnih sredstev (Cummins 2014: 3). Alberta je leta 1971 postala tudi prva provinca, ki je uzakonila DJ kot učne jezike v sistemu javnega šolstva. Leta 1973 je javna šola v Edmontonu predstavila angleško-ukrajinske in angleško-nemške dvojezične programe na ravni predšolskega izobraževanja (Cummins in Danesi 1990). Danes v Edmontonu dvojezične programe DJ z angleščino v razmerju 50 : 50 izvajajo še v ameriškem znakovnem jeziku, arabščini, mandarinščini, nemščini, hebrejščini, španščini in ukrajinščini.

V provinci Calgary izvajajo podobne dvojezične programe v španščini, mandarinščini in nemščini (Cummins 2014: 5).

Usmeritve večjezikovne politike v Alberti eksplicitno določa dokument Politika jezikovnega izobraževanja (ang. Language Education Policy for Alberta 1988), ki vladi nalaga, da poleg angleščine in francoščine spodbuja tudi rabo drugih jezikov. Možnost rabe DJ je govorcem zagotovljena v vseh družbenih sferah (kulturnih, ekonomskih in izobraževalnih), s čimer se DJ ohranja kot sporazumevalno sredstvo prebivalcev in kot prvi jezik številnih otrok. Jezikovni pluralizem predstavlja dragocen vir bogatenja kulturnega in intelektualnega življenja ter pomeni potencial v mednarodnem kontekstu.

Podpira jezikovno raznolikost, ki spodbuja sprejemanje vsakega jezika v jezikovno raznoliko družbo. Namesto zamenjave enega jezika z drugim priznava funkcionalno komplementarnost vseh jezikov brez razvrščanja po njihovi vlogi in prestižnosti (Chumbow 2012: 334).

V Quebecu vlada zagotavlja sredstva za učenje DJ s Programom učenja DJ (frn. Programme d'enseignement des langues d'origine – PELO), ki je bil predstavljen in sprejet leta 1977. Montrealska komisija za šolstvo (frn. Commission Scolaire de Montreal) je takrat izrazila mnenje, da raba DJ v domačem okolju spodbuja učence pri učenju francoščine ter da jim program omogoča prenašanje znanja in jezikovnih spretnosti med jeziki in kulturami. Šole v Quebecu so tako prvotno spodbujale tudi rabo DJ v šolskih prostorih in na igriščih, v zadnjih letih pa so jo uradno prepovedali. Leta 2011 je komisija za šolstvo določila, da morajo učenci v času šolanja uporabljati samo francoščino (Cummins 2014: 9).

V Ontariu v javnem šolstvu ni dovoljena ponudba dvojezičnih programov z DJ. Izjema so prehodna obdobja, ko uporaba DJ otrokom priseljencev pomaga v zgodnjih fazah učenja in pridobivanja znanja večinskega jezika oz. angleščine. V Torontu so bili takšni prehodni dvojezični programi v italijanščini, kantonščini in portugalsščini ponujeni leta 1970, nekoliko kasneje pa še arabsko-angleški program v Windsorju in mandarinsko-angleški program v Hamiltonu. Oba programa sta se izkazala za uspešna, saj sta dosegla zastavljene cilje (Cummins 2011). Kljub 50-odstotni rabi arabščine ali mandarinsščine med poukom so učenci razvili spretnosti v angleščini in se urili v pismenosti v prvem, tj. v DJ (Cummins 2014: 10). Tako so razvijali spretnost razumevanja in uporabe informacij v DJ iz različnih pisnih virov za delovanje v vsakodnevnih dejavnostih, doseganje ciljev in razvoj svojega znanja ter potencialov (Bešter 2003: 87). Leta 1977 je bil v Torontu ustanovljen Mednarodni program jezikov (ang. International Language Program), ki je vključeval okoli 100 tisoč učencev in je potekal kot interesna dejavnost po pouku ali ob koncu tedna.

Izkazalo se je, da je učinkovitost takega programa manjša od učinkovitosti dvojezičnih programov v Alberti in drugod po zahodni Kanadi (J. Cummins 2014: 10).

Ob občasnih pritiskih jezikovnih skupnosti je ontarijska vlada pokazala zanimanje za spremembo zakonodaje, s katero bi obogatili dvojezične programe in poskušali spodbujati dvojezičnost, vključno s prehodnimi programi. Vprašanje je bilo leta 1994 obravnavano v Poročilu Kraljeve komisije za poučevanje (ang. Report of the Royal Commission on Learning), ki jo je ustanovila levo usmerjena provincialna vlada leta 1990 z

namenom, da bi obravnavala vse vidike izobraževalnega dela. V poročilu Akt o izobraževanju (ang. Education Act) je bila potrjena vrsta predlaganih stališč v podporo spremembi politike o rabi DJ kot učnega jezika, vendar je komisija leta 1994 poročala, da sprememb ne podpira (Kigamwa 2014: 165): »V ontarijski zakonodaji iz spoštovanja do učnih jezikov ne predlagamo sprememb. Močno podpiramo rabo drugih jezikov kot prehodne strategije, ki je že dovoljena. Prav tako spodbujamo izobraževalni sistem, ki podpira učenje jezikov kot učnih predmetov. Upamo, da se bo veliko učencev odločilo za učenje tretjega (in četrtega) jezika ter se vpisalo na tečaje druge in morda tretje stopnje.« Komisija je izrazila spoštovanje do obstoja neobveznega Mednarodnega jezikovnega programa (ang. International Languages Elementary Program – ILE Program), vendar učencem ni bila pripravljena zagotoviti financiranja izobraževanja v dvojezičnih programih DJ. Razlog za strogo jezikovno politiko v Ontariu je izviral iz prizadevanja, da bi učenec obvladal standardno zvrst enega od uradnih jezikov v Kanadi, tj. najvišjo raven angleščine ali francoščine (Kigamwa 2014: 168). V omenjeni mednarodni program se vključujejo otroci, ki si želijo razvijati jezikovno zmožnost v DJ ter okrepiti kulturne povezave in stike z državo svojega izvora (mednarodne izmenjave učencev). Cilji programa so tudi spodbujanje ponosa na izvorno dediščino in krepitev samopodobe pri razvijanju jezikovne zmožnosti v več jezikih.

V Torontu se poleg mednarodnega programa izvajajo tudi projekti, ki se osredotočajo na dvojezične učence in učence priseljence, da bi ti v razredu rabili DJ kot kognitivni in akademski vir.²³ Aktualen je projekt večpismenosti (ang. Multiliteracies Project), v katerem so se raziskovalci osredotočili na širjenje pismenosti znotraj šole (Cummins 2014: 11).

Razvoj osnovne stopnje znanja jezikov pri učencih, ki so se učili angleščine ali DJ, je zagotavljal projekt Dvojezična vitrina (ang. The Dual-Language Showcase). Otroci so v okviru projekta pisali zgodbe v obeh jezikih, tj. v angleščini in DJ. V prvem primeru so učenci med poukom napisali zgodbo v angleščini, nato pa so jo doma s starši prevedli še v DJ. Če so bili učenci priseljenci ali če je bil njihov prvi jezik DJ, so zgodbo napisali v

---

²³ Cummins (2014) proučuje prednosti dvojezičnih programov, ki učence spodbujajo k zmožnosti izražanja identitete skozi oba jezika, večinski in DJ, v multikulturnem okolju. Cilj teh programov je razvijati dvojezične pripadnike skupnosti, ki se lahko s širšo javnostjo sporazumevajo v obeh jezikih. Hkrati je učenčev prvi jezik bogat vir za učenje drugih jezikov. Dvojezične učne strategije uporabno dopolnjujejo enojezične strategije, ki učence spodbujajo k aktivnemu sodelovanju.

DJ in jo nato s pomočjo staršev in učiteljev prevedli v angleščino. Primeri zgodb v dveh jezikih so bili objavljeni na šolski spletni strani (Cummins 2014: 10). Podobne projekte so s svojimi učenci izvajali tudi učitelji angleščine. Pisali so zgodbe v angleščini in v DJ ter izbrali temo priseljevanja, tako da so zgodbe učencev temeljile na osebnih izkušnjah. Izkušnje pisanja zgodbe v obeh jezikih so pokazale, da prehajanje med jezikoma spodbuja večplastno identiteto (Cummins 2014: 11).

Jezikovno načrtovanje na mikro ravni

Jezikovno načrtovanje na mikro ravni je učinkovito, če je cilj načrtovanja ohraniti identiteto etnične skupnosti, izboljšati njeno etnolingvistično vitalnost in zaustaviti medgeneracijski premik k enojezičnosti. Posega predvsem na zasebna področja posameznikovega življenja, kot so družina, šola, skupnost in njene ustanove (Dixon, Zhao, Quiroz, Shin 2012: 541). Z jezikovnim načrtovanjem v skupnosti se je prvi ukvarjal Bob Kaplan v 80. letih, kasneje pa še Barkhuizen in Knoch (2006), Baldauf (2006) in Canagarajah (2004). Jezikovno načrtovanje v skupnosti se osredinja na DJ v multikulturnem okolju, v katerem jezikovna politika na državni ravni ne zagotavlja zadostnega jezikovnega načrtovanja za njegovo vitalnost. Skupnost zato sama spodbuja jezikovni in kulturni razvoj v DJ tako, da ustanavlja šole. Jezikovno načrtovanje v kontekstu priseljenjskih skupnosti vključuje samo skupnost, nevladne organizacije in vlado države gostiteljice (Barkhuizen in Knoch 2006: 03.1). Ti deležniki oblikujejo tudi kontekste, ki rabe DJ ne omejujejo zgolj na šolanje in družbeni prostor ter izobrazbo utrjujejo kot temeljno vrednoto skupnosti.

Jezikovno načrtovanje v skupnosti vključuje štiri načine, na katere deluje skupnost s svojimi predstavniki (Liddicoat in Taylor - Leech 2014: 237):

- lokalno uresničevanje makro politike,
- dopolnjevanje jezikovne politike na makro ravni,
- reševanje lokalnih potreb ob odsotnosti politike na makro ravni,
- vzpostavljanje novih možnosti za razvoj večjezičnosti.

Lokalno uresničevanje politike na makro ravni

Jezikovno načrtovanje na mikro ravni je komponenta uresničevanja jezikovnega načrtovanja na makro ravni. Podpira ga državna jezikovna

politika, v okviru katere so v zakonskih in programskih dokumentih implementirane določbe politike multikulturalizma in pravice DJ. Zaradi pomanjkanja jezikovne reprodukcije DJ v družinskem okolju (predvsem pri drugi in tretji generaciji potomcev priseljencev) je kanadska jezikovna politika začela jezikovno načrtovanje na področju večjezičnega formalnega izobraževanja. Vključitev DJ v izobraževalni sistem zagotavlja s t. i. kreditnim programom, v katerem se učencem, ki obiskujejo šole skupnosti, prizna obveznost obiskovanja izbirnega predmeta v javni šoli. Program se uresničuje na ravni skupnosti in zagotavlja upoštevanje določb o rabi DJ v izobraževanju (Alexander 1992: 56).

Kadar je učenje jezika neposredno v javnem šolstvu onemogočeno, si priseljske skupnosti zagotavljajo možnost izobraževanja v DJ z ustanovitvijo šol, ki spodbujajo jezikovni in kulturni razvoj potomcev priseljencev, v skupnostih. V provinci Ontario se v sodelovanju med Ministrstvom za izobraževanje (ang. Ministry of Education) in šolami etničnih skupnosti izvaja neobvezni program mednarodnih jezikov (ang. International Languages Elementary Program – ILE Program), ki učencem omogoča učenje več kot sto DJ. Če šola od skupnosti prejme prošnjo za izvajanje jezikovnega programa z najmanj 23 udeleženci, mora učencem zagotoviti izvajanje programa DJ. Šola omogoča izvajanje programa tudi za manj učencev, če v širši regiji obstaja samo en program v določenem DJ. S tem ukrepom državna jezikovna politika omogoča izobraževanje v DJ manjšim skupnostim, ki ga pogosto vodijo cerkvene organizacije (ILE Program 2012: 10).

Najpogostejša oblika izvajanja programa med šolskim letom so sobotne šole (druge oblike programa se med šolskim letom izvajajo čez teden, poletne šole pa med počitnicami), prednost katerih je, da se v izobraževanje v DJ vključujejo tudi prostovoljci, ki med tednom ne utegnejo sodelovati. Prednost, ki omogoča boljše izvajanje programa v sobotnih šolah, je organizacija pouka z manjšimi skupinami učencev s podobnim znanjem jezika, saj se zaradi več prostega časa v sobotno šolo vključuje večje število učencev (Liddicoat in Taylor - Leech 2014: 273). Pogoji za izvajanje teh programov se razlikujejo od skupnosti do skupnosti. Težave, ki jih imajo skupnosti, so povezane z razpoložljivimi sredstvi, ki so na voljo v skupnosti. Prostor za izvajanje pouka je pogosto najet, zato za učenje ni na razpolago veliko učnih pripomočkov. Učenje DJ v skupnosti se povezuje z interesnimi dejavnostmi, kot so šport, umetnost in zabava, vendar pa vlogo učiteljev v teh primerih opravljajo prostovoljci z omejenim jezikovnim znanjem in omejenimi pedagoškimi spretnostmi. Gradivo in učni načrti so pogosto

zastareli in neprimerni za stopnjo jezikovnih zmožnosti učencev in njihovo zanimanje za jezik. Učne skupine so heterogene in v isti oddelek so vključeni učenci različnih starosti in različnih stopenj jezikovnega znanja. Domače naloge so obsežnejše kot v javni šoli, saj so programi DJ časovno bolj omejeni (Aravossitas 2014: 144; Cummins 2014: 3).

Jezikovna politika na državni ravni določi učni načrt za izobraževalne programe, na podlagi katerih se uresničuje učni proces v DJ. Vloga posameznih javnih šol je, da javnost s promocijo obveščajo o uveljavljenem programu ter o načinu izvajanja programa in da nadzorujejo izvajanje programov po navodilih ministrstva.

Javne šole pomagajo pri oblikovanju smernic za didaktična priporočila in za usposabljanje izvajalcev programa ter organizirajo didaktične pristope in učne načrte (ILE Program 2012: 7), svetujejo pa tudi pogostost rabe DJ, skrbijo za ustrezen prehod k rabi uradnega jezika ter zagotavljajo nekatere načine usposabljanja učiteljev DJ. Načrtovanje na državni ravni zagotavlja samo okvir, v katerem se uresničuje poučevanje DJ, ne obravnava pa lokalnih vprašanj, pedagoške prakse in prilagoditev, ki jih je treba oblikovati za potrebe posamezne skupnosti (Baldauf 2006: 20).

Vpliv jezikovnega načrtovanja v skupnosti nima vedno pozitivnega učinka na učenje in rabo DJ ter lahko ovira izvajanje politike na makro ravni, ki podpira večjezično izobraževanje. Šole DJ povzročijo ambivalentnost, če neustrezne izobraževalne prakse, ki so del mikro načrtovanja, slabo vplivajo na potek učenja jezikov. Način poučevanja ali učne vsebine lahko negativno vplivajo na znanje jezika in nadaljnje učenje v kasnejših starostnih obdobjih (Willoughby, Starks, Taylor - Leech 2013: 34), zato je potrebno skrbno načrtovanje na ravni skupnosti.

Dopolnjevanje jezikovne politike na makro ravni

Drugi kontekst načrtovanja na mikro ravni se nanaša na dopolnjevanje jezikovne politike na makro ravni. Grgič (2020: 117) poudarja, da je uspešno jezikovno načrtovanje v skupnosti odvisno predvsem od skupnosti govorcev, zaradi česar se mora jezikovna politika graditi navzgor (torej mora izhajati iz potreb skupnosti in posameznika).

O dopolnjevanju politike na makro ravni govorimo, ko skupnost zagotovi zadovoljevanje potreb, ki jih prepozna kot nujne za ohranjanje jezika in hkrati nezadovoljene na makro ravni. Lokalni pobudniki v lokalnem kontekstu povezujejo različne dejavnosti. Te rešitve se nanašajo predvsem

na manjše skupnosti, saj je obravnava tovrstnih jezikovnih vprašanj redko realizirana na državni ravni (Baldauf 2006: 18–41).

Ker jezikovna politika na državni ravni pri ohranjanju DJ navadno ni dovolj učinkovita, vodenje jezikovnega načrtovanja prevzamejo člani skupnosti. Lokalne ustanove in organizacije so odgovorne za uresničevanje jezikovnega načrtovanja in zadovoljevanje potreb skupnosti. Vključevanje nevladnih organizacij omogoča razvoj lokalnih pobud in zanimanje za DJ pri predstavnikih tretje in četrte generacije. Za uresničevanje izobraževalne politike ne zadostujejo le praktične jezikovne aktivnosti v DJ, ampak je za uveljavljanje jezika potrebno tudi povezovanje v izobraževanju kot družbeni praksi.

Skozi lokalno vodene aktivnosti so skupnosti integrirane v šolske prakse in razvoj centrov za poučevanje jezikov, ki zagotavljajo prostor za poučevanje odraslih in mlajših predstavnikov (Liddicoat in Taylor - Leech 2014: 275).

Na tej podlagi državnega jezikovnega načrtovanja skupnosti prevzemajo nalogo pri izobraževanju v DJ, tako da učitelji DJ načrtujejo izvajanje programa, skrbijo za motivacijsko usmerjeno poučevanje jezika, pri izvajanju programa napredujejo ob uspešnem sodelovanju z otroki in njihovimi starši. Ključno vlogo pri uresničevanju programa imajo starši in drugi člani skupnosti, ki spodbujajo poučevanje DJ in sodelujejo pri učenju jezika tako v družinskem okolju kot skupnosti (ILE Program, 2012: 9). Z izvajanjem programa v sobotnih šolah se uresničujejo pravice učencev, da rabijo DJ v ustanovah skupnosti, ki spodbujajo večjezično izobraževanje s poučevanjem DJ. Sobotne šole DJ zagotavljajo tudi uspešnejše iskanje priložnosti za rabo DJ v skupnosti (Liddicoat in Taylor - Leech, 2014: 273), in sicer z razširitvijo programa na celotno skupnost in vključevanjem družinskih članov. Za uspešno jezikovno načrtovanje v okviru skupnosti potrebujemo nosilce DJ in aktivne predstavnike, ki spodbujajo rabo DJ v jezikovnih situacijah in na dogodkih, kot so kulturne prireditve, ustanove ter druženja ob obujanju šeg in praznikov. Grgič (2020: 118) aktivne govorce v skupnosti imenuje motivatorji, saj delujejo kot usmerjevalci na področju promocije jezika med govorci in negovorci ter spodbujajo njegovo rabo.

Ta področja vključujejo izvajanje izobraževanja v določenem DJ in v določenem kontekstu ter sodelovanje organizacij pri načrtovanju poučevanja DJ v izobraževalnih ustanovah in pri načrtovanju okoliščin rabe DJ v skupnosti. Nosilci DJ pri tem spodbujajo razvoj večjezičnosti in omogočajo razvoj novih priložnosti za rabo jezika med kulturno motiviranimi uporabniki v skupnosti (Liddicoat in Taylor - Leech 2014: 275). Čuš (2017: 198) je

npr. med dveletnim raziskovanjem (2013–2015) kot aktivna članica slovenske skupnosti v Torontu skušala vplivati na dvig vitalnosti s prilagoditvijo in preizkušanjem medkulturnega modela TILKA²⁴ v učnih pripravah za pouk jezika in književnosti v Slovenski šoli Brezmadežne Toronto.

Hkrati je spodbujala rabo govornjene slovenščine pri pripadnikih, vključenih v institucionalno delovanje skupnosti.

Reševanje potreb skupnosti ob odsotnosti politike na makro ravni

Reševanje potreb skupnosti je naloga različnih ustanov v skupnosti (Liddicoat in Taylor - Leech 2014: 276), ki spodbujajo rabo DJ znotraj skupnosti.²⁵ Jezikovno vedenje v priseljski skupnosti pozitivno vpliva na DJ, če je skupnost za to motivirana (Fishman 2001). Interese slovenskih skupnosti v Kanadi zastopajo različne organizacije, in sicer z družbenimi, podpornimi, dobrodelnimi, cerkvenimi, upokojenskimi in mladinskimi aktivnostmi. Med akterji načrtovanja v skupnosti so skavtske, plesne in druge športne skupine, mladinske skupine, organizacije starejših predstavnikov, predstavniki slovenskega radia, koordinatorji in učitelji slovenske šole, ki sodelujejo z državnim jezikovnim načrtovanjem.

Nećak - Lük (1997: 125) neugoden položaj jezika v določeni skupnosti prepozna v nezadovoljivi pravni in institucionalni podpori. Problem je tudi prekinjen ali nikoli vzpostavljen stik z osrednjo knjižno normo, kar povzroča nelagodje tako v javnem kot v zasebnem sporazumevanju.

---

²⁴ TILKA je komplet metod za medkulturno poučevanje slovenščine kot prvega in drugega jezika. Zajema poučevanje jezika in književnosti. Gre za celovit interdisciplinarni pristop, ki ne le povezuje pouk jezika in književnosti, ampak tudi nenasilno komunikacijo in medkulturno vzgojo, pri čemer na prvo mesto postavlja pouk jezika in književnosti. Poučevanje po tem modelu je zasnovano na življenjskih situacijah in avtentičnem materialu. Model nudi možnost primerjave razlik in podobnosti različnih kultur, tako da začenjamo s temami iz primarnega individualnega okolja ter nadaljujemo z družbeno relevantnimi polemikami na nacionalni in nadnacionalni ravni. Učenci razvijajo kulturno zavest iz prve in druge kulture na kognitivni, čustveni in aktivni ravni. Simultano s kognitivno kompetenco se razvijata bralna in medkulturna komunikacijska kompetenca. Učenci se jezika naučijo simultano s kulturo in z vključevanjem književnosti. Učenje jezika skozi književnost omogoča identifikacijo in potrebne komunikacijske vzorce, ki so ključni za učinkovito komunikacijo (Mikolič 2015: 110).

²⁵ Grgič (2020: 116) tovrstno prehajanje jezikovnega načrtovanja od nacionalne jezikovne politike imenuje lokalna raven, pri čemer gre za področje jezikovne politike in načrtovanja v sami skupnosti govorcev slovenščine. To področje temelji na opazovanju in delu fokusnih skupin znotraj organizacij posamezne skupnosti.

Jezikovno načrtovanje ohranjanja slovenske identitete in jezika v Kanadi mora zato vključevati sodelovanje organizacij in ustanov slovenske skupnosti v Kanadi ter sodelovanje z vladnimi in nevladnimi organizacijami tako v Kanadi kot Sloveniji, npr. z Uradom Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Glavne naloge urada (Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu 2019) so ohranjanje in spodbujanje odnosov med organizacijami izvirne države in skupnostmi po svetu, spodbujanje bilateralnih odnosov z vladnimi telesi, ki so odgovorna za vprašanja skupnosti v državah, v katerih je ta prisotna, izvajanje analiz in napovedi procesov, ki potekajo v slovenski skupnosti, vključevanje vprašanj skupnosti zunaj Slovenije na mednarodnih forumih ipd. Glavne pobude in aktivnosti te vladne službe so namenjene podpori, ohranjanju, razvoju in krepitvi slovenske identitete v slovenskih skupnostih zunaj Slovenije, vzdrževanju in razvoju slovenščine, podpori akademskega udejstvovanja Slovencev v izseljenstvu ter podpori materialnih in človeških virov, ki so nujni za prakticanje verskih obredov v slovenskih cerkvenih ustanovah zunaj Slovenije. Sodelovanje z uradom je osrednji del jezikovnega načrtovanja življenja slovenske skupnosti v Torontu, izvaja pa ga Vseslovenski kulturni odbor.

Pomembno vlogo pri načrtovanju na ravni skupnosti imajo razni forumi in konference. Namen tovrstnih organiziranih zborovanj je iskanje rešitev za vključevanje kulture in jezika v skupnost ter ohranjanje kakovosti kulturnega življenja v njej. Na konferencah se ukvarjajo s ključnimi vprašanji jezikovnega načrtovanja. V diskusiji sodelujejo predstavniki različnih kulturnih organizacij, vladnih služb iz države gostiteljice in izvirne države skupnosti ter ustvarjajo ključne povezave, ki lahko pozitivno vplivajo na vitalnost DJ v skupnosti. Namen konferenc je tudi zagotavljanje možnosti dodeljevanja sredstev iz izvirne države za pomoč pri izvedbi programov. Na konferencah se obravnavajo teme, kot so ohranjanje izvirne identitete, pripravljanje učnih načrtov za sobotne šole, razpravljanje o načinu poučevanja, izboru ustreznega didaktičnega gradiva in učnih pripomočkov ipd. Nastopajoči na konferencah razpravljajo o možnostih, ki jih ponujajo ustanove države izvora za izobraževanje o jeziku in kulturi. Konference so namenjene tudi iskanju sponzorjev za študijske izmenjave, organizacijo programov za učitelje slovenščine, ki so v zadnjih letih vse pogostejši, in Mladinske poletne šole. Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik izvaja poletne šole in izobraževalne programe, ki jih sofinancirata Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS ter Zavod RS za šolstvo (Kern Andoljšek in Knez 2014, 2016, 2017, 2018; Pirih Svetina in Knez 2013; Pirih Svetina in Knez 2008, 2010).

Vzpostavlanje novih možnosti za razvoj večjezičnosti

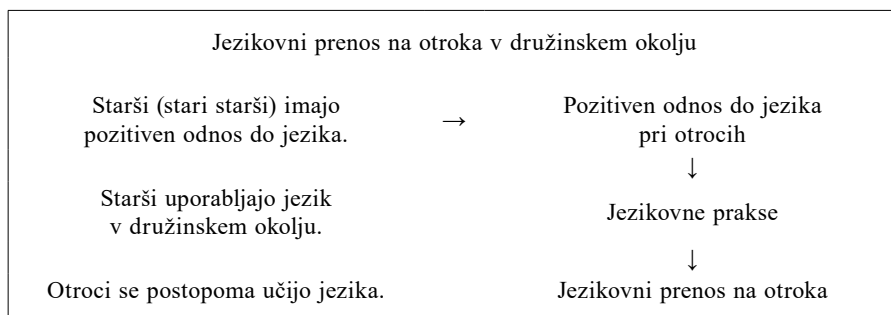
Pri jezikovnem načrtovanju se moramo osredotočati na vsakodnevne jezikovne situacije posameznika v različnih okoliščinah (v družinskem okolju, na ulici, v skupnosti, na delovnem mestu in ob prostočasnih dejavnostih). Takšno načrtovanje vključuje ključne kulturne, prostočasne in družbene dejavnosti v skupnosti, pri katerih lahko člani skupnosti uporabljajo svoj jezik ter z rabo DJ oblikujejo odnose in medosebne povezave. Jezikovno načrtovanje je odvisno od tega, kako bo skupnost omogočila rabo DJ v različnih situacijah in katere cilje si bo zastavila (Cooper 1989: 98; Guardado 2010: 329). Samo učenje jezika (torej pridobivanje znanj v didaktično strukturiranih okoljih, npr. v šolah) ni zadosten pogoj za razvoj spretnosti in veščin, ki so nujne za uspešno in suvereno sporazumevanje v danem jeziku v vseh kontekstih njegove rabe (Grgič 2017: 87). Jezikovno kontinuiteto je mogoče ohranjati ob spoštovanju tistega jezikovnega sredstva, ki se ga je človek naučil v krogu svoje družine (Nećak - Lük 1997: 129).

Družinsko okolje je najpomembnejše okolje za otrokov jezikovni razvoj, saj je ta odvisen od motivacije staršev (in starih staršev) za načrtovanje prenosa DJ na otroke. Načrtovanje pripomore k razvoju jezikovnih virov, rešuje problem jezikovne hegemonije in spodbuja jezikovno raznolikost (Guardado 2017: 8). Družinsko jezikovno načrtovanje lahko prispeva k rešitvi jezikovnih problemov v družbi in učinkovito uravnovesi težave, povezane z rabo DJ tudi širše v skupnosti.

Novo priložnosti za rabo DJ v družinskem okolju so pomemben dejavnik pri ohranjanju DJ, saj v manjših skupnostih primanjkuje priložnosti za rabo DJ. Pri tem je ključen dogovor med družinskimi člani, kdaj in za katere namene bodo rabili DJ (Smith - Christmas 2014: 40). Raziskave potrjujejo, da morajo starši načrtovati jezikovni razvoj svojih otrok (Cooper 1989: 98). Načrtovati morajo začeti že ob rojstvu otroka ter se odločiti, katerega jezika ga bodo učili ter kdaj bo imel otrok prvi stik z večinskim jezikom (Guardado 2017: 8). Tako trajanje kot izpostavljenost DJ znotraj družine imata velik vpliv na usvajanje DJ v družinskem okolju in v skupnosti. Če starši prihajajo iz dveh različnih kulturnih okolij, lahko družina za sporazumevanje uporablja oba jezika. Glavni problem na področju rabe DJ je, da se starši z otroki v družinskem okolju pogosto sporazumevajo v večinskem jeziku. Otroci iz priseljskih družin tako zaradi ekonomskih in izobraževalnih prednosti, ki jih nudi večinski jezik, pogosto postanejo enojezični govorci večinskega jezika (Smith - Christmas 2014: 40).

Guardado (2010: 330) ugotavlja, da so komponente družinskega jezikovnega načrtovanja jezikovna ideologija, odnos družinskih članov do DJ in jezikovno zavedanje. Jezikovna ideologija je pomemben dejavnik, ki neposredno vpliva na učenje jezika in jezikovni prenos na otroke. Ideologija opredeljuje jezikovno vlogo v posameznikovem življenju in usmerja spoznavanje jezika z vidika možnosti rabe v različnih okoliščinah. Kot je prikazano v tabeli, na izbiro jezika pomembno vpliva odnos staršev do jezika v družinskem okolju. Pozitiven odnos do jezika in njegova raba morata izhajati iz družinskega okolja, torej mora biti delovanje jezikovne politike usmerjeno navzgor, in sicer od rabe jezika v družinskem okolju, pri čemer se raba jezika aplicira na delovanje posameznika v skupnosti.

Jezikovni prenos (vir: Guardado 2010)

Liddicoat in Taylor - Leech (2014: 244) pri iskanju novih priložnosti za razvoj večjezičnosti v večkulturnem okolju navajata tudi digitalno tehnologijo, ki posamezniku omogoča učenje DJ v neformalnih skupinah. Ta način za učenje in iskanje novih priložnosti za rabo DJ se lahko s spletnimi komunikacijskimi orodji izvaja na daljavo. Pri poučevanju DJ na daljavo lahko sodelujejo tudi nečlani skupnosti iz izvorne države, ki pripomorejo k izboljšanju vitalnosti jezika v skupnosti.

Druga možnost za učenje slovenščine kot DJ je uporaba že obstoječih ali vzpostavitev novih slovarskih portalov in spletnih platform, kot sta npr. Fran – osrednji slovenski slovarski portal in Franček, ki vsebuje Šolski slovar slovenskega jezika, Jezikovno svetovalnico za učitelje slovenščine, orodje, ki povezuje slovarske vsebine s slovničnimi, nabor gradiv z opisom učnih metod itd. Projekt Slovenščina na dlani je namenjen izdelavi interaktivnega učnega e-okolja za učenje slovenščine z obsežno zbirko nalog in razlag. SmeJse – slovenščina kot manjšinski jezik, je platforma, prilagojena italijansko-slovenskim jezikovnim stikom, ki so zbirališče novih in

že obstoječih orodij, gradiv in informacij za razvoj jezikovnih veščin ter spretnosti v slovenščini (Grgič 2017: 86). Tudi dostopnost do tovrstnih opisov, virov in orodij je pomemben dejavnik pri širjenju, promociji in razvoju jezikov, saj je njihov osrednji namen spodbujanje raznovrstne rabe in razvijanje sporazumevalne zmožnosti v vseh zvrsteh in različicah slovenščine.

Uresničevanje jezikovnega načrtovanja v slovenski skupnosti

Uporabniki slovenščine so kot nosilci jezikovne identitete ter jezikovnih znanj in praks pomemben element načrtovanja rabe slovenščine v družinskem okolju in v širši skupnosti. Ohranjanje in načrtovanje rabe slovenščine lahko omogočajo slovenske ustanove. K ohranjanju slovenščine v skupnosti prispeva vsak uporabnik DJ, ki v skupnosti kakor koli in kjer koli rabi slovenščino.

Jezikovna politika v priseljskih skupnostih v kanadski provinci Ontario spodbuja jezikovno načrtovanje na področju dediščinskih jezikov v skupnostih na državni (makro) ravni: z izvajanjem dvojezičnih programov (italijanščina, arabščina, mandarinščina itd.) v javni šoli, ki pa so dosegljivi le večjim skupnostim.

Slovenska skupnost v Torontu je relativno majhna etnična skupnost z nizkim deležem govorcev in si za ohranjanje ter učenje jezika v tretji (četrti) generaciji predstavnikov prizadeva na podlagi določb jezikovne politike v Kanadi na državni ravni, in sicer z organiziranim poukom slovenščine ob sobotah v Slovenski šoli Brezmadežne Toronto. Vključenost sobotnih šol v formalno izobraževanje omogoča učencem, da so jim po uspešno končanem razredu priznane kreditne točke, s katerimi nadomestijo obveznost obiskovanja izbirnih predmetov v javni šoli. Slovenska šola Brezmadežne Toronto deluje na podlagi kreditnega programa v javnem šolstvu kanadske province Ontario. Vodstvo šole poleg pouka slovenščine (slovenske kulture in zgodovine) s pomočjo Kanadskega združenja za nadaljnje izobraževanje²⁶ na dve leti organizira letovanje v Sloveniji, kjer se njihovi učenci v poletni šoli intenzivno učijo slovenščine. Rabo in ohranjanje jezika povečujejo tudi

---

²⁶ To združenje (ang. Canadian Association for University Continuing Education) v Kanadi povezuje približno 50 univerz s skupnostmi in z drugimi organizacijami v državi. Člani združenja si prizadevajo za izpolnjevanje učnih potreb učencev, ki so vodeni do kakovostne izobrazbe s fleksibilnimi in inovativnimi izobraževalnimi programi (tj. izobraževanje na terenu, poletni kampi itd.) (ravnateljica slovenske šole 2017).

z organiziranimi projekti, v katerih sodelujejo starši in stari starši učencev sobotne šole. Nedavno je bil organiziran projekt, v katerem so učenci intervjuali svoje stare starše in nastala je knjiga zbranih zgodb v slovenščini.

Na ravni skupnosti (mikro ravni) slovenska šola skrbi za rabo in ohranjanje slovenščine z intenzivnim sodelovanjem z Uradom Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter s Centrom za slovenščino kot drugi in tuji jezik; slednji je v letih 2014, 2016 in 2018 na pobudo Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu organiziral seminar za učitelje slovenskih sobotnih/nedeljskih šol. Leta 2018 sta predavateljici dr. Mihaela Knez in dr. Damjana Kern Andoljšek v Torontu izvedli seminar v obliki predavanj in delavnic, na predlog ravnateljice Marte Jamnik iz slovenske sobotne šole pa je del izobraževanja potekal v obliki hospitacij pri pouku, ki sta ga s tamkajšnjimi učenci izvedli obe predavateljici (Knez in Kern Andoljšek 2018: 42). V okviru svoje raziskovalne dejavnosti je dr. Alenka Čuš (2017: 198) v svojem raziskovalnem delu v Slovenski šoli Brezmadežne Toronto s prilagoditvijo in preizkušanjem medkulturnega modela (TILKA) razvijala učne priprave za pouk jezika in književnosti.

V nekaterih slovenskih družinah se zavzemajo za rabo in prenos slovenščine na mlajše generacije predstavnikov. V družinah, v katerih sta oba starša slovenskega porekla, je več priložnosti za rabo jezika v družinskem okolju.

Jezikovno načrtovanje poteka tako, da se družinski člani (stari starši in starši) med seboj sporazumevajo v slovenščini, pri čemer je predstavnik mlajše generacije soudeleženec govornega položaja predvsem kot poslušalec pogovora, sčasoma pa lahko ob doslednem sodelovanju pri pogovorih v slovenščini v družinskem okolju postane tudi govorec slovenščine na stopnji jezikovne zmožnosti, primerni njegovi starosti, tudi po vstopu v formalno izobraževanje. Družinsko jezikovno načrtovanje je zahtevnejše v mešanih zakonih, v katerih je prizadevanje za ohranjanje slovenščine stvar dogovora med starši. Neslovenski starš mora biti slovenščini naklonjen do te mere, da drugemu staršu kot predstavniku slovenske skupnosti omogoči jezikovni prenos na otroka v vsakdanjih govornih položajih v družinskem okolju. Starši omogočajo svojim otrokom učenje slovenščine npr. z zapisovanjem slovenskih besed na televizijske in računalniške zaslone ter na tablice (piši - briši), ki so nameščene po stenah stanovanja. Med mlajšimi predstavniki slovenske skupnosti (mladostniki) je priljubljena predvsem slovenska glasba. Poslušanje glasbe s slovenskimi besedili spodbuja ohranjanje in učenje jezika v družinskem okolju, saj si nekateri predstavniki mlajše generacije namestijo izbor slovenske glasbe na svoje mobilne naprave. Motivacijo za

učenje in rabo jezika v družinskem okolju v mlajših generacijah povečujejo tudi znani slovenski športniki po svetu (Luka Dončić, Anže Kopitar, Primož Roglič, Tadej Pogačar itd.) in poceni ter kakovosten študij v Sloveniji. Potovanje v Slovenijo v času počitnic in dopustov prispeva k povečanju rabe slovenščine med mlajšimi predstavniki skupnosti. Slovenske družine vse pogosteje potujejo v Slovenijo, da obišejo svoje sorodnike, hkrati pa Slovenija postaja priljubljena turistična destinacija.

V širši slovenski skupnosti se jezikovno načrtovanje izvaja v cerkvi in ob društveni dejavnosti. Cerkev dandanes še vedno predstavlja močan dejavnik pri ohranjanju in načrtovanju rabe slovenščine ne samo v okviru sobotne šole, ampak tudi v cerkveni organizaciji. Župnik spodbuja rabo slovenščine med mlajšimi predstavniki slovenske skupnosti, tako da se ob vsakem srečanju v cerkvi naučijo vsaj eno slovensko besedo. V okviru cerkvene dejavnosti deluje skupina Teen life, v kateri se mladi srečujejo enkrat mesečno in poleti hodijo na izlete, pozimi pa tudi na bowling ter se ob župnikovih spodbudah naučijo kakšno slovensko besedo. Učijo se predvsem enostavne besede iz vsakdanje sporazumevalne prakse, pa tudi liturgične besede. Iz družinskega okolja prinesejo nekaj slovenskih molitev, medtem ko je njihova sporazumevalna zmožnost na nizki ravni. Pomembno sredstvo za učenje in rabo jezika je petje slovenskih pesmi v pevskih zborih, ki spodbuja rabo in ohranjanje slovenščine na simbolični ravni.

Slovenska društva v okolici Toronta organizirajo tradicionalne prireditve, na katerih so priložnosti za rabo jezika omejene na sporazumevanje med starejšimi predstavniki skupnosti in na rabo slovenščine na simbolični ravni jezika. Pomanjkanje priložnosti za rabo jezika se kažejo predvsem med mlajšimi predstavniki skupnosti. V nekaterih slovenskih društvih je del jezikovnega načrtovanja dogovor, ki ga skušajo uresničevati med druženjem.

V Slovenskem lovskem in ribiškem društvu se zavzemajo za rabo slovenščine tudi mlajši predstavniki skupnosti. Čeprav omenjeni člani znajo približno trideset slovenskih besed, jih bodo v vsakdanjih neformalnih govornih položajih poskušali uporabiti. Z načrtno rabo besed se vsak od predstavnikov nauči kakšno novo slovensko besedo (Valant 2018).

V Slovenskem letovišču starejše generacije predstavnikov spodbujajo rabo jezika v vsakdanjih govornih položajih, tako da se med seboj in hkrati tudi z gosti iz Slovenije sporazumevajo slovensko. Zastopanost mlajše generacije je v omenjenem letovišču zelo močna zaradi poletnih športnih aktivnosti, na katerih tudi mlajša generacija predstavnikov rabi slovenščino (sicer z omejenim naborom slovenskih besed). Poleg sobotne šole rabo jezika spodbujajo neformalni izobraževalni programi. Eden od njih je

tradicionalni program v Slovenskem letovišču, ki je namenjen poučevanju otrok v naravi o naravi. Nosilci programa med izvajanjem spodbujajo rabo jezika z rabo posameznih slovenskih besed in s petjem slovenskih pesmi.

Slovenska banka Moya Financial spodbuja rabo slovenščine tako, da se zaposleni govorci slovenščine s strankami sporazumevajo v slovenščini. V domu Lipa so priložnosti za rabo slovenščine pogoste zaradi stanovalcev, ki si želijo, da se sporazumevajo predvsem v slovenščini, zato so zaposleni v starostnem domu govorci slovenščine. Pred leti se je v njem zaposlila predstavnica, ki se je nedavno priselila v Kanado.

Čeprav je učni jezik angleščina, je raba slovenščine pri mlajših generacijah slovenske skupnosti aktualna v pevskih zborih, v katerih se predstavniki učijo peti slovenske pesmi ter s tem gojijo rabo in ohranjanje slovenščine na simbolični ravni. Zaposleni v slovenski trgovini Slovenia Meat Delicatessen spodbujajo rabo slovenščine, tako da stranka lahko naroči zelena živila v slovenščini, medtem ko v prodajalni Family Meat's prodajalke (razen lastnika) govorijo angleško. Pomemben vir spodbud za rabo slovenščine v skupnosti predstavljajo ustanove, ki skrbijo za tedensko slovensko oddajo na radiu (Glas kanadskih Slovencev), izhajanje slovenske revije Glasilo kanadskih Slovencev štirikrat letno in izhajanje publikacije Božja beseda.

Za rabo slovenščine v skupnosti in njeno prihodnost se je začel zavzemati tudi Vseslovenski kulturni odbor s konferenco Canadian-European Cultural Youth Conference, na kateri mlajše generacije predstavnikov razpravljajo o nadaljnjem prizadevanju slovenske skupnosti na področju slovenske kulture in jezika.

Slovenski dom spodbuja rabo jezika z organiziranjem projektov, v katere vključujejo učence slovenske šole, tako da ti obiskujejo slovenske kulturne dogodke, na katerih so razstave slovenskih izdelkov, umetniških del, hkrati pa si ogledajo katerega od slovenskih filmov. V Slovenskem domu vsako leto potekajo 4-mesečni tečajji slovenščine za odrasle, na katerih tečajniki z osnovnim znanjem slovenščine izboljšajo znanje jezika predvsem v konverzaciji s predstavnico slovenske skupnosti, ki se je nedavno priselila v Kanado ter se aktivno vključila v slovensko skupnost zaradi zaposlitve v slovenski banki Moya Financial. Za spodbujanje in ohranjanje rabe slovenščine med predstavniki v Slovenskem domu pripravljajo razne programe, kot so poučevanje slovenščine prek spleta, neformalna srečanja predstavnikov v okrepčevalnici, na katerih ustvarjajo priložnosti za rabo slovenščine, literarni natečajji in film Slovensko-kanadske korenine (ang. Slovenian-Canadian roots) iz leta 2017, ki so ga že nekajkrat predvajali v Kanadi in v Sloveniji.

Nove spodbude za ohranjanje jezika v skupnosti

Nadaljnje raziskovanje skupnosti me je vodilo do novih projektov, ki jih nisem uspel uresničiti zaradi pandemije covid-19. Tako so na osnovi tretjega terenskega raziskovanja z aktivno udeležbo nastajale nove zamisli o povezovanju s slovensko skupnostjo v Torontu na daljavo. V sodelovanju s Slovenskim domom sem del raziskave nadomestil s sodelovanjem pri projektu Slovenian Language Tutoring Program v letu 2020/2021. Jeseni 2021 so razmere dopuščale, da sem v Slovenskem domu v Torontu izvedel seminar, na katerem sem srečal aktivne predstavnike skupnosti, ki so privolili v sodelovanje pri virtualni šolski proslavi, ki sem jo pripravljaj in načrtoval za Prešernov dan februarja 2022.

V sodelovanju s Slovenskim domom v Torontu sem bil od avgusta 2020 do maja 2021 koordinator programa v okviru projekta Slovenian Language Tutoring Program. Cilj programa je spodbujati rabo slovenščine med predstavniki slovenske skupnosti prek spletnega orodja Zoom. Kot koordinator programa sem vsakemu prijavljenemu tečajniku poiskal tutorja. Tutorji iz Slovenije, pa tudi iz Kanade – vseh nas je štiriindvajset – z dodeljenim predstavnikom prostovoljno izvedemo po deset ur ali več, tako da se prilagodimo tečajnikovi stopnji znanja slovenščine ter z vsakdanjim pogovorom, jezikovnimi vajami, prebiranjem in pisanjem besedil ter gledanjem/poslušanjem videoposnetkov spodbujamo rabo (in učenje) slovenščine v vsakdanjih govornih položajih. Najpomembnejša naloga tutorja je, da iz tečajnika izvabi spontano rabo slovenščine, pri čemer skupaj s tutorjem razvijata pogovorne teme, ki ustrezajo posameznemu tečajniku. Tutorji so bili po poklicu večinoma učitelji jezikov in drugih družboslovnih predmetov ter študenti slovenistike oz. drugih humanističnih ved. Mlajšim tečajnikom sem dodelil tutorje, ki v Sloveniji poučujejo na razredni stopnji. Tečajnike z začetno stopnjo znanja jezika so poučevali študenti slovenistike in učitelji slovenskega jezika, ki so bolj seznanjeni z didaktiko poučevanja slovenščine kot drugega in tujega jezika. V program se je vključilo 27 predstavnikov slovenske skupnosti vseh starostnih skupin. Vanj so starši vpisali svoje otroke, ki se učijo slovenščino, da bi spoznavali jezik in kulturo svojih prednikov. Ostali tečajniki menijo, da je glavna motivacija za učenje jezika predvsem ta, da bi se bolje povezali s sorodniki iz Slovenije in da bi se z njimi ob ponovnem srečanju lahko sporazumevali v slovenščini.

Po koncu programa sva s predstavnikom Oscarjem Korenom razdelila vsem sodelujočim evalvacijske liste v angleščini za tečajnike in v slovenščini za tutorje. Evalvacijski list je bil namenjen pridobivanju podatkov o uspešnosti projekta, njegovih rezultatih in izboljšavah, ki so na podlagi predlogov sledile pri uresničitvi programa v letu 2021/2022.

**SLOVENIAN HOME ASSOCIATION
DRUŠTVO SLOVENSKI DOM**

864 Pape Avenue, Toronto, Ontario M4K 3T8

Poštni naslov: Oscar Koren, 14 Oakmount Crescent, Concord, Ontario, Canada L4K 2C3

Dear participants of Slovenski Dom Tutoring Program,

This is another demonstration that Slovenians are capable of preserving Slovenian language and culture in spite of the pandemic. The Slovenian Language Tutoring Program, organized by Slovenski Dom, was started in September 2020. It connected the Slovenian community in Toronto with our ancestral homeland, Slovenia. We hope that projects of this nature will continue in the future. Therefore, we would much appreciate if you would be kind enough to answer the questions below.

Did you find this project useful? Why?

How many times did you meet and how many hours did you spent?

Which teaching materials did you use?

Briefly describe the tutoring hour.

Do you plan to participate in the program in the future?

What suggestions would you like to provide to Slovenski Dom for future programming?

Do you wish to receive a certificate of participation in the Program?

Spoštovani tutorji!

Še en dokaz, da Slovenci zmoremo tudi v nezavidljivih okoliščinah ohranjanje slovenski jezik in kulturo, se je znova razkril tudi v času pandemije. Projekt Slovenian Language Tutoring Program, ki ga izvaja Slovenski dom od septembra lani, je v teh nenavadnih časih zaživel na daljavo in povezal slovensko skupnost v Torontu z matično domovino. Mi si želimo, da bi do tovrstnih zgodb, povezanih z aktualnim projektom, prihajalo tudi v prihodnje, zato vas prosimo, da odgovorite na spodnja vprašanja.

Ali se vam zdi zasnovani projekt koristen? Zakaj?

Kako pogosto ste se srečevali in koliko ur ste izvedli?

Katero gradivo ste uporabljali?

Na kratko opišite potek učne ure.

Ali boste v bodoče še sodelovali pri projektu?

Kaj bi radi sporočili Slovenskemu domu o projektu?

Ali želite potrdilo o sodelovanju?

Izbral sem nekaj odgovorov tečajnikov in tutorjev, ki so prikazali uporabnost tudi takih programov, ki so bili izpeljani na daljavo.

Pri odgovoru na prvo vprašanje so tečajniki izpostavili kot prednost programa v tem, da so pridobili nove priložnosti za učenje in obnavljanje jezikovne zmožnosti v slovenščini.

- I cannot thank Slovenski Dom – and yourself in particular – enough for organizing this tutoring program. Although I grew up in a Slovenian-speaking household, I have no one left to speak Slovenian with and this program has been an incredible opportunity for me to keep up my Slovenian language skills.
- Yes, we did find this useful. Our teacher Kaja was very friendly and well spoken. We had conversations about general everyday things and she explained a lot of the nuances of the Slovenian language but at a level we both understood.
- Speaking to someone fluent in Slovenian was great in learning the language.
- They made workbooks available to me that I would never find on my own online.
- They were also able to answer questions on how the Slovenian language has evolved with the younger generation.
- Plus it was great talking to someone in Slovenia about current events.
- It was very useful because we were able to overcome a plateau we had reached learning by ourselves.
- Yes! As noted above, this is my only opportunity to speak Slovenian on a regular basis. Without this practice, I am sure it won't be long before my Slovenian language skills completely atrophy.

Tečajniki so na vprašanje, kako pogosto so bile izvedene učne ure na daljavo, odgovarjali, da so se srečevali enkrat na teden po eno uro. Po navodilih programa so skupaj izvedli deset ur ali več.

- We kept our Zoom meetings to an hour (sometimes more) and tried to meet every week or two. We had approximately 11 lessons since December 19th.
- I scheduled weekly meetings with my tutor for about 1 hour.
- We met about 10 times and our sessions lasted between 1 and 1.5 hours.
- Once a week for one hour.

Tečajniki so na vprašanje, katera gradiva so uporabljali pri učenju slovenščine, odgovarjali, da so najpogosteje posegali po samostojno pripravljenih gradivih tutorjev in drugih učilih za učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika.

- We started with general conversation and as we learned new words, Kaja would add them to a list. After a few weeks, she sent us the list with meanings and we would try to use the new words in their proper form. Our list grew longer as we continued. We also had a simple Slovar and we would discuss words and what they mean and how to use them in a sentence.
- We started with Slovenscina Ekspres and then moved to Cas Za Slovenscino.
- We bought some materials from Slovenia, Slovenska beseda v živo, but also our mentor used an assortment of exercises and other teaching aids she had.
- None really. We mostly conversed.

Tečajniki so v evalvacijskem listu na kratko opisali potek učne ure slovensščine.

- We would tell her what we did that week and she would also let us know about her exciting week. We would sometimes start with the questions we thought of after the previous lesson and get the meaning clarified.
- I went through the workbook and highlighted areas where I had problems or questions.
- We then covered the new lesson during which I took notes and asked questions.
- I tried to say the sentences in Slovenian.
- We would start the session by reviewing our homework (usually writing out sentences on a chosen theme), then we would practice speaking on a certain topic, and we finished with a short lesson on a subject we chose (e.g. pronouns).
- Conversation about a variety of topics.

Tečajniki so na vprašanje, ali se bodo tudi v prihodnosti poslužili podobnih izobraževalnih programov, odgovarjali:

- Yes, we would love to participate again. It was great to be able to use the little bit of Slovenian we have and try to improve.
- Yes, this is a great program.
- We would very much like to.
- I'd love to.

Tečajniki so na vprašanje, kaj bi želeli predlagati pri načrtovanju nadaljnjih programov, odgovarjali, da si želijo še več strukturirano naravnanih ur po pripravljenih učnih gradivih in priročnikih, ki bi bili dostopni na spletu. Eden od predlogov je bil tudi, da bi koordinator pri dodeljevanju tutorja posameznemu tečajniku upošteval izenačenost tutorja in tečajnika po generacijski pripadnosti.

- We were pretty much “free flowing” with our programme, so maybe a few worksheets or guide sheets might help if it isn't too complicated.
- Make the workbooks available online even to those not ready to commit. Maybe by looking at the workbooks, they build interest to eventually join the programme
- It's perfect as it is.
- This is not applicable to me – because I was matched with a wonderful tutor who, I feel, I have a lot in common with and a lot to talk about with. But, to be honest, I was expecting a young university student and I worried that we would not have anything to talk about! Maybe in the future (for other participants – as I say, I really ‘lucked’ out) you may want to collect some basic biographical information to facilitate pairing people up together? Example: youth to youth or male to male. I have participated in many other foreign language conversation programs (in a different language) and if the tutor is not a good fit (i. e. nothing in common), it can be excruciating trying to come up with an hour's worth of conversation! Just an idea.

Eden o tečajnikov je na vprašanje, ali si želi potrdilo o opravljenem tečaju, po njem izrazil željo, vendar je predlagal, da bi pred podelitvijo opravil še test preizkusa, s čimer bi bila teža dodeljenega potrdila še bolj upravičena. Drugim tečajnikom podeljeno potrdilo ni bilo tako pomembno.

- Wow! A certificate would be very rewarding, but maybe we would need a test which would make us nervous trying to pass.
- It wouldn't hurt to have something to prove I participated, especially if I am trying to demonstrate that I have been actively trying to learn the language in order to get my dual citizenship.
- I don't think it is necessary, but I would not oppose receiving one.
- Slovenski Dom would like to thank you for your participation in the Program.
- This is not necessary for me.

Tutorji so na vprašanje, ali se jim zdi zasnovani projekt koristen za skupnost, odgovarjali, da je program pomemben pri ohranjanju slovenščine v skupnosti, hkrati pa predstavlja pomembno vez med skupnostjo in matično domovino, ki je ključna za nadaljnje ohranjanje tako jezika kot identitete.

- Projekt se mi zdi koristen, saj spodbuja ohranjanje slovenskega jezika, ki je eden izmed temeljev družbe. Jezik omogoča, da se na globlji ravni povežeš s kulturo in družbo, ki ga govori (kar je z vidika nekoga, ki živi izven matične domovine morda še toliko bolj pomembno).
- Zasnovani projekt se mi zdi koristen za obe strani – tutorje in udeležence. Tutorji smo pridobili nove izkušnje, podelili svoje znanje slovenščine in začutili, da smo nekaj dobrega storili za skupnost, ki ohranja svojo povezanost z matično domovino. Udeleženci pa so s sodelovanjem v projektu pridobili ali pa osvežili znanje slovenščine.
- Zasnovani projekt se mi zdi nadvse koristen, saj povezuje kanadske Slovence z matično domovino. Ti lahko dobijo zanesljive informacije o aktualnem stanju slovenskega jezika, kulture in družbe v matični domovini. Po drugi strani se tutorji spoznamo s slovenskimi izseljenci in se seznanimo s situacijo, v kateri živijo Slovenci v Kanadi. Med tutorji smo tudi prosvetni delavci, zato lahko (seveda anonimizirane) zanesljive informacije o izseljenstvu posredujemo učencem in dijakom ter pri njih tako spodbujamo interes za spoznavanje Slovencev po svetu. In, seveda, spoznamo nove zanimive ljudi.

Tutorji so na vprašanje, kako pogosto so se srečevali in koliko ur so izvedli, odgovarjali, da sta bili pogostost in količina izvedenih ur stvar dogovora z njihovimi tečajniki.

- Srečanja so potekala enkrat tedensko (od konca januarja naprej). Izvedenih je bilo nekje 13 ur. Glede na obojestranski interes srečanja še vedno potekajo.
- Srečevali smo se 1-krat na teden ob nedeljah. Izvedla sem 11 ur.
- Načeloma sva se srečevala enkrat tedensko, srečanja pa so trajala od 100 do 120 minut. Izvedla sva osem srečanj.

Tutorji so na vprašanje, katero gradivo so uporabljali, odgovarjali, da so v pretežni meri pripravili gradivo sami, poslužili pa so se tudi pripomočkov, ki so namenjeni poučevanju slovenščine kot drugega in tujega jezika.

- Gradivo, ki sem ga uporabila pri učni uri, sem pripravila sama na podlagi spletnih virov (pravil in vaj za učenje slovnice), revij in učbenikov za slovenščino. Vsak teden sem pripravila gradivo, ki je vključevalo slovnična pravila in primere uporabe, delovne liste v obliki preverjanja znanja, oblikovanje raznih sestavkov in podobno.
- Uporabila sem lastno gradivo – ustvarila sem Power point s slikovnim materialom, besediščem in didaktičnimi igrami. Pri tem sem si pomagala z učbenikom in priročnikom *Križ kraž* za začetno učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika in z Youtubom za posnetke slovenskih pesmic.
- Uporabljala sem lastna gradiva ter povezave na gradiva, dostopna na spletu (mdr. slovnico slovenskega jezika za angleško govoreče. Predstavila sem tudi portal Fran s sodobnimi jezikovnimi priročniki.

Tutorji so na kratko predstavili potek učne ure:

- Na začetku ure sva preko koverzacije odgovorili na nekaj naključnih vprašanj, nato sva skupaj šli čez delovni list. V procesu sem lahko odgovorila na morebitne nejasnosti in vprašanja. Spodbujala sem konverzacijo in samostojno reševanje nalog, seveda z mojo podporo in razlago v primeru nerazumevanja. V delovnih listih sem skušala vsak teden dodajati novo besedišče in opazovati, kje se še pojavljajo nejasnosti.
- Pred začetkom poučevanje sem si naredila okvirni plan učnih vsebin, ki sem jih želela posredovati učencema. Skozi različne pesmice, gibalne igre in ostale didaktične igre smo osvajali znanje slovenščine.
- Za vsako uro sem pripravila dve ali tri avtentična besedila (o aktualnih dogodkih, zanimivosti, kaj o tradiciji ...). Na začetku ure sem predstavila odgovore na vprašanja, ki so ostala odprta od prejšnje ure. Nato sem predstavila nova besedila in skupaj s tečajnikom sva se odločila, katero bova obravnavala. Brala sva besedilo, pri čemer so se odpirale različne teme, o katerih sva med uro razpravljala. Ker je moj tečajnik izredno razgledana oseba, sva marsikdaj skupaj raziskovala temo, ki se je pojavila med pogovorom. Na začetku sva uporabljala precej angleščine in malo slovenščine, nato pa sva vedno bolj sproščeno in poglobljeno govorila slovensko, se nasmejala ... Če sem dobila zapleteno vprašanje, na katerega nisem znala odgovoriti, sem temo raziskala do naslednjic. Ob obravnavi besedila in pogovoru (preko aplikacije ZOOM) sem bistveno snov zapisala v deljeni wordov dokument, ki sem ga po koncu ure poslala tečajniku po elektronski pošti.

Tutorji so na vprašanji, ali bodo še sodelovali pri nadaljnjih programih in ali želijo potrdilo o sodelovanju, odgovarjali:

- V kolikor bi bilo mogoče, bi vas prosila za potrdilo o sodelovanju. Pri projektu bi z veseljem sodelovala v bodoče, saj se mi zdi, da je zelo koristen, tako za tutorja kot tudi za učenca.
- Če bo to le mogoče, bom. Da, želim prejeti potrdilo o sodelovanju.

- Z veseljem bi pri projektu sodelovala tudi v prihodnje, želim pa tudi potrdilo o tokratnem sodelovanju.

Tutorji so na vprašanje, kaj bi radi sporočili Slovenskemu domu o projektu, odgovarjali:

- Sporočila bi vam, da se mi zdi ideja, ki ste jo zastavili, zares dobra. Poleg širjenja znanja slovenskega jezika je to tudi oblika povezovanja med Slovenci (in njihovimi potomci). Tudi sama sem med poučevanjem poglobila znanje o našem jeziku in sedaj bolje razumem, kako težko je ohranjati jezik izven matične domovine (v primeru, da ga ne govoriš na dnevni ravni) in da je za uspeh potrebno veliko interesa in truda.
- Zelo dobro zasnovan projekt, vesela sem, da različne starostne skupine čutijo povezanost z matično domovino in se želijo naučiti oz. ohraniti slovenski jezik.
- Vesela sem, da ste pripravili tako koristen projekt in želim vam veliko uspehov pri nadaljnjem delu.

Virtualno povezovanje slovenske skupnosti s Slovenijo je bilo med pandemijo uspešno tudi na druge načine. Kot osnovnošolski učitelj slovenskega jezika na OŠ narodnega heroja Rajka Hrastnik vsako leto pripravljam scenarij in izvedbo Prešernove proslave. Nastala je zamisel o virtualni proslavi z naslovom *Slovenščina brez meja*.²⁷ V okvirnem delu zgodbe scenarija proslave nastopata devetošolca Alina Tržan in Blaž Majcen, ki se pogovarjata o rabi slovenščine med mladimi in ugotavljata, da je njihova slovenščina vse prevečkrat preplavljena s prevzetimi besedami, zlasti iz angleščine. Druga skrajnost pa so ljudje, ki skrbijo za čist, puristično naravnani jezik. Spoznala sta, da je bilo nekaj podobnega že v 19. stoletju, kar je jasno razbrati iz Prešernove pesmi *Nova pisarija*, v kateri Prešeren ironično v vlogi pisarja uči učenca, kako se mora izogibati tujkam in se ravnati po Kopitarjevem načinu razvijanja knjižnega jezika, in sicer po načelu ljudske izreke.

Proslava je zastavljena z animacijo letala, ki obkroži svet s pristajanjem v posameznih krajih, od koder so prihajali udeleženci. S krajšimi videi so se predstavili lektorji slovenščine s svojimi študenti, tj. iz Romunije, Moskve, Pekinga, Clevelanda in Pariza. Tako so učenci spoznali besedo lektor tudi v drugem pomenu, in sicer je lahko poleg tistega, ki pravopisno in slogovno izboljšuje besedila, lahko lektor tudi nekdo, ki na univerzitetni ravni poučuje slovenščino na tujih univerzah.

---

²⁷ Virtualna proslava je dostopna na družbenem omrežju YouTube z naslovom *OŠ narodnega heroja Rajka Hrastnik – Proslava ob slovenskem kulturnem prazniku 2022*.

Posebej so slovensko skupnost predstavili kanadski Slovenci iz Toronta. Slovensko himno je zapela kanadska Slovenka Tatjana Smrekar, članica Vokalne skupine Plamen, slovensko šolo v Torontu je predstavil glasbenik in učitelj Milan Vinčec, kot deklamator Prešernovih pesmi je sodeloval tudi Anton Peter Kačičnik, ki vsa leta nastopa na Prešernovih večerih v Torontu. Svoj videoposnetek je prispeval še potomec kanadskih Slovencev Marko Sathler, ki je povedal, kako se je naučil slovenščine v družinskem okolju.

S takšnim projektom sem skušal okrepiti sodelovanje s skupnostjo, ki je ključno pri nadaljnjem jezikovnem načrtovanju, in (mlajšim) gledalcem proslave sporočiti pomembnost slovenskega jezika in kulture, ki ne poznata meja, a se tega v matični domovini premalokrat zavedamo.

Ideje za nadaljnje jezikovno načrtovanje

K ohranjanju slovenščine lahko prispevamo predvsem z domišljeno strategijo spodbujanja rabe slovenščine med mladimi. V ta namen bi bilo treba omogočiti več priložnosti za rabo slovenščine in mlade na področjih, na katerih v skupnosti ostajajo kot aktivni člani, npr. v športu, folklornih skupinah, kulinariki in glasbi, motivirati za rabo slovenščine.

Jezikovno načrtovanje in raba jezika v slovenski skupnosti v Torontu sta odvisna predvsem od motivacije za rabo slovenščine med njenimi predstavniki ter delovanja slovenskih ustanov in društev v organizirani slovenski skupnosti s poudarkom na rabi slovenščine. Skupnost v Torontu potrebuje podporo pri uresničevanju jezikovnega načrtovanja tudi s strani ustanov iz Slovenije, kot so Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik ter Ministrstvo za kulturo (npr. Javni razpis za (so)financiranje projektov, namenjenih predstavljanju, uveljavljanju in razvoju slovenskega jezika ter njegovi promociji). Vse dodatne dejavnosti s ciljem revitalizacije slovenščine v slovenski skupnosti so odvisne od razpoložljivih sredstev in od pripravljenosti slovenskih predstavnikov za prostovoljno delo.

Iz raziskave in iz nedavno končanih projektov *Slovenian Language Tutoring Program* in proslave *Slovenščina brez meja* je mogoče sklepati, da imajo predstavniki slovenske skupnosti željo po ohranjanju in učenju slovenščine ter povezovanju z matično domovino, kar je ključno za ohranjanje jezikovne identitete pri manjših skupnostih v državah gostiteljicah.

Kanadska vladna politika v provinci Ontario omogoča slovenski skupnosti rabo in učenje slovenščine v slovenski šoli kot del formalnega izobraževanja. V zadnjih letih rabo slovenščine v skupnosti pospešujejo tudi Slovenci, ki so se nedavno priselili v Kanado v želji po boljših kariernih možnostih. Ti so v skupnosti zaposleni v različnih slovenskih ustanovah (v cerkvi kot vzdrževalci infrastrukture, kot poslovni sekretarji v banki in v starostnem domu Lipa) in s svojim jezikovnim znanjem lahko zagotovijo rabo slovenščine v vsakdanjih govornih položajih s slovensko govorečimi predstavniki skupnosti, hkrati pa tudi s prostovoljnim delom kot učitelji slovenščine na tečajih slovenščine za odrasle. Uspešnejše ohranjanje slovenščine kot dediščinskega jezika in večjo etnolingvistično vitalnost

slovenske skupnosti bi omogočalo tudi postopno vključevanje na novo priseljenih posameznikov (ne glede na zaposlitev zunaj skupnosti) v siceršnja skupnost z nudenjem nekaterih ugodnosti, npr. možnost brezplačne uporabe društvenih prostorov, brezplačna članarina ali vstopnice za javno prireditve v slovenščini.

Ustanove in društva v slovenski skupnosti vse leto organizirajo tradicionalne prireditve, na katerih bi lahko povečale priložnosti za rabo jezika med mlajšimi predstavniki skupnosti, tako da bi jih privabile z aktivnostmi, ki so bliže mladim predstavnikom, s področja športa, slovenske kulinarike, ljudskega plesa, pesmi in narodnozabavne glasbe. Eden od predlogov je bil, da bi rabo slovenščine aktualizirali med praktičnimi dejavnostmi, ki se že izvajajo v skupnosti (npr. med pripravo tradicionalnih slovenskih jedi). Lahko bi tudi organizirali večere slovenskega filma z angleškimi podnapisi ali obratno.

Ker se nekateri predstavniki po končanem študiju vrnejo v skupnost in so v njej dejavni, bi lahko kot mentorji/učitelji med izvajanjem dejavnosti, ki so običajno v angleščini, gojence naučili tudi slovenske besede in rabo slovenščine postopoma krepili. Koristni bi bili tečajji slovenščine prek spleta, saj se nekateri potencialni udeleženci tečajev zaradi časovne stiske ne morejo voziti na lokacijo, na kateri so ti organizirani. Izboljšanje tečajev slovenščine je možno tudi tako, da bi jih organizirali za ciljne skupine s podobno ravno znanja slovenščine.

Za krepitev rabe slovenščine in njeno ohranjanje bi oblikovali interesno skupino mladih, ki bi zbirala predloge za ohranjanje slovenščine v skupnosti. Predstavniki slovenske skupnosti vidijo rešitev v ustanovitvi društva za slovenščino, v katerem bi se člani sporazumevali in učili slovenščino brez domačih nalog. Ena od idej za uspešno jezikovno načrtovanje, ki bi jo lahko udeležili tudi s pomočjo ustanov iz Slovenije, so poletni jezikovni kampi v slovenskih društvih v okolici Toronta, v katerih bi izvajali poletne šole slovenščine z vključenimi sprostitevni dejavnostmi na prostem.

Slovenska skupnost bi lahko s sodelovanjem ustanov iz Slovenije krepila rabo slovenščine v skupnosti tako, da bi te pomagale slovenski šoli tudi z zaposlovanjem izkušenih učiteljev slovenščine v skupnosti, podobno kot so učitelji slovenščine napoteni na lektorat slovenščine/dopolnilni pouk slovenščine po svetu. Ti zaposleni učitelji slovenščine bi lahko živeli pri slovenskih družinah in bi s tem spodbujali rabo slovenščine tudi v družinskem okolju. Ker je slovenska skupnost v Torontu in okolici največja slovenska skupnost v Kanadi, bi veljalo razmisliti o ustanovitvi lektorata slovenščine na Univerzi v Torontu. Potrebo po lektoratu v Torontu dokazuje

tudi podatek, da so se na lektorat slovenščine v Clevelandu, ki je potekal na daljavo, vpisali tudi študentje iz Kanade (Nidorfer Šiškovič, Huber 2015).

Motivacijo za učenje slovenščine in odnos do nje lahko v družinskem okolju privzgojijo starši in stari starši. Vsaka družina bi zato lahko sama načrtovala rabo jezika dediščine v družinskem okolju, pri čemer bi lahko določili domene – o čem, kdaj in s kom se bodo otroci sporazumevali v slovenščini. Pomemben člen pri jezikovnem načrtovanju slovenščine v slovenski skupnosti predstavljajo družine s slovenskimi potomci, ki morajo sprejeti odločitev o tem, ali bo njihov otrok večjezičen, in sicer v angleščini oz. francoščini kot uradnih jezikih, ki prispevata k boljšim možnostim za zaposlitev, in slovenščini kot dediščinskem jeziku. Takšne družine bi morale poiskati rešitve za čim pogostejšo rabo slovenščine v družinskem okolju, preden se otrok vključi v formalno jezikovno izobraževanje, tako da bi se v slovenščini pogosto sporazumevale s svojimi bližnjimi sorodniki (tudi prek družbenih omrežij) in postopoma v pogovor vključevale svoje otroke. Del uspešnega jezikovnega načrtovanja v družinskem okolju so različne jezikovne rabe, npr. večerno prebiranje slovenskih zgodb, sporazumevanje zunaj doma, kadar ne želijo, da drugi razumejo, napisi v slovenščini v družinskem krogu, ko ima otrok razvito recepcijsko zmožnost, dopisovanje s kratkimi sporočili prek mobilnih naprav, gledanje slovenskih risank in filmov, navsezadnje pa vpis v slovensko šolo in vključitev v dejavnosti širše slovenske skupnosti. Del družinskega jezikovnega načrtovanja so tudi slovensko govoreči stari starši in varuške, ki lahko v pogovorih z otroki vztrajajo pri rabi slovenščine. Motivacija za prenos slovenščine na potomce slovenskih staršev je redkejša predvsem v družinah, v katerih so starši različnega etničnega izvora in morajo sprejeti odločitev, kateri jezik bodo rabili v družinskem okolju. Obstajajo tudi primeri dogovorov znotraj družin, da se vsak starš do vstopa v šolo z otrokom sporazumeva v svojem prvem jeziku.

Slovenska skupnost v Torontu

Skupnost slovenskih priseljencev v Torontu je relativno mlada. Nastala je z množičnim priseljevanjem v Kanado po drugi svetovni vojni (Genorio 1989: 86–124). Slovenci so se v Kanado večinoma priseljevali z obmejnega podeželja, tj. iz Prekmurja in Primorja. V podeželskih družinah je bilo običajno več otrok, od katerih je eden ostal na kmetiji, drugi pa so se odselili. Sprva so odhajali v izseljenska taborišča, nato pa npr. v Kanado, Argentino in ZDA. Ob prihodu v Kanado so pogosto opravljali dela, ki jih domačini niso želeli, npr. na farmah, v jeklarnah, v rudnikih itd. Med priseljenci so bili tudi izobraženi Slovenci. V Kanadi so se začeli med seboj poročati, imeli so otroke, zato so nastajale slovenske družine in slovenska skupnost s cerkvijo. Ob odhodu v šolo so se otroci začeli učiti angleščine, raba slovenščine v domačem okolju pa je bila odvisna od zavzetosti govorcev.

Najpomembnejše mesto ohranjanja slovenščine je bila cerkev, ki jo je priseljska skupnost postavila v Manningu. Imela je župnika, ki je maševal v slovenščini. Poleg cerkve je skupnost postavila tudi dvorano, v kateri so potekali cerkveni obredi, kot so poroke, krsti, obhajila in birme. V okviru skupnosti so nastali pevski zbori, gledališča, folklorne skupine, iz Slovenije pa so vabili ansamble. Med priseljenci je bilo veliko posameznikov, ki sta jih zanimala slovenska kultura in dediščina. Cerkev je organizirala tudi slovensko šolo, v kateri so učile prostovoljke. Slovenci so se dobro poznali, se družili in med seboj načrtno poročali. Hkrati so se oblikovali tudi mešani zakoni in slovenščina se je začela vse bolj mešati z angleščino. Mešane družine so svoje otroke kljub temu v veliki meri pošiljale v slovensko šolo (Jevnišek 2017). S podporo Slovenske izseljenske matice (danes Združenja Slovenske izseljenske matice) in drugih organizacij so kanadska društva s svojimi programi pogosto gostovala v Sloveniji.

V prvih povojnih letih se je večina priseljencev usmerila v mesta na jugu Ontaria. Sprva so stanovali v neposredni bližini mestnega središča, na območju Parkdale v zahodnem Torontu. V petdesetih letih prejšnjega stoletja je bilo zato to območje še vedno med glavnimi centri slovenskih priseljencev. Poleg omenjenega torontskega dela je nastala manjša slovenska naselbina v jugovzhodnem delu Toronta v Alderwoodu. V sedemdesetih letih so se pojavile selitve slovenskih gospodinjstev s prvotnega območja,

na katerem so ostali le še ostareli slovenski priseljenci, v jugovzhodni del. Ob delu na jugovzhodu Toronta so Slovenci naseljevali zahodni del občine Etobicoke, ki je danes del Toronta, in na severovzhodu del North Yorka.

Razloga, zakaj so se Slovenci s prvotnega območja v bližini mestnega središča selili na obrobje mesta, sta bila močna slovenska skupnost in boljša nastanitev v enodružinskih stanovanjskih hišah (Genorio 1989: 124). Najizrazitejša zgostitev slovenskih priseljencev je ostala v Alderwoodu, skupnost pa je bila vezana predvsem na slovensko cerkev Brezmadežne in na druge ustanove slovenske skupnosti. V tem predelu namreč ni zgoščenih slovenskih naselij, ampak slovenski priseljenci živijo med drugimi skupnostmi, med katerimi prevladujejo anglosaške (Angleži, Irci, Škoti). Druga največja poselitev slovenskih priseljencev se je oblikovala v severnem in severovzhodnem delu Toronta v North Yorku, tretja pa v okolici poslovnega središča, kjer je nastala slovenska cerkev Marije Pomagaj (Genorio 1989: 127).

Priseljevanje Slovencev v Kanado

Poglavje prinaša zgodovinski pregled priseljevanja Slovencev v Kanado od začetkov priseljevanja po letu 1880 do zadnjega vala priseljevanja ekonomskih selivcev. Za vsak posamezni val priseljevanja so značilni specifični družbeni dejavniki, ki v skupinah kanadskih govorcev vplivajo na rabo in znanje slovenščine (Genorio 1989; Strle 2009). Največ Slovencev, 13.135, živi v Torontu. Ti priseljenci govorijo slovensko pogosteje kot priseljenci v Clevelandu in oba jezika precej manj mešajo. Razlog je struktura priseljenec, saj številčno prevladujejo pripadniki povojne generacije, čas izselitve katerih ni tako zelo oddaljen kot čas izselitve predvojnih priseljencev. Hkrati si za ohranitev materinščine prizadevajo predvsem politični selivci, ki imajo zaradi občutka izgube ob neprostoovoljnem odhodu iz domovine do jezika in kulture bolj čustven odnos. Po pričakovanju so učinki teh prizadevanj kljub razvejani društveni in cerkveni organiziranosti ter kulturni dejavnosti omejeni predvsem na tiste, ki so bili rojeni v Sloveniji, njihovi otroci pa že sodijo v generacije, ki se lažje izražajo v angleščini (Šabec 2001: 73).

Priseljevanje pred drugo svetovno vojno

Raziskovanje priseljevanja s slovenskega ozemlja v Kanado do 20. let 20. stoletja je zaradi pomanjkanja virov precej oteženo. Večino podatkov je mogoče razbrati le iz študij drugih etničnih skupnosti v Kanadi oz. slovenskih skupin v Ameriki (Strle 2009: 19–21). Ti viri kažejo, da so prve skupine priseljencev prihajale v Kanado po letu 1880, v večjem številu pa na prelomu stoletja in v desetletju pred prvo svetovno vojno.

Slovenska populacija je takrat živela pod Avstro-Ogrsko in bila opredeljena kot avstrijska, zato je težko govoriti o natančnem številu slovenskih izseljencev (Genorio 1989: 75).

Po nekaterih ocenah je bilo Slovencev v Kanadi pred 20. stoletjem malo, po prihodu v Kanado pa so se razkropili po vsej deželi. Nekaj se jih je ustalilo le v Britanski Kolumbiji, Alberti in Saskatchewanu (Strle 2009: 19–21). Prvi slovenski izseljenci so bili večinoma kmetje in krošnjarji. Neizobraženi

prišleki iz nepriviliranih dežel so se v novem družbenem okolju težko znašli, čeprav so si sprva predstavljali, da se bodo z zasluženim denarjem kmalu vrnili v domovino (Genorio 1989: 75). Slovenci so ob naseljevanju pred prvo svetovno vojno ustvarjali skupnosti skupaj z drugimi slovanskimi narodi – s Čehi, Hrvati in Srbi. Množično čezmorsko izseljevanje je v tem času potekalo zlasti na območje vzhodnih ZDA,²⁸ ki so tudi v slovenskih krajih pridobile legendarni sloves dežeje, »kjer se cedita med in mleko« (Strle 2009: 19–21).

Začetek prve svetovne vojne na ravni svetovnih selitev pomeni globok in nenaraven rez, ki je na svojstven način vplival tudi na dežeje, na tleh katerih se spopadi niso odvijali. Množična mobilizacija, radikalizacija družbenih odnosov in začetek spopadov so omejili prosto gibanje Evropejcev, celotna Severna Amerika pa je priseljevanje skorajda ustavila (Strle 2009: 34). Po vojni so se razmere nekoliko spremenile in šele v obdobju med obema svetovnima vojnama lahko govorimo o slovenskih naselbinah v Kanadi (Genorio 1989: 78). Teritorialna območja slovenskih izseljencev so se izoblikovala zlasti okrog velikih rudnikov v severnem Ontariu, Quebecu, Alberti, Britanski Kolumbiji in Novi Škotski. Slovenci so se v Kanado priseljevali zlasti z manj razvitih območij južne in jugovzhodne Slovenije ter deloma z območij zahodne in severovzhodne Slovenije (Genorio 1989: 78).

Večji val izseljevanja Slovencev v Kanado se je zgodil kmalu po prvi svetovni vojni. Kanada je s posebnim Zakonom o naseljevanju, sprejetim leta 1922 v sodelovanju z britansko vlado, s subvencijami potnih stroškov in z drugimi ugodnostmi začela spodbujati naseljevanje prebivalcev z Britanskega otočja. Ker jih je presenetil bistveno manjši priliv Britancev in Američanov, kot so pričakovali, so začeli v Kanado spuščati priseljence iz kontinentalne Evrope. Tako so oblasti uslišale zahteve industrialcev in kmetov v zvezi z naraščajočimi potrebami po delovni sili v transportnem in rudarskem sektorju (Strle 2009: 35).

Priseljevanje Slovencev v Kanado se je okrepilo po letu 1924, ko so ZDA s sistemom omejitve priseljevanja mnogim priseljencem zaprle vrata (Genorio 1989: 78).

Večji val slovenskih priseljencev v Kanado je ustanovil prve slovenske cerkve in šole, tako da so bolj ali manj uspešno živeli v okviru svojih skupnosti. To je bilo za prišleke ugodno, saj jih večina ni znala angleško,

---

²⁸ Po podatkih iz letnih poročil generalnih pooblaščenecv se je v ZDA v letih med 1898 in 1915 priselilo 458.580 Hrvatov in Slovencev, od tega je bila po mnenju zgodovinarja Matjaža Klemenčiča vsaj polovica Slovencev (Drnovšek 2009: 51).

ampak so govorili različna slovenska narečja. Priseljenci so svojim otrokom želeli omogočiti boljše življenje, kot so ga imeli sami, zato so jih poslali v šole (Šabec 2001: 67). Leta 1926 so v kanadskih priseljenjskih statistikah prvič uvedli kategorijo razvrščanja priseljencev po prvem jeziku in takrat so se Slovenci prvič pojavili kot samostojna statistična kategorija (Genorio 1989: 78).

Večina pripadnikov druge generacije se je z angleščino prvič srečala ob vstopu v vrtec ali osnovno šolo in odrasla v razmeroma uravnotežene dvojezične govorce, ki so doma govorili slovensko, zunaj doma pa angleško. Pri njih ne prevladuje sposojanje kot pri njihovih starših, ampak se pojavi drugačna oblika dvojezičnega diskurza, t. i. kodno preklapljanje. Izobrazba in znanje angleščine sta jim prinesla napredovanje na družbeni in ekonomski lestvici, zato se je večina pripadnikov te generacije uspela preseliti iz prvotnih sosesk v bolj prestižna predmestja, kjer so si ustvariti lastne domove. Ta trend je še bolj opazen pri njihovih otrocih, tretji generaciji, ki večinoma doseže visokošolsko izobrazbo in je še bolj družbeno, pa tudi geografsko mobilna. Posledice so za jezik usodne, saj med pripadniki te in mlajših generacij le še izjemoma naletimo na posameznike z delno kompetenco v slovenščini (Šabec 2001: 67).

Poleg pretežno brezimne množice prišlekov iz slovenskih dežel sta bila dva zaradi svoje dejavnosti v severnoameriškem prostoru precej prepoznavna. Prvi je bil katoliški škof, filolog in med Indijanci priljubljen misijonar Friderik Irenej Baraga iz prve polovice 19. stoletja (Strle 2009: 22). Po zaključenem študiju prava se je v Ljubljani po nasvetu škofa Gruberja vpisal na ljubljansko semenišče in bil leta 1823 posvečen v mašnika. Kaplansko službo je opravljal najprej v Šmartnem pri Kranju, nato v Metliki. Leta 1830 se je odločil, da gre v misijone v Severno Ameriko, kjer je leta 1831 že začel svoje misijonsko poslanstvo (Orožen 2010: 222–223). Postal je znan po proučevanju indijanskega jezika očipve. Po njem so v Gornjem Michiganu imenovani ena od pokrajin, več mest in ulic. Drugi, ki je živel nekaj desetletij kasneje, pa je bil nenavadni popotnik in avanturist Janez Planinšek, ki naj bi se v prvem desetletju 20. stoletja iz okolice Novega mesta preselil v ZDA in okoli leta 1910 od tod naprej v Kanado. Svojevrstno slavo je pridobil s svojo 8000-kilometrsko potjo, zato se po njem imenujeta dve severnoameriški jezera (Strle 2009: 22).

Priseljevanje po drugi svetovni vojni

V prvih povojnih letih, do sredine leta 1947, se je v Kanado priselilo le nekaj sto Slovencev. Verjetno so bili to bližnji sorodniki slovenskih priseljencev, ki so se že identificirali kot Kanadčani. Kanadske oblasti so sicer omogočile priseljevanje evropskih beguncev že poleti leta 1947, a je bilo Slovencev med njimi le malo. Oktobra 1947 je proti Kanadi odšla prva skupina Slovencev, ki so jih za gozdarska dela novačili po evropskih begunskih taboriščih. Decembra istega leta je iz Špitala, avstrijskega taborišča z največjim številom slovenskih beguncev, v Kanado odšla skupina krojačev, med katerimi je bilo tudi nekaj deklet (Strle 2009: 127). Prvo večje priseljevanje Slovencev v Kanado je potekalo po letu 1948, ko je prispelo kar tri četrtine priseljencev iz Slovenije oz. bivše Jugoslavije (Strle 2009: 77).

Priseljevanje Slovencev v Kanado po 2. svetovni vojni delimo v tri večje skupine selitvenih tokov. Večino priseljencev v Kanado so do začetka 50. let predstavljali politični begunci, ki so bili v veliki meri naklonjeni protikomunistični politiki in propagandi (Strle 2009: 77). V prvih letih po koncu vojne je bila večina v začasnih begunskih taboriščih v Avstriji in Italiji, posamezniki pa še v kateri drugi evropski državi (v Nemčiji, Švici, Španiji). V tej skupini je še vedno prevladoval delež z nedokončano osnovno šolo. Moški so morali prvo leto v Kanadi pogodbeno delati na kmetijah, največ v Alberti, na železnici in v gozdovih, ženske pa so bile predvsem hišne pomočnice. Po enem letu se jih je največ preselilo v Toronto, kjer je hitro nastajalo jedro slovenske izseljenske populacije v Kanadi (Genorio 1989: 84).

Drugi večji val priseljencev je prihajal iz političnih razlogov. V zvezi z jezikovno rabo je pomembno predvsem to, da so bili praviloma bolj izobraženi od predvojnih izseljencev, da niso govorili le narečij, ampak so obvladali tudi knjižno slovenščino, marsikdo izmed njih pa je govoril angleško. Njihov izhodiščni položaj je bil torej precej ugodnejši, saj so lažje našli zaposlitev, lažje so se vključili v novo okolje in pri naselitvi niso čutili potrebe po življenju v etnično ločenih soseskah. Ker so večči obeh jezikov, prevladuje kodno preklapljanje. Otroci teh priseljencev so se angleščine naučili že v zgodnjem otroštvu v domačem okolju. V tem pogledu so zaradi šibkega znanja slovenščine bolj podobni pripadnikom tretje kot druge generacije (Šabec 2001: 68).

Po priseljevanju političnih beguncev je proti koncu 50. let višek doseglo preseljevanje v prekomorske dežele iz ekonomskih razlogov. Bližina meje je predstavljala izziv za mlade ljudi, željne višjega standarda, ki ga

tedanja razvojna stopnja slovenske družbe ni mogla zagotoviti. Sledili so še sorodniki političnih selivcev ali predvojnih ekonomskih izseljencev, ki so ilegalno prehajali zaprte meje (Genorio 1989: 86).

Sčasoma je številčnost prišlekov iz Evrope v Kanado upadala, vedno večji pa je bil pritisk ljudi s konfliktnih območij, zlasti iz Afrike in Azije. Še vedno trajajoča gospodarska rast je zahtevala novo delovno silo, zato je država iskala rešitve v smeri odpiranja vrat neevropskim priseljencem. Kanadska politika je v 60. letih začela odpravljati diskriminacijsko politiko – v smislu rasne in etnične pripadnosti – do priseljencev.

Tretje večje priseljevanje je sledilo v poznih 60. letih iz ekonomskih razlogov. Meje so se odprle, zato je prebivalstvo dobilo možnost vključitve v mednarodne selitvene tokove. Izseljevanje iz bivše Jugoslavije v Kanado je doseglo višek v 70. letih (Genorio 1989: 92).

Metodologija raziskovanja

V monografiji opisujem rabo slovenščine in jezikovne prakse v različnih domenah pri predstavnikih slovenske skupnosti v Torontu. Cilj raziskave je pripraviti smernice za nadaljnje ohranjanje slovenščine kot DJ v slovenski skupnosti v Torontu – če je seveda za samo skupnost to še relevantno.

Zbiranje podatkov

Izbral sem kvalitativno metodo raziskovanja (polstrukturirani intervju), s pomočjo katere sem se seznanil z rabo slovenščine in jezikovnimi praksami predstavnikov slovenske skupnosti v Torontu ter ugotavljal, ali se slovenska skupnost še identificira tudi z rabo slovenščine. Zanimale so me raba govorjenega jezika in posameznikove izkušnje z rabo slovenščine v skupnosti torontskih Slovencev v različnih govornih položajih. Analize kvalitativnih podatkov prinašajo rezultate – ugotovitve o različnih družbenih obrisih in procesih, ki jih potrebujejo predstavniki pri oblikovanju in vzdrževanju svoje družbene stvarnosti (Berg 2007: 10) – kvalitativna metoda tako lahko pripomore k oblikovanju teoretičnih izhodišč za nadaljnje ohranjanje jezika (Berg 2007: 23).

Pri zbiranju podatkov o rabi slovenščine na simbolični ravni (petje pesmi) sem uporabil »folkloristično metodo opazovanja z udeležbo in aktivnega intervjuvanja na kulturnih prireditvah in festivalih« (Golež Kaučič 2001: 258). Raziskovalec se pri tem z vključevanjem v prostor, v katerem namerava dokumentirati gradivo, seznanja s šegami ljudi, krajevno zgodovino, kulturo in jezikom. To omogoča navezovanje osebnih stikov s člani skupnosti, po tej poti pa pride tudi do ustreznih pripovedovalcev (Ivančič Kutin 2011: 53). Izbral sem metodološki okvir, »v katerem raziskovalec spremlja t. i. poustvarjanje, pri čemer nosilci petja niso več ljudski ustvarjalci, pač pa najrazličnejši ustvarjalci, ki poskušajo oživljati in na nov način predstavljati ljudsko pesem in glasbo, ki jim predstavlja odkrito identitetno vrednoto« (Golež Kaučič 2001: 258). V primeru opazovanja ljudskega petja sem uporabil metodo opazovanja transformacije in posebne interpretacije le-te, pri čemer me je zanimalo predvsem, ali je pesem del repertoarja ali del poustvarjanja.

Uporabil sem polstrukturirane intervjuje z vnaprej pripravljenimi usmeritvenimi vprašanji, razdeljenimi po Labovovih (1984: 35) mrežnih modulih (ang. Network of modules). Intervjuje sem čez teden snemal v prostorih Župnije Brezmadežna s čudodelno svetinjo na Brown's Line, ob koncih tedna pa v Slovenskem letovišču, kamor smo hodili na izlete z družino Sajovec. Pogovore sem snemal z multifunkcijsko napravo Samsung Galaxy S6.

Povprečno so trajali do 30 minut. Posnete intervjuje sem v nadaljevanju transkribiral in analiziral – zanimala me je namreč prisotnost narečnih prvin in morebitni arhaični elementi v govorjeni slovenščini predstavnikov torontske slovenske skupnosti.

Etnografska metoda raziskovanja

Etnografska metoda raziskovanja je metoda aktivne raziskovalne strategije, v katero vključujem terensko delo z različnimi načini pridobivanja podatkov (Berg 2007: 38). Uporabil sem t. i. trikotnik zbiranja podatkov, ki je metoda mnogokratnih (običajno treh) tehnik pridobivanja podatkov za raziskavo istega pojava. Takšen način raziskovanja lahko vodi k boljšemu razumevanju raziskovalnega problema, saj razkriva poudarke več različnih uporabljenih metod opazovanja. V ta sklop raziskovanja se vključujejo trije različni načini pridobivanja podatkov: opazovanje z udeležbo, različni tipi intervjuvanja predstavnikov (neformalno, formalno ali kombinacija obojega), poslušanje in prebiranje dokumentiranega gradiva (npr. arhiviranih publikacij, videoposnetkov s kulturnih prireditev in zvočnih posnetkov pripovedi predstavnikov skupnosti). Poleg pridobljenega gradiva na terenu sem za opis organizacije slovenske skupnosti uporabil podatke, ki jih hranijo v Kanadsko-slovenskem zgodovinskem društvu (ang. Canadian Slovenian Historical Society – CSHS) v Torontu. Podatke za analizo zbirke ljudskih pesmi dr. Franceta Cigana sem pridobil v arhivu Glasbenonarodopisnega inštituta v Ljubljani. Tako nisem pridobil le statističnih podatkov, ampak tudi širše opise.

Začetna stopnja terenskega dela je bilo spoznavanje okolja (organizacija skupnosti in slovenske ustanove), v katerem sem raziskoval. S slovensko skupnostjo v Torontu se samoiniciativno in neodvisno seznanjam že od leta 2009, ko sem vsako drugo leto obiskoval tamkajšnje družinske prijatelje in sorodnike.

Med načrtovanjem poti sem kraje, kamor sem se odpravil, spremljal tudi na zemljevidu. Tako sem si bolje zapomnil nekatere pomembne ulice,

zgradbe, posebne sobe, v katerih predstavniki preživljajo svoj čas. V raziskavi sem izbral enote družbene organiziranosti, kjer se vsakodnevno srečujejo predstavniki in se sporazumevajo v slovenščini. Do pomembnejših enot raziskovanja sem prišel na srečanjih s predstavniki in s sklepanjem, kje se predstavniki zadržujejo (v slovenskih ustanovah). Med prvo terensko raziskavo poleti 2017 sem ob obiskovanju slovenskih ustanov ugotovil, ob katerih priložnostih in na katerih prizoriščih je raba slovenščine med predstavniki še vedno aktualna. Sledil je izziv, kako pridobiti čim več predstavnikov skupnosti za intervjuje in se udeležiti čim več prireditev skupnosti v omejenem obdobju terenskega raziskovanja v Torontu. Kot pomembno dejstvo se je izkazal čas raziskovanja, saj sem se moral prilagoditi času srečanja, ki so mi ga ponudili predstavniki, s katerimi sem se večinoma dogovarjal po elektronski pošti.

Prva faza intervjuvanja informanta je t. i. motivacijska faza (Ivančič Kutin 2011: 55), ko se raziskovalec dogovori za srečanje pri pripovedovalcu na domu oz. na drugem predvidenem kraju. Naslednji korak je zastavljanje vprašanj, pri čemer so pomembne raziskovalčeve metode zastavljanja vprašanj, in sicer je dobro začeti sproščen klepet o vsakdanjih in aktualnih stvareh. Priljubljena tema, ob kateri udeleženci radi pozabijo na tremo, kar še posebej velja za starejše, je pogovor o zdravju ter o življenju in delu njihovih najbližjih. Aktivna faza intervjuvanja nastopi, ko pripovedovalec iz vsakdanjega jezikovnega posredovanja preide na pripovedovanje. Pri tem je pomembno, da ima raziskovalec pripravljen okvirni vprašalnik z izhodiščnimi temami, ki pomagajo usmerjati intervju, vendar ga mora raziskovalec uporabljati prikrito, saj se je med intervjuvanjem treba izogibati vsakršnim dejanjem, ki bi zavirala sproščenost informanta. Sledi pregled zbranega gradiva ter upravljanje zbranih podatkov (Ivančič Kutin 2011: 53; Berg 2007: 38–39). Tako je mogoče opazovati, kako predstavniki opomenujajo svoje vsakdanje življenje z rabo slovenščine v opazovani skupnosti.

Tehnološko napredne snemalne naprave olajšajo raziskovalčevo delo na terenu. Njihova največja prednost je, da omogočajo neposreden prenos datotek v računalnik in s tem lajšajo transkripcijo, posnetke pa je mogoče enostavno obdelovati z računalniškimi programi (Ivančič Kutin 2011: 56). Kljub naprednim snemalnim napravam pomemben del pri tej metodi predstavlja sprotne beleženje podatkov s fotografiranjem in zapisovanjem opomb v obliki dnevnika na terenu (Berg 2007: 171). Beležil sem čas in prostor raziskovanja, vključno z datumom, točnim časom in lokacijo opazovanja. Poleg tega sem k zapiskom dodajal še ključne informacije, telefonske številke in podrobnosti (vmesne opazke), ki jih s snemalno napravo težje

zaznamo. Kot ugotavlja Berg (2007: 197), so namreč zelo pomembni vtisi s terena in povzetki intervjujev s predstavniki.

Raziskava je temeljila na opazovanju rabe slovenščine med predstavniki skupnosti. Osredotočil sem se na aktivnosti predstavnikov in njihovo vsakdanje delovanje v skupnosti, pri čemer me je zanimala predstavnikova raba slovenščine, in sicer kdaj, kje in s kom se sporazumeva v slovenščini. Optimalni rezultat tega raziskovalnega procesa je reflektivno poznavanje položaja ter jezikovne rabe in prakse predstavnikov skupnosti, saj sem želel pridobiti podatke, ki prikazujejo njihovo aktivno delovanje v skupnosti.

Akcijsko raziskovanje

Akcijsko raziskovanje se osredotoča na metode in tehnike raziskave, ki spodbujajo odkrivanje zgodovine, kulture, vzajemne dejavnosti in čustvenega življenja med predstavniki skupnosti. Gre za kombinacijo tradicionalnih načinov pridobivanja podatkov, kot so različne oblike intervjujev in sodelovanje z udeležbo. Ker mi sodelovanja z aktivno udeležbo v letu terenskega raziskovanja (april 2020) ni uspelo izvesti, sem tega nadomestil s (začetnim in nadaljevalnim) tečajem slovenščine (Slovenian Language Tutoring Program) na daljavo prek komunikacijskega orodja Zoom (od septembra 2020 do maja 2021).

Akcijsko raziskovanje vključuje štiri stopnje: prepoznavanje raziskovalnih vprašanj, pridobivanje informacij za odgovore na vprašanja, analiziranje in interpretiranje informacij ter prikazovanje rezultatov udeležencem (Berg 2007: 225). Zagotavlja sistematično raziskovanje ob prizadevanju za reševanje specifičnih problemov skupnosti. V svojem primeru sem se soočil s problematiko ohranjanja slovenščine v vsakdanjih govornih položajih med predstavniki skupnosti tretje in četrte generacije torontskih Slovencev. Strategija dolgoročno spodbuja ljudi k oblikovanju pojasnil za njihovo situacijo in z ustreznim analiziranjem podatkov razvija načrte, kako rešiti njihove probleme.

Prvi korak je vključeval iskanje problemskega vprašanja s pomočjo predstavnikov skupnosti, ki imajo izkušnje s področja vodenja ustanov, društev ter dejavnosti na področju kulture in športa. Raziskovalec naj bi tako prepoznal problem in ga predstavil interesni skupini (Berg 2007: 226).

Intervjuji, fokusirane skupine in etnografska raziskava so tehnike, ki se uporabljajo pri akcijskem raziskovanju. Sam sem v nadaljevanju uporabil Labovove mrežne module (1984: 35) in umestil odgovore oz. izjave s terena.

Podatke sem, glede na teme in kategorije, razvrstil po sklopih. Sledi še povzetek, ki vsebuje bistvo razširjenih kategorialnih karakteristik. Gradivo sem uporabil pri oblikovanju deskriptivnih mnenj interesnih skupin. Analiza podatkov v akcijskem raziskovanju namreč vključuje preverjanje podatkov v odnosu do potencialnih rešitev vprašanj in problemov, ki so bili prepoznani v prvi stopnji raziskovalnega procesa ter pri aktivnem sodelovanju z udeležbo na spletnih tečajih slovenščine.

Polstrukturirani intervju

Intervju je tradicionalno najznačilnejša metoda pridobivanja podatkov. V raziskavi sem uporabil polstrukturirani intervju s predstavniki slovenske skupnosti v Torontu. Okvirna vprašanja sem vnaprej določil, medtem ko je bil potek intervjuja bolj fleksibilen. Ključni cilj nestrukturiranega intervjuja je bila informantova spontana raba govorne slovenščine. Pred uporabo podatkov, ki so mi jih posredovali predstavniki slovenske skupnosti v posameznem intervjuju, sem zaradi etičnosti in legitimnosti rabe osebnih podatkov uporabil soglasje Glasbenonarodopisnega inštituta za dovoljenje pridobljenih podatkov v raziskovalne namene.

Soglasje za uporabo pridobljenih podatkov v raziskovalne namene

Informator: _____ Rojen: _____

Naslov: _____
_____

Datum in kraj snemanja: _____

Snemal: _____

Vrsta gradiva (obkroži):   zvočno gradivo   video gradivo   fotografije

1. Ali se sme posneto gradivo, njegovi deli ali transkripcije uporabiti za raziskave? **DA / NE**
2. Ali se sme za potrebe ohranjanja, raziskovanja in druge vrste uporabe izdelati kopije gradiva? **DA / NE**
3. Ali se gradivo lahko uporabi za potrebe izobraževanja? **DA / NE**
4. Ali se gradivo lahko uporabi za predvajanje, izdajanje na medijih in javno objavo? **DA / NE**

5. Ali se pri objavah smejo navajati podatki o informatorju (ime, naslov, letnica rojstva)? **DA / NE**

6. Želite dodati kakšne omejitve? **DA / NE**

Če DA, kakšne? _____
_____

Podpis: _____ Kraj in datum: _____

Ime (TISKANE ČRKE): _____

Opomba: S podpisom tega obrazca se strinjate, da se informacije na obrazcu in gradivo računalniško obdelajo. Uporaba podatkov o informatorju je dovoljena skladno z Zakonom o varovanju osebnih podatkov.

Labov (1984: 113) predlaga, da delno strukturiran intervju traja od 20 do 30 minut. Sam sem z delno strukturiranimi intervjuji, ki so v povprečju trajali 30 minut, pridobil ključne podatke o informantovi govorjeni slovenščini oz. uporabne fonološke podatke za nadaljnjo analizo posnetih intervjujev. Ker vsak uspešen intervju zahteva natančno načrtovanje, sem pripravil seznam vprašanj s temami, ki so usmerjale pogovor. Zastavljal sem tudi vprašanja, ki spodbujajo informantovo sproščenost. Labovove tehnike intervjuja, tj. uporaba t. i. mrežnih modulov, zagotavljajo uspešno pripravo na zbiranje podatkov na terenu. Področja so strukturirana v obliki modulov ali sklopov vprašanj, ki so organizirani okrog obravnavanih tem. Teme Labovovih modulov so izbrane po dveh kriterijih. Prvi kriterij je, da morajo predhodne izkušnje pokazati določene uspešne teme za sodelovanje z govorniki v interakciji. Drugi kriterij je, da so teme, s katerimi pridobimo določene informacije, primerne. Raziskovalec v dani situaciji izbere module iz obsežnejšega sklopa, da razvije pogovor, primeren starosti informanta (Milroy in Gordon 2003: 60). Sam sem tako prilagodil sklope vprašanj skladno s predstavnikovo starostjo. Pri posameznih modulih (letnica in kraj rojstva, primarna družina, šolanje, sekundarna družina, šege, delovanje v skupnosti itd.) sem izbiral vprašanja za lažje usmerjanje informanta med intervjuvanjem. Vsa vprašanja za informante sem preoblikoval tako, da so bila kratka, enostavna in hitro razumljiva. Metodologija Labovovih modulov namreč opozarja, da nepripravljena, dolga in nejasna vprašanja povzročajo obotavljanje in prekinjanje intervjuja.

Ker je bil v raziskavo vključen heterogen izbor predstavnikov, so bila nekatera vprašanja zastavljena vsem, druga pa so smiselna samo za določeno starostno skupino. Odraslim informantom sem zastavljal vprašanja o

otročtvu in o tem, kaj vse se je skozi njihovo življenjsko obdobje spremenilo na Slovenskem,²⁹ v slovenski skupnosti v Torontu itd.

Pri mlajših starostnih skupinah sem vprašanja usmeril v teme o šolanju, družbenem življenju in njihovih načrtih za prihodnost. Pri zastavljanju vprašanj sem bil previden, da sem pogovor začel s temami, ki so bile za informanta sprejemljive in ugodne za pogovor (Milroy in Gordon 2003: 62). Cilj terenskega dela raziskave je bil iz informanta izvabiti spontano, vsakodnevno govorico.

Vprašalnik za polstrukturirane intervjuje in anketiranje

Prva generacija predstavnikov skupnosti

Moduli	Informanti starejše generacije (upokojenci)
Demografija	Koliko ste stari? Kje ste se rodili? Katero šolo ste obiskovali?
Otroštvo	Kje ste preživljali otroštvo? Kam ste hodili v osnovno šolo? S čim ste se radi ukvarjali? Opišite kakšen lep spomin iz otroštva.
Primarna družina	Kje so se rodili vaši starši? Katerega jezika ste se najprej naučili? Katerega jezika so se najprej naučili vaši starši? Kdaj ste se selili? Zakaj ste se selili? Kam ste se selili? V kateri slovenski regiji ste živeli? Ali ohranjate stike s sorodniki ali prijatelji iz Slovenije?
Šolanje	Katero šolo ste obiskovali? Kje ste jo obiskovali?
Zakon	Kdaj in kje ste se poročili? Je vaš partner Slovenec/vaša partnerica Slovenka?
Otroci	Koliko otrok imate? Ali otroci znajo slovensko? Kje so se naučili slovensko?
Poklic	Kaj ste po poklicu?

---

²⁹ Izraz *na Slovenskem* se nanaša na poimenovanje slovenskega ozemlja, ki je bilo pred osamosvojitvijo leta 1991 sprva del Avstro-Ogrske in nato Jugoslavije.

Delo	Kje ste bili zaposleni?
Prosti čas (hobiji)	S čim se radi ukvarjate, ko imate čas zase?
Jezik	Kje ste se v glavnem naučili slovensko? V katerem jeziku se sporazumevate doma? Kdo v vaši družini govori slovensko? S kom govorite slovensko v družini? S kom govorite slovensko v skupnosti? Kako pogosto govorite slovensko in o čem? Ali gledate slovenske programe po TV? Ali prebirate slovenske časopise? Ali obiskujete slovenske spletne strani? Kaj menite o slovenščini? Ali opažate kakšne razlike med današnjo slovenščino in tisto pred leti, ko ste še živeli v Sloveniji? Poznate kakšno slovensko pesem? Poznate kakšno slovensko zgodbo? Poznate kaj pregovorov? Kaj je značilno za slovenščino v Torontu? Bi lahko kaj izpostavili?
Aktivnost v skupnosti/ udeležba	Ali se udeležujete kulturnih dogodkov v slovenski skupnosti? Ali sodelujete pri pripravi in izvedbi kulturnih dogodkov? V katere slovenske ustanove zahajate?
Stiki iz Slovenije	Ali ohranjate stike s sorodniki ali prijatelji iz Slovenije? Koga imate v Sloveniji? Ali tja tudi zahajate?
Slovenstvo	Kakšno mnenje imate danes o Sloveniji? Na kaj pomislite najprej, ko slišite ime Slovenija?

Druga in tretja generacija predstavnikov skupnosti

Moduli	Informanti srednjih let (aktivni)
Demografija	Koliko ste stari? Kje ste se rodili?
Primarna družina	Kje so se rodili vaši starši? Katerega jezika ste se najprej naučili? Katerega jezika so se najprej naučili vaši starši? Kdo je bil prvi v vaši družini, ki se je preselil v Kanado? Kdaj so se selili? Zakaj so se selili? Kam so se selili? Iz katere slovenske regije izvira vaša družina?

Šolanje	Katero šolo ste obiskovali? Ali obiskujete/ste obiskovali slovensko šolo?	
Zakon	Kdaj ste se poročili? Ali je partner Slovenec/partnerica Slovenka?	
Otroci	Koliko otrok imate? Ali otroci znajo slovensko? Kje so se naučili slovensko?	
Delo/kariera	Kje delate? Imate radi svojo službo?	
Vizija	Kaj je vaša vizija v privatnem življenju ali na delovnem mestu?	
Prosti čas (hobiji)	S čim se radi ukvarjate v prostem času?	
Jezik	Kje ste se v glavnem naučili slovensko? V katerem jeziku se sporazumevate doma? Kdo v vaši družini govori slovensko? S kom govorite slovensko? S kom govorite slovensko v družini? S kom govorite slovensko v skupnosti? Kako pogosto govorite slovensko in o čem? Ali gledate slovenske programe po TV? Ali prebirate slovenske časopise? Ali obiskujete slovenske spletne strani? Poznate kakšno slovensko pesem? Poznate kakšno slovensko zgodbo? Poznate kaj pregovorov? Kaj je značilno za slovenščino v Torontu? Bi lahko kaj izpostavili?	
Aktivnost v skupnosti/ udeležba	Ali se udeležujete kulturnih dogodkov v slovenski skupnosti? Ali sodelujete pri pripravi in izvedbi kulturnih dogodkov? V katere slovenske ustanove zahajate?	
Stiki iz Slovenije	Ali ohranjate stike s sorodniki ali prijatelji iz Slovenije? Koga imate v Sloveniji? Ali tja tudi zahajate?	
Slovenstvo	Kakšno mnenje imate danes o Sloveniji? Na kaj pomislite najprej, ko slišite ime Slovenija?	
Moduli	Mlajši informanti	
	Najstniki	Študenti
Demografija	Koliko si star?	Koliko ste stari?
	Kje si se rodil/rodila?	Kje ste se rodili?

Družina	<p>Kje so se rodili tvoji starši? Katerega jezika si se najprej naučil/naučila? Katerega jezika so se najprej naučili tvoji starši? Kdo je bil prvi v tvoji družini, ki se je preselil v Kanado? Kdaj so se selili? Zakaj so se selili? Kam so se selili? Kje so živeli tvoji predniki v Sloveniji? Ali ohranjaš stike s sorodniki ali prijatelji iz Slovenije?</p>	<p>Kje so se rodili vaši starši? Katerega jezika ste se najprej naučili? Katerega jezika so se najprej naučili vaši starši? Kdo je bil prvi v vaši družini, ki se je preselil v Kanado? Kdaj so se selili? Zakaj so se selili? Kam so so se selili? Iz katere slovenske regije izvira vaša družina? Ali ohranjate stike s sorodniki ali prijatelji iz Slovenije?</p>
Šolanje	<p>Katero šolo obiskuješ? Ali obiskuješ slovensko šolo?</p>	<p>Kaj študirate? Ali obiskujete/ste obiskovali slovensko šolo?</p>
Vrstniki	<p>Kam najpogosteje zahajaš s svojimi vrstniki ali prijatelji? O čem se pogovarjate?</p>	<p>Kam radi zahajate s kolegi, ko niste na univerzi? O čem se pogovarjate?</p>
Sanje	<p>Kaj bi rad postal, ko odrasteš?</p>	<p>Kaj je vaša sanjska služba?</p>
Prosti čas (hobiji)	<p>S čim se rad ukvarjaš v prostem času?</p>	<p>S čim se radi ukvarjate v prostem času?</p>
Jezik	<p>Kje si se v glavnem naučil/naučila slovensko? V katerem jeziku se sporazumevaš doma? Kdo v tvoji družini govori slovensko? S kom govoriš slovensko v družini? S kom govoriš slovensko v skupnosti? Kako pogosto govoriš slovensko in o čem? Ali gledaš slovenske programe po TV? Ali prebiraš slovenske časopise? Ali obiskuješ slovenske spletne strani?</p>	<p>Kje ste se v glavnem naučili slovensko? V katerem jeziku se sporazumevate doma? Kdo v vaši družini govori slovensko? S kom govorite slovensko v družini? S kom govorite slovensko v skupnosti? Kako pogosto govorite slovensko in o čem? Ali gledate slovenske programe po TV? Ali prebirate slovenske časopise? Ali obiskujete slovenske spletne strani?</p>

	Ali si se naučil kakšne pesmi ali zgodbe v slovenski šoli? Poznaš kakšen slovenski pregovor?	Poznate kakšno slovensko pesem? Poznate kakšno slovensko zgodbo? Poznate kaj pregovorov? Kaj je značilno za slovenščino v Torontu? Bi lahko kaj izpostavili?
Aktivnost v skupnosti/ udeležba	Ali se udeležuješ kulturnih dogodkov v slovenski skupnosti? Ali sodeluješ pri pripravi in izvedbi kulturnih dogodkov? V katere slovenske ustanove zahajaš?	Ali se udeležujete kulturnih dogodkov v slovenski skupnosti? Ali sodelujete pri pripravi in izvedbi kulturnih dogodkov? V katere slovenske ustanove zahajate?

Anketna raziskava

Poleg izbora predstavnikov sem na terenskem raziskovanju v Kanadi izvedel tudi anketno raziskavo na portalu Survey Monkey z namenom, da bi pridobil več predstavnikov tretje in četrte generacije. V anketni raziskavi je sodelovalo 25 predstavnikov skupnosti. Anketni vprašalnik zajema deset vprašanj odprtega tipa, ki se nanašajo na biografske podatke o anketiranih, njihovo rabo slovenščine v družinskem okolju in v skupnosti, njihovo vključevanje v slovensko skupnost, pomen slovenščine v skupnosti ter dejavnike rabe slovenščine v skupnosti. Odgovori na vprašanja iz anketnega vprašalnika niso jezikovno pregledani.

Vprašalnik za anketiranje

When and where were you born? What is the country of origin for your parents? What is the country of origin for your grandparents?

Did you study at a Slovenian school? What subjects did you study in Slovenian School?

Do you participate/have you participated in any other Slovenian clubs or organizations?

Do you attend Slovene social events?

What is your favourite Slovenian identity indicator at these events (your favourite Slovenian things or activities that are particular to Slovenian culture or customs, such as food, Slovenian accordion music, folk songs, dances, etc.)?

Do you remember any Slovenian folk songs, prayers and/or sayings that you learned in childhood? Where did you learn these Slovenian folk songs, prayers and/or sayings?

From whom? Please try to write, in Slovenian, an example (1 or more) of the Slovenian songs, prayers and/or sayings you have learned. Don't worry about the spelling.

Do you like the Slovenian language? Why or why not?

How or where do/did you use the Slovenian language?

Is the Slovenian language important to keep a Slovenian community alive? Why or why not? Since Slovenian is your heritage language (the language of your ancestors), are you interested in learning Slovenian and/or improving your Slovenian language skills? Do you have any ideas how to revitalize Slovenian language between young members in your community? What do you like about Slovenia (ex. food, music, geography, etc ...)? Are you proud that you are of Slovenian origin? Why or why not?

Terensko raziskovanje

Po temeljitih pripravah sem v letih 2017 in 2018 opravil terenski del raziskovanja v slovenski skupnosti v Torontu. Poleti 2017 sem se v Torontu nastanil pri sorodniku Domnu Bauerheimu, ki se je leta 2015 priselil v Kanado skupaj s svojim dekletom, in sicer s kanadsko vizo International Experience Canada. Spoznal sem njun krog slovenskih prijateljev, ki so se priselili v zadnjih letih z željo po boljši karieri. Skupaj hodijo na izlete in se družijo med vikendi, prireditve v okviru skupnosti pa se le redko udeležujejo, saj zaradi preobremenjenosti s službo in študijem nimajo časa. V drugi polovici terenskega raziskovanja leta 2018 sem živel pri družinskih prijateljih, ki živijo v bližini slovenske cerkve Marije Pomagaj v okolici poslovnega središča.

Najprej sem se seznanil s predstavniki skupnosti, ki se aktivno vključujejo v kulturno in družbeno dejavnost tamkajšnje slovenske skupnosti. Med terenskim raziskovanjem je bila moj pripomoček tudi beležnica, v katero sem si zapisoval pomembnejše podatke, ki sem jih kasneje vključil v dnevnik opravljanja terenskega dela v Torontu in njegovi okolici.

Pred odhodom na prvo terensko raziskavo v Toronto poleti 2017 sem po elektronski pošti nagovoril nekatere slovenske ustanove skupnosti in jih zaprosil za sodelovanje in pomoč pri izpeljavi raziskave. Tako sem npr. Kanadsko-slovenskemu zgodovinskemu društvu poslal obvestilo o raziskavi in svoj kontakt.

Oglas za iskanje sodelujočih predstavnikov skupnosti

I am looking for members of different ages (age groups) to participate in my research of the Slovenian language as a heritage language within the Slovenian Community in Toronto.

Title of research: Language Practices and Use of the Slovenian Language
by the Members of the Slovene Community in Toronto.

First round of research: 4th of July 2017–26th of August 2017

e-mail: tadej88.kralj@gmail.com

Cell phone: ...

Fb, Skype: Tadej Kralj

**Iščem člane različnih starosti za sodelovanje pri raziskavi o slovenščini
kot dediščinskem jeziku v slovenski skupnosti v Torontu.**

Naslov raziskave: Jezikovne prakse in raba slovenskega jezika
pri predstavnikih slovenske jezikovne skupnosti v Torontu.

Prvi krog raziskave: od 4. julija do 26. avgusta 2017

e-pošta: tadej88.kralj@gmail.com

Mobitel: ...

Fb, Skype: Tadej Kralj

V nekaj dneh so se odzvali in mi pomagali z iskanjem informantov. V kratkem času mi je ponudilo pomoč veliko predstavnikov. Med njimi je bila tudi Franca Anderson, s katero sem se srečal ob prihodu v Toronto. Predstavil sem ji svojo raziskavo in se v pogovoru z njo seznanil s problematiko ohranjanja slovenščine v skupnosti. Z njeno pomočjo sem spoznal organizacijo skupnosti; glede na aktualno delovanje skupnosti sva skupaj ocenila, na katerih krajih (enotah družbene organiziranosti) je slovenščina v skupnosti še vedno v rabi. Pozneje sem z gospo Anderson obiskal obe slovenski cerkvi, kulturni dom Lipa, starostni dom Lipa, slovensko banko Moya Financial in slovensko šolo. Z družino Sajovec sem se dve nedelji zapored odpravil v Slovensko letovišče in Večerni zvon. Z obiskom nekaterih pomembnih ustanov v Torontu in zunaj mesta sem izvedel, da ima slovenska skupnost v Torontu zgoščeno infrastrukturo s pomembnimi slovenskimi ustanovami na Brown's Line. V Župniji Brezmadežne s čudodelno svetinjo sem se z večino informantov tudi srečal, da sem posnel intervjuje. Franca Anderson in Franc Sajovec sta mi s prostovoljnim vodenjem pomagala pridobiti zaupanje ljudi, da sem se lahko vključil v skupnost kot enakovredni član.

Drugo terensko raziskavo sem izvedel poleti 2018. Raziskovalno delo sem začel v Župniji Brezmadežne s čudodelno svetinjo, kjer sem se srečal z župnikom Leopoldom Valantom. Po intervjuju z njim sem opravil še nekaj pogovorov s člani slovenske skupnosti, ki so redno vpeti v dogajanje v slovenski skupnosti. Obiskal sem starostni dom Lipa in z dovoljenjem direktorice opravil še intervjuje z nekaterimi slovenskimi predstavniki, ki si prizadevajo za ohranjanje slovenske skupnosti v Torontu. Eden izmed njih

je dolgoletni zborovodja dveh pevskih zborov, in sicer mešanega pevskega zbora Vrba in moškega pevskega zbora Fantje na vasi. V domu Lipa sem srečeval slovenske predstavnike, ki so obiskovali svoje sorodnike, in jih intervjuval. V prostorih Župnije Brezmadežne s čudodelno svetinjo sem se srečal s potomci predstavnikov skupnosti, ki sem jih intervjuval v prejšnji etapi terenskega raziskovanja. Ob vikendih sem obiskoval slovenske pristave oz. letovišča v okolici Toronta, ki imajo v poletnih mesecih veliko organiziranih dogodkov. Tam sem se srečal z vedno novimi predstavniki, tudi z mlajšimi generacijami, ki so bili pripravljeni sodelovati v raziskavi. Zadnji del mojega terenskega raziskovanja je bil obisk Župnije Marije Pomagaj. Udeležil sem se maše v slovenskem jeziku in se po njej seznanil s predstavniki, ki so privolili v sodelovanje v raziskavi. Pred odhodom v Slovenijo sem se sestal še s slovenskim jezikoslovcem ddr. Petrom Jurgcem, ki predava na Oddelku za jezikoslovje na Univerzi v Torontu. Seznanil me je s slovensko skupnostjo, v katero se je sam vključil z izvedbo tečaja slovenščine za odrasle v Slovenskem domu.

Tretje terensko raziskovanje z aktivno udeležbo sem nameraval izvesti aprila 2020 v sodelovanju z Uradom Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki mi je odobril sofinanciranje projekta preko *Javnega razpisa za razpisno področje B v letu 2020: finančna podpora Slovencev po svetu*. V Župniji Brezmadežne s čudodelno svetinjo bi moral na organiziranem *Seminarju slovenskega jezika* javno predstaviti dotedanje rezultate svoje raziskave. Poleg seminarja bi izvedel še dveurno delavnico slovenščine za odrasle, na kateri bi se osredotočili na kraje po Sloveniji, od koder izvorno prihajajo predniki udeležencev tečaja. Sestavili bi zgodbo o posebnostih teh krajev, zgodovini in šegah, posebno pozornost pa bi namenili narečnim besedam, ki so jih udeleženci prevzeli v družinskem okolju od svojih staršev. Projekta nisem uspel izvesti zaradi pandemije covid-19. V sodelovanju s Slovenskim domom sem tretji del raziskave nadomestil z aktivnim sodelovanjem na daljavo pri projektu Slovenian Language Tutoring Program, ki je trajal od avgusta 2020 do maja 2021. V program se je vključilo 27 predstavnikov slovenske skupnosti. Kot tutor trem prijavljenim predstavnikom sem v obdobju izvajanja programa izvedel 60 ur začetnega in nadaljevalnega tečaja slovenščine.

Izbor predstavnikov

Predstavniki, vključeni v terenski del raziskovanja, so pripadniki generacije slovenskih priseljencev po drugi svetovni vojni in njihovi potomci. V raziskavo sem vključil naključno izbrane slovensko govoreče predstavnike, ki v vsakdanjih govornih položajih uporabljajo slovenščino v različnih domenah. Izbral sem strategijo »snežne kepe«, pri kateri je bistveno iskanje novih predstavnikov s pomočjo že sodelujočih. Med prvim (julija in avgusta 2017) in drugim terenskim raziskovanjem (julija in avgusta 2018) sem intervjuval skupno 25 predstavnikov skupnosti. Od tega se je 12 predstavnikov, rojenih med letoma 1923 in 1966, rodilo v Sloveniji in se v Kanado priselilo bodisi iz političnih bodisi iz ekonomskih razlogov. Sodelujočih predstavnikov, ki so se rodili med letoma 1967 in 2001 v Kanadi, je bilo 13. Poleg polstrukturiranega intervjuja na terenu sem izvedel še anketno raziskavo, ki je bila namenjena predvsem kulturno motiviranim uporabnikom slovenščine kot DJ, v katero se je vključilo 25 predstavnikov.

Na začetku je bil moj cilj najti predstavnike, ki bi sodelovali v raziskavi oz. bi mi predstavili raziskovalno okolje. S slednjim sem se seznanjal tudi tako, da sem spremljal »vodnike« po njihovi vsakdanji poti, na kateri sem opazoval njihove aktivnosti in druge predstavnike, s katerimi se sporazumevajo in povezujejo. Z metodo opazovanja z udeležbo sem tako npr. spremljal in opazoval sporazumevanje Franca Sajovca in France Anderson. Pogovora nisem nikoli prekinjal z vprašanji, ampak sem zgolj spontano sodeloval v njem. Vprašanja sem prihranil za pozneje, ko sem predstavnike individualno prosil za izvedbo polstrukturiranega intervjuja.

V enotah družbene organiziranosti lahko raziskovalec prepozna posameznike, ki so v ospredju dogajanja v skupnosti. Posameznike, ki so v ospredju teh enot, imenujem nosilci življenja slovenske skupnosti. Dobro se je seznaniti z njimi, saj imajo navadno natančnejši pogled na življenje ljudi v opazovani skupnosti. V izbor predstavnikov sem vključil 10 nosilcev skupnosti,³⁰ ki aktivno delujejo v slovenskih ustanovah in pomembno vplivajo na družbeno ter kulturno dogajanje v opazovani skupnosti.

To so: Stane Kranjc (ustanovitelj Kanadsko-slovenskega zgodovinskega društva), Majda Resnik (predsednica društva Slovenski dom), Rozika Nesič (tajnica župnij), Franca Anderson (predsednica društva Simon Gregorčič), Oscar Koren (aktivni član društva Slovenski dom), Marija Jevnišek

---

³⁰ Z imenom in priimkom so navedeni tisti predstavniki slovenskih ustanov, ki soglašajo z uporabo svojega imena v objavah.

(urednica slovenskega radia Glas kanadskih Slovencev), ravnateljica Slovenske šole Brezmadežne Toronto, Marija Ahačič Pollak (zborovodkinja pevske skupine Plamen), Milan Vinčec (bivši predsednik VSKO in učitelj glasbe v slovenski šoli) in direktor banke Moya Financial.

V Slovenskem letovišču sem opazoval družbeno mreženje med predstavniki ob različnih priložnostih, ki so stalna navada med poletnimi meseci: skupni pikniki, praznovanja, športne aktivnosti, verski obredi itd.

Uporabniki slovenščine kot dediščinskega jezika

V obravnavanem poglavju obdelujem podatke o informantih, ki sem jih pridobil s kvalitativnim načinom pridobivanja podatkov, in sicer s polstrukturiranim intervjujem in z anketnim vprašalnikom. Podatke sem povzegal po vrstnem redu tematskih sklopov in modulov vprašanj. Z izbrano metodo kodiram besedila intervjujev in anketnih odgovorov s kategorijami (biografski podatki, raba jezika, raba slovenščine v skupnosti, delovanje v skupnosti, ohranjanje stikov s Slovenijo in slovenskih šeg itd.), posebej določenimi za vsako skupino govorcev. Po vsaki vsebinski interpretaciji podatkov sledi še sinteza s tabelarnim prikazom.

Nosilci slovenščine kot dediščinskega jezika

Vseh 12 predstavnikov je razvrščenih po črkah slovenske abecede, številka (1) ob njih pa označuje generacijo, v katero spadajo, saj zaradi varstva osebnih podatkov imen govorcev nisem razkril. Vsi predstavniki iz te skupine so rojeni na Slovenskem.

A1

Rodila sem se leta 1923, prihajam iz vasi Sveti Gregor pri Velikih Laščah. V času bivanja na Slovenskem sem obiskovala krščanske krožke. Pri devetih letih sem se včlanila v otroški pevski zbor. V družini smo veliko brali (tudi Dostojevskega in Solženicina), imeli koncerte, igre in si pripovedovali zgodbe. Vsa moja vas je bila kulturno dejavna do vojne.

Med drugo svetovno vojno sem zbežala čez Ljubelj v Avstrijo. Ostala sem v Špitalu v lagerju, kjer sem bivala tri leta. Tudi v taborišču smo prirejali koncerte, in sicer s pevovodjema Silvom Miheličem in dr. Francetom Ciganom. Skupaj z 80 ženskami sem leta 1948 devet dni potovala z ladjo do Halifaxa in nato eno leto živela v Ottawi, kjer sem odslužila enoletno pogodbo kot gospodinjska pomočnica. Ker sem znala šivati, je gospodarici in otrokom šivala obleke. Moj mož je odšel v Kanado pol leta prej in se zaposlil na železnici. Sicer je bil izvrsten tenorist in v domovini je študiral solo petje. Leta 1849 sem prišla skupaj z drugimi Slovenci iz Ottawe v Toronto. Izvedeli smo, da se v Torontu ustanavlja skupnost. Hiše so bile takrat poceni, zato smo se trije Slovenci odločili za nakup hiše v bližini mestnega središča. Eden od njih je bil moj bodoči mož, s katerim sem se po enem mesecu bivanja v Torontu poročila.

B1

Rojen sem leta 1932, prihajam iz Postojne. Pred drugo svetovno vojno sem začel obiskovati osnovno šolo v Šmihelu. Ta del Slovenije so okupirali Italijani, zato sem prva štiri leta hodil v italijansko šolo in raba slovenščine je bila prepovedana. Med vojno sem prostovoljno hodil k učiteljici, ki me je poučevala slovenščino. Po končani osnovni šoli sem šolanje nadaljeval na gimnaziji v Postojni.

V Kanado sem prišel pri osemnajstih letih leta 1951 z ladjo, ki je plula iz Nemčije. Nekaj mesecev sem delal na kmetiji in nato v gozdu. Po dveh letih dela v kmetijstvu sem prišel v Toronto. Takrat se je začela oblikovati slovenska skupnost in potekali so prvi dogovori o gradnji slovenske cerkve na Manningu. V okviru slovenske skupnosti so ustanovili mali odbor, ki sem se mu priključil.

V Torontu sem dve leti hodil v večerno šolo za angleščino. Zaposlil sem se v tovarni za prehrano in ameriško podjetje mi je finančno omogočilo, da sem dokončal mednarodno maturo in nato diplomiral iz živilske tehnologije. Zaposlen sem bil v prehrabeni industriji in bil eden redkih priseljencev, ki mi je uspelo napredovati od delavca do položaja direktorja. Poročil sem se z ameriško Slovenko, katere starši so prišli v Ameriko pred prvo svetovno vojno.

C1

Rodil sem se leta 1933, prihajam z Blance pri Sevnici. V Kanado sem prišel prek Avstrije leta 1957, ko sem bil star 24 let. Potovala sva skupaj z ženo, s katero imava sina in hčerko. Po ločitvi sem se poročil s Hrvatico. Na Slovenskem sem se izučil za mizarja in ta poklic sem do upokojitve opravljal tudi v Kanadi. Ker sem veliko zaslužil, sem lahko kmalu kupil hišo blizu centra Toronta, nato pa smo se preselili na obrobje mesta.

Č1

Rojena sem leta 1937, prihajam iz Tržiča. V Sloveniji sem končala gimnazijo in se po končani srednji šoli vpisala na Akademijo za glasbo v Ljubljani. Študija v Ljubljani nisem dokončala zaradi prezasedenosti z ansambлом, v katerem sem pela. Ko sem bila stara dvajset let (leta 1957), sem se z možem preselila v Kanado, saj mož ni imel nobene perspektive v takratni državi. Iz političnih razlogov sta mu bila onemogočena študij in kariera. Diplomirala sem v Kanadi, in sicer iz umetnosti, na univerzi McGill v Quebecu. Ko je mož še študiral, sem šivala, delala v trgovini in prodajala nepremičnine. Ko se je mož zaposlil, sem ostala doma in vzgajala hčerki.

D1

Rodil sem se leta 1940, prihajam iz vasi Bač pri Ilirski Bistrici. Odselil sem se leta 1956. Dve leti in pol sem živel v Italiji in Franciji, nato pa sem bil pri osemnajstih letih, tj. leta 1958, sprejet v Avstralijo, kjer sem se izučil za orodjarja in ta poklic opravljal do upokojitve. Leta 1962 sem se poročil s Slovenko, s katero imava tri hčerke. Ker sem imel v Kanadi dva brata, smo se odločili za selitev v Kanado. Po enajstih letih življenja v Avstraliji sem se tako leta 1969 z družino odselil v Kanado.

E1

Rojena sem leta 1942 in prihajam iz Cerknice. Oče se je leta 1948 preselil v Kanado, medtem ko sem se z mamo in dvema bratoma izselila leta 1954. V Kanadi so se rodili

še trije bratje. Izšolala sem se za poklic pomočnice knjižničarja in to delo opravljala do upokojitve. Poročena sem s Slovencem. Imava sina in hčerko.

F1

Rodil sem se leta 1943, prihajam z Blok na Notranjskem. Izselili smo se leta 1945 z dvema voloma, dvema kravama in polnim vozom. Najprej smo štiri leta živeli v Špitalu, nato pa je oče leta 1948 odšel v Kanado. Leto kasneje smo se mu pridružili še preostali družinski člani. Mama je iz Velikih Lašč na Dolenjskem, oče pa iz Nove vasi na Notranjskem. Izšolal sem se za vodovodnega inštalaterja in v tem poklicu ostal kot delovodja do upokojitve. Poročil sem se s Slovenko iz Bele krajine in imava štiri otroke – tri hčerke in enega sina.

G1

Rojena sem leta 1944, v Kanado sem se preselila, ko sem bila stara dvajset let. Odraščala sem v katoliški družini in po vojni smo se izselili na tuje. Starši so iz okolice Ljubljane. S sestro in bratom smo odrasčali v Sloveniji, vsa družina po očetu pa je odšla v izseljenstvo. Stric, ki je bil duhovnik v Kanadi, mi je ponudil bivanje v Winnipegu. Po nekaj tednih sem se preselila v Toronto in se takoj vključila v slovensko skupnost.

Na Univerzi v Ljubljani sem študirala slavistiko in odšla v Kanado, da bi se izpopolnila v angleščini, saj sem želela izboljšati znanje tega jezika. Preživljala sem se tako, da sem pri judovski družini pazila na dva otroka in se tako učila jezika. Ob sobotah sem poučevala v slovenski šoli. Kasneje sem dobila službo v banki. Nato sem imela večerno službo v pisarni nekega podjetja. Z možem sva potem odprla svoje podjetje. Sama sem do upokojitve vodila knjigovodstvo.

H1

Rodila sem se leta 1948, prihajam iz Šentjurja pri Celju. Ko sem bila stara 21 let, sem se poročila s Celjanom, ki je bil po poklicu zobozdravnik. Z njim sem odšla živeti v Kanado v provinco Nova Fundlandija, kjer je opravljal službo zobozdravnika. Imam tri otroke (dve hčerki in enega sina), ki so rojeni v Kanadi. Z otroki sem se preselila nazaj v Slovenijo, kjer so se otroci šolali. Po poklicu sem ekonomistka, v Sloveniji sem delala v tovarni EMO kot komercialistka. Ena od hčera se je za svoj 18. rojstni dan odločila, da se vrne v Kanado. Leta 1990 sem se s hčera vrnila v Kanado, in sicer v Toronto, kjer sta študirali. V Torontu sem se zaposlila v marketingu.

I1

Rodil sem se leta 1967, prihajam iz Bele krajine in pri šestnajstih letih sem se izselil v Kanado. Obiskoval sem večerne šole (angleščina, matematika, fizika) in se izučil za elektrotehnika. Delal sem v avtomobilski industriji v podjetjih v več državah (v ZDA, v Mehiki, na Kitajskem). Sprva sem bil kot delovodja zadolžen za proizvodnjo, nato pa sem služboval na vodilnih položajih.

Starši so ostali v Sloveniji na domačiji, medtem ko sta se tudi brat in sestra izselila v Kanado. Poročen sem s Slovenko, rojeno v Kanadi, in imava dva sinova.

J1

Rojen sem leta 1952 in prihajam iz Sevnice. Po končani osnovni šoli sem se pol leta učil za avtomehnika. Ko sem bil še na Slovenskem, sem čez poletje za počitniško delo

pomagal v gradu Brestanica. Ko sem bil star 18 let, sem šel v Kanado k stricu, ker nisem dobil službe v Sloveniji. Vse življenje sem delal s Slovenci v orodjarstvu za avtomobilске dele. Tudi glavni lastnik tovarne, v kateri sem bil zaposlen, je bil Slovenec. Zdaj sem se že upokojil, ampak delam honorarno.

Imam še eno sestro in brata. Oba sta ostala doma v Sloveniji na kmetiji. Poročil sem se s Hrvatico in imava dve hčerki.

K1

Rojena sem bila leta 1957 in stara leto in pol, ko sem s starši pobegnila v Avstrijo, nato pa smo odšli v Kanado. Starši so iz Prekmurja, in sicer iz Črenšovcev. V Kanadi sem se izšolala za poklic knjigovodje. Vsa leta sem delala kot tajnica. Zadnja leta sem kot tajnica župnije zaposlena pri cerkvi Brezmadežne s čudodelno svetinjo. Poročila sem se s Slovencem, ki prihaja iz okolice Kopa, in imava tri sinove.

Predstavniki prve generacije so politični in ekonomski priseljenci, k njim pa uvrščam tudi predstavnike, ki so se priselili v zadnjih desetih letih in so se aktivno vključili v organizirano skupnost bodisi s prostovoljnim delom (vodenje tečajev slovenščine za odrasle) ali pa so se v kateri od slovenskih skupnosti tudi zaposlili (slovenska banka, starostni dom, cerkev itd.) in s svojim družbenim statusom v skupnosti prispevajo k ohranjanju in rabi slovenščine.

Med predstavniki prve generacije so predstavniki skupnosti, rojeni med letoma 1923 in 1967. V Kanado so se priselili v dveh valovih priseljevanja, in sicer iz političnih razlogov po drugi svetovni vojni med letoma 1954 in 1960 ter iz ekonomskih razlogov med letoma 1970 in 1990. Predstavniki, ki so se v Kanado priselili s prvim valom priseljevanja, niso govorili angleško (8) in so zato zaradi želje po čim hitrejši integraciji v novo okolje hodili v večerne šole angleškega jezika, otroke pa so vpisali v šole in vrtce.

Ob prihodu so ženske služile kot gospodinjske pomočnice z enoletno pogodbo ali pa so ostale doma z otroki. Moški so opravljali razna dela na kmetijah, v rudnikih, na železnici in v tovarnah. Ti predstavniki skupnosti so bili izučeni za razna obrtniška dela, nekateri pa so v Kanadi končali šolanje in napredovali v službi ali pa ustanavljali lastna podjetja. Predstavniki drugega vala (4) so bili v povprečju višje izobraženi in nekateri so že govorili angleško.

Ker so se slovenski priseljenci začeli združevati v Torontu, so se med seboj tudi poročali in ustvarjali družine. Najpogosteje so se spoznali na slovenskih druženjih (plesih, veselicah itd.) in se v izogib mešanim zakonom med seboj načrtno poročali.

Prvo generacijo uporabnikov slovenščine v Torontu opredeljujem kot nosilce slovenščine. Zanje je značilno, da je DJ tudi njihov prvi jezik (jezik,

ki so ga glede na zaporedje učenja usvojili kot prvega), saj so pred selitvijo v Kanado določen delež življenja preživeli na Slovenskem.

Za predstavnike prve generacije, ki so se priselili v Kanado s prvim valom priseljevanja po letu 1948 in do začetka 50. let,³¹ je značilno, da so govorci slovenskih narečij. V poznih 60. letih je sledil drugi val priseljevanja z bolj izobraženimi priseljenci,³² ki so poznali tako narečje iz domačega družinskega okolja kot takratni knjižni jezik, s katerim so se seznanili v obdobju šolanja in službovanja na višjih položajih v svoji domovini.

K ohranjanju narečij vse do danes je prispevalo institucionalizirano organiziranje skupnosti. Predstavniki z istih slovenskih območij so ustanavljali društva,³³ ki so jih povezovala z domačim narečjem in s šegami izvirnega kraja. Obe skupini iz prve generacije ohranjata jezik izvirne države kot svoj prvi jezik.

K prvi generaciji uvrščam tudi aktivne predstavnike skupnosti, ki so se s sodobnimi selitvenimi tokovi³⁴ priseljevali v Kanado po osamosvojitvi Slovenije. Ti pomembno prispevajo k ohranjanju slovenščine v skupnosti, saj se aktivno vključujejo v društvene dejavnosti.

Za predstavnike prve generacije je značilno, da imajo zaradi aktivnejšega sodelovanja in obiskovanja kulturnih prireditev v okviru skupnosti več priložnosti za rabo jezika. Imenujem jih **nosilci slovenščine kot DJ**, saj se v tem jeziku še sporazumevajo in z njim potrjujejo svojo etnično identiteto ob kulturni dejavnosti v skupnosti ter širše. Rabo slovenščine v času aktivnega delovanja v skupnosti prenašajo s poučevanjem slovenščine (npr. na jezikovnih tečajih v Slovenskem domu). V zadnjih letih npr. tečaj slovenščine za odrasle vodi predstavnica, ki se je pred leti priselila v Kanado s kanadsko vizo International Experience Canada in se je zaradi zaposlitve v slovenski banki aktivno vključila v slovensko skupnost.

---

³¹ Politični begunci so bili naklonjeni protikomunistični politiki (Strle 2009: 90). Po koncu vojne so se znašli v začasnih begunskih taboriščih v Avstriji in Italiji, posamezniki pa še v kakšni drugi evropski državi (v Nemčiji, Švici, Španiji). V Kanadi so moški najprej delali pogodbeno na kmetijah (največ v Alberti), na železnici in v gozdovih, ženske pa kot hišne pomočnice. Po preteku enega leta se jih je največ preselilo v Toronto, ki je hitro postal jedro slovenske izseljenske populacije v Kanadi (Genorio 1989: 84).

³² V tem obdobju je priseljevanje v prekomorske dežele iz ekonomskih razlogov doseglo višek. Te dežele so predstavljale izziv in željo po višjem standardu, ki ga tedanja razvojnja stopnja slovenske družbe ni mogla zagotoviti (Genorio 1989: 86).

³³ Prekmurci so ustanovili prekmursko društvo Večerni zvon, Gorenjci društvu Bled in Planica, Primorci društvu Simon Gregorčič, Belokranjci pa Belokranjski sklad.

³⁴ Sodobni selitveni tokovi so povezani predvsem z ekonomskimi razlogi za izseljevanje z željo po iskanju boljših zaposlitvenih možnosti – beg možganov (Lapuh 2011: 88).

Prikaz števila nosilcev slovenščine kot DJ, ki so se priselili s prvim in drugim valom priseljevanja, ter prikaz števila predstavnikov, poročenih s slovenskim predstavnikom

	Število predstavnikov 12
Prvi val priseljevanja	8
Drugi val priseljevanja	4
Poroka s slovenskim predstavnikom	12

Govorci slovenščine kot dediščinskega jezika

Vseh 13 predstavnikov je razvrščenih po črkah slovenske abecede, številka (2) ob njih pa označuje generacijo, v katero spadajo, saj zaradi varstva osebnih podatkov imen govorcev nisem razkril.

A2

Bila sem rojena v Kanadi leta 1953, po poklicu sem učiteljica. Študirala sem na učiteljskišči, smer predmetni pouk, in sicer književnost, a ker nisem našla službe, sem doštudirala učiteljske še za razredni pouk. Imam eno hčerko, ki je posvojena in govori angleško.

B2

Rojena sem v Kanadi leta 1953. Oče prihaja iz Cerknice, mati pa iz Škofje Loke.

Imam tudi eno leto mlajšega brata in starejšo sestro. Maturirala sem v francoščini, zaposlila sem se na banki, potem sem se poročila in z možem odprla podjetje. Ukvarjali smo se z orodji iz pločevine po naročilu. Union station – glavna železniška postaja, tam je velika ura in tisto je moževa ura.

C2

Rodila sem se v Kanadi leta 1952. Starši so prišli živeti v Kanado po drugi svetovni vojni leta 1947. Leta 1950 sem se poročila. Mama je gospodinjila, oče pa je bil mehanik. Mama prihaja iz Ljubljane iz Stožic (hodila je v ekonomsko šolo), oče je z Dolenjske. Hodila sem na Univerzo v Torontu, študirala sem angleško literaturo, eno leto francosko. Potem sem se učila za učiteljico. Poučevala sem angleščino na gimnaziji. Na koncu sem bila svetovalna delavka, kljub temu da nisem bila sociologinja ali psihologinja.

Poročila sem se s Slovencem, že več kot 23 let sem ločena. Imam tri hčerke in štiri vnuke.

Č2

Rodila sem se leta 1962 v Kanadi. Mama je prišla iz Špitala v Kanado leta 1948, oče pa je prišel iz Nemčije leta 1949. Mama je iz Dolenje vasi, oče pa je iz okolice Metlike. Mama je delala kot hišna pomočnica, oče pa je delal na kmetiji v provinci Saskatchewan. Na začetku sem hodila v katoliško šolo, potem sem se učila v javni šoli. Študirala sem na Univerzi v Torontu, eno leto sem študirala v Vancouveru. Zdaj učim v srednji šoli in otroke od vrtca do 8. razreda. Imam starejšo in mlajšo sestro. Poročena sem z Maltežanom in imava tri sinove.

D2

Rojena sem leta 1966, mama je prišla v Kanado leta 1964, oče pa leta 1957. Študirala sem antropologijo in zgodovino. Delam v raziskovalni dejavnosti. Preden vzamejo stranko, klienta, preverjam, ali ni v kazenskem, koruptivnem postopku itd. Imam tudi diplomu iz bibliotekarstva in informacijske znanosti. Imam dve mlajši sestri, svoje družine nimam.

E2

Rojena sem v Kanadi leta 1953. Starši prihajajo iz Brkinov. Najprej sem začela hoditi v angleško šolo in nato sem se šolala na univerzi. Po poklicu sem bila učiteljica, kasneje sem bila ravnateljica. Rada sem delala z ljudmi. Imam tri otroke, dve hčerki in enega sina. Mož ni slovenskega porekla.

F2

Rojena sem bila leta 1954 v Kanadi. Oče je prišel v Kanado leta 1948, mama pa leta 1949. Oče je prihajal iz Metlike, mama pa iz Šempetra pri Savinjski dolini in Žalca. Odraščala sem v Hamiltonu. V Toronto sem se preselila, ko sem se vpisala na univerzo. Študirala sem biologijo. Delam v otroški bolnišnici. Poročila sem se leta 1980 s Slovencem in leta 1983 rodila dvojčka. Leta 1985 se mi je rodil še en sin, dolga leta sem delala samo čez vikende, saj sem imela otroka s posebnimi potrebami.

G2

Rojena sem v Kanadi leta 1951. Oče je bil iz Cerknice in v Kanado se je priselil leta 1945. Zaposlil se je v rudniku v severnem Ontariu. Mama je prihajala iz okolice Škofje Loke, v Kanado pa se je priselila leta 1948. Bila sem zaposlena v kuhinji na torontski univerzi. Po poklicu sem bila učiteljica.

H2

Rojen sem leta 1951 v Kanadi. Mama je iz Stožic, oče pa iz Svetega Križa pri Litiji. Po poklicu sem bil tehnični delavec na televiziji in producent. Eno leto sem obiskoval univerzo, a sem študij opustil, ker sem bil preobremenjen s svojo glasbeno kariero. Poročen sem bil s Slovenko, s katero imava tri otroke.

I2

Rodil sem se leta 1956 v Kanadi. Oče je leta 1943 zbežal s kolesom v Italijo. Bil je potniški agent. Mama je bila učiteljica jezikov, zato so bili za nas v družini jeziki pomembni. Imam tri sestre. Oče je prišel v Kanado leta 1948. Ker je za časopisje pisal o dogajanju na Slovenskem, predvsem proti komunizmu, so ga preganjali. Ni veliko govoril o vojni, zato so mi več o očetu in vojnem dogajanju povedali očetovi prijatelji. Na univerzi sem študiral ekonomijo, se zaposlil, doštudiral še knjigovodstvo in se zaposlil v podjetju. Leta 2000 sem ustanovil lastno podjetje. Poročil sem se z Litvanko in imava tri otroke.

J2

Rodila sem se leta 1951 v Kanadi. Moj oče je iz Mirne Peči, mama je iz Šentjurja.

K2

Sprva sem študirala na torontski univerzi za zdravnika, a sem študij opustila. Razmišljala sem, katere stvari so mi všeč. Oče je želel, da bi nekaj praktičnega delala.

V mislih sem imela novinarstvo. Ampak nisem želela delati v tem poklicu. Vmes sem študirala eno leto v Londonu. Evropska unija mi je dodelila štipendijo. Sedem let sem opravljala delo novinarka, a sem se na koncu odločila za reševalko. Ukvarjala sem se tudi z jezikoslovjem in prostovoljno obiskovala predavanja iz fonetike na univerzi. Imam dva sina. Moj mož ni Slovenec.

L2

Rodil sem se leta 1964 v Kanadi. Oba starša izvirata iz Prekmurja in v Kanado sta se priselila leta 1956. Poročil sem se s Slovenko gorenjskega porekla. Otrok nimava. Po poklicu sem glasbenik, grafični oblikovalec, sodobni umetnik in kantavtor. V svojem naboru pesmi imam vse zvrsti. Poučujem glasbo v slovenski šoli.

Med predstavniki druge generacije je trinajst oseb, ki so bile rojene med letoma 1951 in 1966. To so predstavniki, ki so bili rojeni v Kanadi, njihovi starši pa so se v Kanado priselili po drugi svetovni vojni.

Iz biografskih podatkov je razvidno, da se je sedem informantov poročilo s predstavniki slovenskega porekla in šest informantov s predstavniki neslovenskega porekla, kar pomeni, da je integracija v državi gostiteljici stekla že z drugo generacijo predstavnikov slovenske skupnosti. Tudi zato je bila angleščina v družinskem okolju pogostejša in slovenščina redkejša v rabi. Vsi informanti so svoje šolanje po končani srednji šoli nadaljevali na univerzi ali višji šoli oz. kolidžu. Ta skupina predstavnikov se je začela izobraževati v Kanadi in šolanje nadaljevala v visokošolskih in univerzitetnih študijskih programih. V 60. in 70. letih 20. stoletja so nastajali mešani zakoni, saj so se predstavniki poročali zunaj slovenske skupnosti.

Te predstavnike imenujem **govorci slovenščine kot DJ**; njihov prvi jezik je jezik, v katerem so se sporazumevali v otroštvu – v družinskem okolju – do začetka svojega formalnega izobraževanja (Polinsky 2016: 3). Prvi jezik govorcev DJ v kontekstu slovenske skupnosti je slovenščina z narečnimi značilnostmi, ki so vezane na kraj, od koder izvirajo njegovi predniki. V tem jeziku se sporazumeva in se skozi jezik ter kulturne dejavnosti v skupnosti povezuje z izvornim krajem svojih staršev.

Govorci DJ so odraščali z DJ v družinskem okolju in so postali dvojezični ob vstopu v šolo. Tej skupini govorcev (in redkeje predstavnikom tretje generacije) DJ je skupno, »da DJ običajno uporabljajo le v določenih okoliščinah, predvsem v neformalnih govornih položajih« (Polinsky 2016: 4). V obdobju izobraževanja so se v DJ lahko formalno izobraževali v Slovenski šoli Brezmadežne Toronto. Zanje je značilno, da so se v okviru organizirane skupnosti vključevali v različne dejavnosti, ki so omogočale oz. zagotavljale priložnosti za rabo slovenščine: pevski zbori, dramske in plesne skupine, skavti itd. Ko so šolanje nadaljevali v srednji šoli in

na univerzi, so izgubili stik s skupnostjo in posledično z DJ. Nadaljnje izobraževanje v javnem šolstvu je povzročilo proces nedokončanega ali prekinjenega učenja DJ (ang. Incomplete acquisition).³⁵

Prikaz števila govorcev slovenščine kot DJ, poročenih s slovenskim oz. neslovenskim predstavnikom

	Število predstavnikov
	13
Poroka s slovenskim predstavnikom	7
Poroka z neslovenskim predstavnikom	6

Kulturno motivirani uporabniki slovenščine kot dediščinskega jezika

Vseh 25 predstavnikov je razvrščenih po črkah slovenske abecede, števka (3) ob njih pa označuje generacijo, v katero spadajo.

Kulturno motivirani uporabniki slovenščine kot DJ so na anketno vprašanje, kdaj in kje so bili rojeni oni in njihovi starši ter stari starši, odgovarjali.

A3

I was born in Toronto, Canada, my parents were born here too, my grandparents are all from Slovenija, specifically Novo mesto, Škofi Loka, and Ljubljana.

B3

1993, Hamilton, Ontario. Canada. Slovenia.

C3

October 1993, Canada. Canada & USA. All 4 grandparents from Slovenia.

Č3

Me Canada in 1990, Parents in Canada and Grandparents in Slovenia.

D3

Born in Toronto, Canada, my parents the same. My grandmom was born in Prekmurje, my grandfather was in Marble (Maribor).

E3

1995, Canada, my parents were born in Canada, my grandparents were born in Slovenia.

---

³⁵ Proces jezikovne izgube se začne, kadar govorec DJ v družinskem okolju doseže svojim letom primerno stopnjo znanja jezika, pozneje pa raven njegovega znanja jezika začne upadati zaradi pomanjkanja priložnosti za rabo DJ (Polinsky 2016: 5).

F3

I was born in Canada in 1997, my parents were also born in Canada. All of my grandparents were born in Slovenia.

G3

Canada, 1982. Parents too. Grandparents in Slovenija.

H3

I was born in Canada, 1998. My parents were born in Canada. My grandparents were born in Slovenia.

I3

I was born March 18 1997 in Mississauga, ON, Canada. My parents were born and raised in ON as well. Both sets of grandparents were born in Slovenia.

J3

I was born in Canada on April 25 1992. Parents were born in Canada and Germany. My grandparents were both born in Slovenia.

K3

I was born in Canada in 1993. My parents were also born in Canada. All four of my grandparents were born in Slovenija.

L3

Born 2006 in St. Catharines, Ontario. My parents were born in Canada and all of my grandparents were born in Slovenia.

M3

1980 St. Catherines, Ontario, Canada. Slovenia and Canada. Slovenia and Canada.

N3

I was born in Toronto, Canada in 1979. My parents too. My grandfather was from Ljubljana and my grandmother was born near Šentjernej.

O3

Myself, and my parents were born in Toronto. My grandparents moved to Canada, from slovenia, when they were in their 20's.

P3

Born in Canada. Parents born in Canada. Grandparents born in Slovenia.

R3

Born in Mississauga in 1994, Mother was born in Germany in 1966 and Grandparents from Škofja Loka.

S3

I'm born in Canada. Parents born in Canada. Grandparents born in Slovenia.

Š3

I and my parents were born in Toronto, ON. I was born in 1996, and they were born in 1958 and 1963. My grandparents were all born in Slovenia (i.e. maternal and paternal grandmother and grandfather).

T3

Toronto, Canada, mum and dad too. Grandparents are from Novo mesto, Slovenia.

U3

Toronto, 1996 ... Father born in Germany but Grandparents on that side are from Gorenjska region (Sveti Lenart & Malinski Vrh). Moms parents are from Ljubljana and Lokev.

V3

I was born in 1993 in Toronto, my parents too. My grandparents are from Slovenia.

Z3

I was born in Canada, my parents were born in Canada and my grandparents were born in Slovenia.

Ž3

I was born in Canada, my parents were born in Canada and my grandparents were born in Slovenia.

V izbor tretje generacije sem vključil 25 predstavnikov, ki so rojeni med letoma 1979 in 2006; tako oni kot njihovi starši so se rodili v Kanadi, stari starši pa so se rodili v današnji Sloveniji.

Tretja in četrta generacija predstavnikov slovenske skupnosti pri vsakdanjem sporazumevanju ne uporabljata več DJ. Raba jezika je zgolj še simbolična in se pojavlja na kulturnih prireditvah v skupnosti in širše (Polinsky 2016: 6). Predstavniki tretje generacije so se slovenščine učili v družinskem okolju in v skupnosti, npr. v cerkvi ali v slovenski sobotni šoli. V družinskem okolju so se slovensko sporazumevali s starimi starši, s starši ali z varuškami. Tretja generacija v priseljenski družini v DJ običajno razume svoje starše, a se z njimi in med seboj sporazumeva v angleščini. Uporabnike DJ, tj. predstavnike tretje in morebitne predstavnike četrte generacije, imenujem **kulturno motivirani uporabniki slovenščine kot DJ**.

Dejavnik za uspešno znanje in učenje DJ je posameznikovo vključevanje v skupnost, kjer je na voljo več priložnosti za rabo DJ. Pri uporabniku jezika sta temeljna dejavnika, ki vplivata na učenje jezika, motivacija in samozavest (Polinsky 2016: 6). Posamezni kulturno motivirani uporabniki DJ danes uporabljajo slovenščino v širši skupnosti, kjer se srečujejo s

starejšimi člani skupnosti, ali ko obišejo sorodnike v Sloveniji. Jezik jim omogoča, da se seznanjajo s slovensko kulturno dediščino ter da se s Slovenijo in sorodniki povezujejo tudi prek družbenih omrežij. Kot aktivni člani slovenske skupnosti sodelujejo v plesnih folklornih skupinah (Mladi glas in Planika), na družabnih dogodkih, banketih in piknikih (festival harmonike) ter v Slovenskem športnem klubu (ang. Slovenia Sports Club).

Uporabnost dediščinskega jezika kot simbolnega elementa sega na več področij v skupnosti (Polinsky 2016: 6). Raba slovenščine je aktualna v slovenski glasbi, kulinariki, športu in med cerkvenimi obredi.

Ti uporabniki slovenščine ne uporabljajo za sporazumevanje, ampak med pogovorom v angleščini zgoj asociativno priključijo posamezna poimenovanja, daljše formulacije v slovenščini pa uporabljajo pri petju slovenskih pesmi ali pri izrekanju molitvenih besedilnih obrazcev.

Večina predstavnikov te skupine je ponosna na slovensko poreklo in je zainteresirana za nadaljnje seznanjanje s slovensko kulturo in jezikom. Prednost znanja slovenščine vidijo v tem, da jim omogoča tesnejše sodelovanje s širšo slovensko skupnostjo in Slovenijo, v kateri prepoznajo poslovne priložnosti in možnosti za kakovosten in cenejši študij.

Prikaz števila kulturno motiviranih uporabnikov slovenščine kot DJ s slovenskim poreklom

	Število predstavnikov 25
Slovensko poreklo po mamini in očetovi strani	25

Organizacija slovenske skupnosti v Torontu

Del uspešne integracije priseljencev v kanadsko okolje je ob ločitvi od družine, prijateljev in skupnosti v izvorni državi predstavljalo ustanavljanje društev in verskih ustanov ter razvoj časopisne dejavnosti, radijskih postaj in televizijskih programov. To je prispevalo k ohranjanju vere, družinskih vrednot, kulturne dediščine in slovenščine. Določila kanadske politike multikulturalizma so za priseljske skupnosti predstavljala priložnost, da njihovi člani pridobijo kanadsko državljanstvo in hkrati v etničnih skupnostih ohranjajo svojo etnično identiteto.

Danes v Kanadi obstaja in deluje več kot 50 slovenskih organizacij in ustanov,³⁶ od tega jih je v Torontu in njegovi okolici več kot 20. Na zemljevidu sta s števki 1 in 7 označeni dve glavni slovenski župniji v Torontu, in sicer Župnija Brezmadežne s čudodelno svetinjo ter Župnija Marije Pomagaj, z ostalimi števki pa slovenska društva (slovenske pristave/ farme) v okolici Toronta.

Slovenska društva in ustanove so zgoščeni predvsem na območju Župnije Brezmadežne s čudodelno svetinjo, kjer živi še nekaj družin kanadskih Slovencev, in sicer so to: Vseslovenski kulturni odbor, Kanadsko-slovenski kongres, Radio Glas kanadskih Slovencev, Glasilo kanadskih Slovencev, Slovenska šola Brezmadežne s čudodelno svetinjo, slovenska banka Moya Finacial, slovenska trgovina Family Meat's itd. V centru Toronta na nekoliko širšem območju Župnije Marije Pomagaj, ki je danes v zatonu, sta Slovenski dom in Slovenska trgovina Slovenija Meat Delicatessen. V slovenske ustanove in društva se trenutno vključujejo in v njihovem delovanju prevzemajo vodilne vloge že pripadniki tretje generacije Slovencev v Kanadi, čeprav je pogosta težava privabljanje in vključevanje mladih predstavnikov skupnosti v ustanove organizacije.

Da bi bila čim širša javnost obveščena o aktualnem družbenem dogajanju v društvih in drugih slovenskih ustanovah, te seznanjajo svoje člane z aktualnimi dogodki (s fotografijami in z videoposnetki) ter vabijo na

---

³⁶ Organizacije etničnih skupnosti so družbeno-kulturne ustanove, verske, ekonomske, športne, informacijske in izobraževalne ustanove ter ustanove s posebnimi interesi (Chekki 2006: 3).

prihajajoče dejavnosti prek svojih spletnih strani in zlasti prek družbenega omrežja Facebook.³⁷

Zemljevid organizacij slovenske skupnosti

1	Župnija Brezmadežne s čudodelno svetinjo	7	Župnija Marije Pomagaj
2	Slovensko lovsko in ribiško društvo	8	Prekmursko društvo Večerni zvon
3	Holiday Garden	9	Slovensko letovišče
4	Slovenski narodni dom Lipa Park	10	Slovensko kulturno društvo Simon Gregorčič
5	Slovensko kulturno društvo Sava	11	Belokranjski klub
6	Slovenski park	12	Slovensko kulturno društvo Bled

³⁷ Slovenska društva in ustanove na družbenem omrežju Facebook so: VSKO – Vseslovenski kulturni odbor, folklorna skupina Nageljčki, Slovenski park, Kanadsko-slovensko zgodovinsko društvo, folklorno plesno društvo Mladi glas in Planika, Slovenski dom, banka Moya Financial, Lovska farma, Slovensko letovišče (ang. Slovenian Summer Camp), narodnozabavna skupina Golden Keys in Radio Glas kanadskih Slovencev.

Sodobni način delovanja slovenskih društev in ustanov vse bolj sledi trendu uporabe elektronskih medijev (predvsem družbenih omrežij), kar je postalo še bolj očitno v času pandemije covid-19.³⁸ Posledično so se začeli tudi v slovenski skupnosti pojavljati novi načini delovanja (virtualni verski obredi v slovenskih cerkvah, virtualno povezovanje glasbenih skupin,³⁹ koncerti kanadsko-slovenskih glasbenih skupin), ki bodo postali stalnica in bodo vplivali na nadaljnje ohranjanje jezika ter kulture. Raziskave o omenjenih družbenih spremembah na globalni ravni bodo gotovo izziv za nadaljnje raziskovanje tudi na področju etničnih skupnosti in DJ.

Ključne dejavnosti, s katerimi organizacije prispevajo k ohranjanju kulturne in jezikovne dediščine kanadskih Slovencev, so:

- ohranjanje slovenskih šeg, kot so velikonočno žegnanje (ki se širi tudi po drugih, neslovenskih cerkvah, ki šege ne poznajo), prekmursko proščénje, trgatev in septembrsko romanje h kanadskim mučencem v Midland (od leta 1949);
- predstavljanje Slovenije potomcem;
- organizacija slovenskih šol in slovenskih prireditev v društvih ter slovenskih cerkva;
- ohranjanje stikov s Slovenijo.

---

³⁸ Mikola (2004: 277) daje elektronskim medijem v prihodnosti velik pomen, in sicer zaradi neteritorialnega značaja tehnologije in prilagajanja vsakemu posamezniku posebej.

³⁹ V času omejevalnih ukrepov (2020) se je tudi skupnost kanadskih Slovencev virtualno združila in skupaj so zapeli ter zaigrali pesem *V dolini tihi* po izvedbi Lojzeta Slaka. Ob 30. obletnici samostojne Slovenije (2021) je Vseslovenski kulturni odbor v sodelovanju z Uradom Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu organiziral vrsto kulturnih prireditev (npr. predavanje o zgodovini kanadskih Slovencev, predstavitevne filme slovenskih društev, glasbene in plesne prireditve slovenskih društev itd.) z naslovom *To smo mi, kanadski Slovenci*. Zaradi omejevalnih ukrepov so pripravili večinoma spletne dogodke, ki so se vrstili od 25. 5. 2021 do dneva državnosti, 25. 6. 2021, ki ga v Kanadi imenujejo slovenski dan (Resnik 2021).

Raba slovenščine v enotah družbene organiziranosti

Društveno-kulturne ustanove

Kanadski Slovenci svojo kulturo aktivno ohranjajo v okviru društveno-kulturnih ustanov, ki so jih ustanovili oz. zgradili priseljenci v 60. in 70. letih prejšnjega stoletja. Društva delujejo na prostovoljni osnovi. Najbolj dejavna kulturna središča so se razvila v okviru slovenskih župnij, najbolj živahna pa je kulturna dejavnost v južnem Ontariu, kjer je naseljena skoraj polovica Slovencev. Največ Slovencev živi v provinci Ontario, in sicer na Niagarskem polotoku, ki je po velikosti primerljiv s Slovenijo. Društveno-kulturne organizacije pomagajo kanadskim Slovencem vzdrževati stik z izvorno kulturo in ostalimi Slovenci. Pomagajo jim ohranjati identiteto, slovenščino in kulturo, sodelujejo pa tudi pri resocializaciji posameznikov (Vegelj 2010: 12–13). Društveno-kulturne organizacije se zavzemajo za ohranjanje slovenščine in umetnosti (zlasti slovenske glasbe, petja in plesa) in so dejavne pri izobraževanju in usposabljanju otrok, ki so se rodili v Kanadi. Vodijo jih predstavniki skupnosti, prostovoljci, ki so motivirani za ohranjanje slovenščine in kulture. V skupnosti je pomembna tudi publicistična dejavnost, prav tako pa skrbijo za dostopnost slovenskih knjig, časopisov in drugih publikacij ter za posnetke organiziranih dogodkov.

Poleti se večina društvenih dejavnosti odvija na letoviščih, kjer so si društva postavila svoje društvene domove z dvoranami, plesišči na prostem, športnimi in otroškimi igrišči, plavalnimi bazeni in prostori za kempiranje. Večina društev organizira tradicionalne piknike, člani pa samostojno organizirajo še posamezne piknike in dogodke ob različnih priložnostih.

Vsako društvo ima najmanj eno glavno prireditev in ostala društva vsaj iz uvidevnosti na ta dan ne prirejajo svojih dogodkov. Na društvenih piknikih običajno igrajo slovenski ansambli, tudi ansambli iz Slovenije.

Slovenski dom je bil ustanovljen po razpadu Slovenske telovadne zveze (v nadaljevanju STZ), ko je ta zaradi prostorske stiske v cerkvenih prostorih ostala brez prostorov. Konec leta 1960 je bil v ta namen v Boltonu organiziran prvi slovenski dan. Aktivisti Slovenske ljudske stranke in STZ

so skupaj ustanovili lastni center z nakupom garaže (na Pape Avenue), v kateri so prostori Slovenskega doma še danes. Delovna skupina doma je prostore prilagodila svojim potrebam. Zgradili so kupolo za vadbo na drogu in krogih, veliko dvorano ter kuhinjo in kopalnico s straniščem v kletnih prostorih. Društvo je zaživelo s predvajanjem olimpijskih filmov, s prirejanjem banketov, enkrat tedensko pa so člani STZ v prostorih doma tudi telovadili. Stavba Slovenskega doma je tako služila športnemu in kulturnemu udejstvovanju kanadskih Slovencev. Pravno je bil Slovenski dom registriran leta 1964 (CSHS 2011).

Danes je Slovenski dom v Torontu ključna kulturna ustanova z 245 člani, ki prispeva k ohranjanju slovenske dediščine, kot so pesmi, ples, kulinarika in film. V dom sprejemajo člane slovenskega porekla, za včlanitev pa je potreben sponzor, tj. že obstoječi član. Letne članarine ni, vsak član pa prejme delnico v vrednosti 250 dolarjev. V primeru smrti člana njegovo delnico podedujejo sorodniki, ki jo lahko unovčijo. V Slovenski dom se včlanjujejo tudi mladi, v letu 2019 se jih je npr. včlanilo pet. Delovanje in ohranjanje društva je odvisno zlasti od motivacije obstoječih članov in njihovih zmožnosti pridobivanja mladih članov. Predsednica doma je Majda Resnik, pred tem pa je bil na njenem mestu Simon Pribac. Člani sestankujejo enkrat mesečno in na sestankih govorijo tudi slovensko. Slovensko govorijo tudi, kadar se srečajo na kakšnem banketu, razstavi ali festivalu. Zaenkrat je še neuresničena zamisel, da bi se člani enkrat tedensko srečevali ob pivu in se pogovarjali v slovenščini (Koren 2018).

Dom organizira številne dejavnosti, mdr. kulturne razstave s slovenskimi knjigami, predmeti iz ljudske materialne kulture, izdelanimi v Sloveniji, kot so kozolec, kolovrat, klopotec, krplje, koš, rešeto ipd. Na te razstave prihajajo plesalci in pevski zbori ter druga društva, da se predstavijo. Dom prodaja slovensko vino in kozmetiko ter značke s slovensko zastavo in slovenskim grbom, ki jih izdeluje slovensko podjetje.

Večletni projekt Slovenskega doma v sodelovanju s Kanadsko-slovenskim zgodovinskim društvom je popis slovenskih piscev in knjig v Kanadi (Slovenian Writers in Canada). V popisu je bilo doslej zbranih 170 knjižnih enot s prevodi povzetkov. Več kot deset članov vsako pomlad organizira tekmovanje v peki potice. Dogodka, na katerem pet sodnikov ocenjuje potico, se udeleži do 200 ljudi. Prvo soboto v decembru organizirajo velik božični banket. V okviru Slovenskega doma se vzpostavljajo tudi povezave med slovenskimi podjetniki v Kanadi (Koren 2018).

Pomemben dogodek je festival SlovenianFest. Njegov cilj je seznanjanje s slovensko kulturo in dediščino v cerkveni dvorani Župnije Brezmadežne.

Na festivalu se zvrstijo kulturni dogodki in razstave, obiskovalcem približajo slovensko umetnost, sliši se živa glasba, ljudje se lahko zabavajo in si ogledajo slovenske filme. Člani društva se v okviru festivala povežejo s slovensko šolo in učenci obišejo slovenske dogodke na festivalu. Zanje posebej pripravijo kosilo in slovenski otroški film. Drugi festival v organizaciji doma je Festival Polka, za katerega je dom prejel javna ontarijska sredstva. Gre za dvodnevno prireditev, ki poteka na farmi Bled, ki sodeluje pri organizaciji. Na festivalu nastopajo različne glasbene skupine, ki jih ocenjuje komisija. Sredstva so namenjena plačilu orkestrov, ozvočenja in obroka za 100 ljudi. Ob farmi je obiskovalcem in udeležencem na razpolago park za kampiranje. Leta 2017 je v okviru doma v produkciji Justina Ziganteja nastal film Slovensko-kanadske korenine (ang. Slovenian-Canadian roots) o slovenski kulturi, jeziku in dediščini. Film, ki prikazuje ohranjanje slovenske tradicije in šeg, so nekajkrat predvajali na kanadskem programu OMNI TV 1, od leta 2018 pa tudi v Sloveniji v Slovenskem etnografskem muzeju in na TV Koper (Koren 2018).

V domu v zadnjih letih potekajo 4-mesečni tečaji slovenščine za odrasle, ki so organizirani za do 10 udeležencev. Tečaj vsako leto poteka po učnem načrtu s šestimi sklopi, ki jih tečajniki predelajo v treh mesecih, enkrat tedensko po dve uri. Tečaji so tradicionalni projekt, ki se je izvajal že v 90. letih. S poučevanjem sta začela Blaž Potočnik, ki je vodil začetni tečaj, in Mimi Radovan, ki je vodila nadaljevalni tečaj. Zanimanje za učenje slovenščine je takrat spodbujalo pridobivanje slovenskega državljanstva. Po letu 2000 tečaja nekaj let ni bilo, nato pa je dejavnost znova zaživela leta 2010, ko je poučevanje slovenščine v prostorih Krekove banke ponovno prevzela Mimi Radovan. Leta 2015 jo je nadomestila Saša Rečnik in leta 2017 dr. Darja Antolin, ki je poučevala eno leto. V letu 2018 s tečajem nadaljuje Saša Rečnik, ki je sicer zaposlena na slovenski banki in je študirala novinarstvo ter sociologijo.

V Kanado se je priselila s kanadsko vizo International Experience Canada in se vključila v skupnost. Zanimajo jo predvsem slovenska kultura, prazniki in šege, zato tudi pri jezikovnem pouku seznanja slušatelje s slovensko kulturo ter prazniki in šegami slovenskih pokrajin (Koren 2018).

Učne vsebine tečaja prilagaja skupini, sicer pa je tečaj namenjen izboljšanju sporazumevalne zmožnosti v slovenščini. Tečajniki uporabljajo gradivo iz Slovenije, in sicer se slovenščine učijo po učbeniku za začetnike *Slovenščina Ekspres*. Učbenik je namenjen odraslim, ki se učijo slovenščine, in obsega besedišče, dialoge za vsakdanje sporazumevanje, kratka besedila z nadaljnjimi nalogami za tvorjenje krajših besedil in vaje za učenje

slovnice ter pravopisa. Vsak tečajnik prejme dvojezično knjižico *Pocket Slovenia*. Na tečajih je kot gost predaval tudi jezikoslovec Peter Jurgec, ki je tečajnikom predstavil slovenska narečja. Jurgec se je v Kanado priselil pred tremi leti in je zaposlen kot profesor na torontski univerzi na Oddelku za splošno jezikoslovje. Udeležencem tečajev s pomočjo dialektološke karte prikazuje območja rabe različnih narečnih sopomenk ter jim skuša približati kraje izvora njihovih prednikov. Predstavi jim tudi današnje knjižne ustreznice, saj nekateri poznajo samo narečje svojih staršev iz domačega okolja (Koren 2018).

Poleg jezikovnega tečaja pod okriljem doma potekajo še program Language Maintenance Tutorial (LMT), program Chi-chat in natečaj Poetry Contest. Program LMT je namenjen tečajnikom, ki imajo predznanje slovenščine in si želijo izboljšati svojo sporazumevalno zmožnost v slovenščini. Tečajniki se po družbenem omrežju (Skype) povežejo s tutorji iz Slovenije in z njimi delajo desetkrat po trideset minut. Tutorji so govorci slovenščine iz Slovenije ali Kanade. Učenje jezika s tutorji poteka tedensko ali mesečno. Program Chi-chat je namenjen tečajnikom, ki so obiskovali tečaj slovenščine in bi radi izboljšali sporazumevanje v slovenščini. Dogodek poteka takoj po tečaju v okrepčevalnici. Poetry Contest je natečaj za pisce, ki v slovenščini pišejo pesmi. Avtor najboljše pesmi prejme dve vstopnici za banket Slovenskega doma in objavo pesmi v časopisu Slovenskega doma (Koren 2018).

Društvo Lipa Park so leta 1967 ustanovili slovenski priseljenci, ki so v Kanado prihajali med letoma 1920 in 1950. Svoj center ima v južnem delu Ontaria v niagarskem okrožju blizu mesta City of St. Catherines. Gre za predel vinogradov v bližini Niagarskega jezera in Niagarskih slapov v okolici mesta Pelham. Na tem območju so se slovenski priseljenci naseljevali zaradi dela na kmetijah, na katerih je prevladovalo sadjarstvo (CSHS 2007, 2010).

Društvo je imelo sprva manjšo dvorano s plesnim paviljonom. V parku je posadilo lipe, ki simbolizirajo slovensko identiteto, in hraste, ki predstavljajo vztrajnost in moč slovenskega naroda (CSHS 2007, 2010; Zamejc Vogt 2020).

Društvo je v času svojega delovanja organiziralo številne dejavnosti in prirejalo različne dogodke: kulturne prireditve, folklorne skupine, pevске in dramske skupine, skupino harmonikarjev, praznovanja ter poroke Slovencev, ki so se priselili v Kanado in se včlanili v klub. Že zgodaj je organiziralo dneve odprtih vrat, na katerih je predstavljalo ročne izdelke in slovensko tradicijo. V dramskih predstavah so člani uprizarjali zgodbe

življenjskih preizkušenj in stisk slovenskih prednikov. Priljubljenost dramskega kluba se je razširila po vsem Ontariu in ZDA. Ob deseti obletnici je šla skupina z osmimi predstavami v slovenščini na turnejo po Sloveniji. Danes te skupine ne delujejo več, saj so njihovi člani starejši, mladih pa ta dejavnost ne zanima (Zamejc Vogt 2020).

V 70. letih je društvo zasnovalo slovensko šolo, saj so člani izrazili željo, da bi se njihovi otroci učili slovenščine, spoznali slovensko kulturo in lepote domovine. V slovensko šolo so se vključevali tako otroci kot odrasli, ne glede na narodnost, in s tem uresničevali željo po promociji slovenščine in literature. S šolo sta bila ustanovljena tudi folklorna skupina in pevski zbor, ki sta se pridružila festivalu narodne umetnosti (CSHS 2007).⁴⁰

Člani so ustanovili klub lovcev in ribičev, vsako leto pripravljajo družabne dogodke ter tekmujejo na številnih odpravah (CSHS 2007, 2010; Zamejc Vogt 2020).

S tem se je uresničevala vizija parka in v letih 1982 ter 1983 so člani z lastnimi prispevki iz članarin zgradili veliko dvorano, ki lahko sprejme do 450 gostov. Leta 1991 so v zadnjem delu dvorane dozidali oder za glasbene skupine in dramski klub. Park ima urejeno okolico s prostorom za veselice in piknike. Primeren je za prireditve na prostem, obiskovalcem pa so na razpolago otroško igrišče in športne površine (CSHS 2007, 2010; Zamejc Vogt 2020).

Danes predstavlja letovišče kulturnega kluba Slovenski nacionalni dom Niagara. Gre za enega največjih slovenskih klubov v Kanadi, saj šteje do 400 včlanjenih družin. Cilj društva je združevanje vseh kanadskih Slovencev po rodu in poreklu, njihovih družin ter drugih članov, ki jih zanima ohranjanje slovenščine in slovenske kulture. Društvo spodbuja združevanje kanadskih Slovencev in ohranjanje prijateljskih vezi, opravlja vlogo medsebojne pomoči (Zamejc Vogt 2020).

Z različnimi dejavnostmi ohranja tudi slovensko tradicijo in šege Slovencev. Vsako leto organizira družabne dogodke, kot so plesi, veselice, pikniki, srečanja ter športne, folklorne, literarne, glasbene, izobraževalne in kulturne prireditve. Veliko dogodkov je povezanih s slovenskimi šegami: kolone, martinovanje, poletni pikniki s slovensko glasbo. V okviru kulturnih dogodkov člani pogosto pripravljajo tradicionalne slovenske jedi. Društvo vsako leto gosti festival Folk Arts, na katerem se predstavijo slovenska

---

⁴⁰ Med mladimi se je razširilo zanimanje za igranje harmonike in začeli so ustanavljati glasbene skupine. Ena od njih je bila Button Box Band, ki je gostovala po celotni Kanadi in v ZDA, obiskala je tudi Slovenijo in druge evropske države.

kultura, glasba in kulinarika. Organizirani sta degustacija vin in tekmovanje za najboljšo vino. Ob prazniku kolin prostovoljci naredijo kranjske klobase in krvavice, ki jih postrežejo na organiziranem kosilu. Na dogodku gostijo skupine iz Slovenije, nastopajo pevski zbori, plesne skupine, godbe in dramski klubi (Zamejc Vogt 2020).

V okviru društva je organizirano tradicionalno novoletno kosilo, ki mu januarja sledi lovsko kosilo z obujanjem kolin. V aprilu je organizirano kosilo ob materinskem dnevu, v maju pa piknik ob odprti hiši slovenske umetnosti. Ob dnevu državnosti konec junija društvo priredi piknik, na začetku julija ob dnevu Kanade pa poletno veselico. Avgusta je veselica z narodnozabavnimi ansambli. Oktobra na zahvalni dan člani pripravijo skupno kosilo, novembra organizirajo martinovanje, na začetku decembra pa tradicionalno okraševanje božičnega drevesca. Lipa Park gosti tudi protokolarne dogodke slovenskega veleposlaništva v Ottawi, konzulov iz Toronta in politike iz Slovenije. Člani Lipa Parka večkrat priskočijo na pomoč pri dobredelnih akcijah, ko Slovenija potrebuje finančno pomoč ob naravnih nesrečah (Zamejc Vogt 2020).

V slovenščini se sporazumevajo predvsem člani starejše generacije na praznovanjih tradicionalnih slovenskih praznikov. Raba slovenščine je pogosta tudi na kulturnih dogodkih, na katerih člani pojejo slovenske pesmi in prebirajo govore. Ob martinovanjih se slovenščina uporablja med obrednim blagoslavljanjem mladega vina ter pri petju slovenskih pivskih pesmi (Zamejc Vogt 2020).

Slovensko letovišče (ang. Slovenian Summer Camp) je pristava severno od Toronta. Leta 1958 so ga ustanovili slovenski priseljenci z namenom zagotoviti prostor za druženje in oddih ob koncu tedna. Skupnost se je začela oblikovati z nakupom treh parcel, na katerih so člani sprva postavili kamp s šotori in prikolicami. Letovišče je hitro postalo priljubljeno in obiskovalo ga je vse več ljudi. Obiskovalci so začeli graditi kočice ter sčasoma napeljali vodo in elektriko. Iz močvirske vode je skupnost zgradila naravni bazen, kasneje pa umetnega. Člani letovišča so z dodatnimi dejavnostmi prebivalcem južnega Ontaria s slovenskimi koreninami zagotavljali seznanjanje s slovensko dediščino. Skupnost je prirejala slovenske prireditve, obujala slovensko kulturo in organizirala različna športna tekmovanja, ki so na pristavo privabljala mlajše generacije. Nastanitev v kočah je omogočila bivanje na pristavi vse leto, poleti in jeseni pa so vrata odprta tudi za taborjenje v prikolicah ali šotorih (CSHS 2009).

Skupnost še danes nadaljuje s svojimi dejavnostmi. Člani poleti organizirajo športne aktivnosti, v katere so vključene mlajše generacije,

tedensko slovensko mašo pri kapelici in druge kulturne prireditve, kot so pikniki, veselice, praznovanja. Množičen obisk letovišča je predvsem med poletnimi počitnicami, ko vsak vikend potekajo poletne športne prireditve in tekmovanja za mlade (odbojka, bejzbol). V letovišču imajo počitniške hišice Slovenci in njihovi potomci, torej je skupnost sestavljena iz samih Slovencev in njihovih potomcev. Program pomembnejših kulturnih prireditev se začne z majhnim banketom na materinski dan. Skupnost v okviru tega praznika organizira pustno zabavo, ki označuje začetek sezone. Večina prireditev je v poletnem času, ko se v letovišču zvrsti veliko športnih aktivnosti (plavanje, odbojka, balinanje), ki so priljubljene predvsem med mladimi. Pristava ima otroško igrišče, zunanji bazen in označene pohodniške poti (Resnik 2017).

V juniju se odvija telova procesija (praznik svetega rešnjega telesa), v začetku julija pa vzporedno s praznovanjem slovenske neodvisnosti praznujejo praznik Kanade. Skupnost dvakrat mesečno organizira glasbo s plesom, že nekaj let pa za podaljšani prvi vikend v avgustu organizira poletno veselico. Poleti potekajo tudi harmonikarski večer, večer čevapčičev in podobne prireditve, pestra pa je tudi ponudba športnih prireditev. Avgusta skupnost organizira vsakoletno športno srečanje s Slovenci iz Čikaga. V okviru tega dogodka člani že 40 let prirejajo bejzbolske tekme, ki se prenašajo iz generacije v generacijo. Športne aktivnosti v Slovensko letovišče privabljajo mlade, kar pomeni pomemben izziv in priložnost za ohranjanje slovenske identitete (Resnik 2017).

Člani letovišča spodbujajo rabo slovenščine. Predvsem starejše generacije se med seboj še vedno sporazumevajo v slovenščini in k njeni uporabi spodbujajo mlade. Čeprav imajo mlajše generacije skromen nabor slovenskih besed, jih skušajo uporabiti v vsakdanjih govornih položajih. Če pridejo pevci, skupine, obiskovalci ali sorodniki iz Slovenije, se z njimi sporazumevajo v slovenščini. Na prireditvah člani običajno napovedujejo v slovenščini, a če želijo, da jih razumejo tudi mladi, morajo napovedovati tudi v angleščini. Na prireditve so vabljene mlade plesne skupine (npr. Nageljčki) in tako se jih udeležujejo tudi starši in stari starši, ki pridejo gledat svoje otroke (Resnik 2017).

Društvo Sava je neprofitna organizacija, ki je bila leta 1962 ustanovljena kot zbirališče Slovencev na območju, ki vključuje Kitchener, Waterloo, Cambridge, Guelph in Breslau. Društvo se osredotoča na promocijo slovenske kulture, jezika in tradicije. Člani so sodelovali v različnih dejavnostih, kot so praznovanje Oktoberfesta pod imenom Oberkrainer Haus, organizacija banketov z živo glasbo, pikniki in dogodki, kot sta Pivski vrt

in Bocci Ball Ball. Na prireditvah nastopajo razni ansambli in pevski zbori iz Slovenije. Društvo je v preteklosti organiziralo tudi tečaj slovenščine za mladino in starejše. Infrastruktura društva je locirana nekaj minut od mest Kitchener, Waterloo, Elmira, Cambridge in Guelph. Banketna dvorana je na treh hektarjih zemlje s pogledom na slap Hopewell Creek. Dvorana z veliko teraso z vinsko trto je dobro mesto za poroke, piknike in druge priložnosti. Manjša zbiranja se odvijajo v novejšem manjšem objektu (Društvo Sava 2012).

Slovensko kulturo in tradicijo v Kanadi ohranja tudi slovenska pristava Holiday Garden, na kateri so banketna dvorana, park in veliko parkirišče. V banketni dvorani se odvijajo poroke, zabave, zbiranje sredstev in prireditve različnih gospodarskih združenj. Dvorana lahko sprejme do 212 gostov in ima bar, oder in garderobo. Obiskovalcem je na razpolago zaviti balkon, ki gleda na park. Park je s 40 hektarji primeren za poletne piknike, zasebne zabave, poslovne dogodke, zbiranje sredstev in poroke na prostem (Holiday Garden 2020). Za ohranjanje slovenske kulture in tradicije člani trikrat letno, v juniju, avgustu in septembru, organizirajo slovenske veselice. Dvakrat letno, maja in novembra, organizirajo tudi tradicionalno kosilo. Na organizirane dogodke povabijo narodnozabavne ansamble iz Slovenije. Glavna težava društva je staranje članov.

Čeprav so med člani tudi predstavniki mlajše generacije, jih je zaradi vsakodnevnih obveznosti težje vključiti v društveno dogajanje in upravljanje. Raba slovenščine je pogostejša med starejšimi predstavniki, medtem ko raba slovenščine z drugo, tretjo in četrto generacijo izginja (Margutsch 2018).

V starostnem domu Lipa je slovenščina v rabi tako med starostniki kot med osebjem. Med stanovalci prevladujejo Slovenci, ki so v Kanado prišli po drugi svetovni vojni, nekaj pa je tudi Hrvatov in Poljakov. Uporabniki imajo vsak teden svoj urnik aktivnosti, na katerih se ohranja raba slovenščine. Ob nedeljah dom organizira družabni klub in obisk kapelice, kjer uporabniki molijo rožni venec, ob ponedeljkih pa imajo v avli možnost drobnega nakupovanja in opravljanja bančnih storitev. Ob sredah je organizirana družabna igra bingo, ob četrtek skupno petje, ob petkih pa bralni klub v knjižnici z veliko zbirko slovenskih knjig. Ob sobotah imajo filmske večere s slovenskimi filmi. Dnevno poteka tudi maša v slovenščini. V kletnih prostorih starostnega doma Lipa ima svoje prostore z bogato zbirko gradiva kanadskih Slovencev Kanadsko-slovensko zgodovinsko društvo. Stanovalci v domu med seboj govorijo slovensko o vsakdanjih rečeh, družinskih zgodbah in težavah. Tudi s svojimi otroki, ko jih ti obišejejo,

večinoma kramljajo slovensko. Vsak teden pojejo slovenske ljudske pesmi po pesmarici Vilka Čekute⁴¹ (Muhic 2017).

Društvo Simon Gregorčič je bilo ustanovljeno po drugi svetovni vojni, leta 1959, z imenom Primorski klub. Klub je nastal na pobudo ekonomskih priseljencev s Primorske, brez vsakršnih cerkvenih ali političnih vplivov. Poseben mejnik v delovanju društva predstavlja leto 1964, ko so kupili zemljišče. Na začetku je društvo prirejalo družabne in kulturne dogodke. Ustanovljena je bila dramska zasedba, ki je odigrala komedijo Glavni dobitek Vilka Čekute. Pevski zbor društva je imel veliko koncertov s slovenskimi ljudskimi pesmimi in avtorskimi skladbami. Zbor je do leta 1962 deloval pod vodstvom Justine Grison, nato pa se je pevska tradicija nadaljevala leta 1975, ko je zbor prevzel Ignac Križman. Štirje člani zbora so začeli peti v skupini Primorski fantje in v nekoliko večji skupini Fantje na vasi. Društvo je širilo svojo dejavnost in infrastrukturo.

Nastali so igrišče za balinanje, bazen za odrasle in otroke, igrišče za odbojko, igrišče za nogomet ipd. Na igriščih so organizirali športne aktivnosti, kasneje pa so ustanovili še kuhinjo, znano po slovenskih jedeh. Nekaj časa je izhajal Društveni vestnik, ki ga je urejal novinar Ivan Dolenc. Društvo je spodbujalo tudi rabo slovenščine (Trebše Štolfa 1990: 373–381).

Pod okriljem društva je Francka Seljak v 70. letih vodila priljubljene kulturne kampe za mladino in otroke. Izvajala je raznolik kulturni program, ki je vključeval petje, ples in poučevanje slovenske slovnice. Slovenska izseljenska matica je kampom pošiljala kratke slovenske filme, kot so npr. Samorastniki. Otroci so prosti čas preživljali ob športnih aktivnostih, ob večerih pa so imeli taborne ognje, si pripovedovali slovenske zgodbe in peli slovenske pesmi. Naučili so se voziti s kolesi in motornimi kolesi ter jezdit konje. Pozimi je bilo organizirano smučanje in za božič je otroke in mladino vedno obiskal Božiček. Vsako leto so gostili slovenske člane iz drugih slovenskih skupnosti, pa tudi iz Slovenije in zamejstva (Trebše Štolfa 1990: 373–381).

Danes društvo omogoča vsem Slovencem v Kanadi, da se seznanjajo s slovenskimi šegami. Organizira dva piknika letno, enega ob dnevu Simona Gregorčiča 24. junija in drugega za vinsko trgatev, ob martinovanju pa skupno kosilo. Na začetku je maša v slovenščini. Društvo v sodelovanju s

---

⁴¹ Vilko Čekuta, rojen leta 1915 v Trstu, je bil znan kanadski Slovenec, po poklicu arhitekt in kulturni ustvarjalec. Njegovo ustvarjanje na področju arhitekture in gledališča se je nadaljevalo tudi v Kanadi, kjer je leta 1975 izdal knjigo Prgišče s področja arhitekture (Primorski slovenski biografski leksikon 1976).

klubom Button Accordian Rocks Club že nekaj let gosti prvenstvo v igranju harmonike. Pri kulinaričnih projektih peke potice in zavitka (štrudlja) sodeluje s Slovenskim domom, sodeluje pa tudi z Ameriškim pomorskim društvom iz Clevelanda. Društvo občasno gosti slovenske narodnozabavne ansamble iz Slovenije. Predsednica društva Franca Anderson meni, da bo morala Slovenija ohraniti stik s slovenskimi izseljenci in oblikovati dolgoročni načrt, kako se bo tega lotila, sicer se bodo povezave izgubile (Anderson 2017).

Prva generacija slovenskih priseljencev se med seboj sporazumeva slovensko, medtem ko druga generacija že govori mešano, slovensko in angleško. Tretja generacija pozna in uporablja le še posamezne besede in fraze v slovenščini (Anderson 2017).

Prekmursko društvo Večerni zvon v okolici Toronta so ustanovili leta 1956 in je ena od osrednjih organizacij združevanja priseljencev iz Prekmurja. Leta 1956 so na skupnem druženju Prekmurcev ženske večkrat zapele rusko ljudsko pesem Večerni zvon, po kateri so poimenovali društvo. Le-to organizira družabne prireditve, piknike, kampiranje in športne aktivnosti.

Pomemben cerkveni praznik je proščénje ali žegnanje (praznovanje godu zavetnika cerkve), praznovanje katerega poteka vsako leto v obliki tradicionalne zabave prekmurskih Slovencev in njihovih potomcev v mesecu avgustu, pozimi pa organizirajo tradicionalne koline. Skupnost vse leto organizira tudi zabavne prireditve z lokalnimi in gostujočimi ansambli iz Slovenije, s folklornimi skupinami in pevskimi zbori (Jurak 2001: 195).

Glasbene in plesne organizacije

Slovenska folklorna skupina Nagelj je neprofitna organizacija z vizijo ohranjanja slovenske kulture v Kanadi. Prizadeva si, da bi na potomce slovenskih priseljencev prenašala vzorce slovenske kulturne dediščine, predvsem ljudskega plesa. Temeljna dejavnost skupine je ples, društvo pa poleg tega s prodajo ročno izdelanih lesenih ornamentov, koledarjev, božičnih voščilnih, darilnih kartic in z organizacijo srečelovov zbira sredstva za potovanja v Slovenijo (CSHS 2011; Kocjančič 2020).

Slovenska folklorna skupina Nagelj je bila ustanovljena leta 1958. Člani društva so bili predvsem otroci in mlajši predstavniki skupnosti, ki so bili motivirani za ohranjanje slovenske plesne tradicije. Ko je Kanada v 60. letih 20. stoletja uveljavila multikulturno politiko, so folklorni plesi postali

priljubljena dejavnost po vsej Kanadi. Slovenska folklorna skupina Nagelj se je pod mentorstvom Cirila Sorška udeleževala različnih festivalov po Kanadi in ZDA. Leta 1961 so na Ameriško-slovenskem folklornem festivalu dosegli drugo mesto. V Torontu so prvič nastopili leta 1964 na Festivalu svobode (Freedom festival) ter med 42 različnimi folklornimi skupinami dosegli drugo mesto. Naslednje leto se je 30 plesalcev skupine udeležilo festivala Expo v Montrealu, leta 1969 pa so bili povabljeni na festival Kanadski mozaik (Canadian Mosaic) v Regini (Kocjančič 2020).

Leta 1969 je skupina prvič nastopila na folklornem festivalu Caravana v Torontu, leta 1970 pa se je šest plesnih parov odpravilo na prvo turnejo po Avstriji in Sloveniji. Turneje po Sloveniji, ki jih je organizirala Slovenska izseljenska matica, so se vrstile tudi v naslednjih letih. Leta 1999 je skupina ob 40. obletnici delovanja izdala publikacijo z naslovom *Slovenska folklorna skupina Nagelj – Toronto, Kanada, 1959–1999*. Pri izdaji je sodeloval Pokrajinski arhiv Koper in avtorico, mag. Milico Trebše Štolfa, predstavil na svečani prireditvi v Torontu. Leta 2003 je društvo ustanovilo novo folklorno skupino Nageljčki, ki je pod mentorstvom Irene Soršak otroke med 3. in 7. letom starosti spodbujala k ohranjanju folklornih plesov.

Ko so ti odrasli, so se priključili skupini Nagelj, članstvo mlajše generacije pa se je krepilo. Skupina Nageljčki je imela leta 2017 turnejo po Sloveniji. Leta 2009 je skupina Nagelj ob svoji 50. obletnici delovanja organizirala turnejo po Sloveniji, na kateri so plesalci predstavili repertoar folklornih plesov Prekmurja, Dolenjske, Gorenjske in Bele krajine. 60. obletnico delovanja je skupina praznovala 20. oktobra 2019 v svoji kulturni dvorani, še prej pa je gostovala na različnih slovenskih pristavah v okolici Toronta in pri slovenski skupnosti v Montrealu (Kocjančič 2020).

Trenutno skupina Nagelj miruje, skupina Nageljčki pod mentorstvom Sabine Jevnišek Sečnik pa nadaljuje plesno tradicijo v Torontu in se udeležuje turnej po Sloveniji (Jevnišek 2018).

Društvo Mladi glas in Planika je bilo ustanovljeno leta 1974 kot dramsko društvo, kasneje pa so se mladi plesalci odločili, da bodo svoje društveno ustvarjanje nadaljevali kot plesna skupina. Leta 1979 je bila ustanovljena še mlajša plesna skupina Planika, v kateri so bili plesalci, stari med 10 in 14 let. Mentorji in koordinatorji so si prizadevali, da bi v drugi in tretji generaciji s plesom in glasbo ohranjali slovensko kulturno dediščino, in sicer s tradicionalnimi in modernimi slovenskimi plesi. Obe skupini sta v preteklosti gostovali po Kanadi, v Ameriki in Evropi. Skupini ostajata aktivni in skupaj štejeta 65 mladih plesalcev, starih od 7 do 27 let (Mladi glas in Planika 2018).

Leta 2019 je začel poleg pevskih zborov Naša pesem in Plamen delovati še pevski zbor Zaklad. Vodja pevskega zbora si prizadeva, da bi zbor deloval neodvisno od drugih ustanov, hkrati pa ne določa, da bi morali biti člani slovenskega porekla. Trenutno zbor šteje osem članov med 20. in 30. letom starosti. Njihov repertoar je raznolik, saj vključuje tako slovenske kot kanadske pesmi: slovenske z namenom ohranjanja slovenske dediščine, kanadske pa, da ostajajo zvesti državi, v kateri živijo. Slovenske pesmi, ki jih vključuje njihov repertoar, so: *Slovenija, od kod lepote tvoje, Pri Jožovcu, Triglav in Domovini*. Za petje pesmi zbor pridobiva soglasja skladateljev in založnikov (Margutsch 2020). Učitelj glasbe (sicer kantavtor) Milan Vinčec na Slovenski šoli Brezmadežne Toronto učence v pevskem zboru uči slovenske pesmi s priredbami (npr. *Ljudsko pesem se naučijo v rock izvedbi*).

Meni, da učence motivira za učenje slovenskih pesmi s prehajanjem med glasbenimi zvrstmi in tako pomembno prispeva k ohranjanju slovenščine med predstavniki tretje oz. četrte generacije (Vinčec 2017).

Ženska pevska skupina Plamen je primer dobre prakse učenja slovenščine v pevskih zborih. Zborovodkinja je Marija Ahačič, učni jezik pa je angleščina. Vse članice zbora so slovenskega porekla, a rojene v Kanadi. Pojejo slovenske prekmurske, ljudske, cerkvene pesmi, pop skladbe in tudi angleške pesmi. Sprva so imele pevske vaje v Kasteličevi stavbi. Pri učenju slovenskih pesmi se članice najbolj trudijo z izgovarjavo. Nekatere slovenske popevke (npr. *Poletna noč*) so tudi zahtevne za razumevanje. Zborovodkinja članicam običajno od besede do besede prevede besedilo ter pri tem upošteva različen kulturni kontekst. Članice nato veliko vaje namenijo fonetični izgovarjavi. Posvečajo se kakovosti naglašanih samoglasnikov, zlasti izgovoru ozkega in širokega e in o. Vsa besedila se naučijo na pamet, pravorečno pa se želijo čim bolj približati originalu. Članice tako z učenjem petja in pesmi izboljšujejo tudi svoje znanje slovenščine. Zbor vsakih nekaj let gostuje v Sloveniji in zborovski koncerti, ki so v celoti posneti, se predvajajo na nacionalni televiziji. Svoj prvi koncert v Sloveniji so imele leta 1992, ko je Kanada priznala Slovenijo kot samostojno državo (Ahačič 2017).

Športna društva

Slovensko lovsko in ribiško društvo je bilo ustanovljeno leta 1971 zasedbo sedemindvajsetih slovenskih lovcev. Ob ustanovitvi so si vsi takratni člani priskrbeli značilne lovske gumbe in si dali sešiti lovske uniforme. Člani

so se poleg lova ukvarjali tudi s strelskim športom, ribolovom in prirejali družabne dogodke. Leta 1972 so v Everettu kupili zapuščeno tobačno farmo z 32 hektarji zemlje. Za nakup je vsak član posodil društvu 500 dolarjev, preostalo vsoto pa so pridobili z bančnim kreditom. Leta 1974 je bil zgrajen društveni dom. Društvo je delovalo zgolj s prostovoljnim delom svojih članov. K druženju kanadskih Slovencev je prispevalo s prirejanjem piknikov in veselic ter z izdajanjem Lovskega vestnika. Izdajanje Lovskega vestnika, slovenska glasba na prireditvah in sporazumevanje v slovenščini so pomembno prispevali k promociji slovenščine. Vsi družabni dogodki na lovski pristavi so dokumentirani s fotografijami in posnetki.

Društvo je še aktivno in vsako leto prireja izbor za miss slovenskih lovcev, kresovanje, poletni piknik v juliju, oktoberfest s športnimi in kmečkimi igrami, zabavo ob noči čarovnic za najmlajše, novembrski banket in miklavževanje (Kocjančič 2011: 16–17).

Verske ustanove

Verske ustanove prispevajo k zadovoljevanju širokega spektra potreb v procesu grajenja identitete. Članom skupnosti dajejo priložnost za aktivno udejstvovanje v družbi in za spoznavanje kulturne dediščine. Slovenska katoliška cerkev je igrala pomembno vlogo pri ohranjanju vere ter pri jezikovnem, kulturnem in narodnostnem osveščanju svojih članov v Kanadi. Starejša je Župnija Marije Pomagaj (1953), mlajša pa Župnija Brezmadežne na Brown's Line (1960). Cerkvi sta s svojimi aktivnostmi spodbujali združevanje slovenskih priseljencev in razvoj središča slovenske skupnosti. Že od začetka nista bili namenjeni samo verski dejavnosti, ampak sta zagotavljali prostor za družbeno interakcijo in socializacijo slovenskih priseljencev. Slovenska cerkev je tako takrat kot danes podpirala učenje slovenščine in organiziranje mladinskih kampov ter sponzorirala kulturne aktivnosti, kot so petje (tudi v cerkvenih zborih), ples in gledališče. Dejavnost, ki sta jo cerkvi prekinili, so nadaljevali skavti in ustanovili skupino mladih, ki omogoča druženje mladih v prostem času (Valant 2018). Danes ima slovenska skupnost v Kanadi pet slovenskih župnij, in sicer tri v provinci Ontario, eno v provinci Quebec v Montrealu (Župnija Svetega Vladimira) in eno v provinci Manitoba v Winnipegu (Župnija Matere božje). V Ontariu sta dve v Torontu, in sicer Župnija Marije Pomagaj in Župnija Brezmadežne s čudodelno svetinjo, ter ena v Hamiltonu, in sicer Župnija sv. Gregorija Velikega (Genorio 1989: 150).

Cerkev je bila glavno središče združevanja Slovencev v skupnosti in je še danes zelo pomembna za ohranjanje slovenščine in slovenske kulture. Ostaja tudi organizator slovenske šole, v kateri poučujejo prostovoljci. Obe cerkvi v Torontu (Župnija Brezmadežne in Župnija Marije Pomagaj) obujata slovenske šege in praznike, npr. sveti večer s polnočnico in velikonočno žeganje. V slovenskih cerkvah Brezmadežne s čudodelno svetinjo in Marija Pomagaj verski obredi potekajo v slovenščini, čeprav v zadnjih nekaj letih zaradi prihoda mlajših generacij, ki ne razumejo slovensko, maša poteka tudi v angleščini oz. dvojezično. Vaje za birmo in prvo obhajilo so v angleščini. Za praznike še vedno želijo ohraniti tradicijo, zato raba slovenščine prevladuje pri mašah na veliki petek in na božični večer, ko otroci pojejo slovenske pesmi (Smolish - Nesich 2017; Valant 2018).

V cerkvi je še pred časom prevladovala slovenščina, danes pa sporazumevanje med mladimi poteka v angleščini. Čez leto sta tedensko dve maši v slovenščini, poleti pa ena. V slovenščini potekajo tudi razni cerkveni obredi, kot so poroke, obhajila, birme, krsti. V zadnjih letih postajajo maše slovensko-angleške, da privabijo še angleško govoreče vernike. Verniki med cerkvenimi obredi pojejo v slovenščini. Župnik med mašo z duhovnimi igrami vključuje tudi otroke, a se zaradi boljšega razumevanja z njimi sporazumeva v angleščini. Župnik organizira poletne izlete v naravo in tako v skupnost vključuje mladostnike ter jih spodbuja k rabi slovenščine. Prizadeva si, da bi se otroci ob vsakem srečanju naučili vsaj kakšno slovensko besedo. Želi, da se naučijo osnovnih liturgičnih besed, kako se po slovensko prekrižati, izreka: Gospod, usmili se, ipd. Uči jih predvsem enostavne besede, da razumejo razlago in ostajajo motivirani za učenje. Nekateri otroci znajo v slovenščini povedati nekaj molitev, čeprav sicer ne govorijo slovensko. Zapomnijo si tudi veliko besedil slovenskih pesmi, ki se jih učijo v cerkvenem pevskem zboru Naša pesem. Člani zbora so že predstavniki druge in tretje generacije (Valant 2018).

Danes ima slovenska Župnija Marije Pomagaj 1300 faranov in šteje skupaj 700 družin, Župnija Brezmadežne s čudodelno svetinjo pa okoli 1600 družin in je ena največjih in najbolj živih župnij v Severni Ameriki. Razmerje med verskimi organizacijami in družinami je simbolno, vez med starši in otroki pa pomaga pri združevanju znotraj etnične skupnosti. Prva generacija se zavzema za podporo slovenski kulturi in njeno ohranjanje zaradi otrok, torej naslednje generacije članov skupnosti. V ta namen župniji v svoje aktivnosti vpletata slovenske kulturne značilnosti. Pri obhajilu sta na primer v rabi angleščina in slovenščina. V cerkvi imajo ob sobotah mašo v slovenščini, v nedeljo pa dve maši v slovenščini in eno v angleščini.

Tudi ob cerkvenih praznikih se pri verskih obredih uporabljata oba jezika. Na veliko noč (veliki petek) poteka maša v slovenskem in angleškem jeziku (t. i. mešana maša), medtem ko imajo za božič eno mešano mašo ob svetem večeru, ostale pa so samo slovenske, da ohranjajo tradicijo. Poleg maš, porok in pogrebov so v župnijah tudi različni festivali in obletnice (Smodish - Nesich 2017). Teen life skupina je skupina 16 mladih, ki se v okviru Župnije Brezmadežne s čudodelno svetinjo srečujejo dvakrat mesečno kot mladinska skupina. Na srečanjih enkrat na mesec razpravljajo v angleškem jeziku, enkrat na mesec pa se zabavajo na bovlingu, paintballu ipd. (Valant 2018).

Slovenske ustanove in odbor slovenske župnije so na katoliškem pokopališču nedaleč od Toronta kupili zemljo za petsto grobov. Na tem pokopališču so pokopani sami Slovenci.

Na vhodu je v slovenščini in angleščini napis: Tukaj počivajo in pričakujejo vstajenja Slovenci (Kranjc 2017).

Gospodarske organizacije

Med gospodarskimi organizacijami slovenske skupnosti so slovenska banka Moya Financial, slovenski trgovini in Kanadsko-slovenska gospodarska zbornica.

V slovenski banki Moya Financial je še vedno v rabi slovenščina in zaposleni na slovenski banki stranke ogovorijo v slovenščini. Če stranka zna slovensko, zaposleni nadaljuje pogovor v slovenščini. Stranke so najpogosteje starejši, ki radi pokramljajo in se pošalijo. Ti uporabniki niso spretni pri sodobnem upravljanju z bančnimi karticami, zato so zelo veseli, da se uslužbenci z njimi sporazumevajo v slovenščini, ko pridejo po denar. Tudi direktor banke Moya Financial pri sporazumevanju s slovensko govorečimi uslužbenci in strankami pogosto uporablja slovenščino. Kako se sporazumeva s stranko, je odvisno od sogovornikovega znanja slovenščine. Najpogosteje uporablja slovenščino v pozdravih in pri vsakodnevnem kramljanju. Slovenščini se v uradnih pogovorih izogiba, saj strokovno terminologijo na področju bančnih storitev bolje obvlada v angleščini (direktor banke Moya Financial 2017).

Del slovenske skupnosti sta tudi dve slovenski prodajalni, v katerih prodajajo slovenske mesnine, kot so kranjske klobase, krvavice in ocvirki. V obeh prodajalnah se lahko kupci s prodajalkami sporazumevajo v slovenščini. Prodajalni sta v družinski lasti Slovencev.

Slovenska prodajalna Family Meat's je v bližini slovenske cerkve Brezmadežne s čudodelno svetinjo in ponuja slovenske proizvode, med katerimi prevladujejo slovenske mesnine. Lastniki so predstavniki slovenske skupnosti, medtem ko so zaposleni v prodajalni predstavniki drugih etničnih skupin. Slovenščino je mogoče uporabljati, kadar sta v prodajalni slovensko govoreča lastnika. Alenka Čuš v svoji raziskavi ugotavlja (2017: 63), da je pogostejša raba jezika v prodajalni mogoča zaradi novih govorcev slovenščine, predvsem pa z zavedno rabo govornice slovenščine, kot jo je tudi sama spodbujala v letih svojega raziskovanja.

Slovenska prodajalna Slovenia meat Delicatessen je blizu mestnega središča ob mestnem parku High Park. Prodajajo zlasti slovenske mesne izdelke (kranjske klobase, krvavice itd.). Raba slovenščine je pogosta, saj sta prodajalca kanadska Slovenca, ki se rada s slovensko govorečimi strankami sporazumevata slovensko (Bergant 2018).

Medijske organizacije

Medijske organizacije slovenske skupnosti so Vseslovenski kulturni odbor, Glasilo kanadskih Slovencev in Radio Glas kanadskih Slovencev.

Radio Glas kanadskih Slovencev so ustanovili prostovoljni predstavniki Vseslovenskega kulturnega odbora leta 1991. Za eno uro na teden (t. i. slovensko uro) so dobili frekvenco CHIN FM 100.7 Toronto, ki so jo ohranili do danes. Oddajo predvajajo ob sobotah zvečer in trenutno zanjo plačujejo 600 kanadskih dolarjev. Sredstva zbirajo s pomočjo oglaševanja društev in podjetnikov, prejemajo pa jih tudi iz Slovenije z Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Oddajo ponavljajo ob nedeljah na Facebooku ter objavijo na spletni strani Radio Glas kanadskih Slovencev Toronto. Producentka radia je Marija Ahačič Pollak, urednica oddaje pa je že 15 let Marija Jevnišek. V oddaji sodelujejo tehniki in napovedovalci, ki govorijo slovensko. Prizadevajo si za upoštevanje pravorečne norme, zato napovedovalce izbirajo posebej skrbno. Vsak teden pripravijo obvestila in oglase društev, ob sredah zjutraj pa prejmejo novice z RTV Slovenija. Velik pomen dajejo voščilom in čestitkam (ob obletnicah, rojstnih dnevih, zlatih porokah ipd.) in predvajanju slovenske glasbe. Nove skladbe jim vsak teden pošiljajo z Radia Veseljak. Cilj radia je radijska oddaja v slovenščini. Poslušalci so večinoma predstavniki prve generacije, saj mladi radia ne poslušajo. Začetki Radia Glas so bili težki, saj ni bilo slovenskih tehnikov, zato je bilo treba celotno oddajo posneti na trak. Danes je radio dobro

postavljen, ima pester program in veliko glasbe ter poročanja o aktualnih dogodkih iz Slovenije (Ahačič Pollak 2017; Jevnišek 2017).

Vseslovenski kulturni odbor je krovna organizacija, ki povezuje slovenske skupnosti v Ontariu. Cilji organizacije so spodbujanje, promocija in ohranjanje slovenske kulture v Ontariu. Njena glavna naloga je povezovanje slovenskih skupnosti in organizacij ter obveščanje javnosti o prihajajočih dogodkih v slovenskih društvih, klubih, ustanovah in na pristavah. Članstvo odbora sestavljajo klubi in organizacije vseh slovenskih skupnosti.

Organizacija sodeluje in se povezuje s člani slovenskih skupnosti po vsej Kanadi, z Vlado Republike Slovenije in z drugimi deležniki. Odbor organizira tudi tradicionalne dogodke skupnosti v Torontu, kot so npr. Prešernov večer, veselice ipd. Vseslovenski kulturni odbor od leta 2020 organizira seminarje in srečanja mladih (Canadian-European Cultural Youth Conference), ki so namenjeni mlajšim generacijam slovenske skupnosti v Torontu oz. članom med 16. in 35. letom starosti. Mladinska konferenca združuje mlade kanadske Slovence. Januarja 2020 je potekalo prvo srečanje Kanadsko-evropske mladinske konference, na katerem so se člani seznanili s temami, o katerih bodo razpravljali tudi na naslednjih srečanjih: jezik, slovenski tradicionalni dogodki in vključevanje slovenske kulture (Margutsch 2020). Po osamosvojitvi Slovenije je v organizaciji Vseslovenskega kulturnega odbora izhajalo tudi glasilo Kanadsko-slovenska kronika. Posebno številko kronike z naslovom *Vojna v Sloveniji* je pripravila takratna urednica Cvetka Kocjančič. List je sicer usmerjal in spodbujal delo slovenskih društev v Kanadi, prispeval k ohranjanju slovenske kulture in tradicije ter krščanskih vrednot verujočih predstavnikov v državi gostiteljici (Jurak 1999: 325).

Vseslovenski kulturni odbor upravlja tudi glavna medija v Torontu, in sicer Radio Glas kanadskih Slovencev in časopis Glasilo kanadskih Slovencev, ki izhaja štirikrat letno, uredništvo pa sprejema članke v angleščini in slovenščini. Glasilo objavlja informacije o klubih in organizacijah slovenske skupnosti v Ontariu, promovira prihajajoče dogodke ter poroča o preteklih prireditvah. V njem so objavljene življenjske zgodbe kanadskih Slovencev, pa tudi prebivalcev Slovenije. Bralci glasila večinoma spadajo v starejšo generacijo, čeprav si uredništvo prizadeva, da bi k branju privabilo tudi mlajše (Margutsch 2020).

Izobraževalne organizacije

Med izobraževalnimi organizacijami slovenske skupnosti je pomembna slovenska šola. V okviru cerkva so bile od nekdanj posebnega pomena slovenske sobotne šole, ki otrokom slovenskih izseljencev še danes pomagajo pri utrjevanju znanja slovenščine in ohranjanju slovenske kulture (Jurak 2001: 195). Mnogi mladi Kanadčani se udeležujejo poletne oz. zimске šole slovenščine, literature in kulture, ki ju je sprva organizirala Slovenska izseljenska matica, danes pa Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik na Filozofski fakulteti v Ljubljani (Jurak 2001: 199).

Slovensko šolo Marije Pomagaj Toronto je leta 1953 ustanovil takratni župnik in njen prvi ravnatelj Janez Kopač. Zaradi rasti prebivalstva in gradnje cerkve v Etobicoku se je šola leta 1959 preselila v Župnijo Kristusa Kralja, po končani gradnji leta 1961 pa v sedanje prostore Slovenske šole Brezmadežne Toronto. Višek svojega delovanja je doživela leta 1960 pod ravnateljstvom Toneta Zrneca, ko je imela 122 učencev, knjižnico in pevski zbor. Leta 1969 je šola obiskovalo 170, sredi sedemdesetih let pa kar 240 učencev. Od leta 2008 je ravnateljica Marta Jamnik - Sousa. Leta 2013 je šola praznovala 50. obletnico svojega delovanja. Njeno poslanstvo ostaja nespremenjeno: ohranjanje slovenščine in kulture v Torontu in okolici. Slovenska šola Marije Pomagaj Toronto je bila začetnica Slovenske šole Brezmadežne Toronto (Čuš 2017: 105).

Slovenska šola Brezmadežne Toronto je bila ustanovljena leta 1959 in je leta 2019 praznovala 60 let delovanja. Šola ima danes 60 učencev in v zadnjem (10.) letu šolanja priznan kreditni program, v okviru katerega so učenci registrirani in lahko pridobijo kreditno točko v javni šoli. Zaradi obiskovanja slovenske šole so v rednem izobraževalnem programu eno leto opravičeni obiskovanja določenega predmeta (npr. sociologije). Od leta 2000 do 2012 je veljalo, da so učenci s poletno šolo v Sloveniji pridobili dodatno kreditno točko. Leta 2012 so z ministrstva prišle dodatne zahteve, da na ministrstvu spremljevalce za poletno šolo v Sloveniji določijo sami, hkrati pa bi bile učencem onemogočene dodatne aktivnosti v prostem času (npr. izleti po Sloveniji), zato so od tega dela programa odstopili in ostali pri priznavanju ene kreditne točke (ravnateljica slovenske šole 2017).

Učenci vsako leto pripravijo določen projekt, na primer intervjuvajo svoje stare starše ali pišejo življenjske zgodbe. Vsako leto organizirajo miklavževanje, na dve leti imajo koncert, na Prešernov dan pa pripravijo literarni večer z literarnimi ustvarjalci iz Slovenije. Za pusta prinesejo krofe in si ogledujejo fotografije pustnih šem s Ptuja. Za veliko noč delajo butarice iz

vejic pušpana, mačic, ciprese in sadnega drevja, ki imajo na sredini raznobarvne vence pentelj iz oblancev. S poukom zaključijo na materinski dan, tj. drugi vikend v maju. Učenci na dve leti za tri tedne obišejo Slovenijo. Dva tedna so na poletni šoli slovenščine, en teden pa je namenjen izletom po Sloveniji. Ko se vrnejo iz Slovenije, so navdušeni nad slovenščino, vendar pa motivacija zaradi pomanjkanja stikov s Slovenci iz Slovenije kmalu pade.

Ko gredo v Slovenijo, so pogosto razočarani, ker se slovenski sorodniki in drugi otroci z njimi pogovarjajo angleško. Za prihodnost se razvija zamisel, da bi učenci obiskali Slovenijo za ves mesec. Med tednom bi potekal intenzivni pouk, ob koncih tedna pa bi hodili na izlete (ravnateljica slovenske šole 2017; Valant 2018).

Ravnateljica izpostavlja pomanjkanje učiteljev slovenščine, ki šoli predstavlja resno težavo. Možna rešitev je, da bi v obliki študijskih izmenjav prihajali poučevat študenti s Filozofske fakultete v Ljubljani. To bi lahko študentom prineslo izkušnje, da bi se v Sloveniji lažje zaposlili. Druga težava je pouk ob sobotah, zaradi katerega se morajo učitelji zelo truditi, da učencem posredujejo znanje skozi igro. Ravnateljica meni, da ni motivacije za učenje slovenščine in da so druge aktivnosti ob koncih tedna vedno bolj zanimive kot sobotni pouk slovenščine. Raba slovenščine je med mladino prej izjema kot pravilo. Zelo redko se sporazumevajo v slovenščini in marsikoga zanimata le slovenska zgodovina in kultura. Tudi program dela je bil pred tremi leti še zastarel. Dolgo so uporabljali knjige Toneta Zrneca za poučevanje slovenščine (*Materina beseda, Veseli dom*).

Gradiva, ki jih uporabljajo učitelji za poučevanje slovenščine, so: *A, B, C ... 1, 2, 3, gremo naprej, Slovenščina skozi letne čase: gradivo za začetni pouk slovenskega jezika in kulture v tujini. Pomlad in poletje*. Kot ključni cilj si šola trenutno zastavlja motiviranje učencev z novimi gradivi (*Čas za slovenščino*) za učenje slovenščine v sodelovanju s Centrom za slovenščino kot drugi in tuji jezik (ravnateljica slovenske šole 2017).

V slovenski skupnosti potekajo tudi neformalni izobraževalni programi. Izobraževalni program Fun Ed, poimenovan po začetniku izobraževalnega programa z imenom Edward, poteka vsako leto konec julija, ko je v Slovenskem letovišču tradicionalno organizirana slovenska veselica. Vanj se vključujejo mlade slovenske družine z otroki. Gre za izobraževalno-razvedrilni otroški program v naravi. Teme programa se navezujejo na izobraževanje v naravi. Vsako leto imajo drugo temo (npr. o žuželkah, pticah). Učni jezik je angleščina, čeprav med izobraževalnim programom pojejo slovenske pesmi in uporabljajo posamezne slovenske besede, ki so pogoste v vsakdanji rabi (Adamich 2018).

Preostale organizacije

Kanadsko-slovenski kongres je bil ustanovljen leta 1990 zaradi potrebe po razumevanju kanadskih Slovencev in njihovega položaja v državi gostiteljici ter perspektive slovenskega naroda pri uveljavljanju slovenske suverenosti. Nastal je iz odbora za pomoč žrtvam poplav v Sloveniji na ustanovni seji v prostorih starostnega doma Lipa s petnajstimi izvoljenimi člani kongresnega sveta (Klemenčič 2002: 108).

Kanadsko-slovensko zgodovinsko društvo (ang. Canadian Slovenian Historical Society) je bilo ustanovljeno leta 2002 na pobudo Staneta Kranjca, ki je želel objaviti knjigo o Slovencih od Atlantika do Pacifika. Ker je bil projekt preobsežen, je ustanovil Kanadsko-slovensko zgodovinsko društvo. Gradivo 70-letnega delovanja v slovenski skupnosti je daroval društvu, ki vsebuje obsežno zbirko posnetkov, pisem, dokumentov, fotografij, časopisov, razglednic, knjig slovenskih avtorjev⁴² in drugih razstavnih eksponatov. V kletnih prostorih doma Lipa se nahaja sedež društva, ki ga vodi Marjan Ulčar (Kranjc 2017, 2023).

Belokranjski sklad je nastal iz pobud po ustanovitvi dobrodelne organizacije. Leta 1991 so organizirali banket v Torontu, katerega dobiček so namenili zdravstvenemu domu v Metliki za nabavo aparature za pregled ožilja. Uspešni dobrodelni banketi so prispevali k ustanovitvi dobrodelnega društva, ki je bil formalno registriran leta 1993. Uradno se je v društvo včlanilo dvanajst družin, ki so bile najbolj aktivne pri organizaciji njihovega tradicionalnega spomladanskega banketa s slovensko glasbo in plesi, na katerem radi predstavijo tudi belokranjske šege, kot je na primer jurjevanje (Kocjančič 2011).

Poleg predstavljenih organizacij delujejo za potrebe slovenske skupnosti v Kanadi pod okriljem Župnije Marije Brezmadežne s čudodelno svetinjo še Katoliška ženska liga, ki pripravlja slovenske tradicionalne jedi za tradicionalne bankete in praznike. Za božične praznike spečejo petsto potic in jih prodajo predstavnikom skupnosti. Marijine sestre čudodelne svetinje so v Torontu prisotne od jeseni leta 1967, njihovo poslanstvo je skrb in pomoč bolnikom, vloga Vincencijeve konference pa je, da obiskuje starejše in bolne predstavnike skupnosti (Valant 2018).

---

⁴² V sodelovanju s Slovenskim domom Kanadsko-slovensko zgodovinsko društvo izvaja projekt, v katerem popisuje slovenske pisce in knjige v Kanadi (Slovenian Writers in Canada).

Sporazumevalna vloga slovenščine kot dediščinskega jezika

Poglavje o sporazumevalni vlogi slovenskega jezika opisuje prakse in rabo slovenščine med predstavniki skupnosti, in sicer v družinskem okolju in v skupnosti. Predvsem me je zanimalo, s kom in kje se predstavniki najpogosteje sporazumevajo v slovenščini in katere teme so ob pogovoru v slovenščini njeni uporabniki razvijali v primarni družini in jih ohranjajo v sekundarni družini še danes.

Praktična raba slovenščine v družinskem okolju

A1

Ob prihodu v Kanado sem začela delati pri družini v Ottawi kot gospodinjska pomočnica in nisem govorila angleško. Pomagala sem si s slovarjem, tako da je imela gospodarica angleško-slovenski slovar, sama pa slovensko-angleškega. Tako sva se sporazumevali tri mesece, potem pa sem se jezika naučila do te mere, da nisem več potrebovala slovarja. Dvakrat na teden sem hodila v večerno šolo angleščine.

Imam pet otrok, in sicer štiri dekleta in enega fanta. Prvi trije otroci znajo slovensko, medtem ko zadnja dva manj, saj so se začeli starejši med seboj sporazumevati v angleščini tudi v družinskem okolju, zato so se priložnosti za rabo slovenščine v družinskem okolju zmanjševale. Z možem sva vedno vztrajala, da so v družinskem okolju govorili čim več v slovenščini.

B1

V Torontu sem dve leti hodil v večerno šolo angleščine. S svojo ženo sem se večinoma sporazumeval v angleščini, čeprav je razumela slovensko, ker so bili njeni starši Slovenci, ampak so prišli v Ameriko že pred prvo svetovno vojno. Njena mama je bila stara deset let, ko so prišli v Ameriko, in je obiskovala angleško šolo. Njen oče je dobro govoril slovensko, vse sestre pa so bile starejše in so z njo govorile angleško. Imela je malo priložnosti, da bi se naučila slovensko. Znala je toliko slovensko, da se je lahko dobro sporazumela z mojo mamo (taščo).

S svojimi otroki sem se trudil, da bi znali slovensko. Z njimi sem se pogovarjal v slovenščini, ki sem se je naučil v gimnaziji.

C1

V prvem zakonu smo v družinskem okolju rabili slovenščino. S sinom, dokler ni hodil v šolo, smo govorili slovensko. Mlajša hčerka ne govori več slovensko, saj se je

njena mama z njo sporazumevala v angleščini. Nobeden od mojih otrok ni obiskoval slovenske šole.

S sinom danes govoriva mešano. Če se sporazumevava v slovenščini, bo tudi sin odgovarjal v slovenščini. Če želim biti prepričan, da bo sin razumel, še zlasti če govoriva o poslovnih zadevah, se sporazumevava v angleščini. Sinu se je priljubila glasba, je zbiralec slovenskih pesmi in tako se je učil jezika. Sinova žena je po rodu Slovenka in govori slovensko, a njuni otroci ne znajo slovensko. V družini, ko se srečujemo ob praznikih, večinoma govorimo angleško, saj vnuki ne govorijo slovensko. Če je v družbi nekdo, ki ne zna slovensko, se cela skupina prilagodi in govori angleško.

Menim, da ne govorim več toliko v dialektu, saj sem se naučil govornice, ki so jo govorili vsi kanadski Slovenci. Sicer pa vsak dan berem novice. 45 let sem imel naročeno cerkveno glasilo Božja beseda. Glasilo kanadskih Slovencev sem imel naročeno 10 let. Danes berem novice na spletu, predvsem kaj se dogaja v Sloveniji – o politiki in aktualnih dogodkih.

Č1

V družinskem okolju smo se sporazumevali v slovenščini. Slovensko sem se sporazumevala tako z možem kot s hčerkama. Čeprav smo govorili slovensko, je bila raba francoščine vse pogostejša. Morali smo se je naučiti, saj smo najprej živeli v Montrealu, tj. v glavnem mestu province Quebec, kjer je večinski jezik francoščina. Najini hčerki sta se morali naenkrat naučiti oba jezika, saj sva se z možem zavedala, da znanje francoščine v Kanadi prinaša dobre priložnosti za uspešno kariero. Moji hčerki razumeta slovensko, ko govorita, pa »klafata«. V slovensko skupnost se nista mogli nikoli redno vključevati zaradi šolanja in kasneje zaradi kariere.

Slovenščina se ni prenesla na moje vnuke, saj ti poznajo samo posamezne besede (npr. potica, vse najboljše ipd.). Menim, da se jezik ni prenesel na naslednjo generacijo, ker nisem bila dovolj pogosto z vnuki, da bi se z njimi redno sporazumevala v slovenščini. Zdaj so vnuki na univerzi in jih srečujem samo enkrat na mesec.

D1

V družinskem okolju smo se sporazumevali tako v slovenščini kot v angleščini, a je v vsakdanjih govornih položajih prevladovala raba angleščine. Vse tri hčerke so obiskovale slovensko šolo in vse tri razumejo in govorijo slovensko. Največ se slovensko sporazumevava z ženo, ki izvira iz Pivke, zato je bilo v njihovi vsakdanji rabi primorsko narečje.

Želim si, da bi hčerke prenesle slovenščino na svoje otroke. Vnuki poznajo posamezne slovenske besede, ampak mislim, da ne dovolj. Ker dve hčerki živita blizu nas, jih tudi sami učimo slovenščine. Menim, da so priložnosti za rabo jezika v času otroštva odvisne od družinskega okolja, saj je vse odvisno od staršev, ali dovolj rabijo slovenščino v družinskem okolju. Ker imam sorodnike v Avstraliji, se tudi z njimi sporazumevam v slovenščini: prek družbenih omrežij ali prek telefona.

E1

V družinskem okolju smo se sporazumevali v slovenščini. Moj brat je ponosen na svoje poreklo, zato še danes ohranja cerkniško narečje. Moj mož je iz Dolenjske in mislim, da sem nekaj narečnih značilnosti prevzela v svoj govorjeni jezik. Spoznala sva se na

pevskih vajah in v mladinskem klubu ter skupaj plesala v folklorni skupini. Skupaj imava hčerko in sina, s katerima smo v družinskem okolju govorili v slovenščini, medtem ko sta se angleško naučila šele ob vstopu v šolo. Oba otroka sta obiskovala slovensko šolo. Kot družina smo hodili v cerkev, udeleževali smo se prireditev, ki so jih prirejela društva v okolici Toronta. Imam devet vnukov, a slovensko ne znajo, saj se je hčerka poročila s Kanadčanom, sin pa ima ženo, ki se je rodila v mešanem zakonu, zato ima slovenske korenine samo po očetovi strani.

F1

V družinskem okolju smo se sporazumevali v slovenščini in vsi štirje otroci govorijo slovensko. V vsakdanjih govornih položajih govorimo slovensko. Menim, da se vsak otrok nauči jezika, ki ga rabijo v njegovem okolju v obdobju socializacije. Otroci govorijo bloško narečje po očetu, medtem ko je mama Belokranjka, a je študirala v Ljubljani. Govorim jezik, ki je ostal tak, kot sem ga znal ob izselitvi.

Najstarejša hčerka se je poročila z ameriškim Slovencem iz Čikaga, slovenskih staršev iz Bele krajine. Svoje otroke učita slovensko. Druga hčerka se je poročila z Ircem s francoskimi koreninami. Ker gre za mešani zakon, se otroci ne učijo slovensko, ampak razumejo, medtem ko sin, ki živi v Miamiju, uči svojega otroka slovensko, čeprav ni poročen s Slovenko.

G1

Imam tri otroke. Najstarejša hčerka govori tako dobro slovensko, da ne bi mogli verjeti, da je bila rojena v Kanadi. Izkoristili smo vse možnosti, da so hodili v Slovenijo. Najprej zaradi mojih staršev. Želela sem, da bi se lahko sporazumevali s starši, z brati in sestrami. Ostajala je na počitnicah, sodelovala v slovenski skupnosti, nastopala, končala slovensko šolo. Druga hčerka se je poročila s Slovencem. Tudi ona je šla v Slovenijo, ampak svojih otrok ne vključujeta v slovensko skupnost, saj trenirata hokej. Predvidevam, da bosta slovenščino znala le deloma. Sin je končal šolo za MBA na Bledu, tako da so vsi trije dobri v znanju slovenščine. Ampak tega znanja slovenščine ne prenašajo na svoje otroke. Sama kot babica poskušam govoriti z njimi slovensko. Najmlajša vnukinja, na katero sem pazila, ni znala drugih prvih besed kot slovenskih. Ima zanimanje za slovenščino. Ima zvezek, v katerega si beleži slovenske besede. Dali smo jo v slovensko šolo in je bila med boljšimi, zato se je dolgočasila, zdaj hodi samo še k pevskemu zboru. Brat in sestra sta se hitreje integrirala in znata angleško. Z njima govorim angleško, zato se raba slovenščine izgublja. Ampak mislim, da slovenski čut in pripadnost narodu ostajata tudi pri vnukih. To, da nekam pripadamo. Lahko smo ponosni na lepoto, kulturo, zgodovino Slovenije. Tak majhen narod, da se je obdržal, ohranil jezik, kulturo, tradicijo, to je nekaj izrednega. Otroci se s to izobrazbo začenjajo zavedati tega bogastva. Marsikdo potuje v Slovenijo. Za veliko družin sem slišala, da gredo v Slovenijo. In to je za rabo slovenščine in njeno ohranjanje v skupnosti pomemben vidik. Upam, da bo Slovenija znala bolje odpreti vrata kot pred osamosvojitvijo, ko ni bila preveč odprta za prve priseljence. Danes je to drugače in še je prostor za izboljšave. Menim, da bi se morali bolj organizirati in si prizadevati za razne izmenjave, s čimer bi v skupnost znova dotekala slovenska beseda.

H1

S starejšo hčerko, ker skupaj živiva, se samo slovensko pogovarjava. Včasih kakšno angleško besedo uporabiva, ker je »boljši pomen«. Otroci to pridno poslušajo in s hčerko pogosto uporabljava slovenščino, kadar ne želiva, da bi naju kdo razumel. Pogosto otrokom razloživa, o čem sva se pogovarjali. Otrokom je hčerka na TV-zaslone napisala: dobro jutro, kaj boš jedel, kaj boš pil, sem žejen/žejna, ampak ni prevelikega zanimanja. Otrok nočemo prisiliti. Hčerkin mož je potomec Slovencev in večkrat so se smejali (te bom tepla – ne loči po spolu, ker se je od mame naučil), govori določene stvari, ki so smešne (kletvice) ali uporabi določene besede in se ne zaveda, da so lahko žaljive. Med seboj se tikajo, ker ne pozna vikanja. Sin je tudi s Kanadčanko poročen, pravi, da pozablja slovensko, ker doma z ženo in otroki govori samo angleško. Z njim se pogovarja po telefonu slovensko ali mešano. Ko menim, da bo angleško bolje razumel, avtomatično preklapljava.

H1

V družinskem okolju se sporazumevamo tako v angleščini kot v slovenščini. Sinova razumeta tudi slovensko, zato za nas ni pomembno, kako govorimo. Nikoli se ne zgodi, da bi se sporazumevali samo v angleščini ali v slovenščini. Jezika v naših vsakdanjih govornih položajih se mešata. Če se sporazumevam s svojim bratom ali s sestro, govorim z njima samo slovensko. Tudi s svakinjo.

J1

Ob prihodu v Kanado nisem znal angleščine niti toliko, da bi si naročil večerjo v restavraciji. Rešilo me je to, da je natakarija prihajala iz Makedonije, da smo se lahko zmenili. Veliko Slovencev je tja hodilo jest ravno zaradi tega. Večkrat je prišlo v gostilni do preprirov, sploh če so koga videli z rdečo zvezdo. Tudi ko sem imel na avtu nalepko YU, so se nekateri sprli z mano. Nekateri niso želeli slišati za Jugoslavijo. V službi sem delal s Slovenci, tako da smo se v službi veliko pogovarjali slovensko.

Imam dve odrasli hčerki, s katerima se sporazumevam tako v slovenščini kot v angleščini. Mlajša hčerka se vključuje v slovensko skupnost. Hodi k maši in na večje slovenske prireditve, nekaj časa je bila zaposlena tudi v slovenski banki. Starejša hčerka pa ni del skupnosti in slovenske kulture ter jezika ne ohranja. Tudi žena, ki je hrvaškega porekla, zelo dobro govori slovensko, saj so v hrvaškem Zagorju govorili tako hrvaško kot slovensko. Njen brat, ki tudi živi v Torontu, je študiral v Mariboru in prav tako zna slovensko.

K1

Moj prvi jezik je prekmurščina, dokler sem bila doma. Ko sem prišla v Toronto, sem se naučila sporazumevati v standardni slovenščini, saj sem bila predstavnica skupnosti. Ko sem se srečevala s kanadskimi Slovenci na banketih in piknikih društev, sem se sporazumevala v knjižni slovenščini. Knjižne slovenščine sem se naučila tudi zato, ker moj oče ni želel nikoli pisati pisem v domovino. Oče mi je narekoval besedilo in tako sem se s pisanjem pisem naučila knjižnega jezika.

Z možem in s prijatelji, ki niso bili Prekmurci, sem se sporazumevala bolj »pravilno slovensko«, s starši pa samo prekmursko. Danes mi v službi pomaga kaplan, če imam

težave s sklanjanjem nekaterih besed. Menim, da je v slovenski skupnosti slovenščina bolj zastarela in tudi prekmurščina kot dialekt je bolj starinska kot v Sloveniji.

S svojimi sinovi sem se sporazumevala v slovenščini. Starejši sin je imel zdravstvene težave in zdravniki so svetovali, da se moramo z njim sporazumovati samo angleško, da je lažje sledil učnemu načrtu v angleški šoli. Tudi tretji sin je imel podobne zdravstvene težave, zato smo se v družinskem okolju sporazumevali v angleščini.

Nosilci slovenščine kot DJ so v družinskem okolju rabili slovenščino. Njihovi otroci, t. i. govorci slovenščine kot DJ, so v tem okolju najpogosteje uporabljali slovenščino vse do vstopa v vzgojno-izobraževalne ustanove. Starši govorijo tako, kot so govorili ob priselitvi v novo okolje. Ohranjajo svoje narečje, ker so nanj ponosni in jih to povezuje z njihovim izvornim krajem. Naklonjenost jeziku je pri teh predstavnikih tako močna, da ob obisku v Sloveniji drugi ne opazijo, da že desetletja živijo v Kanadi.

Katere zvrsti jezika so se naučili njihovi otroci, je bilo odvisno od odnosa staršev do narečja in knjižnega jezika. Predstavniki, ki so aktivno delovali tudi v skupnosti, so znali tako narečje kot knjižni jezik. V družinskem okolju so otroci prevzeli znanje slovenščine, in sicer pogosteje narečje svojih staršev oz. starih staršev, izjemoma pa tudi knjižni jezik. Predstavnica, ki prihaja iz Prekmurja, se je s svojimi otroki in z možem, ki ni bil iz Prekmurja, sporazumevala v knjižni slovenščini, ki se je je naučila, ko je pisala pisma v domovino namesto očeta, ki jih ni hotel pisati.

V družinah, v katerih je bilo več otrok, je bilo znanje slovenščine na najvišji ravni pri najstarejših otrocih, medtem ko je bilo pri najmlajših otrocih znanje slovenščine že slabše. Najstarejši otroci so se namreč ob vstopu v šolo ali v vrtec začeli učiti angleščine, in da bi bili pri usvajanju jezika uspešnejši, so se sporazumevali v angleščini tudi v družinskem okolju. Sčasoma so se v soseščini začeli družiti z neslovenskimi vrstniki, kar je dodatno vplivalo na povečano rabo angleščine v družinskem okolju. Jezikovna raba je tako prešla iz slovenščine v angleščino tudi zato, da bi bili otroci pri formalnem izobraževanju čim uspešnejši, hkrati pa so se starši od njih učili angleščine, saj so jo potrebovali pri integriranju v širšo družbeno skupnost. Posledično je bila pri najmlajših otrocih angleščina rabljena pogosteje kot slovenščina, njeno rabo pa so sčasoma začeli zavračati tudi v družinskem okolju, tako da so med sporazumevanjem v slovenščini odgovarjali v angleščini. Da bi se znanje slovenščine ohranilo, so otroke vpisali v slovensko šolo in jim v primeru finančne zmožnosti omogočali počitnice v Sloveniji, kjer je priložnosti za rabo slovenščine primanjkovalo predvsem med vrstniki, ki so se z njimi želeli sporazumovati v angleščini. Ohranjanje slovenščine v družinskem krogu so starši uresničevali ob nedeljah z rednim

branjem knjig, pripovedovanjem zgodb in petjem slovenskih pesmi v dnevni sobi ali v jedilnici, kjer je bila zbrana vsa družina.

Ena od predstavnic pripoveduje, da je bilo trajno bolnim otrokom iz zdravstvenih razlogov odsvetovano, da bi se v družinskem okolju učili še katerega drugega jezika. V obdobju šolanja so rabo slovenščine v družinskem okolju prekinili ter prešli izključno na rabo angleščine, da je otrok lažje sledil učnemu načrtu v angleški šoli.

Obstajajo tudi redke izjeme: družine, v katerih je stopnja sporazumevalne zmožnosti v slovenščini med vsemi otroki enaka. V družinskem okolju so se ves čas sporazumevali samo v slovenščini in vsi štirje otroci danes govorijo slovensko. Otroci prenašajo svoje znanje slovenščine tudi na svoje otroke, čeprav niso vsi poročeni s predstavniki slovenskega porekla. Predstavniki pripoveduje, da se je najstarejša hčerka poročila z ameriškim Slovencem iz Čikaga, čigar starši prihajajo iz Bele krajine, in svoje otroke uči slovensko. Druga hčerka se je poročila z Ircem. Ker gre za mešani zakon, se otroci ne učijo slovenščine, ampak jo samo razumejo. Sin, ki živi v Miamiu, uči svojega otroka slovensko, čeprav ni poročen s Slovenko.

Če so se nosilci slovenščine kot DJ poročili s slovenskimi potomci, ki so bili že dolgo pod vplivom večinske kulture in pri katerih se je jezik že izgubil, je bila tudi v družinskem okolju v rabi angleščina. Predstavniki pripoveduje, da se je s svojo ženo večinoma sporazumeval v angleščini, čeprav je razumela slovensko. Njeni predniki so bili Slovenci, ki so se priselili v Ameriko že pred prvo svetovno vojno. Trudil se je, da bi njegovi otroci znali slovensko. Z njimi se je sporazumeval v slovenščini, ki se je naučil v slovenski gimnaziji. Otroci tega predstavnika posledično niso usvojili ravni znanja slovenščine do stopnje, da bi se lahko v njej sporazumevali.

Prikaz števila družin nosilcev slovenščine kot DJ z rabo slovenščine in angleščine v družinskem okolju

	Število družin
Jezik v družinskem okolju je bila predvsem slovenščina.	11
Prvi jezik otrok je bila slovenščina.	11
Jezik v družinskem okolju je bila predvsem angleščina.	1
Prvi jezik otrok je bila angleščina.	1

Nosilci slovenščine danes rabijo slovenščino, kadar se sporazumevajo s partnerji in z otroki. V komunikaciji z otroki sicer večinoma uporabljajo angleščino, ampak kadar se sporazumevajo o vsakdanjih, preprostejših

temah, rabijo tudi slovenščino. Izbira jezika je odvisna predvsem od teme pogovora.

Če ne poznajo kakšne besede v slovenščini, preklopijo v angleščino in obratno. Raba slovenščine je med njimi in njihovimi otroki pogosta, kadar ne želijo, da bi jih okolica razumela.

Ena od predstavnic pravi, da njeni hčerki v slovenščini »klafata« in da je njuno znanje slovenščine slabše, ker se jim je zaradi boljših zaposlitvenih možnosti zdelo pomembnejše, da se otroci naučijo francosko. Problem rabe slovenščine je tudi, da veliko uporabnikov slovenščine ne pozna besedišča, ki je nastajalo zadnjih nekaj desetletij, zato ena od informantk meni, da je njihova slovenščina »frozen in time«, saj zna slovenščino svojih staršev iz časa, ko so ti prišli živeti v Kanado.

Priložnosti za rabo slovenščine med družinskimi člani omogočajo tudi družbena omrežja, če otroci ali drugi sorodniki predstavnikov živijo v drugih državah ali v oddaljenih krajih. Nosilci slovenščine kot DJ ohranjajo slovenščino kot naročniki slovenskih publikacij iz Kanade in Slovenije (*Božja beseda, Glasilo kanadskih Slovencev, Družina*), poslušalci (*Radio Veseljak*), napovedovalci slovenskega radia (slovenska radijska ura v Torontu) in obiskovalci slovenskih spletnih medijev (zanima jih predvsem aktualno družbeno dogajanje v Sloveniji, npr. politiki). Prispevajo tudi kot pisci slovenskih del s sodelovanjem pri založniški dejavnosti. Stane Kranjc je avtor slovenskih in angleških knjig o kanadskih Slovencih: *40 let Slovenskega letovišča* (2006), *Življenje v deželah lipe in javorja, Cookbook of Canadian-Slovenian Recipes Through Past and Present and Canadian Slovenian Timeline (1855–2015)* 'Kuharska knjiga kanadsko-slovenskih receptov skozi preteklost in sedanjost med letoma 1855 in 2015'. Marija Ahačič Pollak je avtorica dveh knjig o svojem življenju in svoji družini, in sicer *Nitke življenja: Martinčkovi iz Tržiča, Tečejo, tečejo nitke* (2015), ter knjig o življenju kanadskega Slovenca Jožeta Kastelica z naslovom *Jože Kastelic* (2010) ter kanadskega Slovenca Jožeta Slobodnika z naslovom *Jože Slobodnik: biografija* (2020).

Prikaz sogovorcev in tem sporazumevanja v slovenščini med nosilci slovenščine kot DJ v družinskem okolju

Sogovorci v slovenščini	sporazumevanje s slovenskimi partnerji in z otroki ter s sorodniki iz Slovenije
Teme pogovorov v slovenščini	pogovor o družinskih temah, zdravju, dogajanju doma in po svetu, podjetništvu

A2

Angleščino sem se naučila v angleški šoli. Doma sem se skupaj s starši učila angleščino, ko smo imeli domačo nalogo. Imam tri sestre in enega brata. V družinskem okolju smo se vedno sporazumevali v slovenščini, vse do začetka šolanja v angleški šoli. V družini smo bili dogovorjeni, da bomo govorili samo slovensko, in sicer ribniško narečje. Ko smo tudi doma začeli angleško govoriti, so starši vztrajali, da se sporazumevamo v slovenščini. Ob nedeljah smo vedno brali vsi družinski člani. Druge dni ni bilo časa, saj je oče veliko delal in mama je gospodinjala. Mama je redno prejela slovenske knjige. Vsi skupaj smo sedeli v jedilnici in mama nam je po slovensko brala. Pripovedovala je zgodbe o vitezi, kasneje sem se spomnila, da je bil to Martin Krpan. Ena od njih je bila tudi o enem junaku, ki je šel na Triglav. Trebušnik gre na Triglav. Tako se je razvijala moja domišljija, zato sem imela vedno rada literaturo in se tudi odločila za študij književnosti. Doma smo vedno peli slovenske pesmi, tudi na poti do letovišča. Če nismo peli pesmi, nas je oče spraševal poštevanke. Tudi med hišnimi opravili smo peli.

Hodili smo v cerkev Župnije Marije Pomagaj. Za veliko noč je mama vedno spekla potico. Tisto soboto je nesla k žegnu: v košari šunko, dve rdeči jajci, potico in hren. Veljalo je pravilo, da ker je bila ta hrana žegnana, smo morali vse pojesti. Za božič smo imeli jaslice. Za božič smo zmolili tri rožne vence, potem smo vzeli z božičnega drevesca vejico ter vodo. Šli smo od sobe do sobe in z vejico blagoslovili hišo. To šego smo prevzeli od staršev iz Ribnice. V slovenski dvorani smo uprizorili igro Slovenski božič. Moja mama je bila Marija, otroci pa smo bili angelčki. Mama nam je sešila kostume. Peli smo božične pesmi (Glej zvezdice božje). Gostovali smo tudi v Hamiltonu in v Župniji Brezmadežne. Spomnim se igre Slehernik, kako sem se bala okostnjaka, ko sem bila še otrok. Ljudje, ki so izgubili svojo deželo, so svojo pripadnost obujali skozi pesmi, igre, šege.

Danes se v svoji sekundarni družini sporazumevamo v angleščini, saj nisem poročena s Slovencem. Slovenščino rabim, ko se sporazumevava z mamo. Mamu v domu obiščem vsak drugi dan. Za mamu je lažje, če govoriva v slovenščini. Sama ugotavljam, da kakšne reči po angleško ne moreš povedati, medtem ko slovensko lahko točno poimenuješ. Pomen včasih ni isti v angleščini, kot je v slovenščini. Z mamo govoriva o tem, kaj se dogaja v domu Lipa. V domu ljudje radi pripovedujejo, kaj vse se jim je zgodilo. Vsak ima svojo zgodbo.

B2

V družinskem okolju smo se sporazumevali samo v slovenščini. Starši so načrtovali, da dokler ne gremo otroci v osnovno šolo, bomo govorili samo v slovenščini. Ko smo se začeli otroci v soseščini družiti z vrstniki drugih narodnosti, smo se začeli sporazumovati v angleščini. Če smo v družinskem okolju nadaljevali z rabo angleščine, nas je oče zavrnil tako, da je odvrnil, da ne razume. Ob vstopu v šolo je popustil, saj smo imeli domačo nalogo, ki smo jo morali napisati v angleščini. Tudi z mamo smo se vedno sporazumevali slovensko. Ker oče ni govoril v narečju, ampak v standardni slovenščini, smo se otroci prilagodili maminemu narečju. Ko smo začeli obiskovati slovensko šolo, smo se učili standardno slovenščino oz. »književno«.

Brat še vedno dobro zna slovensko in menim, da govori »po svoje«. Sestra, ki je dve leti starejša, je zelo povezana s kulturno dejavnostjo v skupnosti. Oba sinova dobro

govorita slovensko, a mlajši sin že manj. Trudimo se, da bi vsaj še ena generacija znala slovensko.

Moj mož je doma iz Cerknice in ni ohranil narečja, saj eni narečje v skupnosti ohranjajo bolj, drugi pa manj. Včasih, če so bili v kakšni družbi, mi je mož rekel: »Kaj si pa tko po ljubljansko tolkla zdele?«

Imam eno hčerko, s katero sem se v večji meri sporazumevala slovensko sama, saj je bil mož pogosto odsoten zaradi službenih obveznosti. Hkrati ni govoril slovensko, ker se je moral naučiti angleščino zaradi posla. Najin dogovor je bil tak, da se bo s hčerko slovensko sporazumevala. Hčerka je očetu vedno očitala, ko je govoril slovensko, da ne zna več govoriti.

S hčerko danes govoriva večinoma angleško, v slovenščini pa se sporazumevava v situaciji, ko ne želiva, da naju kdo razume, tj. v trgovini, ko opazita kakšno žensko, ki je grozno napravljena ... Tudi vnuke učimo slovensko. Ko ju hčerka daje spat, zmoli z njimi Sveti angel, jima poje pesmice, kadar jesta, jo poslušata. Oba otroka sta enkrat sedela eden zraven drugega, ta večji je rekel »še« in potem je oče, ki ni Slovenec, vprašal, kaj pa to pomeni. Preprostejše slovenske besede že pozna. Zapoje mu Angelček varuh moj, ki so jo peli na krstu za oba, Ringa ringa raja, Petelinček je zapel. Kar ji pride na misel, zapoje.

C2

Moj prvi jezik je slovenščina, saj mama in oče ob prihodu v Kanado nista znala angleško. V družinskem okolju nismo rabili narečja, saj je mama iz Ljubljane, oče pa ni govoril v narečju. Z angleščino sem se seznanila, ko sem šla v prvi razred angleške šole. Doma smo začeli govoriti angleško ob vstopu v šolo.

Hčerke ne znajo dobro slovensko, saj mož ni govoril veliko slovensko. Večinoma je govoril angleško, ker se ni vključeval v slovensko skupnost, zato je imel večinoma angleško govoreči krog ljudi.

Hčerkam sem brala slovenske knjige pred spanjem. Priložnosti za rabo slovenščine smo imeli več, ko so nas obiskali moževi starši iz Slovenije. Če smo šli v trgovino, smo govorili slovensko, ker nas drugi v okolici niso razumeli, npr. Tih bod, obnašaj se, ššššt. Najstarejša hčerka se je odločila, da se pri osemnajstih letih odseli. Pri petnajstih letih smo jo poslali med poletnimi počitnicami v Slovenijo. Živela je pri dedku. Po vrnitvi v Kanado je z mano želela govoriti slovensko.

Vse tri hčerke so ponosne na slovensko dediščino. K temu so pripomogli stari starši. Ko so prišli moževi starši na obisk, so s seboj prinesli slovenske knjige. Vsak večer smo molili Sveti angel. Imeli smo video kasete, npr. Kekca, moja sestrična je bila zaposlena v eni od slovenskih založb. Na voljo smo imeli veliko slovenskega gradiva. Hčerkam sem veliko brala in hkrati prevajala. Ko so hčerke odrasle, nismo več brali slovensko, medtem ko je slovenska molitev še ostala. Imam štiri vnuke, s katerimi občasno spregovorim kakšno slovensko besedo. Vedo, kaj so palačinke in knedeljni. Moji mami je lažje govoriti v slovenščini, saj je pisala za slovensko državo.

Č2

Starši so se v družinskem okolju sporazumevali v slovenščini, otroci smo staršem odgovarjali v angleščini. Kasneje smo otroci začeli hoditi v šolo in spoznavali nove

neslovenske prijatelje. Raba angleščine je bila vse pogostejša. Mislim, da se jezik nikoli ne izgubi. Ko se enkrat naučiš, ne pozabiš. Vsaka tri ali štiri leta grem za tri tedne v Slovenijo in tako vedno izboljšam znanje slovenščine.

Mama ni rabila narečja, medtem ko je oče govoril bolj po belokranjsko s hrvaškimi besedami. Ko grem domov, govorim s sorodniki po mamin strani. Najstarejša sestra se je oddaljila od slovenske skupnosti, zato slovenščino spet obnavlja z obiski sorodnikov v Sloveniji. Najmlajša sestra živi v British Columbii, a nima skupnosti, da bi sporazumevala v slovenščini, je pa zelo nadarjena za jezike in se trudi za ohranjanje slovenščine. Sinovi poznajo le določene besede, npr. hvala lepa, lahko noč. Največ so se z njimi v slovenščini sporazumevali stari starši in sorodniki v Sloveniji. V slovensko šolo jih nisem vpisala, ker so imeli težave z učenjem jezikov.

D2

Oče in mati sta govorila z nami slovensko, ampak mi smo neradi odgovarjali v slovenščini. Tudi ko smo obiskovali kulturne prireditve, so starši zahtevali, naj slovensko govorimo. Na poti do farme smo bili zadaj v avtu čisto tiho. Edina priložnost za sporazumevanje v slovenščini je bilo družinsko okolje.

Ko sem začela s šolanjem, nisem znala angleško. Za mlajši sestri je bilo drugače, saj sta govorili angleško. Raba angleščine je bila vse pogostejša, saj smo si kot otroci poiskali prijatelje v soseščini, s katerimi smo se sporazumevali angleško. V skupnosti so starejši ljudje vedno govorili slovensko, mlajši angleško. Moliti sem se naučila v slovenščini. Še danes, ko molim, najprej mislim slovensko, šele nato angleško, in to je edini slučaj, ko tudi v podzavesti rabim slovenščino.

Danes se z mamó sporazumevava v slovenščini, razen ko je prisotna najmlajša sestra, se mora mama z njo pogovarjati tudi po angleško. Najmlajša sestra govori najmanj slovensko, ker ni bila del skupnosti. Jezik, ki ga sicer rabimo v družinskem okolju, je gorenjsko narečje. Bila sem tudi v Sloveniji na tritedenskem tečaju slovenščine, ko sem hodila v slovensko šolo. Pri prebiranju in poslušanju sem slovensko razumela, medtem ko je bila slovnica težja. Menim, da je moje predhodno znanje narečja zaradi tega slabost, saj je bilo za tiste, ki so začeli učenje jezika na začetni ravni, lažje, kot za tiste, ki smo že znali jezik iz družinskega okolja. Spomnim se, da sem pisala popačenke (šprhet, fernke, ajmer) in vse je bilo narobe. Za učenje slovenščine smo imeli knjige iz Jugoslavije in ne knjig za učenje slovenščine kot drugega jezika. Povsod je bila rdeča zvezda. In kot otroka me je vedno zanimalo, zakaj je zvezda s črno barvo v učbenikih prebarvana.

V slovenščini se težko izražam, saj moje besedišče ne obstaja. Besed mi zmanjka in obe z mamó težko priključeva besede v spomin. Menim, da je naša slovenščina »frozen in time«. Mama veliko bere na internetu in včasih me vpraša, kaj to pomeni, ampak niti sama ne poznam pomena novih besed.

Tisti Kanadčani, ki so šli vsako leto poleti za dva meseca v Slovenijo, so znali slovensko. Ko grem v Slovenijo, se vedno potrudim, da lahko s starejšimi sorodniki govorim slovensko. Na začetku je zelo težko, če pa sem tam več časa, se hitro privadam. Ko mama piše, pravi, da pravilno piše, ampak ena prijateljica njenih let je rekla, da ne piše pravilno. Potem ji je povedala, da je pred 60 leti hodila v šolo in jezik se spreminja. Nimamo vsakodnevnega stika z jezikom.

Slovenščino rabim tudi, ko se sporazumevam s prijatelji od staršev v Kanadi ali s prijatelji iz Slovenije, tudi po Skypu. Mama skoraj vsak dan govori s sestro po Skypu. Lansko leto, ko sta bila stric in teta tukaj, sem se sporazumevala slovensko.

Na praznovanjih zapojemo kdaj Kolkor kaplic, tolko let, Mi se mamu radi.

Ne vidim, da bi mladi ali tisti, ki so tukaj rojeni, slovensko govorili. Praktično je, da kadar nočeš, da te kdo razume, npr. v trgovini, ko se kdo čudno obnaša, potem rabim slovenščino. Ko enkrat mame ne bo več, ne bom imela več veliko priložnosti govoriti slovensko, razen ko bom šla v Slovenijo.

E2

V družinskem okolju smo se sporazumevali angleško in francosko, saj smo sprva živeli v Quebecu. Ko sem bila stara dve leti, smo se odselili v Toronto. Od tedaj je bila slovenščina v širšem družinskem okolju pogostejša, saj so jo rabili tudi drugi Slovenci. Raba slovenščine je bila v skupnosti pogosta predvsem v cerkvi, na piknikih, veselicah, plesih. Priložnost rabe slovenščine v družinskem okolju je bila v primeru, ko so starši telefonirali ali pisali domov in po svetu, saj smo imeli sorodnike tudi na drugih celinah, npr. v Avstraliji in Argentini. V slovenščini sem se sporazumevala z mamu in očetom, bratrancem, mladimi Slovenci, ki so se priseljevali, da bi dobili službo.

Danes obiskujemo cerkev predvsem ob praznikih in molimo slovensko. Vsak dan se z mamu sporazumevava v slovenščini. Z njo se pogovarjam o vrtu, mački, o njenem življenju, o anekdotah, ko je bila mama mlada. Sama govorim slovensko s prijateljicami, da mi povedo, kaj se dogaja po svetu.

Doma smo rabili brkinsko narečje. Tukaj vsi ljudje govorimo drugače. V Sloveniji govorijo standardni jezik, ki je bolj razvit. V Sloveniji rabijo besede, ki jih nisem še nikoli slišala. Tudi če sem tam, govorim boljše. Govorim bolj po mamino, saj je oče umrl dosti let nazaj, hkrati pa je bil oče bolj izobražen, zato je govoril bolj standardno slovenščino.

Vnučki ne znajo slovensko, le katero od pogosto rabljenih slovenskih besed. Veliko so se naučili od mene. In če kdaj hčerka pove kaj po slovensko, vnukinja reče: Jaz vem, kaj si rjekla. Vnuki se učijo predvsem slovenske pesmi, molitve, npr. Sveti angel.

F2

V družinskem okolju v času odrasčanja smo se sporazumevali v slovenščini, saj je oče vztrajal, da se v domačem okolju sporazumevamo slovensko. Govorili smo v pravilni slovenščini, saj mislim, da naša vsakdanja govorica ni bilo narečje ne z mamine ne z očetove strani. Oče je znal italijansko, mama nemško. Imam tudi dolgo trajno bolno sestro, ki govori samo angleško, saj so tako svetovali zdravniki. Mama jo je morala naučiti angleško, zato smo tudi v družinskem okolju veliko govorili angleško.

Z otrokoma (dvojčkoma) sem večinoma govorila samo slovensko in ob vstopu v šolo nista znala angleško. Slovensko sem govorila tudi z najmlajšim sinom, ki danes najpogosteje rabi slovenščino, saj veliko pomaga pri cerkvi Brezmadežne s čudodelno svetinjo, sicer pa pogosteje v vsakdanjih govornih položajih rabimo angleščino.

Največ priložnosti za rabo slovenščine imam, ko se sporazumevava z mamu. Ko preklopiva na angleščino, nadaljujeva pogovor v angleščini.

G2

Slovenščina je bila moj prvi jezik. Čeprav je oče že dolga leta živel v Kanadi, sva govorila slovensko. Ko sem začela obiskovati šolo, nisem znala govoriti angleško. Ne zavedam se, kako govorim, ko grem v Slovenijo, mislim, da čisto »lepo« slovenščino govorim.

Oba sinova sta plesala v folklorni skupini. Ko je mlajši sin doštudiral, se je vrnil v skupnost in danes poučuje ples. Oba sinova sta obiskovala skavtsko skupino, slovensko šolo, tečaj slovenščine prek slovenske šole v Sloveniji, v cerkvi sta bila ministranta. Še vedno rada obiščeta Slovensko letovišče, kjer imamo vikend hišo. V letovišču se srečujeta s slovenskimi prijatelji, ki sta jih spoznala v slovenski šoli. Ko je bila babica še živa, sta se z njo veliko sporazumevala v slovenščini. Babica je bila pri rabi in učenju slovenščine vztrajna. Nekateri stari starši menijo, da je za vnuke pretežko, zato se z njimi začnejo sporazumevati angleško. Vse te priložnosti za rabo jezika v družinskem okolju in v skupnosti so pripomogle, da se oba sporazumevata v družinskem okolju v slovenščini. Starejši sin bolj obvlada slovenščino kot mlajši, saj smo z mlajšim pogosteje govorili angleško.

H2

S starši sem se v družinskem okolju sporazumeval v slovenščini. Na začetku formalnega izobraževanja sem znal angleško zelo malo.

Obiskoval sem slovensko šolo, vseh šest otrok nas je hodilo, ampak nismo vsi končali. Pet ali šest let sem hodil v slovensko šolo. Cerkev je bila družabni center, hodili smo k skavtom, učili smo se igrati na harmoniko. Hodil sem k plesni skupini. Tudi v igralski skupini sem nastopal, mama je dobro pisala za domovino, prav tako je tudi igrala. Starši so bili vedno aktivno vključeni v skupnosti in pri cerkvi. Mama je bila v odboru v letovišču in pri domu Lipa. Če smo govorili formalno v plesni skupini, je učitelj učil v slovenščini. Ko smo odrasli, nismo več rabili slovenščine. Razen če so prišli obiski iz Slovenije, smo govorili slovensko. Problem je nastal, ko so nastale mešane družine. Mladi razumemo slovensko in naše znanje slovenščine je odvisno tudi od volje starih staršev. Generacije za nami večinoma ne govorijo slovensko, mogoče razumejo, ampak ne govorijo.

Moji trije otroci so obiskovali slovensko šolo. Žena ni toliko govorila slovensko z otroki, saj je razumela angleško. Moji starši so se vedno začeli sporazumevati v slovenščini, a če so vnuki odgovarjali v angleščini, so se začeli sporazumevati angleško. Mene zaradi službenih obveznosti ni bilo veliko doma, zato ni bilo časa, da bi se z otroki redno sporazumeval v slovenščini.

Danes najpogosteje rabim slovenščino, ko se sporazumevam s starejšimi predstavniki, pri cerkvi z duhovnikom ali pa ko sem bralec pri maši. Večkrat se zgodi, da tudi v letovišču pri bazenu govorimo slovensko, čeprav drugi govorijo angleško, odgovarjamo v slovenščini. Tudi na kulturnih prireditvah, kjer pomagam pri glasbenem programu in ozvočenju, se pogovarjam slovensko. Če pridejo pevci iz Slovenije, govorim slovensko.

I2

V družinskem okolju sem se z mamo sporazumeval nemško, čeprav je bila slovenskega rodu, medtem ko z očetom samo slovensko. Starši so znali veliko jezikov, saj so bili zanje jeziki zelo pomembni. Ob vstopu v šolo nisem govoril angleško. Do smrti staršev je bilo tako, da smo govorili slovensko in nemško. Najstarejša sestra zna najboljše

slovensko, saj je bila tudi učiteljica jezikov, mlajša sestra že manj, najmlajša sestra pa ne zna več veliko. Govorim še dobro, ampak slabše kot najstarejša sestra. Mislim, da je to običajna evolucija za kanadski narod, saj kanadske oblasti načrtno želijo, da pride do integracije, čeprav se pri večjih narodih to zgodi težje.

Imam tri otroke, a ker nisem poročen s Slovenko, se sporazumevamo v angleščini. Ker žena ne bi ničesar razumela, smo se sporazumevali v angleščini. Otroci poznajo slovensko zgodovino. Tretja generacija se popolnoma integrira v večinsko skupnost. Vsi trije otroci so zdaj že doštudirali in so zaposleni. V slovenščini poznajo samo posamezne besede: hvala, prosim, potica ipd.

J2

V družinskem okolju smo se sporazumevali v knjižni slovenščini, saj je bil moj oče urednik časopisa Slovenska država.

Obe hčerki sem dobro naučila slovensko. V družinskem okolju smo govorili slovensko, hkrati pa sta obiskovali slovensko šolo. Ena od hčera je obiskala tečaj slovenščine v Ljubljani na FF. Ko se je vrnila v Kanado, je nekaj časa poučevala na slovenski šoli. Še danes si med seboj pošiljamo sporočila v slovenščini. Kadar sem se peljala s hčerka na avtobusu ali smo bili v restavraciji ali šli po nakupih, smo se sporazumevali slovensko. Nismo hoteli, da bi nas kdo drug razumel.

K2

V družinskem okolju sem s starši rabila slovenščino, čeprav smo pogosteje uporabljali angleščino. Oče in mati sta se pogovarjala v slovenščini. Pogosta raba slovenščine je bila v primeru, ko nismo želeli, da bi nas razumeli. Največkrat se to zgodi, kadar greva z mami v trgovino nakupovat. Priložnosti za rabo slovenščine so bile v slovenski šoli in če je bila babica na obisku.

V slovensko šolo sem začela hoditi, ko sem bila v prvem razredu angleške šole. Hodila sem v cerkev Marije Pomagaj. Tukaj sem naredila zaključni razred, za katerega sem dobila kreditne točke za v srednjo šolo, da sem bila opravičena od izbirnih predmetov. Peli smo pesmi: Škerjančki, Bog je ustvaril Zemljico (s stricem in teto sem pela, ko smo šli v Slovenijo na morje). Tudi s folklorno skupino smo peli: Abraham ma sedem sinov.

Moj prvi jezik je slovenščina, ker je name pazila babica. Vse sem se od nje učila, zato je bilo v mojem besedišču veliko nemških popačenk. Ko sem šla v slovensko šolo, so bili učitelji jezni, ker sem govorila nemške popačenke (žajfa, fjrнке). Nisem vedela, da to niso slovenske besede. Narečju smo rekli poljansko narečje, v katerem so nemške besede.

Vsi iz moje generacije že boljše govorijo, razumejo. Bratranci, devet ali deset let mlajši, ne znajo več govoriti. Samo razumejo, a že težje berejo. Zanimivo je, da se moja generacija ni poročila s Slovenci, medtem ko so se moji bratranci s Slovenkami. Oni niso bili tako povezani s skupnostjo.

Danes imam dva otroka. Starejši se vsak dan kakšno slovensko besedo nauči. Ena prvih besed, ki jih je znal, je bila »šex«. Moževa družina je bila jezna, ker ni rekel po portugalsko »maiš«, ampak sin je vztrajal v slovenščini (še). Želim, da bi oba znala slovensko. In se bom zavzemala za to, da bosta šla v slovensko šolo. Moževa družina stalno govori portugalsko, zato je malo težje. Moja mama sicer vedno govori slovensko, ampak podzavestno preklopi na angleščino. Mama določene besede pove otrokoma

samo slovensko (še, boš papal – podobno je portugalsko, srček, sonček), poje slovenske pesmi (teta me je učila, ko sem bila v Sloveniji – Petelinček je zapel, je skočil gor na hlev, je hlačice dol del, pa lulati začel – smešna). Ko sem bila zadnjič v Sloveniji, mi je dal bratranec knjigo Zvezdica Zaspanka. Zdaj jo berem svojim otrokom. Berem tudi knjige, ki jih je mama meni brala. Želim si, da bi moji otroci slovensko dobro razumeli.

L2

V družinskem okolju smo se sporazumevali v prekmurščini. Do tretjega razreda sem obiskoval sobotno šolo, a ker je oče zbolel, sem jo je opustil. Kar se tiče slovenskega jezika, sem pretežno samouk. V meni je ostala kultura. Vse to se začne doma, v družinskem krogu. Če imaš voljo poglobljati znanje jezika in kulture, je odločitev posameznika. Ker delujem v skupnosti kot učitelj glasbe in sodelujem v radijski oddaji, sem se privadil govorjene knjižne različice jezika. Ko se srečam z rojakom, se sporazumem prekmursko. Tašča govori v pristni gorenjščini, švapa, medtem ko mladi izgubljajo to narečno gorenjsko značilnost. Z ženo se doma pogovarjava v angleščini. Otrok nimava, ampak mislim, da bi z ženo prenesla jezik na otroke, če bi jih imela.

V sekundarni družini se večina govorcev slovenščine kot DJ, ki so poročeni s predstavniki slovenske skupnosti, s svojimi družinskimi člani sporazumeva v slovenščini, čeprav se pogostost rabe jezika od družine do družine razlikuje. Če se je družina pogosteje vključevala v slovensko skupnost, kjer so bile priložnosti za rabo jezika pogostejše, in so k rabi slovenščine vztrajno prispevali stari starši, otroci govorijo slovensko.

Slovenščino uporabljajo v družinskem okolju in širše v skupnosti ali v Sloveniji pri sporazumevanju s sorodniki.

Če govorci slovenščine kot dediščinskega jezika slovenščine niso ohranili, je znanje slovenščine pri njihovih otrocih v odrasli dobi na pasivni ravni, torej razumejo, odgovarjajo pa večinoma angleško, saj imajo zelo omejeno besedišče, ki je zapolnjeno z vljudnostnimi frazami in vsakdanjimi besedami. Pri njih je raba slovenščine pogostejša, kadar se pošalijo. Običajno rabijo stavčne vzorce, ki so se jih naučili od svojih mater ali očetov, zato v stavčnih strukturah ostaja napačni spol. Pri nagovarjanju starejših oseb uporabljajo tikanje, saj vikanja ne poznajo. Govorci slovenščine kot DJ svoje otroke spodbujajo pri učenju slovenščine, tako da jih vpišejo v slovensko šolo, jim berejo slovenske knjige in jim omogočajo počitnice v Sloveniji.

Govorci slovenščine kot DJ, ki niso poročeni s predstavniki slovenske skupnosti, se v družinskem okolju sporazumevajo v angleščini, slovenščino pa rabijo, kadar se sporazumevajo s starši ali s kom drugim, za katerega so prepričani, da zna slovensko (npr. s prijatelji iz skupnosti, s sorodniki iz Slovenije itd.). Slovenščino rabijo pri neposrednem sporazumevanju ter pisno v SMS-sporočilih, predvsem pri sporazumevanju s starši. Ta skupina

govorcev slovenščine kot DJ s smrtjo svojih staršev izgubi pomembno pri-ložnost za vsakdanjo rabo slovenščine, a sta znanje in raba jezika odvisna od posameznikove motivacije in od sekundarnega družinskega okolja.

Prikaz vloge jezika – slovenščine in angleščine – med govorcji slovenščine kot DJ

Jezik	Slovenščina	angleščina
Vloga jezika	prvi jezik jezik staršev jezik primarne družine jezik sekundarne družine v slovenskih zakonih	jezik šolanja jezik sekundarne družine v mešanih zakonih jezik sekundarne družine v slovenskih zakonih

Kulturno motivirani uporabniki slovenščine kot DJ so odgovarjali na sle-deča anketna vprašanja: ali so naklonjeni slovenskemu jeziku, ali ga danes še uporabljajo, ali je jezik še vedno eden od pomembnejših identifikacij-skih elementov skupnosti ter ali so se ga pripravljene učiti in nadgrajevati jezikovno zmožnost.

A3

Yes, I do, because it's part of who we are as Slovenians. Yes, because the language and music go hand in hand when it comes to Slovenian music, it literally is who we are as a people and it is what we use to define ourselves and stand out from the crowd. Without Slovenian language you might as well call me a Canadian (I conceded myself Slovenian above all else, I am also a citizen) and I'd rather be Slovenian living in Canada than a Canadian, even if I don't speak the language very well. When I went to Slovenija, as much as I could and at my grandparents houses. Yes. Language is a strong component of cultural identity. Without preserving a cultures language, we lose our identity. Knowing the language allows access to books, music etc. I am very interested in learning and bettering my Slovenian! I feel like if I had the opportunity to take a fun 2–3 hour class in the evenings once a week, that would be good! Yes, I am very proud of my Slovenian heritage!! It's just who I am. I play accordion and dance a lot of polka!

B3

Yes. It is a very interesting but difficult language to learn. I wish I was able to speak and understand it, however, I do not feel my schooling was comprehensive enough to render myself a fluent speaker. I only hear the language when my parents speak to my grandparents or when we visit Slovenia. I myself do not speak it. Yes! I attended the Slovenian language camp in Ljubljana at age 16, but feel that it is too late for me to learn the language given its complexity and lack of similarity to English. More if a social media presence to reach out to young people and let us know what is available. Maybe a physical committee to brainstorm and create events. I love everything about Slovenia! Landscape, the people, food, language, traditions and history. I am very proud to be a Slovenian. We are a hard working people with a rich heritage and have

managed to create a very pleasant impression on other countries and people around the world. Other interesting ideas may be baking or cooking classes, showcasing local movies or having lectures by academics in the community.

C3

Yes, it's a beautiful language and it's the language of my family and ancestors. At home. Yes and no, yes, because it is the root of our culture and traditions. No, because today in Canada, we don't have enough reason or time to use it regularly. Yes. Make informal lessons, basic sayings, focus on interactions. I love everything about Slovenia and would one day like to live there. I am very proud of my Slovenian Heritage – I consider myself Slovenian before Canadian.

Č3

Yes. As it is a gateway to many other slavic languages. Very easy to learn (self taught to read and write for the most part) except for the grammar (glagola). All over the community in Canada and in Slovenia. Also in situations with other slavic people who did not know either. Yes. It is part of our identity. Need to reach out, better advertise and create classes primarily for youth, young adults and parents of young families. Essentially all over the current SLO šola ages. This may get more children involved. Run classes simultaneously, if possible, which can help ease the time constraints, as many travel large distances and traffic delays making multiple trips very difficult. Some classes have occurred via Slovenski Dom in Toronto but require, as in many cases, enough volunteers to run them. Like all aspects of Slovenian culture and tradition, would like to learn more of the true foods and culture that may have been lost or altered over the years. Learn more about Slovenian contributions to the world and Canadian Slovenians that have made advancements in society, this is very unfortunate, as we concentrate on Slovenia and not look at our own who live here, that have made strides and become successful.

D3

Yes, love it. The dialects all sound different. Plus, I'm married to one. At the farms and at our parents home. In Slovenia to greet people and order food. Oh, yes, definitely. I have friends who were not involved in these clubs, had no Slovenians relationships. Myself is very different. I grew up and it's in my life. Definitely want to improve the dialect but online. Keeping having these events especially kid friendly event. As long as these events are being held, kids will come out. We may need to change them up a bit. I love the scenery, the ice cream and the vino. Definitely proud and it feels like we have a huge family. We now have a trailer at one of my farms and the kids have Slov. friends. It's great.

E3

I do like it, but I am not fluent. The language isn't as important as long as the community and traditions remain to be followed. Yes, I want to learn the language. I love everything about Slovenia and I still eat many of the dishes, do folk dance, play on the Toronto Slovenia soccer team.

F3

Yes, I do! Very limited, but in Slovenia last summer. I believe it can carry on without it, but it's a great thing to carry on. I would love to learn the language and am extremely proud to be Slovenian!

G3

Yes. With my grandparents and parents sometimes. Yes, because it allows you to communicate with other Slovenians from around the world.

H3

Yes, it is fun to hear all the different dialects. In Canada at home and in Slovenija, when visiting. The most important. It says who we are and identifies our roots, being our mother tongue. I am proud of my origin and like to speak Slovenian in social settings as much as possible. The best way for young people to learn the language is to go to Slovenija and experience it.

I3

Yes, I do, I think it is a beautiful language to listen to. Through the community and in my family. Cultural. I would love to learn it, however, I think I am too old to pick it up now. I am very proud of being Slovenian!

J3

I never had the chance to learn it, but would love to someday. No. I don't think it's that super important, would be nice if everyone knew. I personally believe that keeping up with traditions of the Slovenian community will keep it alive. Yes, I am very interested in learning and improving my skills. I am the most proud to be Slovenian and love sharing my community, traditions, etc to my non-Slovenian friends. I love the food, the beauty of the country, the social communities and how unique it is to every other heritage. My family is currently part of two memberships - Slovenian Summer Camp and Planica. We love spending weekends at both with our friends and family.

K3

Yes, but it's very tough to speak. I understand it very good, but butcher it a little speaking it. At my grandparents and when I visit Sovenia. Yes! Otherwise the language will get lost and people won't know where you came from. I am all about the Slovenian life. Love everything about it and I also do many things.

L3

Yes. I wish I could speak it more fluently. Somone once told me that the most romantic word in slovenian is »midva« - that made me like the language more for some reason. I also like that its easy to pronouce - most of the words are spelt phonetically. I mostly only use it if relatives from Slovenia come to visit, or if I take a trip to Slovenia. I think it is important, but not necessary. It is already shown that many of the new generation does not know the language but takes part in the traditions. Thought it would complete the experiance to know the language - it is hard to when there are not a lot of opporunities to practice. I am interested in improving my Slovenian language skills, but, as I said before, it is difficult when there is not a lot of opportunity to practice. My only

idea about revitalizing Slovenian language is to have someone from Slovenia to regularly talk to - but that is difficult with the time zones. I love everything about Slovenia, especially the mountains. Yes, I am proud of my Slovenian origins. It is hard to fully say why. I suspect it's because of the great community here, the unlimited hospitality and the mutual stubbornness between most Slovenians.

M3

I like it because I like Slovenian history and my family origins. I speak Slovenian mixed with English with my parents and grandparents and I try to teach my friends some Slovenian words. It is because it helps to keep the culture alive and distinctly recognized! I would like to learn more Slovenian language. I like the culture, people, traditions and food. I am proud because Slovenia is a small, beautiful country and it should get more recognition.

N3

Yes, I like it, although I cannot speak it. I've always meant to learn it so I could speak it with my grandparents. Also for when I traveled to Slovenia. I love the way it sounds and the songs are so beautiful. Some of it gets lost in the translation and some just sounds better in Slovenian, which is why I really should just learn it. With my grandparents and Slovenian school when I was really young. Yes, it is. It bridges a gap with generations and promotes a stronger love and understanding of the Slovenian culture. If we don't give this, it slowly dies off with the older generation. I am definitely interested in improving my Slovenian language skills. If there were a more interactive and up to date way to learn the language. Younger individuals in the community may have more of an interest to learn. I love that that's where my story starts. My grandparents took a big chance and came to Canada with virtually nothing and a 2 yr old daughter to make a better life for their family. At the time Slovenia and most of Europe were not a great place to live due to war. My grandparents always made sure I knew where my roots came from. I have only been to Slovenia once, but absolutely loved everything about it. I am proud of my heritage, it is who I am and I will teach my children about it and get them involved as much as I can. I still go to lipa park when I am in the Niagara region. I have been a part of the club since I was born. I literally grew up there, as my family has played a major part with the club since day one. I hope it stays alive, so I can bring my children there to participate.

O3

I like that it's a very unique language, that the dual person is still in use, even though I often make mistakes trying to speak it. I have visited family in Slovenia a few times and each time my language skills improve 100 % and then when I'm home, I speak it less and less so my skills get lazy. I occasionally use the Slovenian language at work. I used it more when I was a teller, but I'm now in the back office. I sometimes converse with fellow Slovenian speaking coworkers, but everything is easier in English. At home we bounce back and forth between English and Slovenian. My younger siblings don't speak it as well as I do, so my sister passed along only a few words to my nephews. They know Sveti Angel. Not necessarily, but it is nice. Unfortunately, the older generation is dwindling and most Slovenians born here converse with each other in English. When I met people from Argentina, I was impressed at how much of an effort they put

in speaking only Slovenian amongst themselves. I wish our community was more like that. I notice most people from my generation will make an effort when around older Slovenian speakers out of respect, but don't make the effort with their peers. I think my Slovenian is adequate, but I should practice it more often to keep up my skills. I'm not sure what would get younger people interested in speaking Slovenian. When I taught Slovenian school, I found most of the kids were there because their parents brought them, but they spoke very little Slovenian at home. The children can't learn a full language if they are only exposed to it 3 hours a week. I think we need to get the children excited about the language through fun activities and productions. They truly enjoy putting on a show, but the adults running events like Miklavžovanje are no longer excited by the effort it takes to prepare such an event. I plan to continue working at the Credit union and perhaps will one day go back to teaching Slovenska šola, but for now, I'm enjoying my break.

P3

I do not know it. Not applicable. I don't think so. The culture and community of people are far more important. I do not have an opinion about the language. I love Slovenian food, the landscape, and the fact that there is such a strong Slovenian community in Canada. Yes, I am proud to be Slovenian, because it has provided me with life-long friends and experiences that are very rare in North America. My hobbies include hiking, building things, spending time with friends.

R3

Yes, because it makes me feel like I am carrying on a piece of my heritage. But I found it too hard to learn fluently. I use some words with my family. Or singing at church. I'm not sure - I don't speak fluently, but still feel a part of the community. I'm not interested in learning more Slovenian, as I don't use it often. I love the food and visiting the beautiful country. I am very proud of my Slovenian origin, because the culture had a big influence on my family. I went to Wilfred Laurier University and studied business. I work in sales now.

S3

I love the language, because it reminds me of growing up with my grandparents. With my grandparents and family in Slovenia. Yes. Yes, I would like to learn to properly speak the language, which I plan to learn from family in Slovenia. I want to be a part of this community and culture and I believe the language is a part of that. I love all Slovenian food and enjoy cooking it with family and for friends – potica, tenstan krompir, etc. I am so proud to be Slovenian and love telling people about Slovenia.

Š3

Yes, because it is a part of my heritage and not many people know it. It is almost a secret language. At the Slovenian summer camp and with grandparents. Yes. Even though I don't know it well, I would want my kids to learn it. Yes, I am interested to learn more Slovenian. They need better online courses to teach adults. Cecvapi, very proud of Slovenian origin. Have visited twice, and will do so again. Hobbies are sports and music.

T3

Yes! Being able to understand and speak some of the language makes me feel closer with my community and my roots and it makes me feel like I am a part of something bigger that matters. Sometimes at home/with my grandparents and sometimes with other members of the general community. Yes! I love everything about this culture, and I absolutely believe it is important to hold our language and traditions close. It reminds us of all that our families have been through, especially after WW II, when many Slovenians had to flee their homeland. I love being a part of such a tight-knit community and I love to share this with my non-Slovenian friends as well.

U3

I love the language because it helps me engage with my cultural heritage, connecting me to the land where my parents grew up, and allowing me to have a fulfilling relationship with the family I have back home. It opens up many opportunities for meeting new people and hearing new stories. It connects me to what I consider a home, and my ability to speak has become an important part of how my identity. At home, abroad, within the community, anywhere where I can find a use for it I do. I think the easy answer to this is yes, however, I have seen the Slovenian community here flourish without relying on the language. To me, the Slovenian community here is identified beyond the language, but rather the culture we practice. We all get together, play games, music, amongst food and music, sharing stories and enjoying each other's companies along the way. We are so tightly knit because being Slovenian here represents a way of life that isn't defined by language. I think language is important, but the reality is that here its becoming obsolete and less and less individuals are learning it. Just because the language wasn't passed down, does not mean the values of Slovenian culture were not, and those values and what it means to be Slovenian are what keeps the community alive. I am always trying to improve the Slovenian language, simply by speaking in it with anyone I can. I think it's lost amongst the youth here, until another wave of immigrants come, I believe it's likely the language could die-off in the next couple of generations. My Slovenian heritage is a huge part of my identity and who I am as a person, so, yes, I am very proud. Slovenian people are small but extremely resilient group that are unique in many ways, and have been overcoming adversity to stand out in the world for a long time now, especially as we enter the modern era, and for that I am extremely proud.

V3

Yes. It's part of my heritage and I am proud of it. With grandparents and when visiting or talking to relatives from Slovenia. Yes, but not crucial. Traditions are just as important but language definitely has advantages to connecting with family back in Slovenia. I would like to learn more Slovenian. I spent a month and a half this summer visiting and touring around and learnt a lot more but would love to continue to improve. I am studying Civil Engineering at University of Toronto – likely will become a civil engineer ... I have Slovenian citizenship so maybe will try to work in Slovenia one day.

Z3

Yes. Although I wish I was more comfortable and fluent. It's fluid. It's beautiful. It isn't a harsh sounding language. I do not understand this question at all. I speak Slov-english

with my grandparents if that counts. Yes, I believe so. It is part in part of the culture... as is the dancing, the accordion music, the food... it's the socializing aspect. Definitely! I'd love to improve my Slovenian. An idea is to draw members to a summer getaway... not Slovenian school per se, but more of a fun get away to immerse Canadian Slovenians with Slovenians in Slovenia. Just social events to force us to learn. I love everything about my Slovenian heritage. My hobbies are very artistic. I am a very creative person and thrive off creative projects. I love art. I do architecture. I teach art. I'm doing my Masters of Architecture at the University of Toronto right now. I went to Ryerson University in Toronto for Architectural Sciences for my undergraduate degree. I would like to contribute to the world in whatever way I could. Whether it is to be an artist, a teacher, an architect. I am also a runner. I love to participate in runs around Canada. I hope to complete my first marathon in Ljubljana one day with my Dad's cousin.

Ž3

Yes, because it is my heritage. Facebook. Yes, I think so, along with other traditions. I am extremely proud of my Slovenian heritage. My grandparents worked hard to move here and I want to remember where they came from.

Ključni dejavnik, da kulturno motivirani uporabniki slovenščine kot DJ pri vsakdanjem sporazumevanju ne rabijo slovenščine, so mešani zakoni. Njihovi starši so se integrirali v večinsko kulturo, zato niso čutili odgovornosti, da bi zakonske partnerje načrtno iskali med potomci slovenskih priseljencev.

Pri predstavnikih kulturno motiviranih uporabnikov slovenskega jezika je raba slovenščine v družinskem okolju omejena na sporazumevanje z njihovimi starši in starimi starši.

Najpogosteje se v njihovem družinskem okolju, če so starši slovenskega porekla, starši v slovenščini sporazumevajo med sabo ali pa s starimi starši. Pri tem imajo tudi predstavniki te generacije priložnost pasivno ali aktivno sodelovati v pogovoru. Njihove priložnosti za rabo jezika se povečajo, kadar jih obiščejo sorodniki iz Slovenije. Eden od predstavnikov je omenil, da je bilo pri njem obdobje najpogostejše rabe slovenščine takrat, ko ga je pazila varuška. Priložnost za rabo jezika najdejo tudi, če ne želijo, da okolica razume, o čem se sporazumevajo s svojimi družinskimi člani.

Tudi v mešanih zakonih je ključnega pomena za to, ali bodo otroci znali slovensko, zavestna odločitev staršev o rabi slovenščine. Ena od informantk pripoveduje, da je hčerka poročena s Portugalcem, a se zavzema za prenos slovenščine na svoja otroka. Kadar ju daje spat, zmoli z njima molitev *Sveti angel*; poje jima pesmice; kadar jesta, govori slovensko in onadva jo poslušata. V nekaterih družinah nosijo večjo vlogo stari starši, ki si prizadevajo, da bi vnuki znali slovensko. Poznajo posamezne besede

iz otroškega jezika (*boš papal* 'boš jedel', *srček, sonček*) in preprostejše slovenske besede. Babica vnuku zapoje *Angelček varuh moj*, ki so jo peli na krstu za oba vnuka, *Ringa ringa raja*, *Petelinček je zapel* itd. Ena od predstavnic je povedala, da se starejši sin vsak dan nauči kakšno slovensko besedo. Ena prvih besed je bila beseda *še*, ko so jedli. Moževa družina je bila jezna, ker ni rekel »maiš« po portugalsko, ampak sin je vztrajal pri slovenščini.

Nekateri predstavniki slovenske skupnosti iz mešanih zakonov se zavzemajo, da bodo otroci znali slovensko; tako ena od informantk načrtuje, da bo svoje otroke vpisala v slovensko šolo. V mešanih družinah ni aktualna samo raba angleščine in slovenščine, ampak tudi drugih jezikov. Informantka pripoveduje, da moževa družina stalno govori portugalsko. Njena mama sicer večinoma govori slovensko, ampak podzavestno preklopi v angleščino. V teh družinah slovenski predstavniki uresničujejo načrtovanje rabe slovenščine tudi s prebiranjem knjig, ki so jih njim brali starši, iz Slovenije pa prejemajo tudi nova gradiva. Informantka pravi, da ji je, ko je bila v Sloveniji, bratranec dal knjigo *Zvezdica Zaspanka* in zdaj to bere svojim otrokom. Če stari starši živijo v bližini, so stiki navadno pogostejši.

Primer skupnega gospodinjstva, v katerem živijo tako nosilci slovenščine kot njihovi otroci in vnuki, je kanadskemu okolju redkejši, a je z vidika jezikovnega prenosa slovenščine na vnuke najučinkovitejši. Predstavnica pripoveduje, da se s hčerko, ki je sicer poročena s predstavnikom slovenskega porekla, v družinskem okolju sporazumevata samo v slovenščini. Hčerkinim otrokom v angleščini pojasnita, o čem sta se pogovarjali. Za lažje učenje slovenščine je hčerka otrokom na TV-ekran napisala najpogostejše rabljene slovenske besede: *dobro jutro, kaj boš jedel, kaj boš pil, sem žejen/žejna*.

Prikaz vloge slovenščine med kulturno motiviranimi uporabniki slovenščine kot DJ

Raven sporazumevanja	večinoma pasivno sodelovanje v pogovoru poznovanje besed in besednih zvez
Priložnosti za sporazumevanje	pogovor s starši in starimi starši pogovor s sorodniki
Funkcija jezika	simbolična identifikacijska

Praktična raba slovenščine v skupnosti

Ob ustanavljanju slovenske skupnosti v drugi polovici 20. stoletja so vsi njeni predstavniki govorili slovensko, saj je bil osrednji namen slovenske skupnosti združevanje slovenskih priseljencev ter ohranjanje slovenske kulture s šegami. Skupnost je nudila svojim predstavnikom tudi razvedrilo dejavnost. V 70. in 80. letih so se v ustanovah slovenske skupnosti, in sicer v cerkvi, na piknikih, na veselicah in na plesih, vsi sporazumevali v slovenščini. Sporazumevalna vloga slovenščine je v skupnosti še vedno razširjena predvsem med nosilci in tudi govorci slovenščine kot DJ.

A1

Ko se je začela ustanavljati slovenska skupnost, smo vsi govorili slovensko, saj je bil cilj organizirane skupnosti, da smo se lahko njeni člani združevali, se sporazumevali v slovenščini in ohranjali slovensko kulturo s slovenskimi šegami. Pevski zbori, dramske igre in sporazumevanje v skupnosti je bilo večinoma v slovenščini.

Tudi v domu Lipa se sporazumevajo v slovenščini, imajo družabne dogodke v slovenščini, mašo, pevske vaje.

B1

Moji otroci so obiskovali slovensko šolo in se aktivno vključevali v slovenske organizacije, dokler niso šli na univerze. Ko so zapustili dom, so izgubili stik s skupnostjo in jezikom, saj so se morali integrirati. Otroci razumejo posamezne slovenske besede, sporazumevati pa se ne morejo.

V rabi slovenščine nekoč in danes ni dosti razlike. Nekoč je bilo več predstavnikov prve generacije Slovencev, ki je rabila slovenščino. Tudi danes se predstavniki te generacije med seboj še vedno sporazumevajo v slovenščini, medtem ko se s predstavniki druge generacije pogosteje pogovarjajo angleško, ker tako bolje razumejo. Če na prireditvah v okviru skupnosti govorijo o hrani, slovenski glasbi, tudi mladina uporablja slovenščino. V skupnosti imajo namreč mladinski cerkveni zbor Naša pesem in pevsko skupino Plamen. Pri cerkvenem obredju farani pojejo slovenske pesmi. Na javnih prireditvah so nagovori in predstavitve najprej v slovenščini in nato v angleščini.

C1

Mislím, da je manj ljudi na pristavah in slovenska skupnost bo v 10–15 letih prešla v popolnoma angleško skupnost. Storjena je bila napaka, saj svojim otrokom nismo dovolili, da bi se samodejno vključevali v društva, v katerih bi organizirali zabave. Hkrati jih nismo povabili v odbor. Slovensko letovišče ima veliko mladine zaradi športnih aktivnosti.

Zadnja leta društva nimajo toliko članov, ki bi aktivno delovali, zato so pikniki redkejši. Opažam, da je zadnjih deset let javna raba slovenščine na prireditvah v slovenski skupnosti redkejša. Prireditve so dvojezične, saj je v skupnosti vse več ljudi, ki ne razumejo slovensko; to so prijatelji, neslovenski zakonci in mladina. Slovenščina je danes še v rabi v radijski oddaji, cerkvi, čeprav so nekatere maše že dvojezične. Člani

ansambla, čeprav so govorci angleščine, se naučijo slovenska besedila pesmi. Menim, da je najpogostejša raba slovenščine na piknikih, ki jih organizirajo slovenska društva v okolici Toronta spomladi, poleti in jeseni. Z vsemi ljudmi svoje starosti (približno) govorim slovensko. Če sem seznanjen s tem, da sogovornik zna slovensko, se bom z njim sporazumeval v slovenščini. S sogovorci se pogovarjamo o zdravju, saj smo v starejših letih, o vnukih, o svojih otrocih. Teme so tudi s področja podjetništva, poslov in politike. Mislim, da se bo slovenska beseda v skupnosti čez čas izgubila. O šegah bomo še seznanjeni, medtem ko bo jezik zgodovina. Vsi mladi imajo radi hrano in šege.

Č1

V skupnosti je slovenščina še v rabi. Opažam, da ljudje pri vsakdanjem sporazumevanju rabijo svoja narečja. Ogromnih razlik v rabi jezika ni, ker ljudje še vedno govorijo tako, kot so v starih časih. In tako gre jezik naprej, kot se je govorilo v družinskem okolju.

Če smo tukaj, v skupnosti, pa se sporazumevamo v standardni slovenščini. Moj vsakdanji govorjeni jezik standardna slovenščina, ker sem živela v Ljubljani, delala na radiu, v Kanadi pa me je zaznamovalo vključevanje v skupnost, predvsem slovenski radio, na katerem sem napovedovalka. Če pride do govornega položaja, v katerem je vključen angleško govoreči udeleženeec, se sporazumevamo v angleščini. Opažam pa, da se med mladimi jezik izgublja tudi v sami skupnosti.

Slabost v skupnosti je ta, da so učitelji v slovenski šoli pripadniki druge generacije. Menim, da bi skupnost morala imeti vsaj kakšnega učitelja iz Slovenije. Mislim, da bo slovenska skupnost obstala, ampak jezikovno bo raba angleščine prevladala. Cerkev v skupnosti še vedno predstavlja močan povezovalni element, saj so se v njej združevali tako verni kot neverni. Slovenščina se ne bi ohranila, če ne bi bilo cerkve in njene organizacije, ki je usmerjena v združevanje kanadskih Slovencev s slovenskimi nava-dami. Menim, da bo jezik ostal na simbolični ravni. Tudi slovenska radijska oddaja bo kmalu postala angleška, ampak sama se vsa leta zavzemam za slovensko radijsko uro.

D1

Skupnost je središče združevanja kanadskih Slovencev. Slovensko letovišče še vedno ohranja rabo slovenščine med prvo in tudi drugo generacijo predstavnikov. Veliko mi pomeni, da se sporazumevamo v slovenščini. Skupnost nudi svojim predstavnikom razvedrilo in dejstvo, da omogoča ohranjanje slovenske kulture in jezika, kar smo imeli nekdaj v domovini, ima velik pomen. V skupnost se vedno vključujemo ob različnih priložnostih (npr. ob slovenskem dnevu). Menim, da bo skupnost preživela, še posebej Slovensko letovišče, v katerem imamo ljudje svoje vikende in radi zahajamo tja. V letovišču imamo različne prireditve in poskrbljeno je tudi za organizacijo mladinskih dejavnosti. To je pomemben vidik, da se tudi otroci poznajo med sabo kot Slovenci. V letovišču se mladina med poletjem ukvarja predvsem s športnimi turnirji (nogomet, odbojka, bejsbol). Skoraj vse klube obiščemo enkrat v letu, eni so bolj oddaljeni od tu. Neradi vozimo daleč, ker smo že starejši.

E1

Moji starši so imeli vikend v Slovenskem letovišču, ki ga še vedno ohranjamo. Oče je bil režiser in je veliko ustvarjal za skupnost. Z brati sem veliko nastopala na kulturnih dogodkih v slovenski skupnosti. Obiskovala sem slovensko šolo. Ker smo doma govorili

slovensko, sem znala bolje od svojih sovrstnikov, ki smo živeli dlje časa v Kanadi. Vključevala sem se v slovensko cerkev Brezmadežne s čudodelno svetinjo, včlanjena sem bila v mladinske skupine (mladinski klub za dekleta) in pela v cerkvenem zboru. Vsak dan sem obiskovala skupnost, sodelovala sem na družabnih dogodkih (banketih, porokah), saj se je mladina vključevala tako, da je pomagala pri strežbi na prireditvah. Igrala sem v dramskih igrah, ki jih je režiral moj oče. Prva igra, v kateri sem sodelovala, je bila Petrčkove poslednje sanje leta 1957. Sodelovala sem tudi v dramski igri Slehernik. Še vedno hodim s hčerko za veliko noč na blagoslov in hčerka poje slovenske pesmi, saj je po poklicu glasbenica.

F1

V Slovenskem letovišču govorimo med seboj slovensko. Vnučinki hodita v slovensko šolo in smo župljani slovenske cerkve. Dosti otrok ne zna slovensko, saj če eden on staršev ni Slovenec, je težje ohranjati jezik.

Še vedno se združujemo s cerkvijo, cerkev je glavno središče za jezik, športne dejavnosti, naslednji teden bodo v Slovenskem letovišču igralo 500 otrok. Za napredek ljudi je najboljše: smeh, veselje, družba, vera. Če ne bomo obiskovali Slovenije in če ne bomo hodili v slovensko skupnost, se bo slovenski jezik izgubil.

G1

Zdaj so šle stvari tako daleč, da se z jezikom težko oživilja skupnost. Na vsakem sestanku in na vsaki prireditvi se dvojezični govori razširijo, so predolgi. Če bi govorili samo slovensko, ne bi razumeli. Danes je težava, ker so učitelji tisti, ki že pripadajo drugi generaciji. Slovenščina v skupnosti danes ni več prioriteta. Povezana sem bila s folklorno skupino, ki jo je mož ustanovil leta 1959, jo 50 let vodil. In tudi ta skupina je imela ogromno možnosti za povezovanje med mladimi. Mladi glas in Planika ima 100 članov. Tukaj raba slovenščine nima posebne vloge, medtem ko je glasba slovenska. Pogovori pa so 100 % angleški. Veliko je novih besed, ki jih zahteva čas in jih prevzemamo po angleščini, najsi bo predvsem v tehniškem jeziku. Župnija na Manningu upada, novih ni, starejši pa umirajo. Tudi pri moji družini se opaža, da bodo šli v cerkev, ki je bliže. Družina je razbita in ne bodo se vozili na kilometre daleč. Imajo službo, svoje stvari in se moramo posebej dogovoriti, da bo cela družina skupaj. Kot povsod drugod se bo to končalo. Začela se je tudi angleška maša, kamor prihajajo mešani zakoni.

H1

Ko sem prišla živeti v Kanado, sem v skupnosti opazila skupino ljudi, ki niso pazili na jezik in so hitro prevzemali besede iz angleščine ter jih namerno preoblikovali tako, da so bile slišati slovensko (šopati, nursa, bega, kara, keš itd.).

Na banki srečujem veliko kanadskih Slovencev, s katerimi se sporazumevam v slovenščini. Med poslovanjem, ko sem govorila slovensko, so se tem starejšim ženskam kar oči svetile od navdušenja. Ne poznajo kreditnih kartic in podobnih reči uradovanja. Veselijo se, ker se z njimi sporazumevam samo v slovenščini. Se malo pošalimo in vprašamo, ali jim je zmanjkalo denarja. Tudi bankovce štejemo po slovensko. Ker sem članica VSKO in ker delam na radiu, se vedno udeležujem vseh kulturnih prireditev, tudi piknikov na farmah v okolici Toronta. Na zborovanjih so javni govori v slovenščini. Čez leto sta dve maši: ena je ob osmih zjutraj, druga ob desetih, angleška pa ob enajstih. Problem

je, ker je vedno manj ljudi. Kamor koli pridemo, želimo, da nas razumejo otroci, zato moramo govoriti tudi angleško ali mešano. Moja hčerka je napovedovala slovensko in angleško ali pa imajo dva napovedovalca, da sta napovedala isti povezovalni program v angleščini in slovenščini. Preden se začne banket v cerkveni dvorani, je napovedovanje slovensko, včasih pa, če hočemo kaj povedati, da bi razumeli mladi, napovedujemo tudi angleško. Hodili smo po slovenskih dnevih, damo mladini možnost na teh dneh, da se jim pove po angleško. Odvisno od prisotnih. Če je večina starejših, je vse slovensko. Na slovenske dneve vabimo mlade skupine, da nastopajo, zato da pridejo starši in babice gledat nastope svojih vnukov. Je pa ostala še peščica starejših. Med seboj govorijo slovensko. Več let sem pisala zapisnike v VSKO v slovenščini, ko pa je prišla odredba, da moramo rabiti angleščino, ker so bili odborniki, ki niso več razumeli slovensko, sem svoje sodelovanje v odboru prekinila.

Obe hčerki pojeta v pevski skupini Plamen. To se je začelo tako, da so začele peti štiri pevke na slovenskih piknikih, na poroki ... Starejša hčerka je pela pri pevski skupini Plamen, plesala pri plesni skupini Nagelj in zdaj vodi plesno skupino Nageljčki.

II

Imamo svojo vikend hišo v Slovenskem letovišču, kjer se prijatelji med seboj obiskujemo. Ko gremo na obisk (npr. soseda jih je med intervjujem povabila na sladico), se sporazumevamo slovensko in angleško, saj je prijateljeva žena Hrvatica. Tudi sama se sporazumevam v slovenščini, če govorimo slovensko.

J1

Starejši predstavniki skupnosti, ki pridemo skupaj na dogodke društev in drugih slovenskih ustanov, govorimo slovensko. Prekmurci so še vedno v svojem društvu v Večernem zvonu zelo zavedni in ohranjajo prekmursko narečje (gučajo, malo drugače govorijo). V Slovenskem letovišču, kjer imam svojo vikend hišo, se s starejšimi predstavniki skupnosti redno srečujemo in se sporazumevamo v slovenščini. Najraje govorimo o aktualnih dogodkih v Sloveniji, se šalimo in se spominjamo življenja v domovini ter si pripovedujemo anekdote.

K1

S svojo družino sem obiskovala društva v okolici Toronta z namenom, da smo ohranjali stike s prijatelji. Z nekaterimi družinami, s katerimi smo si bili bliže, smo se obiskovali za rojstne dni. Na vseh tovrstnih družabnih dogodkih smo se med seboj sporazumevali v slovenščini. Naši otroci so govorili angleško, ampak so razumeli tudi slovensko.

Danes se v slovenščini sporazumevam s prijatelji, s katerimi se srečujemo na slovenskih piknikih. Simbolična raba jezika bo ostala: plesne skupine so močne, zelo radi imamo, da pridejo, trudimo se, da bi slovensko govorili. Slovenska šola pa je v zaostanku, saj je vpisanih vse manj otrok. Jezika doma ne govorijo zaradi mešanih zakonov. Za zdaj se še ne bojim, čez 15 let in več pa bo stvar drugačna. Lansko leto smo imeli 50 pogrebov. Do leta 2017 julija so imeli 30 pogrebov.

Starejši sin se vključuje v slovensko skupnost, saj je član folklorne skupine in večkrat gostujejo v Sloveniji. Obiskoval je tečaj slovenščine, ki ga vsako leto organizira Slovenski dom za odrasle predstavnike skupnosti, ki želijo obnoviti znanje slovenščine.

Institucionalno delovanje v ustanovah slovenske skupnosti še vedno večinoma poteka po principu prostovoljnega dela. Izbira jezika je odvisna od jezikovnih znanj in spretnosti posameznikov, ki opravljajo funkcije znotraj skupnosti. Tako za formalno kot za neformalno raven rabe slovenščine velja, da se ta ohranja bolj v govornem kot v pisni obliki.⁴³ Nosilci slovenščine kot DJ govorijo tako narečno kot knjižno zvrst jezika, a slovenščine v slovenski skupnosti v formalnih govornih položajih pogosto ne uporabljajo zaradi mlajših predstavnikov skupnosti, ki je ne govorijo.

V nadaljevanju opisujem domene jezikovne rabe, v katerih se v ustanovah slovenske skupnosti med seboj vsakodnevno v slovenščini sporazumevajo predvsem nosilci slovenščine kot DJ. Pomemben dejavnik ohranjanja slovenščine so organizirane skupnosti v okolici Toronta, ki predstavnikom slovenske skupnosti v poletnih mesecih omogočajo tudi bivanje v manjših hišah ali v bivalnih prikolicah. Nosilec slovenščine kot DJ strnjeno naseljena skupnost s slovenskimi predstavniki omogoča pogostejše sporazumevanje v slovenščini s predstavniki različnih generacij, s sorodniki in turisti, ki prihajajo iz Slovenije.

Predstavniki pripovedujejo, da se v Slovenskem letovišču, kjer ima svojo hišo, s starejšimi predstavniki skupnosti redno srečujejo in se sporazumevajo v slovenščini. Najraje govorijo o aktualnih dogodkih v Sloveniji, se šalijo in se spominjajo življenja v domovini in Kanadi ter si pripovedujejo anekdote, pa tudi razpravljajo o podjetništvu in poslovanju, saj jih ima veliko svoja podjetja.

V skupnosti se ti predstavniki med seboj sporazumevajo vsak v svojem narečju. Govorci narečij, ki se precej razlikujejo od knjižne slovenščine, se v skupnosti sporazumevajo s pripadniki iz drugih narečnih skupin v nadnarečni zvrsti slovenščine ali v knjižni slovenščini. Predstavniki društev, v katerih se združujejo predstavniki, ki prihajajo iz določene slovenske pokrajine/regije, npr. iz Prekmurja, Primorske, Bele krajine, ohranjajo narečje, ki so ga govorili ob priselitvi v Kanado.

V slovenski skupnosti so nekateri predstavniki kmalu po prihodu v Kanado tvorili nove besede, ki so bile v osnovi angleške, a so jih slovnično (glasoslovno, oblikoslovno in besedotvorno) prilagodili slovenščini (*šopati* 'nakupovati', *nursa* 'medicinska sestra', *bega* 'torba, vrečka', *kara* 'avto',

---

⁴³ V Slovenskem domu so zapisniki sestankov tudi v slovenščini, predvsem podnaslovi dokumentov (npr. *Občni zbor društva Slovenski dom, čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora, poročilo predsednice, podpredsednika, blagajnika, tajnika, nadzornega odbora, volitev novega predsednika* itd.) (Resnik 2021).

keš ‘denar’, *čimnik* ‘dimnik’, *garbič* ‘smeti’, *katič* ‘koča’, *trstek* ‘četrtek’). Število in raba tovrstnih besed pri posameznih predstavnikih sta se v skupnosti sčasoma povečala, tako da sta pri cerkvi Brezmadežne s čudodelno svetinjo nastala dva slovarja tovrstnih besed. Prvi slovar, ki ga ni bilo mogoče najti, je bil zasnovan objektivno (na resnejši način), drugi slovar pa je zasnovan humorno, in sicer razlage besed so predstavljene komično (Valant 2018). Omenjeni slovar pisca Jožeta Krajncja iz leta 1977 ima naslov *Hendi angleško-slovenski slovarček za priseljence in viziterje olt kantri*. Besede na levi so razporejene po abecednem redu, na desni pa sledijo posamezne razlage. Slovar zajema okrog 180 besed in njihovih razlag.

<i>hadak</i>	<i>otročje kranjske klobase, ne pa vroč pes</i>
<i>haki</i>	<i>legalni pretep na ledu</i>
<i>katič</i>	<i>ta druga hiša, ta drugo delo ta drugo koštanje</i>
<i>nejbr</i>	<i>ki več ve in vidi, kot mu ti dovoliš</i>
<i>pejdej</i>	<i>poleg nedelje najbolj važen dan v tednu</i>
<i>spelat</i>	<i>besedo razmontirano izgovarjati</i>
<i>stritkara</i>	<i>bas na tračnicah</i>
<i>strendžer</i>	<i>ga najdeš v omari, ko se nepričakovano vrneš domov</i>
<i>šaur</i>	<i>vroč dež v kopalnici, sprejemanje daril (neveste, mamice)</i>
<i>tičerca</i>	<i>ki s tičerjem cveke otrokom zabijata</i>

Na koncu slovarja je dodano še besedilo po vlogah z uporabljenimi angleško-slovenskimi besedami z naslovom *Vsakdanji pogovor v družini in s sosedi*. Za tem besedilom pisec nagovori bralce slovarja: *Torej, dragi bivši čisti Slovenci, tako marsikdaj govorimo. Luk, najboljše, da impruvaš tvoj oltkatri lengič, če ne te tvoji viziterji s starega kraja sploh ne bodo anderstendali. Me veseli, če si se zabaval(a), še bolj pa sem vesel, če se v vsakdanjem pogovoru izogibaš vseh teh spačenih izposojenk, da z rabo istih tvoje govorjenje ne zveni kot en bkdžok.*

Predstavnikom, ki so se priseljevali in vključevali v slovensko skupnost kasneje, takšna raba slovenščine ni bila všeč, saj so se zavzemali za »čisti« jeziki v smislu purizma.

Danes je priložnosti za sporazumevanje med predstavniki govorcev slovenščine kot DJ manj. Sporazumevanje v slovenščini poteka predvsem s starejšimi predstavniki v slovenskih društvih, z duhovnikom v cerkvi in s posamezniki iz Slovenije. Posamezni predstavniki te skupine uporabnikov

slovenščine se zavzemajo za ohranjanje slovenščine v skupnosti in društvih tako, da sogovorcju, o katerem vedo, da govori slovensko, odgovarjajo v slovenščini.

Govorci slovenščine kot DJ, ki so v primarnem družinskem krogu govorili v narečju, niso razlikovali knjižnih in neknjižnih (narečnih) ustreznice, ki so predvsem izposojenke iz nemščine, vse do vstopa v slovensko šolo (*žajfa* 'milo', *fjrnke*, 'zavese', *šprhet* 'štedilnik', *fernke* 'zavese', *ajmer* 'vedro'), zato so jih učitelji popravljali.

Sporazumevalna vloga slovenščine v skupnosti – sogovorcji in teme sporazumevanja

Sogovorcji v slovenščini	sporazumevanje med nosilci slovenščine kot DJ, z govorcji slovenščine kot DJ, s turisti iz Slovenije na zasebnih in javnih srečanjih slovenskih skupnosti in društev
Teme pogovorov v slovenščini	teme o poslih, politiki, o dogajanju v Sloveniji, o spominih iz domovine in Kanade

Kulturno motivirani uporabniki slovenščine kot DJ so na anketna vprašanja o obiskovanju slovenske šole in sodelovanju v skupnosti odgovarjali v sledečih zapisih:

A3

I did not go to Slo smokable school, although I wish my parents had enrolled me. Yes, I am a member of the Mladi glas dance groupe we have in Toronto, I also go to the Slovenian summer camp and Slo park, which are both trailer parks. I play and have participated in the accordion rocks competition we have here, I am also on the dance groups counsel.

Yes I go to as many banquets as I can, I also perform at every show that I can make, that the Mladi Glas dance group preforms at.

B3

Yes. Only on Saturdays from grades 1 to 3. Religion, grammar and music. Yes, Vecerni Zvon is my club and the Slovenian Hunters and Anglers Club.

C3

No.

Č3

No.

D3

No, I didn't. Now we attend picnics for both farms in the summer, as well as banquets.

E3

No. Yes, Mladi glas dance group and Toronto Slovenian Soccer Team. Yes, the Slovenian dance group.

F3

No, I did not.

G3

No.

H3

Only in Canada on Saturday mornings for 10 years. Yes, Nagelj dance group. Slovenian Home Association.

I3

No, I did not. Slovenian Summer Camp.

J3

No. When I was younger, my sister and I were part of Sparks (girl guide) run at the Slovenian Church. I was head server at a Slovenian church for a number of years, serving for banquets, wedding, parties, funerals, etc.

K3

I took Slovenian school on Saturday when I was younger. Yes. Mladi Glas and Planika dance group and Slovenia soccer club.

L3

I studied at a Slovenian school on Saturdays. We mainly learned the language, but we also learned about the history, geography, culture and economy of Slovenia, as well as the roman catholic religion. During the year I was part of Slovenian scouts, the choir at the Slovenian church – Novi Rod, and the Slovenian dance group – Mladi Glas and Planika. In the summers I spend my time at my parents' cottage at the Slovenian Summer Camp, as well as visit other Slovenian cottage areas such as Slovenski Park and Lovska Farma.

Yes. Always. There are many banquets held at the hall attached to the Slovenian church on Brownsline during the winter. I would typically attend the banquets held by the scouts, dance group, sports club and the Slovenian summer camp. In the summers the Slovenian cottage areas typically have sporting or other events every weekend which I also attend. I have also attended the Slovenian flag raising at Toronto city hall on Slovenski Dan and have gone to see various Slovenian bands and theater groups from Slovenia come to perform – Ansamble Sasa Avsenik being one. The dance group also has numerous performances at picnics held at Slovenian cottages as well as cultural events in the city. I have many friends and family within the community which make going to these social events very enjoyable.

M3

No.

N3

Yes. Language, reading, drama. I am a member of Lipa Park, Pelham, ON.

O3

I grew up speaking Slovenian at home and Slovenska šola was an extension of that. I learned grammar and corrected some of my mispronunciations. I taught Slovenian School for ten years and recently gave it up, so I could spend my Saturday mornings hiking. I also work at the Slovenian Credit Union and occasionally converse with some of our members in Slovenian. I rarely attend other social events.

P3

No. My family has been a part of the Slovenian Summer Camp for over 20 years and the Planica Hunting Club for over 5 years.

R3

I took a Slovenian class as an adult – we learned basic grammar and conversation. We go to church in Slovenian. Visit the Slovenian parks in Canada. My friends danced in a Slovenian folk group.

S3

I did not attend Slovenian School. Regularly attend banquets held at the Slovenia Centre and spend summers at the Slovenian Summer Camp.

Š3

No. Yes. Slovenian Summer Camp.

T3

I went to Slovenian School here in Toronto to learn basic conversational skills, as well as vocabulary, conjugation, and aspects of the Slovenian culture and heritage. I have visited Slovenia once with my Slovenian School group, where we met Slovenians from other countries around the world. Other than that, no.

U3

We learned the language primarily, but also culture, geography, history, politics, and more general knowledge. I am an active member of the Slovenian community here in Toronto, spending most of my time at the Slovenian Summer Camp.

V3

Yes – Etobicoke (Browns line) – Miraculous Medal Church. Yes – Slovenian dance group (mladi glas planika), and the slovenian farm in Caledon Ontario – sports weekends where a lot of Slovenians congregate. Yes – sport weekends in the summer and banquets at the Miraculous medal church hall in winter/fall/spring.

Z3

Yes, I went to Slovenian School. We learnt Slovenian language, grammar, history, geography, music ... there was a lot we learnt. We are members at the Slovensko

Letovisce ... the Slovenian Summer Camp... or as we say, the Slovenian Farm. Always. We have banquets throughout the year when we can no longer be at the Farma.

Ž3

I did Slovenian school at our lady of miraculous medal church in Etobicoke. I learned how to speak Slovenian and different Slovenian traditions. Yes, I have been a part of the Slovenian choir and the Slovenian dance group. Yes. Slovenian banquets and picnics at the Slovenian farms.

Pri predstavnikih kulturno motiviranih uporabnikov se priložnosti za rabo jezika v skupnosti povečajo predvsem med poletnimi počitnicami, ko obiskujejo letovišča slovenskih društev. Slovensko letovišče in Slovenski park sta letovišči, v katerih je druženje mlajše generacije predstavnikov zaradi organiziranih športnih (odbojgarskih in nogometnih) prireditev zelo pogosto. Več predstavnikov izkoristi priložnost za rabo jezika med obiskom sorodnikov in prijateljev v Sloveniji. So pa takšne priložnosti za rabo slovenščine redkejša med mlajšimi predstavniki, saj se mlajše generacije v Sloveniji prilagodijo jezikovnemu kodu svojih gostov in se z njimi sporazumevajo v angleščini. Dvema predstavnikoma znanje slovenščine omogoča ohranjanje družinskih vezi s sorodniki iz Slovenije, hkrati pa enemu od njiju znanje slovenščine predstavlja tudi večjo možnost za karierno priložnost v Sloveniji.

Vloga slovenščine pri posameznem uporabniku slovenščine kot DJ

	Prva generacija	Druga generacija	Tretja generacija
Izvor	Priseljenci	otroci priseljencev	vnuki priseljencev
Vloga v ohranjanju slovenščine	nosilci slovenščine kot DJ	govorci slovenščine kot DJ	kulturno motivirani uporabniki slovenščine kot DJ
Prvi jezik	slovensko narečje	slovenščina z narečnimi značilnostmi	angleščina
Učenje angleščine	po selitvi	ob vstopu v šolo	v družinskem okolju
Vloga slovenščine	predvsem sporazumevalna vloga	sporazumevalna in predvsem simbolična vloga	simbolična vloga

Pri predstavnikih kulturno motiviranih uporabnikov slovenskega jezika je raba slovenščine v skupnosti najpogostejša tam, kjer so slovensko govoreči predstavniki skupnosti, tj. v cerkvi med obredom, v času šolanja v Slovenski

šoli Brezmadežne Toronto in tudi na banketih, veselicah ali pri društvenem dogajanju, medtem ko je med kulturno motiviranimi uporabniki slovenščine kot DJ angleščina najpomembnejše sredstvo za sporazumevanje v skupnosti.

Nekatera letovišča načrtujejo in organizirajo dejavnosti v slovenščini tako, da tudi kulturno motivirani uporabniki slovenščine kot DJ, čeprav poznajo le nekaj slovenskih besed, pri sporazumevanju v angleščini rabijo posamezne slovenske besede.

Podoba govorjene slovenščine med pripadniki slovenske skupnosti v Torontu: jezikoslovna analiza

---

Za analizo govorjene slovenščine predstavnikov slovenske skupnosti v Torontu sem izbral deset uporabnikov slovenščine, in sicer pet predstavnikov nosilcev slovenščine kot dediščinskega jezika in pet predstavnikov govorcev slovenščine kot dediščinskega jezika. Iz prve skupine uporabnikov slovenščine kot dediščinskega jezika sem izbral tri predstavnike iz dolenske narečne skupine, enega iz štajerske narečne skupine in enega iz panonske narečne skupine. V izboru iz druge skupine predstavnikov so trije predstavniki, ki pripadajo dolenski narečni skupini, eden primorski in eden gorenjski narečni skupini.

Izbral sem posnetke, ki v večji meri osvetljujejo rabo slovenščine v družinskem okolju in skupnosti. Pri nosilcih dediščinskega jezika sem izbral tudi dele intervjujev, v katerih predstavniki pripovedujejo o priseljevanju in integraciji v Kanadi, o svojem poklicnem delu in prostočasnih dejavnostih.

Odlomke transkribiranih besedil sem pridobil s polstrukturiranimi intervjuji, v katerih so se informatorji zavedali (pol)uradnega govornega položaja. Bitenc (2016: 55) v teoriji govornega/komunikacijskega prilagajanja ugotavlja, da pri strukturni asimilaciji nižje (narečne) k višji (standardni) varieteti narečja izgubijo izrazite značilnosti in prevzemajo standardne varietete. Prihaja do strukturnega izravnavanja, kar lahko vodi k pojavu vmesnih varietet med standardom in narečjem. Pri vmesnih varietetah se lahko pojavijo elementi, ki niso del standardnega jezika niti del kakšnega tradicionalnega narečja. Posledično govorjeni jezik izbranih informantov ne vsebujejo avtentične narečne govornice, ampak gre za prehajanje v nadnarečno jezikovno zvrst z značilnostmi knjižnega pogovornega jezika.

Nosilci slovenščine kot dediščinskega jezika

Govorka, roj. 1923 na Slovenskem, izvorno prihaja iz vasi Sv. Gregor pri Velikih Laščah. Med drugo svetovno vojno so bežali čez Ljubelj v Avstrijo,

kjer so bili v taborišču tri leta. V Toronto so prišli leta 1948 in v družinskem okolju so govorili v ribniškem narečju.

'Səm sma pərš'la: za eno 'lɛ:to kont'ra:kt. 'Mɔ:j 'mɔ:ž je biu na ž'e'le:zŋški na 'si'pi'a:r /... CPR .../, so pa ž'e'le:zŋco popravl'ja:lə. 'Jəs səm bla pa kət do'mɛ:sti'ča:rka. Səm bla pər dru'ži:nə eno 'lɛ:to in 'tu: je blu ze'lɔ: kɔ'ri:stno. Ot'rɔ:ci so b'li, səm 'mɔ:glə go'vo:rt z 'ni:mi čep'rou 'ni:sŋ z'na:la be'sɛ:de aŋg'lɛ:ške. Pa səm i'me:la aŋg'lɛ:ško-slo'vɛ:nskə slo'va:r pa slo'vɛ:nsko-aŋg'lɛ:ški in 'e:ŋga je 'mɛ:la gos'pa:, 'e:ŋga pa 'jəs. Pa smo se t'ri: 'me:šce smo se ta'ku: pogo'va:rjale, čes t'ri: 'me:šce smo jix pa žɛ ūst'ra:n 'da:le. [...] Se na'va:dəš, ka'ku: ži'vi:jo ljud'je: 'tu:kaj, po'təm ū 'šo:lo smo xo'di:lə d'va:krat na 'te:dən, də smo se ū'či:lə aŋg'lɛ:ščino. Pa, 'jəs səm z'na:la 'ši:vat na p'ri:mer, pa səm gos'pe:j nər'di:la ob'le:ko, nə 'vɛ:m, vse 'sɔ:rte, in za ot'rɔ:ke, ze'lɔ: zani'mi:u di'za:jni, so bli 'do:bri. [...]

Mati hčerki: Na'ta:č mi 'ma:l vad'jɛ:, 'ta: je žɛ 'go:rka. [...]

Tak'rət kə smo š'lə is 'La:garja, nəs je blɔ ok'ro:k 'ɔ:səndəsət dek'lɛ:t. [...] En 'lɛ:t səm bla ū 'O:tavi, 'ja:, po enem 'lɛ:tu pa ū To'rɔ:nto. [...] 'Tu:kaj ū A'me:riki je biu en du'xo:uŋək 'do:ktor 'Ja:kop 'Ko:larič. 'On je pa pər'so, so ra'ču:nali 'na:iŋga, də bo pər'su 'səm, da bo preu'zɛ:u 'na:šo, Slu'vɛ:nce. Je 'xuo:du sə ū'sa:gga k'ra:ja ū d'ru:zga. Na'pə:rvo je biu və 'Nɔ:rd'be:j, 'təm je biu pa 'mɔ:ɟ b'rət [...]

In je ud 'ne:ga do'bi:u 'mɔ:jo tele'fɔ:nsko šte'vi:lko in nas'lo:u in je x-'me:n pər'sou [...] mi je tele'fɔ:ni:rou in po'təm smo ū'sə Slu'vɛ:ncə, kar jə b'lu: ū 'O:tavə, smo pərš'lə s'ku:paj in ta'ku: nap'rej je š'lu:. [...] K smo pərš'lə 'tu:kej, [...] so žɛ i'mɛ:lə t'ri:je 'Mu:xiči 'xi:šo, so jo ku'pi:lə. Ū'så:k je nɛ:kej 'dā:u, 'šɛ:st 'ti:soč do'la:rjəu je b'lā. [...] Pa 'nəč so'ro:dniki. [...] 'Pə:rvega ok'to:bra səm pərš'la u To'rɔ:nto, 'pe:tɛga nu'vɛ:mbrə sva sə pa pu'ro:čla z 'mo:jəm 'mɔ:žəm. Po'təm je b'lu: t're:ba pa za'čjə:t p'ro:stor is'kət za 'čjə:rkvə pa [de'na:r z'bi:rat] [...]. In nə p'ri:mər 'ta: 'dɔ:m 'Li:pa, 'tu: je ū'se: ut slu'vɛ:nskix 'žu:lju, 'ni: dər'žə:va 'či:s 'nəč 'da:la. Po'təm š'e'le za 'u:no polo'vi:co [...], 'təm je pa dər'žə:va preu'zɛ:la. In z'dej je 'tu: nə p'ri:mər kɔt 'bɔ:lnica. [...] Pa smo 'kər zado'vo:lni. [...] 'Ta: 'dɔ:m jə biu za Slo'vɛ:nce nar'jen, 'ne, in tak'rət 'ni blu p'rec lju'di: do'vol s'ta:rəx, də bi 'no:tər pərš'lə, so pa 're:kəl 'bɔ:mo pa ū'zɛ:lə 'kəšŋga Xər'va:ta al 'pa Po'lja:ka. [...] Dər'ga:č pa ū'se Slo'vɛ:nci.

Prevod: Sem (v Kanado) sva prišla (z možem) služiti po enoletni pogodbi. Moj mož je delal na železnici CPR kot vzdrževalec železniških prog. Jaz sem bila kot hišna pomočnica. Eno leto sem živela pri kanadski družini in to je bilo zelo koristno. V družini so bili tudi otroci, s katerimi sem morala govoriti, čeprav nisem znala niti besede

angleško. Imela sem angleško-slovenski slovar in slovensko-angleškega. Enega je imela gospa, enega pa jaz. Tri mesece sva se tako (s pomočjo slovarjev) sporazumevali, čez tri mesece pa sva se lahko pogovarjali že brez slovarjev. Navadiš se načina življenja v Kanadi, dvakrat na teden smo obiskovali šolo, da smo se učili angleščino. Jaz sem znala tudi šivati in sem gospe sešila obleko in vse sorte tudi za otroke. Bili so zanimivi kroji.

Mati hčerki: Natoči mi malo vode, prosim, ta je že topla (gorka).

Takrat ko smo šli iz lagerja, nas je bilo okrog osemdeset deklet. Eno leto sem bila v Ottawi, po enem letu pa v Toronto. Tukaj v Ameriki je bil en duhovnik dr. Jakob Kolarič. On je pa prišel, so računali nanj, da bo prevzel Slovence. Je hodil iz vsakega kraja do drugega /.../. Dobil je mojo telefonsko številko in naslov ter me obiskal. Tako smo se vsi Slovenci, ki smo prišli v Ottawa, preselili v Toronto in tako se je slovenska skupnost širila. Ko smo prišli v Toronto, so imeli tukaj blizu mestnega središča trije Muhiči hišo, ki so jo kupili za 6.000 dolarjev. Niso bili v krvnem sorodstvu. Prvega oktobra sem prišla v Toronto, petega novembra pa sva se že poročila z mojim možem (z enim od Muhičev). Potem je bilo treba začeti iskati prostor za cerkev in zbirati denar. In na primer ta dom Lipa so zgradili Slovenci (je vse od slovenskih žuljev) in država ni (finančno) čisto nič prispevala. Potem je šele za gradnjo druge polovice doma prevzela država. In danes je to kot bolnišnica in smo kar zadovoljni. Ta dom je bil zgrajen za Slovence in takrat še ni bilo veliko ljudi tako starih, da bi šli v dom, zato so vzeli kakšnega Hrvata ali Poljaka, sicer pa so v domu bivali sami Slovenci.

V glasoslovnem sestavu govorjenega jezika govorke se kažejo dolenjske narečne značilnosti z interferencami iz knjižnega jezika. Govorka se je namreč med intervjuvanjem zavedala uradnega govornega položaja in zato začela govoriti knjižno pogovorno.

Tako se npr. v dolgem vokalizmu za *ě: pojavlja tako narečni refleksi, tj. diftong *e^đ* (*ob'le^đko* 'obleko', *'me^đsce* 'mesece', *že'le^đz^đnc^o*, *'le^đto*), kot knjižni ustreznik *ę*: (*be'sę:de*). Opazna je tudi narečna različica cirkumfleksiranega *ô, tj. *u*: (*ka'ku*: 'kako', *'tu*: 'to', *ta'ku*: 'tako'), redkeje pa tudi *o*: (*šo:lo*). Refleksa za nosnik *ę sta *ię*: in *iô*: (*vad'ię*: 'vode', *zač'ię:t* 'začeti'). Refleksi stalno dolgih samoglasnikov *i, *u in *a so *i*: (*'ši:vat* 'šivati', *p'ri:mer*, *năr'di:la* 'naredila'), *u*: (*'tu:kaj*) in *a*: (*z'na:la*, *slo'var*). V kratkem vokalizmu je opazna oslabitev naglašene *a* (*jəs* 'jaz') in akanje v kratkih naglašanih zlogih (*na'tač* 'natoči') ter onemitev nenaglašene polglasnika (*'ni:s^ŋ* 'nisem'), nenaglašene *i* (*bli* 'bili', *že'le^đz^đški* 'železniški', *'mę:la* 'imela', *blu* 'bilo') in nenaglašene *e* (< *ě*) (*'e:ŋga* 'enega') ter akanje v prednaglasnih zlogih (*vad'ię*: 'vode'). Med narečnimi konzonantnimi pojavi je opaznejši razvoj palatalnega *ń > *n* (z *'ni:mi* 'z njimi') in nastanek zlogotvornega *ŋ* ob onemitvi samoglasnikov (*že'le^đz^đški* 'železniški').

V informantkinem govoru je redko opaziti opuščanje sklanjatvenih oblik samostalnika in rabo imenovalnika, kar je vpliv angleščine – izjemoma se tovrstno posploševanje kaže pri izposojenkah iz angleščine (*kont'ra:kt*

‘pogodba’). Opaznejša narečna posebnost pa je končnica *-ej*⁴⁴ v dajalniku ednine samostalnika *gospa* (*gos'pe:j* ‘gospe’). Samostalnik cerkev ima v tožilniku ednine končnico *-o*⁴⁵ (*'ci̯a:rkvo*) po samostalniku ženske *a*-sklanjatve.

V glagolskih oblikah je opazna narečna raba množine namesto dvojine ženskih samostalnikov (npr. [...] *smo se t'ri: 'me:šce smo se ta'ku: pogo'va:rjale* ‘sva se tri mesece tako pogovarjali’), medtem ko se za moški spol uporablja narečna dvojinska oblika (*sma pərš'la:* ‘sva prišla’). Značilna dolenska narečna prvina je tudi raba kratkega nedoločnika (*'ši:vat* ‘šivati’).

Pojavlja se zaznamovani besedni red (*'Səm sma pərš'la: za eno 'le:to kont'ra:kt.* ‘Sem sva prišla za eno leto po pogodbi.’). Opazno je ponavljanje osebnih glagolskih oblik v isti povedi (*Pa smo se t'ri: 'me:šce smo se ta'ku: pogo'va:rjale, čes t'ri: 'me:šce smo jix pa že ūst'ra:n 'da:le.*).

Informantka rabi posamezne angleške besede, ki spadajo v pomensko polje njenega poklicnega ustvarjanja, npr. samostalnike *do'me:sti'ča:rka* (ang. *domestic help* ‘gospodinjska pomočnica’, *kont'ra:kt* (ang. *contract* ‘pogodba’) in *di'za:jni* (ang. *design* ‘kroj, oblika’). Uporabi pa tudi slovenski pridevnik *'go:rka* ‘topla’, ki je v dolenski običajen (Gregorič 2015), v knjižni slovenščini pa redkeje v rabi, in prislov *na'pə:rvo* (< *najprvo* ‘najprej’), ki je danes v sodobni knjižni slovenščini redkeje v rabi (SP 2010, 2014).

Govorec, roj. leta 1924 na Slovenskem, izvorno prihaja iz Prekmurja, in sicer iz kraja Beltinci. Leta 1961 je šel za eno leto v Avstrijo, nato je leta 1962 odšel v Kanado na delo. V družinskem okolju so se sporazumevali v prekmurščini.

Z'na:te 'kak, 'jes san 'tak s'ta:ri in f'se: po'za:bim. [...] 'Mi:slin, ka d'va:n'še:zde'se:toga. [...] 'To:ū van 'čē:n po'ka:zat, k'jē: san 'ja: dō'ma: 'Vi:te, P're:k'mu:rje je 'to:ū. 'To:ū je 'Mu:rska 'Sə:bota, 'to:ū pa 'mo:ja 'va:s Bel'ti:nci.

'Ve:ste 'kak, [...] mi: smo b'li:, 'jeli, P're:k'mu:rje pod Ma'ža:rsko. 'Ja: san z'na:ū 'do:bro ma'ža:rski, ker 'ta:krat san biū m'la:di, 'ja, ampak san 'za:j

⁴⁴ V slovnica Antona Janežiča (1854) in Antona Lesarja (1863) je pri samostalniku *gospa* v dajalniku in mestniku ednine knjižna končnica *-ej*. V slovnica 20. stoletja oblika s poudarjalnim členom ni več prisotna.

⁴⁵ V slovnici Antona Janežiča (1854) je izpričana končnica *-a* pri samostalnikih ženskega spola na *-ev* (cerkev ali cerkva), ki se sklanjajo tudi po *a*-sklanjatvi.

'či:s po'za:bu, ker 'tu: z 'ni:kim ne guvu'ri:m, 'ne:ī. [...] 'Ja: san biu 'prvo v A:ustriji pet'na:jst 'me:īscōf. 'Ta:n smō 'ma:lō, 'ne:ī, 'ma:lō 'mō:rali 'tū:di, ampak 'tū:di san na aust'ri:jski 'ne:mško po'za:bu. Ker 'tu: ne guvu'ri:mo. Ali ang'lē:ško ali 'pa: ... Pa 'ni:ti ang'lē:ško 'do:bro ne 'vē:n. [...] 'Ka:k 'to:u? 'Ja: san 'dē:laū s'ti:l 'fi:tiŋk, 'ne:ī, kak 'mo:uste pa za 'tē: 'bi:ldiŋge. Du'bi:š 've:lko že'lē:zo in 'pa:lce s'ku:p 'de:īvleš. 'Tē pa ne govo'ri:š 'dō:sta z d'ru:gimi. 'Saj 'e:ni so govo'ri:li, ampak 'ne:ī pa f'si. In 'ta:k 'jes 'ni:san 'dō:ber biu za 'le:ŋgviž, 'ne:ī. 'Bō:lši san biu za raču'na:nje. 'Ta:k de san 'le:xku 'dē:laū. [...] 'Ja: san biu z'mē:raj za 'le:ŋgviž 'ma:lō 'bō:l, 'ka:k bi p'ra:vu. [...]

'Ta:m du'bi:š že'lē:zo pa d'rō:riŋk, 'ja:, pa 'dē:laš. 'Ni:maš 'ka:j ang'lē:ško, 'mi:dva sma pa 'ne:ī, 'ne, ker je Slu'vē:nc biu. In 'ta:k ang'lē:ščina 'ne:īde v g'la:vō. [...] 'No, 'tē: pa je 'uō:n šō:u d'ru:go 'dē:lat, ka je 'dō:bo 'ma:lō 'več de'na:ra. 'Tē: pa s'pē:t za eno 'lē:to je p'ri:šeū d'ru:gi Slo'vē:nec. 'Tē: so pa 'u:ni, 'kak bi p'ra:vu, naciō'na:lne s'ku:p 'de:īvali, ka se 'bō:l 'ra:zmita. In 'ti:sti je 'dē:laū t'ri: 'le:īta z 'me:nof. 'Vi:š, 'te pa 'ta:k ang'lē:ščino gu'bi:š. 'Mi:dva sma 'ne:ī ang'lē:ško guvu'ri:la.

Z'na:te 'ka:k je b'lō:. 'Ka van 'tū:di 'to:u pu'vē:n? 'Da:li smo 'če:rku u slu'vē:nsko 'šo:ūlo. 'Cerk'vē:no, 'ja. Da bi se 'ma:lō u'či:la. Še 'prvo 'va:n 'to:u 'mō:rem po'vē:dati, ker 'tu: so 'na:s Slu'vē:nci, 'e:ni, 'ne:ī f'si:, ni'ko:l ne s'me:mo 're'či f'si:, so g'lē:dali P'rē:k'mu:rce 'kak zaust'a:le. 'Bi:u je en 'žu:pnik in 'on je 'zē 'prvi 'da:n 'jo:u 'ta:k 'dē:laū pa za 'vu:xa v'la:ču. 'Čē:rko, 'ja, 'se:den 'le:īt je 'bi:la s'ta:ra. 'Te je pa 'ō:na 'že 'jo:ukala, d'ru:go so'bo:to, 'ja: 'ne: bon š'la:, ker 'fa:der 'dē:la 'ta:k, 'ne:, Ang'lē:ži p'ra:rivo 'fa:der. 'Tē: je pa 'že:na, 'mō:raš 'i:ti, 'ne:ī, da bōš se 'ma:lō slo'vē:nsko nau'či:la. Pa je š'la:.

D'ru:gi pē:tek du su'bō:te pa 'ne:ī s'pa:la, 'ce:īlo 'no:uč je 'jo:ukala. 'Ja: 'ne: bon š'la:, ker 'ō:n 'ta:k 'dē:la, pa me za 'vu:xa v'la:či. 'Tē: san pa 'ja: 'že:ni p'ra:vu. 'O:na 'ne: bo š'la:, bō pa 'mē:la 'ži:fčni z'lo:m. In 'že:na pa x'tē:la x'tē:la, san p'ra:vu, 'no, 'o:na 'ne:īde. In 'ta:k je 'ne:ī š'la: 've:č. [...] 'Si:n pa 'te smo ga 'ne:ī 'da:vali. [...] 'Ma:lō z'na:ta slo'vē:nsko, ampak ze'lō: 'ma:lō.

Prevod: Veste, kaj, jaz sem tako star, da vse pozabim. [...] Mislim, da (sem prišel v Kanado) 1962. To vam želim pokazati, kje sem jaz doma (na zemljevidu). Vidite, Prekmurje je to. To je Murska Sobota, to pa moja vas Beltinci. Veste, kaj, Prekmurje je bilo dolgo pod Madžarsko. Jaz sem znal dobro madžarsko, ker takrat sem bil mlad, ampak zdaj sem pa čisto pozabil, ker tukaj z nikomer ne govoriš (po madžarsko). Najprej sem bil v Avstriji petnajst mesecev. Tam smo tudi morali malo živeti (preden smo šli v Kanado) in govoriti nemško, ampak sem tudi to pozabil. Ker tukaj ne govorimo (tega jezika). Ali angleško ali pa ... pa niti angleško ne preveč dobro. Jaz sem delal kot orodjar za mostove in te (visoke) stavbe. Dobiš veliko železo in palice (konstrukcijo) variš skupaj. Potem pa ne govoriš dovolj z drugimi. Saj eni so govorili, ampak ne pa vsi. In tako jaz nisem bil dober za jezik, boljši sem bil za računanje. Tako da sem lahko delal. Jaz

sem bil za jezik vedno malo bolj, kako bi pravil. Tam dobiš železo pa načrt in delaš. Nimaš kaj angleško (govoriti), ker sem delal s Slovencem. In tako angleščina ni bila (v rabi). Potem je pa on šel drugam delat, da je dobil malo več denarja, in tako je čez eno leto spet prišel drugi Slovenec. Tako so načrtno združevali delavce z isto nacionalno pripadnostjo, da so se razumeli. In ta Slovenec je delal tri leta z menoj. Vidiš, in tako angleščino pozabljaš, saj nisva angleško govorila.

Veste, kako je bilo. Kaj vam tudi to povem? Hčerko smo dali v slovensko šolo, cerkveno, da bi se malo učila. Najprej vam moram še to povedati. Tukaj so nas (Prekmurce) Slovenci, nekateri, ne vsi, nikoli ne smemo reči vsi, nas Prekmurce sprejemali kot zaostale. Bil je en župnik in on je že prvi dan z mojo hčerko tako delal in jo vlačil za ušesa. Hčerko, sedem let je bila stara. Potem je hčerka že jokala naslednjo soboto: Jaz ne bom šla, ker fader dela to z mano. Angleži pravijo župniku fader. Potem je pa žena hčerki rekla, da mora iti, da se bo malo slovensko naučila. In je šla. Naslednji petek na soboto ni spala in vso noč je jokala: Jaz ne bom šla, ker on tako dela z menoj in me za ušesa vlačí. Potem sem pa jaz ženi rekel, da hčerka ne bo več obiskovala šole. In tako ni šla več. Sina pa potem nismo dajali. Malo znata slovensko, ampak zelo malo.

V glasoslovnem sestavu informantove slovenščine so opazne prekmurske narečne značilnosti, in sicer se pri dolgem vokalizmu pojavljajo naslednji refleksi: *ě: > e:ĩ, ę: ('me:ĩscof 'mesecev', 'de:ĩvali 'dajali', 'le:ĩta 'leta', 'de:ĩlaš/'de:laš 'delaš'), e: > e:ĩ ('ne:ĩ 'ne'), *ô: > o:ũ ('mo:ũste 'moste', 'šo:ũlo 'šolo', 'to:ũ 'to', 'no:ũč 'noč', 'jo:ũkala 'jokala'), *ę: > ę: ('pę:tek), umično naglašeni *e: > e: ('že:na) ter umično naglašeni *o: > o: ('ũo:n 'on'), stalno dolgi *u > u: ('žu:pnik, 'd'ru:gi) ali ü: ('tü:di) in stalno dolgi *a > a: ('z'na:te 'veste', 's'ta:ri 'star') ter stalno dolgi *i > i: ('u'či:la, 'ži:fěni), dolgi polglasnik *ǣ: > e: ('le:xku 'lahko'). Refleks dolgega zlogotvornega r je r ('p'rvo).

Kratki nenaglašeni e v 1. os. ed. sed. glagola *biti* se je razvil v a (*san* 'sem'), nenaglašeni a v vezniku *da* pa v e (*de* 'da'); kratki nenaglašeni samoglasniki i, o, u, ə lahko tudi onemijo (*ni'ko:l* 'nikoli', *'ve:lko* 'veliko', *Slu've:nc* 'Slovenec', *'ta:k* 'tako', *x'te:la* 'hotela', *'ra:zmita* 'razumeta'). V prednaglasnih zlogih je veliko ojevskega ukanja (*du'bi:š* 'dobiš', *Slu've:nc* 'Slovenec', *du* 'do'). Izglasni -o se je razvil v -u ('le:xku 'lahko', 'če:rku 'hčerko') ali -o ('že'le:zo). Nenaglašeni sklop -il v izglasju se je razvil v -o ('do:bo 'dobil') ali -u ('po'za:bu 'pozabil', 'p'ra:vu 'pravil').

Običajen je umik naglasa na nikalnico ob glagolu ('ne: bon 'ne bom', 'ne:ĩde 'ne gre').

V položaju pred nezvonečimi soglasniki in v izglasju se je v razvil v svoj nezvoneči par, tj. vK- > fK- (*f'si:* 'vsi'), -v > -f ('me:ĩscof 'mesecev'). V izglasju se namesto -m govori -n (*'sa:n* 'sem', *'ne: bon* 'ne bom'), x v vzglasju onemi ('če:rke 'hčerke', 'če:m 'hočem'). Opazna je otrditev palatalnega l > l ('bō:lši 'boljše', 'bō:l 'bolj') in ohranitev ŋ > nj (*raču'na:nje*). Pred

zadnjimi samoglasniki v vzglasju se je razvil protetični *v-* (*'vu:xa* 'ušesa', *'uo:n* 'on'). V glagolih *'vi:š* 'vidiš', *'vi:te* 'vidite' je onemitev *-d-* posledica asimilacije po onemitvi ponaglasnega *-i-* (*-dit-* > *-dt-* > *-tt-* > *-t-*). Ohranjen je soglasniški sklop *šč* (*aŋg'le:ščina*).

V pregibanju je mogoče opaziti značilnosti prekmurskega narečja, ki je informantov prvi jezik. Samostalniki moškega spola, katerih osnova se končuje na *-r*, v odvisnih sklonih nimajo podaljšane osnove z *-j-* (*de'na:ra* 'denarja'). Vrstilni števniki ima v tožilniku ednine ohranjeno narečno končnico *-oga* (*d'va:n'šę:zde'se:toga* 'dvainšestdesetega') trde zaimenske sklanjatve. Osebni zaimek *jaz* se v imenovalniku ednine glasi *'ja:*, v orodniku ednine pa *'me:nof* 'menoj'; oblika osebnega zaimka *ona* v tožilniku ednine je *'jo:u* 'njo'. Narečna oblika nikalnega zaimka *nihče* je v orodniku ednine z *'ni:kim* 'z nikomer'. Glagol *reči* ima v nedoločniku podaljšavo *-ti* (*rečti*) (**reči + *-ti*).

Glagol *videti* ima v drugi osebi ednine sedanjika obliko *viš* 'vidiš', ki je posledica asimilacije soglasnikov ob onemitvi ponaglasnega *i*. Pri glagolu *biti* v prvi osebi dvojine sedanjika je opazna dvojinjska končnica *-ma* (*sma guvu'ri:la* 'sva govorila'). Glagol *devati* se v drugi osebi ednine sedanjika konča na *-lješ* (*de:ivleš* 'devaš, daješ'), glagol *razumeti* pa ima v tretji osebi dvojine sedanjiško pripono *-i-* (*ra:zmīta* 'razumeta').

Skladnja ni pod vplivom večinskega jezika. Govorec pogosto ponavlja prislov *tej/te* 'potlej' na začetku stavka (*'No, 'te: pa je 'uo:n 'šo:u d'ru:go dę:lat, ka je 'dō:bu 'ma:lo 'več de'na:ra. 'Te: pa s'pę:t za eno 'lę:to je p'ri:šęu d'ru:gi Slo've:nec. 'Te: so pa 'u:ni, 'kak bi p'ra:vu, nacjo'na:lne s'ku:p dę:ivali, ka se 'bō:l ra:zmīta.*)

Informant rabi posamezne angleške besede, ki spadajo v pomensko polje njegovega poklicnega ustvarjanja. Uporabi angleške samostalniške zveze: *s'ti:l 'fi:tīŋk* (ang. *steel fitting* 'jekleni spoj'), *'bi:lđiŋge* (ang. *building* 'stavba') in *d'rō:iŋk* (ang. *drawing* 'risba/načrt') in druge besede (*'le:ŋgviž* 'jezik', *'fa:der* 'oče, duhovnik'). Opazne so mnoge narečne prekmurske besede, kot so: *z'na:te* 'veste' (Novak 2014), *gu'bi:š* 'pozabljaš, izgubljaš' (SSKJ 2014), *da:vali* 'dajali' (Novak 2014). Namesto veznika *da* informant uporablja narečni veznik *ka* (Novak 2014) in prislov *'te* 'tedaj' (Novak 2014).

Govorec izvorno prihaja iz Nove vasi na Blokah, od koder so se leta 1945 pri njegovih dveh letih z dvema voloma, dvema kravama in polnim vozom odselili v Avstrijo v Špital ob Dravi, kjer so živeli štiri leta. Leta 1949 so se odselili v Kanado. V družini so ves čas govorili slovensko in še danes

se v Slovenskem letovišču s predstavniki svoje generacije sporazumeva v slovenščini.

Kə š'li:šiš 'kəšne Pri'mo:rce al 'pa P're:kmurce, 'ku:mi zas'tuo:pəš. 'Nuo:trance pa 'tu:t, mi dər'ga:č govə'ri:mo. Ti bəm po've:īdu, ka je b'lu: 'pa:r 'le:īt nə'zə:j. [...] G're:jo 'mi:mo 'vi:kenda pa 'pi:še Jakə'pi:novi, 'ne, in p'ra:vi:jo, s'te: 'vi: Jakə'pi:novi, p'ra:vi I'va:ŋka, 'ja: P'ra:vi, 'ta: pri'i:mək 'ma:mo nə 'Nuo:transkəm. 'O, p'ra:vi, 'muo:j 'muo:š je ut 'təm, mo:ja 'žje:na i pa Belok'ra:ŋka. In p'ri:dejo səm 'go:r. T'le pa 'jes pa en pər'ja:tu 'mamo eno 'pi:vo 'pi:šjema, pa p'ri:šdeta, 've:iš, 'ma:jo t'le za s'li:kat, p'rec 've:iš, də so t'le tu'ri:sti. Pa p'ri:šdejo z'ra:vən. Dobər 'da:n dobər 'da:n, zač'ne:mo gu'vo:rt in 'mo:š pa 'že:na se nəm nas'me:jeta. Pa səm si 'mi:slu, sej 'ne:jšmo 'neč 'xe:cnega 'ri:ekli. 'Ja, p'ra:vi, 've:š, 'ka:j, vid'va: 'bəl po b'lə:ško govo'ri:ta, kə 'mi:, kə smo ot 'təm. 'O:na jə bla pa 'duo:xtarca ot 'Ci:erķŋce do 'Ri:bŋce, 'təm o'ko:l. 'Tu: po'me:īni, da 'do:st lu'di: poz'na:. U'so 'mo:jo ž'la:xto poz'na:la, po'mi:sli. In 'po:li smo 'me:li p'rec 'ne:ki za 'me:nt se. 'On je biu pa žu'pan ot 'No:ve va'si:. [...] Se bəš sme'ja:u, kə smo šli u 'ba:ŋko. Pa p'ra:vi 'u:na 'ba:ŋkərca p'ra:vi, pa kəda:j ste za'pu:stli domo'vi:no. 'Ja, sm 're:ku 'pi:etŋš'tərdəsədgə 'le:īta. 'Tu: se mi je 'xe:cno z'de:īlo, pa 'še slo've:nsko z'na:te. 'Ja, 'təm kə səm 'jes do'ma:, smo 'sa:mi b'ri:xtni. 'Ja, ka:j 'čəm pa 're:čt, 'ne.

Ampak 'o:na se 'ne:j za've:īdala, də je 'tu:k Slo've:ncu 'tu:kej, da met 'sa:bo guvu'ri:mo slo've:nsko 'tut, u'bu:je, 'ne. Sej 'ti:, če ne bi 've:īdu, de səm 'jest ot t'le:, pa do'ma: me s're:čau, sej nə 've:īm, če bi 've:īdu, də səm s Ka'na:de. 'Tam doma'či:ni ne 've:jo, de səm s Ka'na:de. Ka'ku: bo 've:īdu, če govo'ri:m pu 'ni:xovo, pa ne 'me:jšam be'se:īde.

'Mā:ma je bla do'mā: z 'na:mi, kə smo bli ot'rūo:ci, pa po 'a:tavo govo'ri:mo. Intere'sa:ntno. In če 'e:dŋ 'kəšŋ 'me:ne s'li:ši, 'on p're:c 've:ī, ot 'kuo:t səm, 'ne, kər ne z'na:m dər'ga:č. 'Ve:iš, 'ka:j je intere'sa:ntno? Kə ti 'ne:īkam g'rje:š, t'voj 'je:zik se 'več ne spre'mi:īna. [...] Do'ma: že spre'mi:īna se 'je:zik, kə pa p'ri:deš ot 'təm 'səm, 'ka:r si z'noū, boš z'noū, 'nəč se nə bo sprə'me:īnlu. 'Me:jšamo pa 'ne, re'ci:mo, 'fu:l 'do:bru pa 'ta:ke st'va:ri, op'ro:sti, z'na:m dər'ga:č go'vo:rt. Se s'po:mnem, de smo bli u Slo've:niji na u'bi:ski, pa 'e:dn p'ra:vi, od 'mo:jga b'ra:tranca pər'ja:tu p'ra:vi: »Fant, 'ti: 'do:bro aŋg'le:ško govo'ri:š, 'ko:t si se pa na'va:du?« 'Po: pa p'ra:vi 'mo:j b'ra:tranc: »Sej, 'on je is Ka'na:de.« »Ne, 'ne, 'on je ot 'tam, 'sej ga s'li:šiš, 'ne.« Inter'sa:ntno, ka'ku: 'tu: p'ri:de. 'Vi:diš, 'ta:m 'pa:da, t'le: smo pa 'mi: na 'duabrem.

Səm b'ra:u en č'la:nek eŋkat, 'ka:j dər'ži: ŋ'di:, də napre'du:jejo: s'me:īx, və'si:elje, organi'zi:rana d'ru:žba pa 'vja:ra. 'Jəs bi 're:ku, da 'ci:ərku je

'nə:rveč nar'di:la za 'je:zək. 'Tam je sre'di:šče in 'ti:sto je 'nərveč. Če se pa že ut'ro:ci pəro'či:jo. 'Le:j, 'jes 'mam 'je:ŋga 'zi:eta s Či'ka:ga, slo'və:nskex s'ta:ršu, belok'ra:ŋnskəx, in z'na: slo'və:nsko. Je x'čije:rko po'ro:ču, 'mo:jo sta're:jšo. Do'ma: slo'və:nsko z'na:jo, ot'ro:ci in 'u:ni. D'ru:ga x'čije:rka poro'či:la 'I:rca, k je bla 'ma:ma Fran'cujə:skinja. 'Vi:š, 'tu: je u'se 'sə:rte. In 'tam ne govo'ri:jo 'tu:k slo'və:nsku, zas'tə:pjo 'ma:u, ampak 'ne: ta'ku: 'Moj 'si:n u 'A'me:riki u'či: 'Lu:kata slo'və:nsko. [...] 'Ma:jo k'ni:ge ut 'du:ma u'se 'tu.

Prevod: Ko slišiš kakšne Primorce ali Prekmurce, komaj razumeš. Tudi mi Notranjci drugače govorimo. Ti bom povedal, kako je bilo nekaj let nazaj. Grejo (skupina ljudi) mimo vikenda, na katerem je napis Jakopinovi, in vprašajo: Ali ste vi Jakopinovi? In Ivanka pravi: Ja. Pravi (eden od njih): Ta priimek imamo pa mi na Notranjskem. O, pravi, moj mož je od tam, moja žena je pa Belokranjka. In pridejo sem gor. Tukaj jaz in prijatelj pijeva pivo in prideta dva (zakonca). Takoj veš, ker imajo toliko za fotografirati, da so turisti. In se pridružita. Pozdravita, se začnejo pogovarjati in mož ter žena se nam nasmejeta. Sem si mislil, da nismo nič smešnega rekli. In potem pravi: Veš, vidva bolj po bloško govorita kot mi, ki smo od tam. Ona je bila pa zdravnica od Cerknice do Ribnice. To pomeni, da pozna dosti ljudi. Vse moje sorodnike je poznala, pomisli. In potem smo imeli takoj temo za pogovor. On je bil župan Nove vasi. Se boš smejal. Enkrat smo šli (v Sloveniji) na banko. Pa bankirka pravi: Kdaj ste zapustili domovino? Odgovoril sem, da leta 1945. To se mi je smešno zdelo, ko je rekla: Pa še slovensko znate! In ji odvrnem: Tam, kjer sem jaz doma, smo sami pametni.

Kaj pa bi rekel drugega. Ampak ona se ni zavedala, da je tukaj toliko Slovencev in da med seboj govorimo slovensko. Saj ti, če ne bi vedel, da sem jaz od tukaj, pa bi me srečal doma, ne vem, če bi vedel, da sem iz Kanade. Tam domačini ne vedo, da sem iz Kanade. Kako bo vedel, če govorim po njihovo in ne mešam (ne govorim angleških) besed.

Mama je bila z nami doma, ko smo bili otroci, ampak govorimo očetovo narečje. Zanimivo. In če kdo mene sliši, takoj vedo, od kod sem, ker ne znam drugače govoriti. Veš, kaj je zanimivo? Ko ti nekam greš, se tvoj jezik ne spreminja več. Doma se jezik spreminja, ampak ko prideš od tam sem, kar si znal, si znal in nič se ne bo spremenilo. Mešamo pa ne, recimo ful dobro, pa take stvari, oprost, znam drugače govoriti. Se spomnim, da smo bili v Sloveniji na obisku, pa bratrančev prijatelj pravi: Fant, ti dobro angleško govoriš, kje si se pa naučil? Pa pravi moj bratranec: Saj on je iz Kanade. In odvrne: Ne, ne, on je iz Slovenije, saj ga slišiš. Zanimivo, kako to pride. Vidiš, tam pada (misli na vpliv angleščine na jezik), tukaj smo pa mi na dobrem.

Sem bral en članek enkrat, kaj družijo ljudi, da napredujejo: smeh, veselje, organizirana družba in vera. Jaz bi rekel, da je (tukaj) cerkev največ naredila za jezik. Cerkev je središče (skupnosti) in to je največ. Če se že otroci poročijo (z neslovenskimi partnerji). Glej, jaz imam zeta iz Čikaga, ki ima slovenske starše iz Bele krajine in govori slovensko. Poročil se je z mojo starejšo hčerko. Doma govorijo slovensko, otroci in starši. Druga hčerka se je poročila z Ircem, čigar mama je bila Francozinja. Vidiš, to je vse sorte. In ne govorijo tako zelo slovensko, razumejo malo. Moj sin v Ameriki uči Luko slovensko (čeprav žena ni Slovenka) in imajo knjige od doma in vse to.

V informantovem glasoslovnem sestavu govornjene slovenščine so opazne doljenjske narečne značilnosti, in sicer se v dolgem vokalizizmu kažejo naslednji razvoji: *ě: > *e:ĩ* ('*ve:ĩ* 've', '*ve:ĩš* 'veš', '*ne:ĩkam* 'nekam', '*me:ĩšamo* 'mešamo', '*s'me:ĩx* 'smeh'), cirkumflektirani *ô: > *u*: ('*ka'ku*: 'kako', '*'tu*: 'to', '*'u:na* 'ona'), *ę: > *e*: ('*je:zik*) ter *q: > *uo*: ('*kʷo:t* 'kod', '*Fran'cʷo:skinja* 'Francozinja', '*'mʷo:š*), redkejši je knjižni refleks *o* ('*mo:š* 'mož'). Za umično naglašeni *e > *ie*, redkejši je poknjiženi *e* ('*g'rię:š* 'gresš', '*'žje:na*, '*'že:na* 'žena'), umično naglašeni *o > *ua*: ('*dʷa:brem* 'dobrem'). Stalno dolgi naglašeni *u: > *u*:, medtem ko je mogoč tudi razvoj *a: > *ã*: ('*mã:ma* je bla do'*mã*'). Stalno dolgi *i: > *i*: ('*p'ri:de*, '*s'li:šiš*) se ponekod pojavlja tudi v diftongični obliki *i: > *i:ĩ* ('*pi:ĩjema*, '*p'ri:ĩdejo*).

V kratkem naglašnem vokalizmu se kaže oslabitev naglašnega *a* ali *e* ('*jes* 'jaz', '*'təm* 'tam', '*'kəšŋ* 'kakšen', '*'čəm* 'hočem'), oslabitev in asimilacija kratkega naglašnega *a* > *e* pred *j* ('*sej* 'saj') ter sprememba kratkega naglašnega samoglasnika *i* > *e* ('*neč* 'nič').

V kratkem nenaglašnem vokalizmu so vidne popolne redukcije *e*, *i* ('*mo:jga* 'mojega', '*zas'to:pjo* 'razumejo', '*bli* 'bili', '*'ba:ŋkərca* 'bankirka') ali oslabitve samoglasnikov *e*, *a*, *i*, *o* > ə ('*sprə'me:ĩnlu* 'spremenilo', '*də* 'da', '*kə* 'ki', '*pəro'či:jo* 'poročijo'). Veliko je ojevskega ukanja v prednaglasnih in ponaglasnih zlogih ('*gʷu'ri:mo* 'govorimo', '*ut'ro:ci* 'otroci', '*sprə'me:ĩnlu* 'spremenilo').

V konzonantizmu je opazen izpad velara *k* v soglasniškem sklopu *kš* ('*kəšŋ* 'kakšen'), izpad *r* pred *a* v besedi *krat* ('*eŋ'kat* 'enkrat'), razvoj *ń* > *ĩn* ('*Belok'ra:ĩŋka* 'Belokranjka'), *ĺ* > *l* ('*'l'di*: 'ljudi'), izpad velara *g* v vzglasju besede *glej* ('*le:j*), pojav protetičnega *j* pred *e* ('*je:ŋga* 'enega'), razvoj *-el* v izglasju > *u* ('*pər'ja:tu* 'prijatelj'), izpad *d* ob popolni onemitvi ponaglasnega samoglasnika *i* v besedi *vidiš* ('*vi:š*) in pojav prekozložne asimilacije *s-š* > *š-š* ('*š'li:šiš*).

Samostalnik moškega spola *obisk* ima v mestniku ednine končnico *-i* ('*na u'bi:ski*), ki je analogna po mehki *o*-sklanjatvi, pri samostalniku moškega spola s končnico *-a* v imenovalniku ednine prihaja v odvisnih sklonih do podaljšave osnove *s-t* ('*Lu:kata*). Predpona presežnika količinskega prislova je *nər-* 'naj-' (*na + *že). Pojavlja se kratki nedoločnik glagola *govoriti* ('*z'na:m dər'ga:č go'vo:rt*).

Besedni red je zaradi vpliva angleščine zaznamovan. Na neobičajnem mestu se npr. pojavi prosti glagolski morfem glagola *spremeniti se* v vlogi povedka ('*Kə ti 'ne:ĩkam g'rię:š, t'voj 'je:zik se 'več ne spre'mi:ĩna* [...]) in tudi členka *že* ('*Do'ma: že spre'mi:ĩna se 'je:zik* [...]).

Informant skoraj ne uporablja angleških izposojenk (*interesa:ntno* 'zanimivo'), saj se govorec zaveda, da ima slovenščina zadostno besedišče za sporazumevanje. Večji nabor besed je opaziti iz narečnega in pogovornega jezika (*na'va:du* 'nauči', *'tu: p'ri:de* 'to se zgodi', *p'rec* 'takoj' (SSKJ 2014)). Opazna je beseda *'ba:ŋkərca* 'bankirka' s *pripono* -ica. V besedju so opazne tudi narečne nemške izposojenke (*b'ri:xtni* 'pametni' (Snoj 2015)).

Govorec izvorno prihaja iz Bele krajine. V Kanado je odšel na delo leta 1967 pri svojih šestnajstih letih.

'Mi: govo'ri:mo do'ma: 'po:u in 'po:u, za'to: kə se ra'zu:memo, 'və:š. P'ri:deš do 'ta:kega, da 'ni: 'va:žno al 're:češ ū aŋg'lə:ščini al slo'və:nščini, se ra'zu:memo, in g'li:x 'ta:k je z ot'r'o:ci. 'Tu:t bi 're:ko, da 'ŋjə:smo, bi 're:ko, da bi 'səm po slo'və:nsko go'vo:rli ali pa 'səm po aŋg'lə:ško, se 'me:ša, ker se ra'zu:memo. Če 'jas k'li:čem, re'ci:mo, do'mu z'me:ri k'li:čem, ker b'rat je do'ma:, 'mam še ž'la:xto do'ma: d'va: b'ra:ta in 'e:dən b'rat ži'vi: 'tu:kaj u Ka'na:di, 'ti:ste, kə me je u'zeu, ali 'on je 'šə:st 'me:sceu je ū Slo'və:niji, 'ma: 'xi:šo 'ta:mle in 't'o:le. In z 'ni:m govo'ri:va 'e:ŋkrət al d'va:krət na 't'e:dŋ. Tak'rət sa'mo: slo'və:nsko govo'ri:mo, 'mi:slim, in, in s s'va:kinjo 'li:x 'ta:k, 'le:j. [...]

'Ta:m bomo govo'ri:li 'na:jbərš 'po:u in 'po:u. Za'tu: kə 'ta:le gos'pa: 'o:na je is 'Ka:rlouca ali je poro'či:ta 'e:ŋga Slo'və:nca, Pri'mo:rca. In 'on je 'ta:m ot Saba'ti:na do'ma: in ə, ali 'o:na je 'žə t'le, 'ma:jo 'ta:le 'vi:kend 'xi:šo 'tu:t, in 'o:na je ū 'təm od'bo:ru, sej səm 'jəst bi:u ū od'bo:ru 'tu:kaj 'tu:t na 'te:j pris'ta:vi ene dva'na:jst 'l'ət. Ali 'po:l səm za'če:u 'xo:dit na Ki'ta:jsko, 'ni:səm 'me:u 'ca:jta, 'ta:k da səm 'ti:sto o'pu:stu, 'o:na je pa ū od'bo:ri že 'do:uga 'l'ə:ta in 'o:na je zadou'že:na za 'ku:xno. Čep'rau 'da:nəs so d'ru:gi 'ku:xali ali 'o:na je zadou'že:na, da nare'di: 'u:rnik, k'do: bo 'ku:xau in ū'se 'tole, 'o:na je zadou'že:na. In so 'na:ši pri'ja:tli, ker s n'jə:nəm 'mo:žəm, če səm 'jes do'ma:, re'ci:mo 'jes 'do:sti ig'ra:m 'go:l'f. Če je 'l'ə:po ū're:me, 'jes səm na 'go:l'fu, ali če ne g'rem ig'rət, 'po:l z n'jə:nim 'mo:žem g're:va 'xo:dit. Po 'se:dŋ, 'o:sŋ kilo'me:trou s'ko:rej ū'sa:k 'da:n, če sŋ do'ma. 'Do:sti pre'xo:diva. In 'o:ni 'ma:jo 'vi:kənt 'xi:šico t'le ot s'po:daj. 'Ja, z ni:mi bomo go'vo:rli pa 'po:u na 'po:u. 'O:na 'tut 'do:bro slo'və:nsko govo'ri: ali 'ma:lo 'nak po xər'va:ško, 'ma: na're:čje. Ali 'jes sŋ na'va:jen na 't'o:le, za'kej 'jes govo'ri:m xər'va:ško. 'Mi: smo bli na 'Kɔ:lpi, 'sa:m čəs 'Kɔ:lpo smo 'tam, 'ta:k da ...

Prevod: Mi doma govorimo pol in pol, zato ker se razumemo. Prideš do spoznanja, da ni pomembno, ali rečeš v angleščini ali v slovenščini. Se razumemo in ravno tako je z otroki. Tudi mi, bi rekel, da nimamo te navade, da bi samo slovensko govorili ali pa

samo angleško, se meša, ker se razumemo. Če jaz kličem domov (v Slovenijo), imam še sorodnike doma, in sicer dva brata, eden pa živi tukaj, to je tisti, ki me je vzel (k sebi). In on je šest mesecev v Sloveniji, kjer ima hišo. Z njim govorim enkrat ali dvakrat na teden. Takrat govorimo samo slovensko in tudi s svakinjo ravno tako.

(Pri sosedih v letovišču) bomo govorili pol in pol. Zato ker tale gospa (ki jih je med intervjujem povabila na sladico) je iz Karlovca, a se je poročila s Slovencem – Primorcem. In on je iz Sabotina doma, ona pa je že (dolgo) tukaj in imajo tukaj (na letovišču) vikend hišico. Ona je tukaj članica odbora. Tudi jaz sem bil član odbora na tej pristavi dvanajst let. Potem ko sem začel službeno potovati na Kitajsko, nisem imel več časa.

Tako da sem tisto opustil. Ona je v odboru že dolga leta in je zadolžena za kuhinjo. Čeprav so danes drugi kuhali, je bila njena naloga, da je sestavila urnik, kdo bo kupal, in tako naprej. Oni so naši prijatelji, ker jaz z njenim možem, če sem doma – sicer igram golf – hodim okrog. Če je lepo vreme, grem na golf, če ne grem, greva z njenim možem hodit. Po sedem, osem kilometrov (prehodiiva) skoraj vsak dan. Oni imajo vikend hišo na spodnji strani. Z njimi bomo govorili pol in pol. Ona tudi dobro govori slovensko in malo tudi po hrvaško. Ima narečje. Jaz sem na to navajen, saj govorim po hrvaško. Mi smo bili (živeli) na Kolpi.

V glasoslovnem sestavu govorjene slovenščine informanta so opazne nekatere dolejnjske narečne značilnosti. V dolgem vokalizmu izpostavljam naslednje značilnosti: *ě: > *e*: ('*mě:ša*, '*lě:t*, '*tě:dŋ*, '*lě:po*), cirkumflektirani *ô: > *o*:, *u*: ('*tô:le*, '*za'tu:*), nosnik *ę: > *e*: ('*za'če:ŋ*) ter nosnik *o: > *o*: ('*mo:žəm*). Refleksa umično naglašanih *e in *o sta široka: *e > *e*: ('*re:češ*) in *o > *o*: ('*o:na*). Razvoji drugih dolgih naglašanih samoglasnikov so taki: *u: > *u*: ('*tu:kaj*, '*tut*, '*ra'zu.memo*), *a: > *a*: ('*ta:kega*, '*va:žno*) in *i: > *i*: ('*xi:šo*, '*govo'ri:li*), redko *i: > *ɨ*:ə ('*ni:ə:smo* 'nismo').

V kratkem naglašnem vokalizmu se kaže oslabitev naglašane *a* > *e* ('*jes* 'jaz') ali *a* > *ə* ('*čas*, '*ig'rat*) ter oslabitev in asimilacija kratkega naglašane *a* pred istozložnim *j* > *e* ('*za'kej* 'zakaj') in razvoj kratkega naglašane *a* pred istozložnim *u* > *o* ('*čep'rou* 'čeprav').

V kratkem nenaglašnem vokalizmu pride do popolne redukcije samoglasnikov *i*, *e*, *o*, *ə* ('*xi:šo*, '*tut*, '*ma*, '*go'vɔ:rli*, '*bli*, '*ku:xno*, '*ta:k*, '*e:ŋga*, '*sŋ* 'sem', '*se:dŋ* 'sedem', '*ɔ:sŋ* 'osem') ali delne redukcije samoglasnikov *e*, *i*, *a* > *ə* ('*kə*, '*e:ŋkrət*, '*da:nəs*, '*n'jɛ:nəm* 'njenim', '*mo:žəm*, '*vi:kənd*) in, redko, akanja (ot *Saba'ti:na* 'Sabotina').

Izmed konzonantskih značilnosti izpostavljam naslednje: *-el* > *-o* ('*re:ko*), *-il* > *-u* ('*o'pu:stu*) in razvoj *-ov* > *u* ('*do'mu*); *l* > *l* (*ali*), *ŋ* < *ən* po onemitvi nenaglašane samoglasnika ('*tě:dŋ*), izpad *g*-pred *l* v vzglasju ('*li:x* 'ravno', '*le:j* 'glej'), ohranjen soglasniški sklop *šč* ('*aŋg'lɛ:ščini*), razvoj izglasnega *-m* > *-n* ('*ɔ:sŋ* 'osem', '*sŋ* 'sem').

Samostalnik *otrok* ima v orodniku množine analogno obliko po mestniku množine (*z ot'ro:ci* 'z otroki'). Namesto veznika *toda* je rabljen veznik *ali* v protivni vlogi. V rabi je tudi členek *nak*, ki izraža podkrepitev obstoječe trditve ('*O:na* 'tu:t 'do:bro slo'Ve:nsko govo'ri: *ali* m'a:lo 'nak po xar'va:ško).

Ponekod je besedni red zaradi vpliva angleščine zaznamovan. Opazno je ponavljanje osebnega zaimka *ona*, ki je kot osebek v angleškem stavku obvezen (gre torej za interferenco iz angleščine): '*o:na* je is 'Ka:rrouca ali je poroči:la 'e:ŋga Slo'Ve:nca, Pri'mo:rca. In 'on je 'ta:m ot Saba'ti:na do'ma: in ali '*o:na* je 'žę t'le, 'ma:jo 'ta:le 'vi:kend 'xi:šco 'tu:t, in '*o:na* je u 'təm od'bo:ru.

Informant ne rabi besed iz angleščine, opazne pa so narečne besede (*ali* 'a, *toda*) in izposojenke iz nemščine (*ž'la:xto* 'sorodnike', *g'li:x* 'prav', '*ca:jta* 'časa' (Snoj 2015)).

Govorec izvorno prihaja iz Brežic, od koder se je leta 1970 odselil pri svojih sedemnajstih letih k stricu v Kanado, da bi našel službo.

1. posnetek

S Slo'Ve:nci 'dä:lam 'tu:t pa 'to, 'ma 'ze:ile, p'rej sma z 'e:nəm Slo'Ve:ncam 'dä:lala, 'u:n je biu 'Belok'ra:jnc pa je pret t're:im š'tje:rəm 'le:tam u'mə:ru, pa je biu d've:i 'le:it s'ta:ri ut 'mje:ne, je 'je:mu 'tu:mor u g'la:vi in je 'le:ito d've:i pa je u'mə:ru. 'Jest pa 'dä:laŋ 'o:sŋd'va:jst 'le:it s'ku:p. [...] Pa 'mu:oj s'ta:ri 'dje:lo'və:dja, ta g'la:vni 'o:uner je biu Slo'Ve:nc. 'U:n je biu pa 'guo:r ot P'tu:ja du'ma.

Do'ma: so 'rje:kli, ku sŋ 'jes p'ri:šu du'mo:u u Slo'Ve:nijo po ene d'va:jstix 'le:itix al 'pa še 'vje:č, de j 'mu:oja slo'Ve:nščina dru'ga:čna, ku j 'nji:xova z'dej 'tam. 'Jes 'ma:m še 'ti:sto s'ta:ro slo'Ve:nščino, ku so p're:j go'və:rli, 'o:n do'ma: pa že 'zej d'ru:ge be'se:de 'ra:bijo u'me:is. 'Ve:m, ku smo go'və:rli, pa ene stva'ri: guvə'ri:mo, pa p'ra:šam, sŋ 'rje:ku, 'ka: pa j 'tu:. Ker 'o:ni 'ma:jo že ene d'ru:ge be'se:ide 'nuo:ter. Ker, 'jes səm 'rje:ku, 'jes səm se te'ki:st nau'či:u tek'ra:t š'i:əsdesedga 'le:ita, 've:iš, ku smo u 'šu:lo 'xu:odəl in 'jes səm 'ti:sto 've:išč.

2. posnetek

Nər'di:m 'ga: pu 'o:sŋdəsət du s'tu: 'li:tru. [...] 'Ti:st je 'i:za'bę:la, 'ja, 'di:vja. Ampak səm 'tu:t s 'ti:zga 'žę na'rje:du, 'sa:mo 'mu:orš 'mje:rkat, ku 'pri:de je'sje:n, če 'ni:si meŋ 'ca:jt, p'ri:idejə ra'ku:ni. 'Ve:iš, 'ti:sta ži'va:t, ra'ku:n, 've:iš, 'ka:ko je, kə ma 'ti:ste 'bje:le 'čə:rne st'ra:ipe, pa u'se pu'je:jo. 'Tu: so o'pə:sni za 'toŋ g'rūo:zdje, un 'sa:mo 'ti:st u'se 'nuo:tər pu'je:i, 'ka:j je.

'Kyo:žo pa 'dol 'və:rže nə t'la: 'On ne 'je:ī 'kyo:že. [...] To 'ta:ko nər'di: ja po'te:m. Səm 'tu:t ūč'a:six že 'mi:slu, də bi 'kər g'rūo:zdje pu're:īzu, də 'ne:č ni g'rūo:zdja 'gua:r. 'La:ni sŋ ga pre'va:rou. Ko je za'čeu p'ri:dīt, en 'da:n sŋ 'vi:du, že je blo žə s'ku:ar z'rē:lo, pa je en ve'čē:r ra'ku:n 'že 'je:du. Sŋ 'vi:du. 'A:, səm 'rē:ku, z'dē:j s pa 'ti: p'ri:šu. 'Xi:tro 'jes d'ru:gi 'da:n pu're:īžem ū'se.

'Po:l pa ku sŋ kale'fo:rnijo sp'riē:šu, 'pə:ru sŋ sp'riē:šu, 'pou 'vi:na s'tra:n z'li:ū, 'ti:ste tru'pi:ne, kə j pa še ū'sta:lo, 'po:l sŋ pa ta ka'na:tsko g'rūo:zdje 'da:ū na 'ti:ste tru'pi:ne, pa še 'e:ŋkət čä:bər, pa z'me:īšu, pa 'pu:stu 'pa:r 'dni:, də j še 'ma:lo preu're:lo. 'Po: pa sp'riē:šu. In 'ti:sto 'vi:no sŋ pu'sje:bi 'da:ū, ka'na:tsko pa s kele'fo:rnije tru'pi:ne. Je 'ma:lo ū'ku:s 'me:ū po 'i:za'beli, je b'lu: 'gu:t, ju 'no:ū. [...] 'Le:ītos je pre'cej 'po:ūnu, 'sam ne 'və:m, 'ka:k bo 'ra:talo je'sje:n. [...] 'Puo:zno bo 'bo:l, pa 'ka:k bojo ra'ku:ni ak'ti:ūni. Čē 'xi:tro p'ri:īdejo, ti ū'se ū'be:rejo pa 'neč ne də'bi:š. [...] Z'dej ga ne 'vi:diš, ūje'sje:n pa 'kər na'e:ŋkət pərle'ti:ījo, pa ūt 'kuo:t ste pa p'ri:šli. 'Vuo:xajo. [...] To je n'ji:xova 'naj'būo:lša x'ra:na, 'najraj 'je:jə.

'Tu: nar'di:m en 'da:n d'va: d'ni:, 'uat 'e:ver. 'Pə:ru ga z'me:īšam, 'pa:r d'ni: ga pus'ti:m, də je f 'čä:bru, 'čə:rno, pus'ti:m, də se s'pa:ca 'ma:l f 'čä:bru. 'Puo:l pa sp'riē:šam. 'Puo:l pa və f'la:še, mam 'ti:ste 'pje:deset 'li:tərske, š'ti:ərŋ'pje:deset'li:tərske f'la:še, pa 'nuo:t na'tuo:čəm. 'Puo:l pa pus'ti:m 'me:īsec, 'me:īsec pa 'po:ū, d'va: 'me:īsca, də se ū'sje:de. 'Puo:l ga pa pre'tuo:čim. 'Ti:sto d'ru:že 'və:n 'və:ržem, 'puo:l pa s'p'jət čez, ə, 'tam 'fe:bruarja, 'ja:nuarja, 'je:bruarja pa še 'e:ŋkət pre'tuo:čim.

'Tu:ki bom z'dej 'vje:č ta 'te:īdŋ, p're:j d'va: 'te:īdna sŋ biū ve'či:noma do'ma. Sŋ 'duo:st du'ma: dje:lu. Z'dej d'va: 'te:īdna bom 'mo:gu pa 'tu:ki 'bi:t.

Prevod: Tudi s Slovenci delam. Prej sva z enim Slovincem delala, ki je bil Belokranjec, a je pred tremi, štirimi leti umrl. Je bil dve leti starejši od mene. Imel je tumor v glavi in je v letu ali dveh umrl. Sva delala osemindvajset let skupaj. Moj stari delovodja je bil glavni lastnik tovarne. Prihajal je s Ptuja.

Doma so rekli, ko sem prvič prišel domov v Slovenijo po približno dvajsetih letih ali pa še več, da je moja slovenščina drugačna, kot je njihova zdaj tam. Jaz imam še tisto staro slovenščino, ki so jo prej govorili. Zdaj pa druge besede rabijo vmes. Vem, ko smo govorili o določenih stvareh, sem vprašal, kaj to pomeni. Ker oni imajo že ene druge besede noter (v besednjaku). Jaz sem se tako naučil (slovenščine) 60. leta, ko smo v šolo hodili, in jaz sem več tiste slovenščine.

Naredim ga od 80 do 100 litrov. Tisto je izabela, je divja. Sem tudi iz tega grozdja naredil vino, vendar moraš paziti, ko pride jesen, če nisi pravočasen, pridejo rakuni. Veš, tista žival, ki ima tiste bele in črne proge in vse poje. Ti so škodljivi za to grozdje, on vse tisto notri poje, kar je. Kožo (ovoj) pa vrže na tla. On ne je kože. Ta táko naredi potem. Sem že tudi včasih mislil, da bi grozdje kar porezal, da ne bi bilo grozdja. Lani

sem ga pretental. En dan sem opazil, da je bilo grozdje že skoraj zrelo in en večer je rakun že jedel. Sem videl. Zdaj si pa ti prišel! Hitro jaz naslednji dan vse porežem. Potem ko sem sprešal kalifornijsko grozdje, sem pol vina stran zilil in na tiste tropine, kar je še ostalo, sem dal kanadsko grozdje v čeber in skupaj zmešal. Nekaj dni sem pustil, da je prevrelo.

Potem sem pa sprešal. In tisto vino sem dal posebej, kanadsko in tropine iz Kalifornije. Je imelo malo okusa po izabeli in je bilo dobro, veš. Letos je zelo polno, samo ne vem, kako bo uspelo jeseni. Bolj pozno bo, pa odvisno je, kako bodo rakuni aktivni. Če hitro pridejo, ti vse oberejo in nič ne dobiš. Zdaj ga ne vidiš, jeseni pa kar naenkrat pridejo. Od kod ste pa prišli? Vonjajo. To je njihova najboljša hrana, najraje jedo.

To naredim v enem dnevu ali dveh, kakorkoli. Najprej vino zmešam, ga nekaj dni pustim, da je v čebru vse črno, pustim, da se kvasi v čebru. Nato pa sprešam. Potem dam v steklenice, imam tiste 50-litrške, 54-litrške steklenice in natočim. Pustim mesec, mesec in pol, dva meseca, da se usede, in ga natočim. Tisto usedlino stran vržem, potlej pa spet januarja, februarja še enkrat pretočim.

Tukaj (v letovišču) bom sedaj več v tem tednu, prej dva tedna sem bil večinoma doma. Sem dosti doma delal. Zdaj dva tedna bom moral pa tukaj biti.

V glasoslovnem sestavu govorjene slovenščine informanta so opazne štajerske narečne značilnosti sevniško-krškega govora. Za dolgi vokalizem je značilen razvoj *ē: > *e:ī*, *e:*, *ā*: (*'le:īte*, *d've:ī*, *be'se:īde/be'se:de*, *'ve:īšč* 'vešč', *z'me:īšam* 'zmešam', *'te:īdŋ* 'teden', *'le:ītos* 'letos', *pu're:īzu* 'porezal', *'me:īsec* 'mesec', *'je:īə* 'je', *slo've:nščina*, *u'me:īs*; *dā:lam* 'delam'), cirkumflektirani *ō: > *u*: (*'u:n* 'on', *'šu:lo* 'šolo', *b'lu:* 'bilo', *s'tu:* 'sto', *'tu:* 'to'), nosnik *ē: > *ie:*, *iə*: (*'vie:č* 'več', *'pjə:deset* 'petdeset', *s'pjə:t* 'spet') ter nosnik *o: > *uo*: (*'nuo:ter* 'noter', *'kuo:t* 'kod', *'vuo:xajo* 'vonjajo'). Umično naglašeni *e > *ie:* (*'ri:ekli* 'rekli', *'mje:ne* 'mene'), redkeje *ā*: (*'čā:bər* 'čeber') ter umično naglašeni *o > *uo*: (*'muo:ja* 'moja'). Stalno dolgi *u: > *u*: (*d'ru:ge*, *'tu:t* 'tudi', *P'tu:ja*), *a: > *a*: (*dru'ga:čna*, *f'la:še* 'steklenice', *'ja:nuarja*) in *i: > *i*: (*p'ri:šu* 'prišel', *te'ki:st* 'tako', *nau'či:u* 'naučil'), redko *i: > *i:ī* (*p'ri:īdejo*, *'vi:ino*, *pərle'ti:ījo* 'priletijo').

Pri kratkem naglašnem vokalizmu so opazni naslednji razvoji: oslabitev naglašnega *a* > *e* / *ə* (*'jes*), oslabitev in asimilacija kratkega naglašnega *a* pred *j* > *e* (*z'dej* 'zdaj') in oslabitev kratkega naglašnega *i* > *e* (*'ne:č* 'nič').

Za kratki nenaglašeni vokalizem je značilna pogosta onemitev *i* (*go'vō:rli*; *'ma:jo*, *'xuo:dəl* 'hodili', *'ra:bjo* 'rabijo', *ž'va:t* 'živad'), *e* (< *e, *ē, *ē) (*nər'di:* 'naredi', *d'va:jstix* 'dvajsetih', *'ti:zga* 'tistega'), *ə* (*Slo've:nc*) ali delna redukcija/oslabitev samoglasnikov *e*, *a*, *o* > *ə* (*'e:nəm* 'enim', *də'bi:š* 'dobiš', *'le:ītəs* 'letos'; *na'tuo:čəm* 'natočim', *'je:jə* 'jedo', *nə* 'na', *kər* 'kar'), tudi *a* > *e* (*tek'ra:t* 'takrat'). Veliko je ojevskega ukanja v prednaglasnih in ponaaglasnih zlogih (*guvə'ri:mo* 'govorimo', *du'mo:u* 'domov', *pu'je:jo* 'pojedo',

tru'pi:ne 'tropine', *pu'sje:bi* 'posebej'), tudi v izglasju (*du* 'do', *pu* 'po', *ku* 'ko').

V konzonantizmu so opazne naslednje narečne značilnosti: izpad *r* v besedi *krat* (*na'e:ŋkæt* 'naenkrat'), razvoj *nj* > *in* (*Belok'ra:jnc* 'Belokranjec'), pojav protetičnega *j* pred *e* (*je:mu* 'imel'), izpad *t* v soglasniški skupini *-stg-* (*ti:zga* 'tistega'), izpad *j* v izglasju (*'ka:* 'kaj'), razvoj izglasnega *-m* > *-n* (*sŋ* 'sem', tudi v sklopih: *'o:sŋd'va:jst* 'osemindvajset', *'o:sŋdə'sə:t* 'osemdeset') ter izpad predpone *v-* v besedi *vprašati* (*p'ra:šam* 'vprašam').

Oblikoslovne posebnosti informantovega govorjenega jezika se kažejo v nekaterih narečnih oblikah: končnica *-am* v orodniku množine samostalnikov moškega spola (*Slo've:ncam*, *'le:tam*) – končnica je analogna po ženski *a*-sklanjatvi. Primernik pridevnika se tvori s pripono *-ji* (*s'ta:ri* 'starejši'). Namesto oziralnega zaimka *kar* je informant v vlogi veznika uporabil vprašalni zaimek (... *'ti:st* *u'se* *'nuo:tər* *pu'je:i*, **'ka:j** *je*).

V povedi *'U:n* *je* *biu* *pa* *'guo:r* *ot* *P'tu:ja* *du'ma* je informant namesto predloga *iz/s* uporabil predlog *od*, kar je interferenca iz angleščine (*from* 'iz/s, od'), besedna zveza *nə* *'ca:jt* 'točen' je kalk iz angleškega *'on time*. Opazno je tudi mešanje rabe glagolov *morati* in **moči** (*Z'dej* *d'va:* *'te:jdna* *bom* *'mo:gu* *pa* *'tu:ki* *'bi:t*).

Na besedni red angleščina nima vpliva. Opazna interferenca iz angleščine je le ponavljanje osebne zaimka *jaz*, ki je kot osebek v angleškem stavku obvezen: *Ker*, **'jes** *səm* *'ri:ə:ku*, **'jes** *səm* *se* *te'ki:st* *nau'či:u* *tek'ra:t* *šj:əd* *desedga* *'le:i:ta*, *'ve:iš*, *ku* *smo* *u* *'šu:lo* *'xuo:dəl* *in* **'jes** *səm* *'ti:sto* *'ve:išč*.

Informant rabi posamezne besede in besedne zveze iz angleščine, ki so posledica izposojanja (*o:uner* 'lastnik', *st're:ipe* 'proge'). Uporablja pa tudi besede iz svojega izvornega narečja: *te'ki:st* 'takisto, tako' (SSKJ 2014), ki je v SSKJ označena s kvalifikatorjem starinsko, ter *'mje:rkat* 'paziti' (Snoj 2014), *ž'va:t* 'žival, živina' (v SSKJ 2014 je *živad*, označena starinsko) in vinogradniško izrazje, npr. *d'ru:že* 'usedlina',⁴⁶ *sp'ri:ə:šam* 'iztisnem' (SSKJ 2014). Uporablja tudi nemške izposojenke iz svojega domačega narečja (*'ca:jt* 'čas', *s'pa:cati* 'skvasiti', *f'la:ša* 'steklenica' (Snoj 2015)).

⁴⁶ Besedo sem našel v spletnem *Slovarju narečne vinogradniške terminologije na Bizeljskem*.

Govorci slovenščine kot dediščinskega jezika

Starši govorke, ki se je rodila leta 1952 v Kanadi, prihajajo iz Brkinov. Najprej so živeli v Quebecu, kjer so v družinskem okolju govorili slovensko, angleško in francosko. Ko je bila stara dve leti, so se preselili v Toronto. Živeli so v bližini sorodnikov in drugih Slovencev, ki so prihajali na delo v Toronto, kjer so slovenščino pogosteje uporabljali zaradi vključevanja v širšo slovensko skupnost.

Ta'ku: səm sə na'va:dla fran'cuo:sko, tries'ti:nsko en ing'li:ško en po'te:m səm 'ču:la 'vje:č ot slu've:nsko, 'kədər səm bla 'ma:ixna. [...] Ū 'ci:arkvi, da'ma:, 'kədər sma š'lə na 'pi:knik nə slu've:nsko leto'vi:šče, ū'se 'ti:ste d'ru:štva, kjər so i'me:ti dvo'ra:ne, na k'rej 'pi:knik. 'Tu:di za p'li:əsət 'kədər sma 'šlə na p'li:əs po'te:m, smo 'ču:li 'muzika, smo 'ču:li 'ka:dar s'ta:rši so govori:li na tele'fo:n v Slo've:nija, Aŭs'tre:ilija, Ju'na:ited S'te:its, A'me:rika. 'Muo:ja 'ma:ma je i'mə:la d've:i 'tje:te 'təm, 'e:na 'tje:ta je ž've:la ū K'li:vlnd, K'le:velande so 'rje:kli, K'li:vlend O'xa:jo, en 'e:na ū 'Sen Fran'ci:sko Kale'fo:nija. 'Muo:ji s'ta:rši so 'mo:gli 'jət 'ta:m, ma ne 've:m, 'kej je š'luo: na'ro:be səs pa'pi:r, 'ni:so š'li: 'ta:m, so 'pəršli 'Ka:nada. 'Naj'buo:lši 'ple:js. [...] Səs 'muo:ja 'ma:ma an 'a:te, po'te:m so 'pə:šli bra'tra:nc F'ra:nc 'Po:čkaj otə 'Slo:pe, po'te:m d'ru:gi ta'ku: pri'ja:tli, ki so 'pəršli m'la:di 'fa:nti, ki so 'pəršli za 'de:lo. An stano'va:nje od 'guo:ri, 'muo:ji 'a:te en 'm:ama so 'me:li stano'va:nje en d'ru:gi slo've:nski lud'je: so ži've:li 'ta:m, so səs 'ti:sti, en po'te:m pər'ja:tli, ki so 'pəršli 'vje:č in 'vje:č ū 'Ka:nado, ta'ku: [...] 'No, 'jəs 'ni:šəm 'təta 'jət ū slo've:nsko 'šu:lo, za'tu: səm 'da:la se na'va:dət, 'jəs 'muo:rəm 'sa:mo, 'jəs 'ni:šəm 'mo:gla 'sja:dət do'uo:t p're:več, səm bla p're:več 'ži:va, za'tu: je 'duo:bro 'kədər 'jəs pu'ma:gam sə o'tro:ci, se 'po:znam, ka'ku: so.

'Muo:ji ut'ro:ci so s'li:šali stva'ri: ot 'mo:ji s'ta:rši, so s'li:šali 'duo:sti 'xe:ce, 'duo:sti be'se:ide, kjər 'ni:so ta'ku: 'do:bre. Rə'zu:majo ən 'ma:lo, tə 'nu:čke, 'ua:ne tə 'ma:ixna je se nə'va:dla 'pe:jsme, en se je nə'va:dla 'sve:ti 'a:ngel en Ū do'li:ni 'ti:xi. En stva'ri: ta'ku:, 'le:i:pe be'se:ide. 'Nu:čke 'tu:di se na'va:dejo fran'cuo:sko en ing'li:ško. [...] Z'dej so ta'ku: 'i:majo 'duo:sti stvəri: zə 'de:lo ta'ku:, kəšŋk'ra:t z'dej, kadər so blə m'la:iši. 'Jes səm za'čja:la 'dä:lat ū d'ru:štvo 'Si:mon Gre'go:ičič. Po'təm so 'pə:šl 'poma:gat in so z'mjə:ri 'pə:šl wə'ku:li. Ne g're:mo 'duo:sti, kukər smo š'li p'rej.

Səz 'muo:ja 'ma:ma ū'sa:ki 'da:n gāvā'ri:mo ing'li:ško, ital'ja:nsko, slo've:nsko, ū'se:, ki p'ri:de na g'la:va, gāvā'ri:mo. Ma s 'vi:du 'tu: ka'ku: g're, 'ja.

Od 'və:rt, od 'ma:čke, 'ma:ma je sta're:jša, ən 'sou gāvā'ri:mo 'sa:mo ta'ku, 'kaj g're ūa'ku:li n'je:ne žiŋ'le:nja, ta'ku: napo've:, ə: dər'ga:čne s'to:rije, ot kadər 'uo:na je bla m'la:da. Ən po'te:m 'o:na gāvā'ri: 'duo:sti səs pər'ja:təlce in po'te:m me po've:i [...] s'to:rije ot tə'di: ta'ku.

'O:, so 'duo:sti 'le:ipe 'pe:ijsme, 'ja. Ū do'li:ni 'ti:xi je ta 'nai'le:ipša, 'Dam duri 'dam je 'ti:sta, k je 'muo:je 'nu:čke 'ma:jo 'ra:de.

Prevod: Tako sem se naučila francosko, tržaško (mišljeno kot italijansko narečje) in angleško. Slovenščino sem pogosteje rabila, ko sem bila majhna. V cerkvi, doma in ko sem šla na piknik v Slovensko letovišče ali v vsa druga (slovenska) društva, kjer so imeli dvorane na svojih prizoriščih za piknike. Slovensko smo slišali, kadar smo šli na ples, smo poslušali slovensko glasbo, smo slišali starše, ko so telefonirali v Slovenijo, Avstralijo, Združene države Amerike. Moja mama je imela v Ameriki dve teti, ena je živela v Clevelandu, ki so ga imenovali Klevelande. Torej, ena živi v zvezni državi Ohio v Clevelandu, druga pa v San Franciscu v Kaliforniji. Moji starši bi morali iti v Ameriko, a ne vem, kaj je bilo narobe z dokumentacijo, da se niso selili v Ameriko, ampak so šli potem v Kanado – najboljšo državo. Slovensko sem govorila z mamo in očetom. Potem so prišli še bratranec Franc iz Slop in vse več prijateljev v Kanado. Jaz nisem želela obiskovati slovenske šole, zato sem se slovensko sama naučila. Kot otrok nisem mogla sedeti pri miru, ker sem bila preveč radoživa. To predstavlja prednost, ko pomagam delati z otroki, saj se spoznam, kako je to.

Moji otroci so slišali slovensko od mojih staršev in so slišali dosti besed, ki niso primerne. Malo razumejo slovensko. Moja najmlajša vnukinja se je naučila slovenske pesmi, naučila pa sem jo tudi molitev Sveti angel, pesem V dolini tihi in druge stvari, predvsem lepe besede. Vnučki se učita tudi francosko in angleško, zdaj imata veliko obveznosti za šolo, tako da nimata veliko časa (za učenje slovenščine) kot prej, ko sta bili mlajši. Jaz sem začela delati v društvu Simon Gregorčič. Potem so mi prišli pomagat in so vedno prišli kaj naokrog. Prireditev ne obiskujemo več tako pogosto, kot smo prej. Z mojo mamo vsak dan govoriva angleško, italijansko in slovensko, vse, kar nama pride na pamet, govoriva. Saj si videl, kako to gre. Vsakdanje teme pogovora so, o vrtu, mački, mama je starejša, zato govoriva samo tako, kaj se je dogajalo v njenem življenju. Rada govori zgodbe o času, ko je bila še mlada. Potem mi pove tudi druge zgodbe drugih ljudi. Poznam dosti lepih slovenskih pesmi, ena od teh je V dolini tihi in Dam duri dam je tista, ki jo imata radi moji vnukinji.

Govorka iz Brkinov govori notranjsko narečje, ki se kaže v naslednjih značilnostih dolgega vokalizma: *ě: > *e:i*, *ä*:, redko *e*: (*d've:i* 'dve', *'le:ipe* 'lepe', *be'se:i* 'besede', *'pe:ijsme* 'pesmi'; *i'mä:la* 'imela'; *'de:to*), *ô: > *u*: ali *uo*: (*'šu:lo* 'šolo', *za'tu*: 'zato', *ta'ku*: 'tako', *ka'ku*: 'kako', *wa'ku:ti* 'okoli'; *š'lyo*: 'šlo', *fran'cuo:sko* 'francosko'), *ę: > *iə*: (*p'liə:s* 'ples', *za'č'iə:la* 'začela'); umično naglašeni *e > *iə*: ali *iə*: (*'tiə:ta* 'teta', *'viə:č* 'več', *'s'iə:dət* 'sedeti'), umično naglašeni *o > *ua*: (*'muo:ja* 'moja', *'ua:na* 'ona'); stalno dolgi *i > *i*: (*pa'pi:r*), le izjemoma *i:^ɨ* (*ni:^ɨsəm*); stalno dolgi *u > *u*: (*'ču:ti* 'slišala', *d'ru:štva*) in *a > *a*: (*'Ka:nada*, *'ma:ma*).

Kratko naglašeni samoglasniki pogosto oslabijo v polglasnik: *a, e, i > ə* (*k'jər* 'kjer', *šlə* 'odšli', *'ka:dar/'kədər* 'kadar'). Kratki naglašeni *a > e* pred *j* (*k'rej* 'kraj', *'kej* 'kaj'). Izkazano je tudi ojevsko akanje v prednaglasnih zlogih (*da'ma:* 'doma', *sma š'lə* 'smo odšli', *gāvā'ri:mo* 'govorimo', *u'a'ku:li* 'okoli').

Pogosta je tudi popolna ali delna redukcija nenaglašanih samoglasnikov *ě*: (*'sijə:dət* 'sedeti'), *i* (*'me:li* 'imeli', *na'va:dla* 'navadila', *ž've:la* 'živela', *'sijə:dət* 'sedeti', *'pərsli/'pəšli* 'prišli' (< ***pərs'li* < *priš'li*)), *a* in *e* (*'kədər* 'kadar', *'lud'jɛ:* 'ljudje') ter polglasnika v priponi *-ec* (*bra'tra:nc* 'bratranec').

Pri konzonantizmu je opazna depalatalizacija **l̥ > l* in morda vpliv angleškega izgovora /l/ (otrditev) *l̥ > l* (*'lud'jɛ:* 'ljudje'), onemitev soglasnika *x > ø* (*'tela* 'hotela') in *v > ø* (*'nu:čke* 'vnučke') ter ohranjen soglasniški sklop *šč* (*leto'vi:ščɛ*).

Na glasoslovni ravnini se pojavljajo tudi interference iz angleščine, in sicer izgovor *r > ɹ* (*'pəɹʃl̥*, *Kale'fo:nija*) in *l > l̥* (*s'li:šali*, *do'li:ni*).

V informantkinem govornem jeziku pri sklanjanju samostalnikov v ednini prihaja do izravnavne tožilnika z imenovalnikom (*'mu:zika* 'muziko', *na g'la:va* 'na pamet'), mestnika z imenovalnikom ([...] v *Slo've:nija*, *Aust're:ilija*, *Ju'na:itəd S'te:its*, *A'me:rika* 'v Sloveniji, Avstraliji, Ameriki', *na k'rej 'pi:knik* 'na kraj piknika') in orodnika z imenovalnikom (*s pa'pi:r* 's papirji, s papirjem'), podobno deluje tudi analogija v množinskem samostalniku *Slope* (*otə 'Slo:pe* 'iz Slop').

Opazna je feminizacija nevter v samostalniški besedni zvezi z zaimkom v prilastku (*'ti:ste d'ru:štva* 'tista društva') in opuščanje dvojine pri samostalniku ženske a-sklanjatve (*d've:ɹ̥ 'tjɛ:te* 'dve teti'). Samostalnik *pesem* ženske i-sklanjatve ima v imenovalniku množine končnico *-e* analogno po a-sklanjatvi (*pe:ɹ̥sme*). Prislovni prostorski zaimek *tam* (*so 'mo:gli 'jət 'ta:m*) se rabi tudi v pomenu 'tja'. Predlog *od* je rabljen pod vplivom angleščine ([...] *səm 'ču:la 'viɛɔt ot šlu've:nsko* 'sem slišala več slovensko'; *otə 'Slo:pe* 'iz Slop').

Glagolska zveza *dati se* in namenilnika *navaditi se* uporablja v pomenu 'dati se/pustiti se naučiti' ([...] *səm 'da:la se na'va:dət*). Opazne so zamenjave med izgovorno podobnimi glagoli (*se 'po:znam* 'se spoznam'). Naklonska glagola *morati* in *moči* sta kontaminirana (*'Mu:oji s'ta:rši so 'mo:gli 'jət 'ta:m* [...] 'so morali').

Besedni red je pod vplivom angleščine. Glagol *pomagati* v povedku se veže s predmetom v orodniku (*pu'ma:gam sə o'tro:ci*) namesto v dajalniku ali pa gre za izpuščeno besedo (npr. *pomagam* v zvezi z *otroki*). Prav tako

se kaže neustrezna vezava med povedkom in prislovnim določilom kraja (so *pəršli* 'Ka:nada' 'so prišli v Kanado').

Pogoste so elipse/izpusti in zamenjava skladijskega vzorca ([...] 'Tu:di za p'ljə:sət 'kədər sma 'šlə na p'ljə:s [...]]). Prosti glagolski morfem stoji za deležnikom na -l ([...] səm 'da:la se na'va:dət 'sem se dala navadit'). Veznik *in* (*en/an*) je v konjunktivni rabi med posameznimi besedami (*səs 'mua:ja 'ma:ma an 'a:te*) ali stavki (*Ta'ku: səm sə na'va:dla fran'cuo:sko, tries'ti:nsko en iŋg'li:ško en po'te:m səm 'ču:la 'vje:č ot slu've:nsko [...]*).

Informantka rabi posamezne angleške besede kot interference iz jezika okolja: *en/an* 'in' (ang. *and* ['e:nd]), *p'le:js* 'prostor, kraj', *s'to:rije* 'zgodbe', *Aust're:jlja*, *Ju'na:ited S'te:its* 'Avstralija, Združene države (Amerike)' ter *and 'sou* 'in tako', *iŋg'li:ško* 'angleško' (← ang. *'i:ŋgliš* 'angleško'). Rabi tudi posamezne narečne in pogovorne besede (*na'va:dla* 'naučila', *tries'ti:nsko* 'tržaško', *'ču:la* 'slišala' (SSKJ 2014)).

Govorka je bila rojena leta 1953 v Kanadi. Njeni starši prihajajo iz vasi Sv. Gregor pri Velikih Laščah.

Slové:nci so zelò: dó:bro organizì:ranə. Če je blu trijé:ba, so ré:klə, nā buò:mo 'kər tù:ki sedjé:lə, bə:mo, 'ala, pè:jmo, začné:mo 'kej. 'Jəs ní:səm mò:gla tù: verjé:t, tù: je takù: zanimí:vu, zà:me šlí:šat, kakù: ljudjè:, kər so begù:ncə, kər ní:majo 'nəč, kər se bojí:jo, kər je vuò:jska in 'kar takù:le, 'ju 'nou, s'kəp prì:dejo, pa 'kar začné:jo šò:le pa [...]

Tù:ki paznā:, tù: so u'sə pər'jā:tlə. 'Sej mǎ:jo sluvé:nsko mǎ:šo usà:g dà:n tù:kej ū kapjè:lə in mǎ:ma vuò:də pijè:tje, je zmiè:ram pijè:la ū cerkvè:nem zbò:ru al k'jer je blu:, 'še ū A:ustrijə med vuò:jsko. [...] Ó:na vuò:də, ó:na vé: usà:ko slové:nsko, kakù: se ré:če, ljù:tsko pè:tje. Zati: kər vé:, tù:kej ljudjè: na mò:rjo pijè:t tá:ko za zbò:r, mò:rjo ljù:tsko pijè:tje pijè:t. In ó:na vé: usà:ko pijè:səm in gdáj 'si:zənʎ 'ke:ləndə, 'čə:ɪč 'kè:ləndə, gdáj: se póje kjiè:ra pijè:səm in vé: gli:x kjiè:ro nò:to začé:t.

'Jes səm mò:gla 'jət u šò:lo, də səm se navá:dla angljè:škə. Mǎ:ma je 'bəl znā:la má:u angljè:škə, zati: kə je bla ū Ó:tavə, á:ta 'ni: takù: znā:u, ampak se je učí:u, je xó:du ū šò:lo, ampak mǎ:ma jə zmiè:ram imijé:la bù:lšə angljè:ščino kukər á:ta. 'Jest bi ré:kla. Za bì:znəs je 'i'mu 'on tá:ke besjè:de, za bì:znəs je biu 'on zelò: dó:bər, ampək za pɪavì:lən gɪemér, kakù: bi ré:kla ..., ampak 'jes se spò:mnəm, 'jes səm damú: pərš'la, ó:na jə mé:la pijè:t otrò:k. Ampək 'jes bə ré:kla, mǎ:ma, 'jes se mò:rəm u'čət tiè:le besjè:de, de bəm pravì:lno napisà:la zə s'pelij 'test. In ó:na ní: vé:dla, 'jes səm jo navá:dla besjè:de, pót:lej je pa ó:na mé:n pové:dla, pa səm mò:gla napí:sat,

pa sām se učí:la [...]. Ampak damà: smo pa zmè:ram slovè:nsko. Doklè:r smo š'le ū šò:lo, so zmé:rej, samó: slovè:nsko bomo govori:là in 'kədər smo začì:el pre'več anglì:ško 'a-a mò:rmo 'še slovè:nsko govó:rt. In pò:tlej so nās pəslá:l ū slovè:nsko šò:lo.

Zmiè:ram sām rá:da brá:la, zatù: kər sām, ó:če pa má:tə sta zmiè:ram damá: brá:la ū nədì:ljō in sta zmiè:ri mé:la kní:ge in má:ma ot'kar sām bla 'măčkena ó:na je zmiè:ri slovè:nske kní:ge dabí:la, 'aj 'doun 'nou, kjé:, pa smo sedì:elə ū 'dajning 'u:um okrò:k mí:ze, in ó:na je nam po slovè:nsko brá:la in 'jest ima:m zmiè:r 'larv of 'bu:ks zarat tē:ga. [...]

Hčerka materi: 'O, šù:r. Bòm nalí:la 'mau frí:šne vó:de, 'má:ma.

Prevod: Slovenci so zelo dobro organizirani. Če je bilo treba, so rekli, da ne bodo kar sedeli, ampak da bodo začeli kaj (delati/ustvarjati). Jaz nisem mogla verjeti. To je tako zanimivo zame, kako ljudje, ki so begunci, ki nimajo nič, ki se bojijo, ker je vojska, in kar tako, več, se združijo, pa se začnejo šolati, izobraževati.

Tukaj (mama v domu Lipa) vse pozna in so vsi prijatelji. Ona vodi petje, ve vsako slovensko pesem, kako se reče, ljudsko petje. Zato, ker ve, da tukaj ljudje ne morejo peti tako kot v zboru. Morajo ljudsko petje peti. In ona ve vsako pesem po cerkvenem koledarju, kdaj se poje katera pesem, in točno ve, s katero noto začeti.

Jaz sem morala iti v šolo, da sem se naučila angleško. Mama je bolj znala, ker je bila v Ottawi, oče pa ni tako dobro znal, ampak se je učil, je hodil v šolo. Ampak je mama vedno boljše angleško govorila kot oče. Tako bi rekla. Za posel je poznal angleške besede, ampak za pravilno slovnico, ali kako bi rekla. Jaz se spomnim, ko sem prišla domov iz šole. Mama je imela pet otrok. Sem rekla mami, da se moram učiti pravilnega zapisa besed za narek. Ona ni poznala besede, zato sem jo naučila jaz. Potem je pa ona meni povedala besedo in sem jo morala zapisati in tako sem se učila. Ampak doma smo vedno slovensko govorili. Dokler smo šli v šolo, so vedno rekli, da bomo samo slovensko govorili, in ko smo začeli preveč angleško govoriti, so nas takoj opozorili, da moramo slovensko govoriti. In potem so nas poslali v slovensko šolo.

Tukaj (v domu Lipa) imajo slovensko mašo vsak dan v kapeli in mama vodi petje. Je zmeraj pela v cerkvenem zboru, tudi v Avstriji med vojno.

Vedno sem rada brala, zato ker oče in mama sta vedno doma brala ob nedeljah. Vedno sta imela knjige in mama, odkar sem bila majhna, je vedno slovenske knjige dobila. Ne vem, kje. In smo sedeli v jedilnici in mama nam je po slovensko brala in od takrat imam ljubezen do knjig.

Hčerka materi: O seveda, bom nalila malo sveže vode, mama.

Za govor⁴⁷ informantke so značilni naslednji razvoji dolgega vokalizma: *ě: > ié: (*sedì:elə* 'sedela', *trì:eba* 'treba') in poknjiženi e: (*tē:ga*, *mé:la*). Pogostejši je refleks cirkumflekiranega *ô: > u: (*zatù:* 'zato', *blù:* 'bilo',

⁴⁷ Zaradi izrazite dolenjske intonacije informantke je v zapisu njenega govora označeno tudi tonemsko naglaševanje.

kakù: ‘kako’, *takù:le* ‘takole’, *takù*: ‘tako’), nekoliko redkejši pa je knjižni *ò*: (*šò:le*). Opazna sta dva refleksa za umično naglašeni *o, in sicer *uò*: (*vuò:dà* ‘vodi’) ter < *ó*: (*ó:na*), za umično naglašeni *e pa je izpričan diftong *iè*: (*kapiè:là* ‘kapeli’). Stalno dolgi *i: > *i*: (*kní:ge*, *dabí:la* ‘dobila’) in stalno dolgi *u: > *u*: (*tù:ki* ‘tukaj’) ter stalno dolgi *a: > *á*: (*damá:* ‘doma’, *mà:jo* ‘imajo’, *rá:da*, *brá:la*).

Za kratki naglašeni vokalizem so značilne delne redukcije/oslabitve, npr. *a* > *e* (*ʃest* ‘jaz’) in asimilacija *a* > *e* pred *j* (*ʃej* ‘kaj’, *ʃej* ‘saj’) ter *i* > *ə* (*ʃət* ‘iti’, *ʃəč* ‘nič’, *ʃəčkəna* ‘mičkəna, zelo majhna’) in *u* > *ə* (*sʃkəp* ‘skup’).

Tudi kratki nenaglašeni vokalizem je podvržen delni redukciji/oslabitvi, npr. *i* > *ə* (*má:tə* ‘mati’, *ré:klə* ‘rekli’) ali onemitvi (*bla* ‘bila’, *zarà:t* ‘zaradi’, *mà:jo* ‘imajo’, *šlí:šət* ‘slišati’). Opazno je ojevsko akanje v prednagl. zlogih (*dabí:la* ‘dobila’, *atká:r* ‘odkar’), ejevsko akanje (nikalnica *na* ‘ne’) ter oslabitev in asimilacija kratkega nenaglašene *a* > *e* pred *j* (*tù:kej* ‘tukaj’), nenaglašeni izglasni *-o* > *-u* (*zanimí:vu* ‘zanimivo’).

Za konzonantizem je značilna depalatalizacija *ń* > *n* (*kní:ge* ‘knjige’) in ohranitev palatalnega *ĺ* > *lj* (*ljudjè:*, *nədjé:ljo* ‘nedelj’) ter prekozložna asimilacija *s-š* > *š-š* (*šlí:šət* ‘slišati’). Pod vplivom angleščine je opazen izgovor *r* > *ɹ* (*pɹaví:lən*).

Informantka je hči govorki iz Velikih Lašč (glej govorko, roj. leta 1923). V glasoslovnem sestavu govornjene slovenščine so zato opazne predvsem doljenjske narečne značilnosti. Kljub mešanju narečnih refleksov s knjižnimi različicami prevladujejo doljenjske narečne značilnosti, saj predstavnica rabi slovenščino za sporazumevanje v omejenih okoliščinah: le, kadar se sporazumeva z materjo.

V informantkinem govornjenem jeziku so opazne naslednje oblikoslovne posebnosti: glagol *iti* ima v 1. osebi množine v velelniku obliko *pè:jmo* ‘pojdimo’. Rabi tudi glagolsko zvezo *přiti skupaj* ‘združiti se’ (*sʃkəp pří:dejo*). Ob zanikanem glagolu je zaimek v tožilniku ednine (*ní:səm mò:glə tù:* *verjé:t*).

Kaže se odvečna raba osebnih zaimkov (*Ampək ʃes bə ré:kla, mə:ma, ʃes se mò:rəm uʃət tiè:le besjé:de*), kar je vpliv angleške skladnje. Zanimivo je ekspresivno (naštevalno) ponavljanje veznika *ker* (*kər so begù:ncə, kər ní:majo ʃəč, kər se bojí:jo, kər je vuò:jska*) in verjetno prav tako ekspresivna raba kazalnih zaimkov ([...] *ʃəs ní:səm mò:glə tù: verjé:t, tù: je takù: ...*).

Informantka uporablja glagol *vedeti* tudi v pomenu ‘znati, poznati’ (*In ó:na vé: usà:ko přé:səm*. ‘In ona zna vsako pesem.’, *ó:na ni vé:dla besé:de* ‘ona ni znala/poznala besede’), glagol *navaditi* pa v pomenu ‘naučiti’ (*ʃəs səm jo navá:dla besjé:de* ‘jaz sem jo naučila besede’) (SSKJ 2014), podobno

uporablja del. *-l* glagola *moči* v pomenu 'morati' (*pa səm mó:ɡla napí:sat* 'sem morala napisati'). Opazna je dvojnica časovnega prislova *zmerom* (*mǎ:ma jə zmiǎ:ram imé:la buǒ:lšə aŋɡlɛ:ščino, ó:na je zmiǎ:ri slové:nske kní:ge dabi:la*). Uporablja tudi (narečne) nemške izposojenke (*fri:šne* 'sveže' (Snoj 2015)).

Informantka rabi tudi posamezne angleške besede in besedne zveze (*'la:v of'bu:ks* 'ljubezen do knjig', *'ju 'nou* 'veš', *'aj 'doun't 'nou* 'ne vem', *'da:ɪniŋ* 'lu:m' 'jedilnica', *'šù:r* 'seveda', *spellin' test* 'za preizkus črkovanja').

Govorka je rojena leta 1966 v Kanadi, njeni starši pa prihajajo iz Kamnika, od koder so prišli v Kanado leta 1964.

'Jes səm začɛ:la s 'šɔ:lo sp'lox eŋɡ'lɛ:ščino 'ni:səm z'na:la in še 'do:nes 'e:ni lju'di: me 're:čejo, da 'ma:m nag'la:s 'ku:kər bi, me p'ra:šajo, če səm is F'ra:ncije. [...] In 'ne:ki pu'ra:jtajo, ne 'vɛ:m 'ka:j, kə je č'i:st, ne 'vɛ:m, ko'kɔ: se 're:če 'setʃ, 'ma:m dər'ga:č nag'la:s, 'meɪxən dər'ga:čnə, t'ko: da 'ja, 'jes 'ni:səm sp'lox govə'ri:la eŋɡ'lɛ:ščino. Po'te:m za 'se:stre je blɔ č'i:st dər'ga:čnə, zə'tɔ: ker 'jes səm 'po:l 'žɛu 'šɔ:lo xo'di:la, t'kɔ: da 'Nɛ:nsi pa 'Su:zi sta guvə'ri:la eŋɡlɛ:ščino u 'šɔ:l. In 'ma:ma pa 'a:ta sta z'mɛ:raj s'kɔ:s iz 'na:ma slo'vɛ:nskə guvə'ri:l, 'a:mpak 'mi: pa ne'ra:t na'za:j u slo'vɛ:nščinə. 'Ma:mi je 've:čkrat 're:kla, kə smo 'še xu'di:l nə slo'vɛ:nsko 'fa:rmo 'təm 'go:r u 'Po:lg're:jv. 'Mi: smo bli u'za:t u 'a:uto kot ut'ro:c in smo guvə'ri:l pu eŋɡ'lɛ:škə 'po:l pa 'ma:mi al pa 'a:ti sta 're:kla, 'no, z'dej pa 'dej 'ma:u pu slo'vɛ:nskə pa smo bli č'i:st 'ti:x. [...] T'kɔ: də, ne 'vɛ:m, zə'ka:j je buɔ t'kɔ: teš'kɔ:, e'di:na p'ri:lika za guvə'ri:t slo'vɛ:nščino je blɔ du'ma:

Kə u's'ta:nəš z'ju:tri 'maš 'ra:dijo eŋɡ'lɛ:ščino, 'maš tele'vi:zjo eŋɡ'lɛ:ščino. 'Tu:kej smo zd'ru:žlə iz d'ru:gəm ut'ro:c kə 'majo slo'vɛ:nske s'ta:rše, 'mi: smo pu eŋɡ'lɛ:škə guvə'ri:l, eŋ'ko:l pu slu'vɛ:nskə.

Sta'rɛ:jši lju'di: so z'mɛ:rej pu slu'vɛ:nskə, ampak tə m'la:t z'mɛ:raj pu eŋɡ'lɛ:škə. Zəni'mi:u je 'tu:t, də səm se u'či:la 'mo:lət, 'tu:t še 'do:nəs ne'ra:da 'mo:ləm. Səm tə 'pə:rve se u'či:la u slo'vɛ:nščino 'ku:kər pa eŋɡ'lɛ:ščino, 't'kɔ: da 'do:nəs 'mam še nə'va:do, də g'rem aʊto'ma:tično u g'la:vo je u slo'vɛ:nščino, dər'ga:č pa u'se tə d'ru:k je u eŋɡ'lɛ:ščino. In 'tu:t 'do:nes 'ma:ma še z'mɛ:ri iz 'na:ma slu'vɛ:nskə guvə'ri:, ampak tə 'nejm'la:jša 'se:stra, kə 'o:na je 'šɛ:st 'lɛ:t m'la:jš ud 'me:ne. 'O:na i 'žɛ 'bəl teš'kɔ: rə'zu:me, t'ko: də 'ma:mi 'mo:re pu'vɛ:dat stva'ri: pu eŋɡ'lɛ:škə. In 'səm pa 'ke: g'da:j jə 'tu:t 'kəšna bə'sɛ:da, də 'jes ne ra'zu:məm. Ampak 'ti:sto guvə'ri:co, kə 'mamo du'ma:, je 'č'i:st po du'ma:če. 'Ma:ma na guvə'ri: pra'vi:tno slu'vɛ:nščino, 'a:ti 'tu:t 'ne: [...]

'Tu:t će 'jes na ra'zu:məm 'do:bru, 'jes p'rec pu'ra:jtam, re'ci:mo, 'kəšən d'ru:x Slo'vɛ:nc al 'pa Slo'vɛ:ŋka, kə so bli 'tu:kej ro'je:n, 'jes p'rec 'tut ub'ra:jtam, ot 'kɔ:t, də so ot 'kɔ:t dru'gɔ:t, kə 'majo 'ti:st nəg'la:s. 'Vɛ:m, da kə smo xu'di:l u Slu'vɛ:nijo, 'jes səm š'la 'vɛ:čkrat de'sɛ:tkrat kot ot'ro:k pa 'po:l 'tu:t. Nə'za:dne səm bla š'ti:r 'lɛ:ta nə'za:j. In səm 'tu:t xu'di:la t'ri: 'tɛ:dne ɥ 'ti:sto slu'vɛ:nsko 'šɔ:lo zə i'sɛ:ljenje u Lub'la:n, kə je blɔ p'rou 'do:brə zə t'ri: 'tɛ:dne. In je blɔ zani'mi:ɥ zə'tɔ:, kə səm 'kər 'do:brə razu'mɛ:la, ampak s'lo:unica, 'tɔ: je blɔ zɛ'lɔ: tɛ'skɔ:. In səm 'mi:sləla, də 'tɔ: je nə en nə'či:n 'di:sad'we:ntiž, də 'ti:ste, kə so b'li: ɥ 'ti:stmu raz'rɛ:du, kə so zə'čɛ:l od 'nič, kə so sp'lo:x 'ni:so z'na:l slo'vɛ:nš'čino, je bɥo 'la:ži s'lo:unica 'ku:kər pa zə 'mɛ:ne. Zə'tɔ: kə 'jes səm 'žɛ 'mɛ:la 'ti:ste nə'va:de ot s'ta:rše. Kə 'jes səm 'tu:t 'tu:kej u Ka'na:t xu'di:la ɥ slo'vɛ:nsko 'šɔ:lo, kə 'fa:rouš je 'mɛ:la. Se š'ti:r 'lɛ:te səm xu'di:la in se 'do:brə 'spo:mnəm, 'či:tat səm se u'či:la, ampak se 'do:brə 'spo:mnəm, k səm nə'pi:sala š'pɔ:rgət – nə'rɔ:be, 'fɛ:rəŋke – nə'rɔ:be, 'a:jmər – nə'rɔ:be. 'Tɔ: se 'do:brə 'spo:mnəm. In 'tu:t se 'spo:mnəm tək'rət, 'tɔ: je bɥo 'tu:t, kə səm 'tɔ:k sta'rɛ:jša. Smo 'mɛ:l k'ni:ge iz ə Jugos'la:vije in smo 'mɛ:l 'i:ste k'ni:ge. 'Ni:smo 'mɛ:l k'ni:ge zə 'lɛ:niŋ slo'we:niən ez ə 'sɛ:kənd 'lɛ:ŋwiž. Smo 'mɛ:l 'i:ste k'ni:ge kə ut'ro:c u Slu'vɛ:niji. In pu'sɔ:t je bla 'ti:sta ə'r'dɛ:ča z'vɛ:zda in 'Ti:to, pu'sɔ:t. In 'tɔ: jə blɔ zani'mi:ɥ, ker 'tut, čə 'kej ves'te ot 'tu:kej po'li:tiko, 'tɔ: 'ni: š'lo:. Se 'tu:t se s'po:mnəm kot ot'ro:k je bɥo s'pi:san is 'čə:nəm, da se 'ni: 'vi:dva. In se'vɛ:da, 'jes səm bla kot ot'ro:k, səm pra'ša:la 'ma:mo, zə'ka:j so 'tɔ:, a'ne, nə s'mɛ:š 'pi:sat pu k'ni:gax. In 'ma:ma jə 'mɔ:glə pu'vɛ:dat, zə'ka:j.

Prevod: Ko sem jaz začela hoditi v šolo, sploh nisem znala angleščine in še danes mi nekateri ljudje rečejo, da imam naglas, kot da bi bila iz Francije. In nekaj ugotovijo, pa ne vem, kaj. Ker sama imam drugačen naglas, malo drugačen, tako da jaz sploh nisem govorila angleščine. Za sestri je bilo čisto drugače, zato ker potem sem jaz že v šolo hodila. Nensi pa Suzi sta govorili angleščino v šoli. Mama in oče sta vedno z nami slovensko govorila, ampak me nerade nazaj v slovenščini. Mama je večkrat rekla, ko smo še hodili na slovensko farmo v Palgrave. Me smo bile zadaj v avtu in smo govorile angleško, potem sta pa oče ali pa mati rekla: No, sedaj pa še malo po slovensko! In smo bile čisto tiho. Tako da ne vem, zakaj je bilo tako težko, edina priložnost za pogovor v slovenščini je bila doma.

Ko zjutraj vstaneš, imaš radio v angleščini, imaš TV v angleščini. Tukaj smo se združili otroci, ki imajo slovenske starše, in mi smo govorili angleško in nikoli po slovensko. Starejši ljudje so vedno po slovensko govorili, ampak mladi vedno po angleško. Zanimivo je to, da sem se učila moliti in še danes nerada molim. Najprej sem se učila moliti v slovenščini kot pa angleščini. Tako da imam danes še vedno navado, da avtomatično slovensko molim, sicer pa je vse drugo v angleščini. Tudi danes mama z nama še vedno slovensko govori, ampak šest let mlajša sestra že težje razume. Tako da mora mama govoriti po angleško. In sem pa tja je tudi kakšna beseda, ki je jaz

ne razumem. Ampak tisto govoricu, ki jo imamo doma, je čisto po domače. Mama ne govori pravilne slovenščine, oče pa tudi ne. Tudi če jaz ne razumem dobro, takoj ugotovim, da so bili tukaj rojeni in da so od kod drugod, ker imajo tisti naglas. Vem, da ko smo hodili v Slovenijo, sem šla večkrat, desetkrat kot otrok in potem še tudi. Nazadnje sem bila štiri leta nazaj. Sem tudi hodila v tisto slovensko šolo za izseljence v Ljubljani, ko je bilo prav dobro za tri tedne. In je bilo zanimivo zato, ker sem dobro razumela, ampak slovnica je bila težka. Sem mislila, da je to na en način slabost. Tisti, ki so bili v tistem razredu za začetnike, niso znali slovenščine in zanje je bila slovnica lažja kot pa za mene. Zato ker jaz sem že imela tiste navade od staršev. Jaz sem tudi tukaj v Kanadi hodila v slovensko šolo. Bila je pri farovžu. Obiskovala sem jo štiri leta in se prav spomnim, da sem se učila brati in pisati. Napisala sem šporget – narobe, fernke – narobe, ajmer – narobe. To se dobro spomnim. Se tudi spomnim, ko sem bila že malo starejša. Imeli smo knjige iz Jugoslavije kot tisti učenci tam. Nismo imeli knjig za učenje slovenščine kot drugega jezika. Smo imeli take knjige kot otroci v Sloveniji. Povsod je bila tista rdeča zvezda in Tito, povsod. To je bilo zanimivo, če kaj poznate politiko od teh ljudi tukaj, da to ni šlo. Se spomnim kot otrok, da je bilo prebarvano s črno, da se ni videlo. Seveda, jaz sem bila kot otrok radovedna in sem vprašala, zakaj je to, če pa po knjigah ne smeš pisati. In mama je morala povedati, zakaj.

V glasoslovnem sestavu informantkine govornje slovenščine so opazne gorenjske narečne značilnosti, in sicer monoftongični samoglasniški sistem: *ē: > *e*: (*'vɛ:m*, *'tɛ:dne*, *'lɛ:te*), cirkumfektirani *ō: > *o*: (*'šɔ:lo*, *t'ko*: 'tako', *zə'tɔ:* 'zato', *ko'kɔ:* 'kako') ter *ē: > *e*: (*zə'čɛ:la*, *dɛ'sɛ:tkrat*) in umično naglašeni *e: > *e*: (*'sɛ:stre*, *'rɛ:čɛjo*, *'rɛ:čɛ*), *i: > *i*: (*e'di:na*, *gʊvə'ri:t* 'govoriti', *p'ri:lika* 'priložnost', *xu'di:l* 'hodili'), *u: > *u*: (*z'ju:tri*, *'tu:kej*, *zd'ru:žlə*, *d'ru:gəm*) in *a: > *a*: (*p'ra:šajo* 'vprašajo', *nag'la:s*, *zə'ka:j* 'zakaj').

Pri kratkem naglašenem vokalizmu je opazna oslabitev naglašene *a* v osebni zaimku (*'jes* 'jaz') ter oslabitev in asimilacija kratkega naglašene *a* pred *j*, ki preide v *e* (*z'dɛj* 'zdaj', *'dɛj* 'daj', *'mɛjxən* 'malo').

Pri kratkem nenaglašenem vokalizmu so vidne popolne redukcije *a*, *i* (*'bli* 'bili', *t'kɔ:* 'tako', *'mɛ:l* 'imeli') ali delne redukcije *i* > *ə* (*'mi:sləla* 'mislila'), *o* > *ə* (*gʊvə'ri:la* 'govorila'), *a* > *e* pred *j* (*'tu:kej* 'tukaj'). Pojavlja se tudi vokalna harmonija, v kateri naglašeni samoglasnik vpliva na kvaliteto kratkega nenaglašene samoglasnika (*ko'kɔ:* 'kako'). Veliko je ojevskega ukanja v prednaglasnih zlogih (*pu* 'po', *gʊvə'ri:l* 'govorili', *xu'di:l* 'hodili', *du'ma*: 'doma', *du'ma:čɛ* *ut'ro:c* 'domači otroci').

V konzonantizmu je opazno gorenjsko švapanje, tj. razvoj *l* > *ɥ* pred zadnjimi samoglasniki (*buɔ* 'bilo', *'vi:dvə* 'videlo'), razvoj *-l* > *-ɥ* v izglasju (*'ma:ɥ* 'malo') in izgovor *l* > *l* (*pra'vi:tno*) ter *r* > *ɹ* (*'čɛ:ɹnəm*) pod vplivom angleščine. Med ohranjenimi narečnimi oblikami je soglasniški sklop *šč* (*eŋg'lɛ:ščino* 'angleščino'), sprememba *vK-* > *ɥK-* (*ɥp'ra:šajo* 'vprašajo'),

izpad mehkonebnika *k* v soglasniškem sklopu *kš* (*'kəʃən* 'kakšen'), *dz* > *ʒ* (*'u'zɑ:t* 'zadaj, odzad'), nenaglašeni sklop *ov* > *u* (*'pu'sɔ:t* 'povsod').

Samostalnik *ljudje* ima v imenovalniku množine končnico *-i* (*'lju'di* 'ljudje'), ki je analogna po sklanjatvenem vzorcu *korak*. Pri samostalniku *leto* je opaziti feminizacijo nevtar v tožilniku množine, saj ima končnico *-e* (za *'s'tjɑ:r 'lɛ:te* 'za štiri leta'). Pod vplivom angleščine je opaziti posplošitve pri sklanjatvenih vzorcih, tako je npr. v besedni zvezi s predlogom *od* samostalnik v tožilniku (*'ti:ste nə'va:de ot 's'tɑ:rše* 'od staršev'). Tudi ob zanikanem glagolu ima ta govorec samostalnik v tožilniku ([...] *'ni:səm sp'lɔx govə'ri:lɑ eŋg'le:ščino* 'angleščine', *'ni:smo 'mɛ:l k'ni:ge* 'knjig'). Rabi dolgi nedoločnik z onemelim izglasnim *-i* (*guvə'ri:t*), pri glagolu *združiti se* pa nima prostega glagolskega morfema *se* (*'tu:kej smo zd'ru:žlɑ* 'tukaj smo se združili'). Osebni zaimek *jaz* ima v imenovalniku ednine obliko *'jes*, namesto dajalnika ednine pa govorec uporabi tožilniško obliko *me* (*'e:ni 'lju'di: me 're:čejo* 'eni ljudje mi rečejo'). Osebni zaimek *mi* ima v orodniku množine obliko *iz 'na:ma*.

Informantka je za podkrepitev trditve uporabila časovna prislova *zmeraj* ter *vseskozi* (in *'ma:ma pa 'a:ta sta z'mɛ:raj s'kɔ:s iz 'na:ma slo'vɛ:nsko guvə'ri:l*).

Skladnja je pod vplivom angleščine. V večji meri se kaže zamenjani besedni red z glagolom na koncu stavka ([...] *'pɔ:l pa 'ma:mi al pa 'a:ti sta 're:kla*, [...] *'ma:ma pa 'a:ta sta z'mɛ:raj s'kɔ:s iz 'na:ma slo'vɛ:nsko guvə'ri:l*). Zanikani glagol stoji za osebnim zaimkom ([...] *'jes 'ni:səm sp'lɔx govə'ri:lɑ eŋg'le:ščino* [...]). Rabi predložno besedno zvezo s predlogom *za* in nedoločnikom v vlogi predmeta ([...] *'e'di:na p'ri:lɪka za guvə'ri:t slo'vɛ:nščino je blɔ du'ma*). Opazno je neujemanje med osebkom in povedkom v spolu deležnika na *-l* ([...] *'Nɛ:nsi pa 'Su:zi sta guvə'ri:lɑ eŋg'le:ščino u 'šɔ:l*).

Informantka na ravni besedja rabi interference iz angleščine pri posameznih besedah (*'fa:rmɔ* 'posestvo, kmetija, letovišče', *'setʃ* 'naglas') ali besednih zvezah (*'Ni:smo 'mɛ:l k'ni:ge za 'lɑ:niŋ slo'we:nɪən ez ə 'se:kənd 'le:ŋgwiʒ* 'učenje slovenščine kot drugega jezika').

Informantka uporablja posamezne narečno obarvane besede (*s'kɔ:s* 'vedno', *p'ri:lɪka* 'priložnost', *'či:tat* 'brati' (SSKJ 2014)), med njimi tudi narečne izposojenke iz nemščine (*'fa:rouʃ* 'župnišče', *'špɔ:rgət* 'štedilnik', *'fe:rəŋke* 'zavese', *'a:jmər* 'vedro' in *pu'ra:jtajo* 'opazijo' (Snoj 2015)).

Namesto glagola *porajtati* 'ugotoviti' je uporabila podobno zvenečo besedo *obrajtati* 'ceniti' (*'jes p'rec 'tut ub'ra:jtam* 'jaz takoj ugotovim'), zamenjuje tudi glagola *morati* in *moči* (*t'ko: də 'ma:mi 'mo:re pu'vɛ:dat* 'tako da mami mora povedati').

Opazna je zaporedna raba pomensko enakih prislovov ([...] *z'me:raj s'kɔ:s* iz *'na:ma slo'vɛ:nsko guvə'ri:l* [...]).

Govorec je rojen leta 1980 v Kanadi, njegovi starši prihajajo iz Bele krajine, od koder so se v Kanado priselili leta 1967.

'A:ta je 'sa:mo 'xo:tu guvo'ri:t slo'vɛ:nsko u 'xi:š in 'jes 'ti:stu, 'me:n se 'ni: do'pa:dlo, ker 'ju 'nou, sm̩ biu 'tu:ki 'ro:jen, aŋg'le:ško smo govo'ri:li u 'šɔ:li pa 'ta:kšne re'či. Ampak s 's'ta:ro 'ma:mo sm̩ z'me:ri govo'ri:u po slo'vɛ:nsko, ali ena 'mje:šanca 'ju 'nou. I'ma:mo 'pa:r be'sɛ:t, ki so, 'ni:so slo'vɛ:nsko, 'ni:so aŋg'le:ško, ampak 're:češ 'ga:rbič, 'ta:kšne re'či. S 's'ta:ro 'ma:mo sm̩ biu ze'lɔ: aj woz 'lilɪ c'loust wiθ 'xə z'me:rej in 'o:na 'me:ne je pa'zi:lə, kə'da:j sm̩ biu 'ma:jxɛn in 'po:l. 'Ma:ma, 'sej 've:š, je 'bila u'či:tʃca in 'sa:mo kə'da:j je i'me:lə 'mo:jga b'ra:ta, 'jəs sm̩ z'me:ri 'xo:diu u 'i:sta 'šɔ:lə, kjer je 'mo:ja 'ma:ma u'či:lə. In 'ma:ma je z'me:ri u'či:lə b'li:s 's'ta:ro 'ma:mo. So po, kə'da:j je 'šɔ:lə se kon'ča:lɔ, 'ma:ma je 'mɔ:rəla os'ta:t mo'gɔ:če za 'pa:r 'u:r, da je 'ke:j na'rɛ:dla ali, 'ju 'nou, 'nɛ:ki 'dɛ:lələ 'ta:m in 'jes sm̩ z'me:ri 'šou x 's'ta:ri 'ma:mi, 'ju 'nou. In 'tu:d u gim'na:ziji. 'Jes sm̩ 'xo:diu u 'mɛ:sto za gim'na:zijo, 'ma:ma je u'či:lə 'pe:t mi'nu:t ot 's'ta:re 'ma:me. 'Tu:kej, de'sɛ:t mi'nu:t ot 'tu:kej in 'jes sm̩ z'me:ri 'šou pa sm̩ 'ča:kou za 'ma:mo 'ta:m pi 's'ta:ri 'ma:mi in smo z'me:ri se pogo'va:rjali. In 'na:jboł 'vi:šŋ 'o:na je 'bi:lə 'tu:ki ot 'aj 'dount 'nou, ot 'pe:desedga 'le:ta, de've:tŋš'tə:desedga 'le:ta. Ampak 'ra:jši je po slo'vɛ:nsko se pogo'va:rjala. Mi z'me:ri po'vɛ:dla ot 'ka:kšne, 'ju 'nou, 'zə:lostne re'či: je 'o:na š'la s'kɔ:z u, kə'da:j po 'vo:jni, 'kɔ:k so po'bi:li b'ra:te parti'za:ni pa komu'ni:sti pa u'se 'ta:kšne re'či. Pre'ce:j sm̩ go'vo:riu. In 'tu:d u slo'vɛ:nsko 'šɔ:lɔ sm̩ 'xo:diu 'tu:ki za 'ɔ:sem 'le:t. Smo i'me:li do 'se:dŋga raz'rɛ:da. Kə'da:j sm̩ 'je:st 'xo:diu, z'dej i'ma:jo, 'aj 'dount 'nou, 'kindər'gardən, 'ka:j je 'ti:sto. [...]

U 'to:rek na 'Me:ninŋu, 'jes sm̩ na 'Me:ninŋu biu 'Na:geł sku'pi:na, a 'mɔ:j b'ra:t 'ni: 'šou 'ta:m, ker u 'ti:stem 'ča:si 'ni:so i'me:li 'tɔ:k ot'rɔ:k in 'on je biu M'lə:di g'lə:s 'tu:kej. In 'še, 'mi:slim, da 'še u'či: 'te tə 'mi:čkene ot'ro:ke. Pa na 'fa:rmi na leto'vi:šče sm̩ z'me:ri 'xo:diu, 'no 'ti:stu, do kə'da:j sm̩ biu mo'gɔ:če d'va:jst, 'e:naind'va:jst, 'ti:stu je, 'ju 'nou, 'aj woz i'mə:st in də Slo'weniən 'kalčə, 'ju 'nou.

'Mi: smo i'me:li 'vi:kent 'ta:m, kə'da:j sm̩ biu m'lə:d, in po ... 'aj 'θiŋk, mo'gɔ:če 'ti:soč de've:ctu de've:deset 'a:te je ku'pi:u en 'vi:kend 'ta:m in 'mi: smo u'sa:k tɛ:den 'bi:li 'ta:m in u'si 'mo:ji pri'ja:tli, ki sm̩ jix poz'na:u is tu'ka:j, is slo'vɛ:nske 'šɔ:lɛ, is s'ka:uti. U'si smo i'me:li 'vi:kende 'ta:m, u'si smo ig'ra:li 'ta:m 'be:jzboł, 'no:go'mert. [...]' Mɔ:rəm 're:čt, da z'dej 'mo:ja

sto've:nščina 'ni: 'tɔ:k 'do:bra, ker 'ni:mam p're:ktis z n'jɔ:, ampak u'si 'mo:ji pri'ja:tli so poz'na:li, da 'jəs səm 'naj'bɔ:lši govo'ri:u in 'tut po aŋg'lɛ:ško [...]. 'Jes sm z'mɛ:ri za 'xɛ:c popu'la:rne aŋg'lɛ:ške 'pɛ:smi, səm jix 'čist po slu'vɛ:nsko za'čɛ:u [...]. 'Aj 'θiŋk 'ic 've:i impɔ:ɪtənt za kul'tu:ra, da i'ma:mo 'ta:kšne, 'ju 'nou, 'fa:rme, da u'si 'la:xko p'ri:demo s'ku:paj.

Prevod: Oče je hotel, da v hiši govorimo po slovensko, ampak meni to ni bilo všeč. Saj veš, sem bil tukaj rojen, angleško smo govorili v šoli in takšne reči. Ampak s staro mamo sem vedno govoril slovensko ali eno mešanico, veš. Imamo nekaj besed, ki niso slovenske in niso angleške – rečeš garbič (smeti) in takšne reči. S staro mamo sva si bila zelo blizu in ona je name pazila, ko sem bil še majhen. Mama, saj veš, je bila učiteljica in jaz sem hodil v isto šolo, kjer je moja mama učila. Šola je bila blizu, kjer je stara mama živela. In ko sem končal s poukom, mama pa je morala v službi za nekaj ur še ostati, da je še kaj postorila, sem vedno šel k stari mami. In tudi v gimnaziji. Jaz sem hodil v mesto na gimnazijo, mama pa je učila pet minut od stare mame. Tukaj, deset minut od tukaj in jaz sem vedno čakal mamo tam pri stari mami in sva se zmeraj pogovarjala. In najbolj verjetno, ona je bila v Kanadi, ne vem, od petdesetega leta, devetinštiridesetega leta. Rajši se je po slovensko pogovarjala. Vedno mi je pripovedovala o kakšnih žalostnih rečeh, skozi katere je morala iti med vojno, in kako so pobili brate partizani in komunisti ter vse takšne reči. Veliko sem govoril in v slovensko šolo sem hodil osem let. Šolo smo imeli do sedmega razreda, ko sem še jaz hodil. Zdaj imajo, ne vem, vrtec, ali kaj je tisto. Vsak torek na Manningu sem bil v plesni skupini Nagelj. Moj brat ni šel tja, ker je bilo takrat premalo otrok, zato je hodil k plesni skupini Mladi glas. In mislim, da ples še poučuje majhne otroke. Pa na farmo na letovišče sem vedno hodil do dvajsetega, enaindvajsetega leta. Vedno sem bil vključen v slovensko kulturo.

Mi smo imeli vikend tam, ko sem bil mlad. Mogoče je oče kupil vikend leta 1990 in smo vsak teden hodili na vikend. Na letovišču so bili vsi moji prijatelji, ki sem jih poznal iz skupnosti, iz slovenske šole, skavtov. Vsi smo imeli vikende tam in smo igrali bejzbol, nogomet. Moram reči, da sedaj moja slovenščina ni tako dobra, ker nimam dovolj vaje, ampak vsi moji prijatelji so vedeli, da jaz najboljšje govorim slovensko. Jaz sem vedno za šalo začel peti popularne angleške pesmi po slovensko. Mislim, da je zelo pomembno za kulturo, da imamo takšne farme, da se lahko družimo.

V glasoslovnem sestavu informantove govornjene slovenščine, ki je zelo visoka (knjižna), so ponekod opazne dolenske narečne značilnosti, in sicer: **ɛ:* > *e:* (*tɛ:den*), cirkumflekirani **ô:* > *u:* (*pu*), nosnik **ɛ:* > *e:*, *ɛ:* (*pɛ:t, de'sɛ:t, za'čɛ:u*). Umično naglašeni *e > *e:* (*'re:čɛš*) ter *o > *o:* (*o:na, 'mo:ja*), **u:* > *u:* (*'tu:d 'tudi'*), **a:* > *a:* (*s'ka:uti 'skavti', M'la:di g'la:s*) in **i:* > *i:* (*'vi:kent, govo'ri:u*).

V kratkem naglašnem vokalizmu je opazna oslabitev naglašene *a* > *e* in *ə* (*'jes/jəs 'jaz'*) in oslabitev ter asimilacija kratkega naglašene *a* > *e* pred *j* (*'ke:j 'kaj', z'dɛ:j 'zdaj'*), popolna onemitev nenaglašene polglasnika v naslonki *sem* (*səm 'sem'*) ter asimilacija *a* > *o* pred *ʃ* (*'šou 'šel'*).

V kratkem nenaglašenem vokalizmu je opazna popolna redukcija *i, e, o, a* ('*xi:š, 'se:dŋga, d'va:jst, pri'ja:tli, u'či:tŋca, 'vi:šŋ, po've:dla*), redkeje tudi delna redukcija/oslabitev *a > e* pred *j* ('*tu:kej* 'tukaj') ter razvoj nenaglašene-ga izglasnega *-o > -u* ('*ti:stu* 'tisto').

Pri konzonantizmu se kaže sprememba *vK- > uK-* ('*u'si:* 'vsi'), končaj *-el, -al* v deležniku na *-l > -ou* in *-u* ('*ča:kou* 'čakal', '*xo:tu* 'hotel'). V nekaterih primerih je opaziti angleški izgovor *l > l̥* ('*Na:geɫ, popu'la:rne, aŋg'le:ške*) in *r > ɹ* ('*de've:tŋš'ta:desedga*). Zlogotvorni *ŋ* je posledica onemitve nena-glašene-ga samoglasnika ob njem (*sŋ* 'sem'). Opazen je izpad *g-* v vzglasju ('*vi:šŋ* 'gotovo').

Posebnosti v oblikoslovnih značilnostih informantovega govornega jezika se kažejo pri samostalniku moškega spola *čas*, ki ima v mestniku ednine končnico *-i* ('*ti:stem* 'čas' 'v tistem času').

Pri samostalniških besednih zvezah prihaja do mešanja sklonov ([...] '*Ma:ma je z'me:ri u'či:la b'li:s s'ta:ro 'ma:mo* 'stare mame', '*za kul'tu:ra* 'za kulturo', '*u 'i:sta šo:la* 'v isto šolo') in rabe predložnih besednih zvez pod vplivom angleščine ('*ma:ma je 'mo:raɫa os'ta:t mo'go:če za 'pa:r 'u:r, sŋ z'me:ri 'ča:kou za 'ma:mo 'ta:m*). Opazna je zamenjava pridevnika s prislo-vom v besedni zvezi ('*I'ma:mo 'pa:r be'se:t, ki 'ni:so slo've:nsko* 'slovenske', '*ni:so aŋg'le:ško* 'angleške').

Presežnik prislova *najboljše* se rabi v moški obliki (*da 'jəs 'na:j'bo:lši* 'najboljše' *govo'ri:m po slo've:nsko*).

Besedni red je zaradi vpliva angleščine zaznamovan. Na neobičajnem mestu se npr. pojavita osebni zaimke ('*o:na 'me:ne je pa'zi:la* [...]) in prosti glagolski morfem, ki je vedno ob deležniku na *-l* ('*kə'da:j je 'šo:la se kon'ča:lo* [...]), *smo z'me:ri se pogo'va:rjati, je po slo've:nsko se pogo'va:rjala*).

Pri informantu je opazno preklapljanje iz slovenščine v angleščino na ravni besednih zvez ('*aj woz 'lɪli c'loʊst wɪθ 'xəl* 'res sva si bila blizu', '*aj 'θɪŋk, 'ni:mam p're:ktɪs z n'jɔ:* 'mislim, da nimam dovolj vaje v slovenščini') ali stavčnih struktur ('*Aj 'θɪŋk 'i: 've:ɪ ɪm'pɔ:ɹtənt za kul'tu:ra* 'mislim, da je zelo pomembna za kulturo', '*aj woz i'mæst ɪn ðə Slo'wenɪən 'kælçəl, 'ju 'noʊ* 'vedno sem sem bil poglobljen v slovensko kulturo, veš'; '*aj 'doʊnt 'noʊ, 'kɪndər'gɑ:dən* 'ne vem, vrtec'). Mestoma se pojavljajo izposojene besede iz angleščine ('*ga:rbič* 'smeti', '*fa:rma* 'kmetija').

Informant uporablja slovenske narečne besede (*mičken* 'majhen', *z'me:ri* 'vedno' (SSKJ 2014)), med njimi nemške izposojenke ('*vi:šŋ* 'gotovo'). Opazna je zamenjava glagola *vedeti* z glagolom *poznati* (*ampak u'si 'mo:ji pri'ja:tli so poz'na:li* 'so vedeli'), zamenjava veznika *ko* z vezniško besedo *kđaj* (... in '*o:na 'me:ne je pa'zi:la, kə'da:j sŋ biʊ 'ma:jxen*) in zamenjava

smernega prislovnega zaimka *tja* s krajevnim prislovnim zaimkom *tam* (ni šou 'ta:m 'tja').

Govorec se je rodil leta 1995 v Kanadi. Njegovi starši prihajajo iz Višnje Gore, od koder so se v Kanado priselili leta 1972.

'Ma:ma je 'po:lej pərš'la. 'Mə:j 'o:če je 'šu na'za:j u Slo'vɛ:niji pa je 'šu u'bi:skat 'ma:mo pa dru'ži:no pa u'se. Pa je 'vi:du n'jo: 'tamle na O'to:cu 'e:ŋkrat. Pa so 'pə:l ok'rə:k [...] š'ti:rənde've:desedga [...] pərš'li. 'O:ni so 'sa:mo slo'vɛ:nsko lax'ko: govo'ri:li, ko so pərš'li 'səm. 'Ja sam 'sa:mo slo'vɛ:nsko go'vo:ru 'tu:t.

'A:nama'ri:ja, 'mo:ja 'se:stra je s'ku:s 'bu:l fran'çə:sko govu'ri:la in slo'vɛ:nsko je blə 'ma'l 'bu:l teš'kə: ze n'jo: in ze 'me:ne je blə slo'vɛ:nsko, k je blu 'do:bro, in fran'çə:ščino je blə teš'kə: za 'me:ne.

Pu 'mo:je 'jaz 'mi:slim, da 'jaz 'naj'bə:lš govo'ri:m slo'vɛ:nsko 'tu:kaj, op'ro:st, med 'mo:jim pri'ja:telim. In ə: sej 'tu:t 'mam 'pa:ɹ pɑi'ja:tli kə lax'kə: govo'ri:jo slo'vɛ:nsko, ampak 'o:ni so ta'kə:, da 'mə:rajo, 'vɛ:š, u'sa:ko be'se:do 'mə:rajo 'mi:sɫ, 'vɛ:š. Je ta'kə: da 'ma:mo slo'vɛ:nsko 'šə:lo, ampak, za'tʰə: kər, 'ti:sti, ki uči:jo slo'vɛ:nsko, 'ni:, ka'kə: 're:čem 'tə:, 'o:ni 'ni:so, 'o:ni s'ko:raj u'si 'ti:sti 'ni:so p'la:vi Slo'vɛ:nci 'tu:t. S'ko:raj u'si: 'ti:sti uči:teli so is 'tu:kaj is To'rə:nta. In, so, 've:jo slo'vɛ:nsko, lax'kə: govo'ri:jo slo'vɛ:nsko, ampak u'si govo'ri:jo aŋg'le:ško met 'sa:bo. 'Sou ... Za 'me:ne je blo ta'kə:, da 'jas səm šou u slo'vɛ:nsko 'šə:lo, ampak səm 'me:u 'tu:t, səm 'šu lax'kə: do'ma:, ker 'ma:mi en 'a:ti so 'sa:mo slo'vɛ:nsko govo'ri:li z 'ma:no. In za'tu: kər 'ja: səm 'pərva gene'ra:cija 'tu:kaj in 'o:če in 'ma:ma sta u Slo'vɛ:niji. U'si 'mo:ji pɑi'ja:telji so 'sa:j tə d'ru:ga gene'la:cija al tə t'rɛ:ta al č'e'tarta. Je ta'kə:, da tə d'ru:ga gene'ra:cija 'o:ni ne 'vɛ:jo 'nəč slo'vɛ:nsko, za'tu: kər s'ta:ɹi ne govo'ri:jo slo'vɛ:nsko z 'ni:mi, 'vɛ:š. In po 'mo:jim 'jəz 'mi:slim, da če ne 'bə:m u'že:nu 'e:no Slo'vɛ:ŋka, 'tu:t 'mo:ji ot'ro:ci ne 'bə:jo 'vɛ:dli slo'vɛ:nsko ta'kə: 'do:bro, ta'kə: kot 'jaz lax'kə: govo'ri:m z'dej. 'Sou ..., je ta'kə:, da 'ne pre've:č in č'e'da:li 'ma:ɹn 'vɛ:jo slo'vɛ:nsko. V'sa:ka gene'ra:cija, kə p'ri:de, 've: 'ma:ɹn in 'ma:ɹn slo'vɛ:nsko. In z'dej po 'mo:jim, nə 've:m. Je s'ko:r š'la, bi 're:ku. U'si: 'vɛ:jo 'ma:lo be'se:de, 'ti:ste, kə so 'xe:cne pa 'tə:. [...] U'si 've:jo, ka'kə: 're:češ 'pi:vo po slo'vɛ:nsko, ampak, 'ja, 'ti:sto, kə je s'mɛ:šno, 'vɛ:š.

Za 'ma:šo 'nɛ:kaj ta'kə:, səm biu minist'ra:nt in səm u'ča:s 'ma:u č'i:tau za 'ma:šo 'tu:t 'pa:r 'lɛ:te na'za:j. U'sa:ko 'lɛ:to 'ma:jo na 'pə:ɹvega 'ju:lija na slo'vɛ:nski 'da:n 'ma:jo na 'fa:rmo. Si 'bi:u 'ta:mle 'go:r za 'ti:sto? [...] Za slo'vɛ:nski 'da:n 'ma:jo 'nɛ:k 'ma:jxo za'ba:vo 'ta:mle, kə 'ti:ste p'ri:dejo 'pə:l

pa nər'di:jo go'vo:ri. 'Ja:s səm 'e:no 'lɛ:to biu 'ti:st, kə govo'ri: za mla'di:na, 'po:l səm 'ma:u slo'vɛ:nsko go'vɔ:ru pa 'ma:u aŋg'le:ško. 'Ma:u ta'kɔ: da lax'kɔ: go'vɔ'ri:m za mla'di:na.

Prevod: Mama je potem prišla. Moj oče se je vrnil nazaj v Slovenijo in je šel obiskat mamo in družino. In je videl njo enkrat na Otočcu. In so potem okrog leta 1994 prišli. Oni so samo slovensko govorili, ko so prišli sem, in tudi jaz sem samo slovensko govoril.

Anamarija, moja sestra, je vedno bolj francosko govorila, slovensko pa manj, saj je bilo zanjo težko. Zame je bila slovenščina bolj enostavna in francoščina težja.

Jaz mislim, da jaz najboljše govorim slovensko tukaj, oprostite, med mojimi prijatelji. Imam tudi nekaj prijateljev, ki lahko govorijo slovensko, ampak oni niso tako. Vsako besedo morajo misliti. Je tako, da imamo slovensko šolo, ampak zato, ker tisti, ki učijo slovensko, ni, kako lahko rečem. Oni niso pravi Slovenci. Skoraj vsi učitelji so bili rojeni tukaj. In znajo slovensko, lahko govorijo slovensko, ampak vsi med seboj govorijo angleško. Za mene je bilo tako, da sem šel v slovensko šolo in sem imel priložnost doma govoriti slovensko s starši. Ker jaz sem prva generacija tukaj in oče in mama sta se rodila v Sloveniji. Vsi moji prijatelji so druga generacija ali pa tretja oziroma četrta. Je tako, da druga generacija ne zna slovensko, ker starši doma ne govorijo slovensko z njimi. In potem jaz mislim, da če ne bom oženil Slovenke, tudi moji otroci ne bodo znali slovensko tako dobro, kot govorim jaz. Je tako, da vse manj govorijo slovensko. Vsaka generacija, ki pride, zna manj. Zdaj po mojem, ne vem. Je skoraj šla (slovenščina med mladimi), bi rekel. Vsi poznajo nekaj slovenskih besed, predvsem tiste, ki so smešne. Vsi vedo, kako rečeš pivo po slovensko in tisto, kar je smešno, več.

Pri maši sem bil ministrant in sem včasih bral za mašo še nekaj let nazaj. Vsako leto imajo prvega julija slovenski dan na farmi. Si bil tam? Za slovenski dan imajo majhno zabavo tam in naredijo govore. Jaz sem bil eno leto tisti, ki je napovedoval za mladino. Potem sem malo slovensko govoril in malo po angleško. Malo tako, da lahko govorim malo za mladino.

V glasoslovnem sestavu informantove govorjene slovenščine z nekaterimi doljenjskimi narečnimi značilnostmi so opazni tudi večinoma poknjženi refleksi, in sicer: **ɛ̃*: > *ɛ*: ('*vɛ̃:dli* 'vedeli', *slo'vɛ̃:nščina*), cirkumflektirani *ô: > *o*:, *u*:, *o: ('*šɔ:lo*, *fran'cɔ:sko*; '*tu*: 'to', '*bu:l* 'bolj', '*s'ku:s* 'vedno', *za'tʰɔ/za'tu*: 'zato'; *ta'kʰɔ:/ta'ku*: 'tako'), **ɛ̃*: > *e* ('*št'i:rənde've:desedga* 'štiriindevetdesetega'); umično naglašeni *e > *e*: ('*se:stra*) in *o > *o*: ('*mo:ji*); *u: > *u*: ('*d'ru:ga*, '*tu:t* 'tudi', '*tu:kaj*), *a: > *a*: ('*sa:ka*, *gene'ra:cija*), *i: > *i*: ('*mi:slim*, '*či:taɥ* 'bral'); stalno dolgi *ə: > *a*: ('*ma:šo*).

V kratkem naglašnem vokalizmu je opaziti oslabitev in asimilacijo kratkega naglašnega *a* > *e* pred *j* (*z'dej* 'zdaj').

V kratkem nenaglašnem vokalizmu je pogosta popolna redukcija *i* (*blo* 'bilo', '*tu:t* 'tudi', '*mam* 'imam') ali delna redukcija samoglasnikov *e*, *a*, *o* > *ə* (*kər* 'ker', *kə* 'ko', *nə* 'ne', *zə/za* 'za'), pojavitev akanja (*u'že:nu* 'e:no

Slo'vę:ȳka 'Slovenko', *govo'ri:m za mla'di:na* 'govorim z mladino/govorim za mladino'), ojevskega ukanja v prednaglasnih zlogih (*u'bi:skat* 'obiskati').

Za konzonantizem je značilen dolenjski refleks za *ń* > *in* (*'ma:in* 'manj'), razvoj *tl* > *l* (*'po:lej* 'potlej') ter razvoj končajevev *-əl* > *-əu* > *-u* (*'šu* 'šel') in *-lje* > *-li* (*'čedalje* > *'če'da:li*). V nekaterih primerih je izgovor *l* > *l* (*'mał*, *'po:l* 'potem') in *r* > *ɹ* (*'pa:ɹ pa'i'ja:tli*, *'sta:ɹši*, *'gene'la:cija*) pod vplivom angleščine.

Oblikoslovne značilnosti večinoma kažejo na vpliv angleščine, čeprav so opazne tudi narečne oblike, in sicer feminizacija nevter (*'pa:r* *'le:te* 'par let'). Pod vplivom angleščine tako npr. pri samostalniških besednih zvezah prihaja do zamenjave sklonov (imenovalnik namesto rodilnika množine: *'ma:lo be'sę:de* 'malo besed'; mestnik namesto tožilnika ednine: *u Slo'vę:niji* 'v Slovenijo'; dajalnik namesto orodnika množine: *med 'mo:jim pri'ja:telim* 'med mojimi prijatelji'). Opazna je raba prislova kraja namesto prislova cilja ob glagolu premikanja (*səm 'šu lax'kɔ: do'ma* 'sem šel lahko domov'). Pri prislovih opazimo obe vrsti stopnjevanja, tako z obrazili (*'naj'bo:lš* 'najboljše') kot opisno stopnjevanje (*'bu:l teš'kɔ:* 'bolj težko'). Ob glagolu premikanja *iti* govorec ustrezno rabi namenilnik (*'šu u'bi:skat* 'šel obiskat'). Pri povratnem osebni zaimku se v orodniku ednine rabi oblika *'sa:bi* 'sabo'.

Besedni red je zaznamovan zaradi vpliva angleščine, kjer se členek *too* 'tudi' postavlja na koncu povedi (*'Ja sam 'sa:mo slo'vę:nsko go'vo:ru 'tu:t.*).

Pri informantu so opazne interference iz angleščine pri posameznih besedah (*'fa:rmo* 'posestvo, kmetija, letovišče') in njen vpliv pri rabi glagola vedeti namesto glagola znati (*'ne 'bo:jo 'vę:dli slo'vę:nsko* 'ne bodo znali'), v rabi pa so posamezne angleške besede (*'sou* 'tako', *'en* 'in'). Opazno je besedje iz narečja (*'po:lej* 'potlej', *'či:tau* 'bral') in narečno prevzeto besedje iz nemščine (*'xe:cne* 'smešne, šaljive' (Snoj 2015)).

Simbolična raba slovenščine kot dediščinskega jezika

Kulturno in družbeno dogajanje v Torontu se je v drugi polovici 20. stoletja razmahnilo z organiziranim delovanjem in druženjem Slovencev. Središče skupnosti je predstavljala cerkev, ki je med predstavniki prve generacije kanadskih Slovencev spodbujala rabo slovenščine tako pri kulturnih kot verskih dejavnostih. Ljudje, ki so zapustili svojo deželo, so svojo pripadnost obujali skozi pesmi, igre in šege. Čeprav so se nekateri Slovenci zaradi enoletne pogodbe o služenju v Kanadi sprva naseljevali v drugih kanadskih mestih (npr. v Ottawi), jih je družbena dejavnost pritegnila, tako da se jih je veliko odločilo za selitev v Toronto. Slovence je začel povezovati župnik Ambrožič – tako so se začeli družiti in se kulturno udejstvovati. Na pobudo pevovodje Ignaca Križmana so v Torontu priredili prvi koncert, peti pa so se učili po slovenski pesmarici z notami, ki jo je Križman pozneje poslal tudi Slovincem v Ottawi.

A1

Preden smo prišli v Toronto, je Slovence povezal župnik Ambrožič in tako smo se začeli družiti in se kulturno udejstvovati. V Torontu smo priredili prvi koncert na pobudo pevovodje Ignaca Križmana. Gospod Križman mi je v Ottawo poslal pesmarico z notami, da sem se naučila peti. Začetki kulturnega udejstvovanja v Torontu so se začeli tudi s spevoigrami in ena od prvih je bila Kovačev študent. Govori o študentu, ki je odšel študirat na Dunaj, kjer je veseljačil in ni več študiral. Oče mu je po latinsko zabrusil, da bo kidal gnoj, če ne bo študiral.

Ustanavljanje skupnosti se je začelo z iskanjem zemljišča za slovensko cerkev, ki smo jo Slovenci zgradili z lastnimi prispevki. Kmalu je nastal tudi dom Lipa.

Živim v domu Lipa in sem še vedno dejavna kot pevovodja. Vsak četrtek vodim petje. Poznam veliko cerkvenih ljudskih pesmi. Za vsako pesem vem, kdaj se poje katera pesem po cerkvenem koledarju. To je nekaj pesmi, ki jih pojemo v domu: Če študent na rajžo gre, Čuk se je oženil, Marko skače, Gor čez izaro, Na bistrem potoku je mlin, Moj očka ima konjička dva. Pojemo tudi zunaj pred domom, v sobi itd. Pevke imamo pesmarico, v kateri so napisana besedila pesmi. Pesmi je zbral znan kulturni delavec Vilko Čekuta. Na oder je postavil veliko iger (npr. Praznik cvetočih češenj). Recitirala je pesem Sem Ribčan Urban. Vsako jutro ob enajstih imamo mašo, ob večerih v kapeli zmolimo rožni venec. V primerih, ko župnika ni, obred vodim tudi sama. Rada berem, imam časopis Družina iz Slovenije. Želim biti seznanjena z novicami iz Slovenije, s politiko in rešujem križanke.

B1

V slovenski skupnosti sem deloval ves čas, odkar sem tukaj, mineva 63 let, kar se redno udeležujem v različnih funkcijah. Pričel sem v mladinski ustanovi v Torontu. V teh letih sem bil predsednik slovenskih skavtov, bil sem pobudnik in ustanovitelj Kanadsko-slovenskega zgodovinskega društva. Bil sem predsednik Vseslovenskega kulturnega odbora. Vodil sem finančni sklad med vojno, ko smo pomagali Sloveniji. Sklad za pomoč poplavljenim, pomoč za potres na Primorskem. Bil sem ustanovni član starostnega doma Lipa, ustanovni član Slovenskega letovišča, ustanovni član Kanadsko-slovenskega kongresa. Na koncu sem bil prvi izvoljen kot zastopnik Slovencev v Kanadi pri slovenski vladi. Takratni predsednik vlade Janez Janša me je povabil v odbor za Slovence po svetu. V Ljubljani smo leta 2006 imeli prvo sejo za odbor Slovencev po svetu. A zaradi zdravstvenih težav sem moral to opustiti. Še vedno obiskujem glavne slovenske prireditve.

Sem avtor štirih knjig, in sicer 40 let Slovenskega letovišča, Življenje v deželah lipe in javorja in tretja pa je zgodovina moje vasi od leta 1800 naprej, ko smo šli od tod po svetu. Moja želja je bila napisati knjigo o Slovencih od Atlantika do Pacifika. Ker je bil to preobsežen projekt, sem ustanovil Kanadsko-slovensko zgodovinsko društvo. Moj zadnji projekt je bila knjiga o slovenski prehrani. Vključil sem vse slovenske recepte svojih staršev, starih staršev in opisal tudi druge slovenske šege. V njej je hkrati kanadska prehrana ali pa angleška, ki smo jo priredili v slovensko. Vsebuje 350 receptov in je napisana v angleščini.

C1

Veliko smo hodili po poletnih veselicah, t. i. piknikih, jeseni in pozimi pa po večerjeh in banketih. Leta 1972 sem kupil blizu Midlanda vikend. Na začetku sem bil član pristave Holiday Garden. Še danes obiskujem vsa društva, ker se mi zdi podpora društev pomembna. Ni pomembno, na katero pristavo pridem, povsod imam prijatelje.

Č1

V slovenski skupnosti v Torontu aktivno sodelujem od leta 1977. Moje sodelovanje se je začelo na koroškem večeru, svojo glasbeno kariero pa sem nadaljevala tudi v Sloveniji. V Torontu je bilo ogromno društev. Vsa društva so ohranjala navade in šege na svoj način, kot smo jih prinesli priseljenci iz svojega rodnega kraja. Danes skupnosti prispevam z vodenjem pevske skupine Plamen in napovedujem na radiu Glas kanadskih Slovencev, ki sem ga ustanovila leta 1991.

Kaplan je moji pevski skupini Plamen omogočil, da imamo pevske vaje v prostorih Župnije Brezmadežne s čudodelno svetinjo. Ob petju se učimo tudi koreografijo, zato smo potrebovale večji prostor, kot je bila prej Kasteličeva soba, v kateri smo imele sprva pevske vaje. Kastelic je bil kanadski Slovenec, ki je veliko daroval za Slovence. Prejel je častni znak svobode. Sem avtorica treh knjig. Eno sem napisala o Kastelicu, drugo o življenju v Kanadi, tretja pa je avtobiografija Tečejo, tečejo nitke ... V njej pripovedujem o tem, kako je bilo življenje v Kanadi težko. Predstavila sem zgodovino skupnosti, delovanje radia in pevske skupine Plamen.

V ženski pevski skupini Plamen je štirinajst članic, s katerimi imamo vaje enkrat na teden. Vse članice pevske skupine so rojene v Kanadi, a so slovenskega porekla. Nekatere članice niso poročene s Slovenci. Vključujejo se že predstavnice tretje generacije. Nekatere članice govorijo dobro slovensko.

Skupina ima širok repertoar slovenskih pesmi, saj pojemo ljudske, cerkvene pesmi, prekmurske pesmi, pojemo pa tudi pesmi iz drugih glasbenih zvrsti. Vrsto let gostujemo v Sloveniji. Njihove koncerte snemamo in jih predvajamo na RTV Slovenija. Poučujem v angleščini in za učenje slovenskih pesmi porabimo veliko časa. Besedilo popevka Poletna noč, ki ima zahtevno besedilo, pevkam razlagam besedo za besedo in jo ustrezno naglasimo. Največ časa porabimo pri izgovarjavi ozkih in širokih e in o. V skupini si prizadevamo za ohranjanje slovenskega jezika. Učenje slovenskih pesmi zahteva veliko napora, ampak opažam, da članice skupine govorijo slovensko bolje kot takrat, ko so začele obiskovati skupino.

D1

Nsemi več aktivno vključen v delovanje skupnosti, sem pa član Slovenskega letovišča, kjer imam tudi svoj vikend. Kot člani moramo vedno nekaj prispevati skupnosti.

E1

Dve leti sem bila predsednica Ženske katoliške lige, ki pripravlja pecivo za družabne dogodke v skupnosti. Nekaj let sem bila učiteljica slovenščine v slovenski šoli. Danes sem prostovoljka v domu Lipa, kjer pomagam gospodu župniku pri cerkvenih obredih. Moja družina je vključena v članstvo pri Bankroftu (Hunting and Planica club – Slovensko lovsko in ribiško društvo). Z družino redno obiskujemo prireditve, kar nam omogoča ohranjanje slovenščine.

Sodelujem tudi v enotedenskem otroškem izobraževalnem programu, v katerega se vključujejo mlade družine s slovenskim poreklom. Izobraževalni program se imenuje Fun ed (Edward; predstavnica, ki je s programom začela, ima moža s tem imenom, sicer pa je to tudi okrajšava za education, kar pomeni izobraževanje). Program poteka v Slovenskem letovišču zadnje dni julija in prvo nedeljo v avgustu, ko je tudi slovenska veselica. Gre za izobraževalni program na razvedrilen način v stiku z naravo. Običajno se vsebine programa navezujejo na učenje v naravi. Prvi dan si pripravijo majice, ki jih nosijo na skupnih izletih. Letos je tema programa perutnice (ptice, žuželke). Verjetno bomo šli loviti žuželke in metuljčke. Program se izvaja v angleščini, slovenščino pa rabimo najpogosteje, ko pojemo slovenske pesmi, hkrati pa med izobraževanjem uporabljamo tudi posamezne slovenske besede.

F1

Imam vikend v Slovenskem letovišču, kjer sodelujem pri organizaciji prireditev in urejanju okolice v letovišču.

G1

Moje sodelovanje se je začelo s poučevanjem slovenščine v župniji na Manningu, nato na Brezmadežni. Slovenščino sem poučevala približno 15 let. Gospod Zrnec je bil takrat ravnatelj slovenske šole in me je povabil k sodelovanju. Šola je bila zahtevna, govorilo se je slovensko. Cerkev je zgradilo preprosto, neizobraženo ljudstvo. Otroci so bili največkrat tisti, ki so svoje starše učili angleško. V šestdesetih letih je skupnost cvetela. Tako sta se ustanovili dve banki. Bilo je dovolj ljudi in zanimanja, da so lahko to ustanovili. Gospod Zrnec, eden od največjih kulturnikov v skupnosti, je izdal dva učbenika za slovensko šolo. Knjige so bile enostranske (zvezda na tolikih straneh). Zgodbe so bile hude, marsikdo se ni zavedal, zakaj so morali iti iz domovine.

Potem so prvi otroci začeli hoditi na univerzo. V 60. in 70. letih so se začele poroke zunaj skupnosti.

H1

Čeprav sem že upokojena, sem že štiri leta za nekaj ur zaposlena na teden v slovenski banki Moya Financial. Sem dolgoletna članica VSKO in urednica radia Glas kanadskih Slovencev.

I1

Ko sem prišel v Kanado, sem plesal v plesni skupini. Sodeloval sem v poletni karavani. Predstavljale so se etnične skupnosti iz različnih držav. Na festivalu v ulici Manning, kjer je Župnija Marije Pomagaj, smo imeli kanadski Slovenci svoj paviljon. Predstavljali smo slovensko glasbo, kulinariko in druge slovenske izdelke. Vsako uro smo imeli plesni nastop, hodili smo okrog po paviljonih in tako sem spoznal svojo ženo slovenskih korenin. Oba imava ohranjene belokranjske noše in tudi sinova imata vsak svojo.

Danes pojem v mešanem cerkvenem zboru. Čez poletje ne pojemo, saj ni dovolj duhovnikov in je poleti maša samo enkrat na teden. Udeležujemo se pogrebom in nastopamo na družabnih dogodkih skupnosti. Imamo vikend hišo v Slovenskem letovišču, kjer je žena v odboru. Zadolžena je za kuhinjo, tako da sestavlja urnik, kdo je za posamezni dogodek zadolžen za kuho.

J1

Z družino se veliko udeležujemo prireditev v skupnosti. Imam veliko posnetih dogodkov. Po ohranjanju slovenstva so zelo zavedni Prekmurci in Primorci. V Slovenskem letovišču, kjer imamo vikend, se zbiramo Slovenci iz različnih slovenskih regij. Tudi lovci imajo mešano skupnost. Trikrat, štirikrat na leto imamo piknike in bankete. Tombolo prirejajo leta in leta Prekmurci v Slovenskem zvonu. V tistih časih, v 50. in 60. letih, je bilo težko življenje v Prekmurju. Največ je Primorcev in Prekmurcev, Štajercev ni bilo toliko. Za vstop v farmo potrebujejo turisti osebni dokument, da si iz Slovenije, tako ni treba plačati vstopnine. Sami še veliko hodimo v slovensko cerkev, danes sta bili dve slovenski maši.

K1

Ker sem zaposlena v slovenski skupnosti pri Župniji Brezmadežne s čudodelno svetinjo, sem vsakodnevno vključena v dogajanje v skupnosti.

V cerkvi Brezmadežne s čudodelno svetinjo imamo tri slovenske maše, in sicer eno ob sobotah zvečer in dve ob nedeljah. Naša župnija ima 1300 faranov, kar je nekaj več kot 700 družin, ki redno obiskujejo cerkev.

Glavno težavo vidim v tem, da se potomci kanadskih Slovencev poročajo s pripadniki drugih etničnih skupin, zato začne družina obiskovati angleško mašo. Tudi v slovenski cerkvi so zaradi tega maše tudi slovensko-angleške. Vaje za birmo in prvo obhajilo se izvajajo v angleščini. Za praznike še vedno želimo ohraniti tradicijo, zato raba slovenščine prevladuje (npr. za veliki petek imamo eno mašo slovensko in eno angleško, na božični večer imamo prvo mašo mešano, torej slovensko-angleško, otroci pojejo slovenske pesmi).

Ker je dogajanja v vseh društvih veliko, je težko vse dogodke uskladiti, da se prireditve ne bi časovno prekrivale. Tukaj je slovenska šola od septembra do maja. Plesna skupina Mladi glas ima 100 učencev in na nekaj let organizira turnejo po Sloveniji. Največ banketov imamo v cerkveni dvorani, čeprav jih ni več toliko kot pred leti, saj se je delež teh ljudi postaral. Zdaj lažje organiziramo popoldanske prireditve.

Slovensko skupnost sestavlja deset letovišč v okolici Toronta. Vsako letovišče tradicionalno priredi večji dogodek za določen praznik (npr. Primorsko Društvo Simona Gregorčiča praznuje dan Simona Gregorčiča, prekmursko društvo Večerni zvon praznuje proščenje, Slovensko letovišče je mešana skupnost in vsako leto priredi veselico ob slovenskem dnevu in prireja športne prireditve itd.).

Družbena dejavnost v slovenski skupnosti v Torontu med predstavniki prve generacije kanadskih Slovencev je živela na več področjih delovanja. V prvi vrsti je bila to verska dejavnost, saj je bila središče takratne slovenske skupnosti cerkev. Na kulturnem področju so predstavniki slovenske skupnosti delovali v pevskih skupinah, pevskih zborih (moški, dekliški in otroški pevski zbori) in pri gledališki dejavnosti. Koordinatorji začetkov kulturnega delovanja v slovenski skupnosti so bili: organist in pevovodja Tone Zrnc, dirigent in učitelj Franc Sodja, organist, glasbenik in skladatelj Jože Osana, pevovodja Ignac Križman in vaditelj ljudskega plesa Ciril Soršak.

Ena od prvih uprizorjenih spevoiger je bila spevoigra v treh dejanjih *Kovačev študent* Ivana Kovačiča in Vinka Vodopivca iz leta 1938. Govori o študentu, ki je odšel študirat na Dunaj, kjer je veseljačil in ni več študiral. Oče mu je po latinsko zabrusil, da bo kidal gnoj, če ne bo študiral. Velik del kulturne dejavnosti v tedanji slovenski skupnosti je predstavljala dramska dejavnost, pri kateri so sodelovali predstavniki prve generacije in njihovi otroci. Predstavniki slovenske skupnosti so v 60. letih uprizorili tudi japonsko igro v petih slikah *Praznik cvetočih češenj* avtorja Klabunda, ki jo je napisal po Takedi Izumi, božično igro *Petrčkove poslednje sanje* Pavla Golie iz leta 1921 in dramsko igro *Slehernik*.

Danes v slovenski skupnosti zaradi pomanjkanja mlajših predstavnikov z znanjem slovenščine na višji ravni, ki bi se lahko naučili dramske vloge v slovenščini, dramskih iger ne izvajajo več.

Pevovodje pevskih zborov in vodje pevskih skupin so repertoar pesmi izbirali iz gradiva, ki so ga prejeli iz domovine in drugih slovenskih skupnosti (slovenska skupnost v Clevelandu, v zvezni državi Ohio, ZDA), kot so npr. pesmarice *Tristo narodnih in drugih priljubljenih pétih pesmi* Stanka Preka in Borisa Merharja iz leta 1982, *Škrjanček poje* Stanka Preka iz leta 1988, *Hvalimo Gospoda, besedila in napevi cerkvenih ljudskih pesmi z nekaterimi molitvami* Toneta Smerkolja iz leta 1979, *The best of*

Korotan (1967–1983) iz Clevelanda in zvočni posnetki na gramofonskih ploščah iz domovine: moški pevski zbor *Savinjski zvon*, *Ansambel Janeza Goršiča*, *Ribniški oktet*, *Fantje izpod Rogle*, *Komorni zbor AVE*, *Tržaški oktet*, *Ansambel Mihe Dovžana*, *Kvartet Do* itd. ter notni zapisi Ansambla bratov Avsenik z naslovom *Veliki radijski uspehi kvinteta Avsenik*, in sicer zvezek 1, 2 in 9. Predstavniki slovenske skupnosti so tudi sami sestavljali pesmarice. Ena od njih je pesmarica Vilka Čekute, ki jo danes uporabljajo na pevskih vajah v domu Lipa. Stanovalci doma pojejo besedila pesmi tako, kot so se jih naučili v domovini, pesmarica pa jim pomaga pri priklicevanju določenih pesmi iz kulturnega spomina. Govorka je naštel nekaj slovenskih pesmi, ki jih pojejo v domu: *Če študent na rajžo gre*, *Čuk se je oženil*, *Marko skače*, *Gor čez izaro*, *Na bistrem potoku je mlin*, *Moj očka ima konjička dva*. Posamezne ljudske pesmi jih spominjajo na domačo pokrajino in na osnovi ljudskih pesmi idealizirajo življenje v Sloveniji. Predstavnica iz vasi Sveti Gregor pri Velikih Laščah je med intervjuvanjem deklamirala pesem *Sem Ribčan Urban*.

Podobno kot ob začetkih organizirane slovenske skupnosti se tudi danes slovenščina na kulturnih prireditvah in ob podobnih priložnostih ohranja na društvenih piknikih, ki jih prirejajo v svojih letoviščih zunaj mesta, ob zimskih praznovanjih (banketih) in v cerkvi. Napovedovanje na prireditvah društev in drugih ustanov je odvisno od občinstva. Če je med prisotnimi veliko predstavnikov mlajše generacije, je napovedovanje tako v slovenščini kot v angleščini (npr. koncert Saša Avsenika iz Slovenije leta 2018). Preden se začne banket v cerkveni dvorani, je napovedovanje v slovenščini, če želijo, da bi razumeli tudi mladi, napovedujejo tudi angleško. Napovedovanje se zaradi dvojezičnega napovedovanja zavleče, zato se za izbiro jezika, v katerem bodo napovedovali, odločijo predvsem na podlagi pričakovanega občinstva.

Simbolična vloga slovenščine najbolj izstopa v glasbeni umetnosti, ki je del kolektivnega in kulturnega spomina, zlasti v narodnozabavnih glasbenih skupinah in pevskih zborih, saj ti še danes prepevajo slovenske ljudske pesmi tako na kulturnih prireditvah kot na pogrebih predstavnikov skupnosti.

Predstavniki v današnji organizirani slovenski skupnosti v Torontu ohranjajo slovensko pesem v pevskih zborih in glasbenih skupinah ob spremljavi harmonike v okviru komercialno usmerjene glasbene produkcije. Slovenska pesem je vezana na letni cikel cerkvenih praznikov (npr. proščanje, miklavževanje, božič, velika noč) in drugih tradicionalnih prireditev (vinska trgatev, kolone, silvestrovanje, pust, slovenski dan, dvig slovenske

zastave, Prešernov dan), ki jih slovenska društva organizirajo vse leto. Na prireditvah nastopajo pevski zbori, pevske skupine in narodnozabavne skupine predstavnikov slovenske skupnosti v Kanadi (Brajsda, Golden Keys, ansambel Gregorič, Štirje krompirji, Murski val, Evropa, pred leti pa tudi Veseli vandrovčki, Štajerski fantje) in gostje iz Slovenije. Slovenske ljudske pesmi ohranjajo tudi na družinskih praznovanjih (*Kolkor kaplic, tolko let, Mi se mamu radi*). Na praznovanjih se pevci običajno zberejo v krogu ter pojejo ljudske pesmi enoglasno (*Fantje, vi, men se zdi; Po morju jaz veslam, Pijmo bratci vince*) in večglasno (*V hribih se dela dan*).

A2

Obiskovala sem slovensko šolo pri cerkvi. Učili smo se učne enote po letnem cerkvenem koledarju, o šegah pri posameznih praznikih. Učili smo se slovensko zgodovino, pomembnejše slovenske predstavnike književnosti (npr. Prešeren). V okviru šole smo peli v zborih, plesali v plesnih skupinah. Imeli smo narodne noše. Pela sem v cerkvenem zboru (tudi njeni prvi dve sestri). Gospod Križman je imel zasebni zbor in hodili so gostovat k skupnostim v Montrealu, Clevelandu. Pela sem tudi v šolskem zboru. Kot pevka na odru sem nastopala že od tretjega leta starosti. Spomnim se pesmi Slovenka sem, Slovenec sem. Z avtobusom smo hodili na turneje skupaj z moškim pevskim zborom in smo peli ter se šalili: Kaj pa moški delajo, delajo tako, debele gate nosijo, ker močnejši zgledajo.

Kot družina smo obiskovali slovenske prireditve v okolici Toronta v letoviščih. Obiskali smo prireditev ob slovenskem dnevu, procesijo sv. rešnjega telesa, veselice, piknike, na katerih smo pekli tudi odojke. Na vikendu smo se družili Slovenci. Zakurili smo ogenj in okrog njega peli.

Mama me je naučila speči potico. Na Slovenijo me najbolj spominjajo pesmi, slovenska glasba. Spomnim se tudi na jurčke. Dolgo nisem vedela za jurčke. V Kanadi so zelo dragi. Ko sem jedla prvič jurčke, so se mi zdeli dobri kot meso. Spomnim se jedi z domačega hriba na Slovenskem, kjer je živela mama. Tam sem pila tudi kavo z ogromno sladkorja, da so pokazali, da zdaj imajo tudi oni. Spomnim se kravjega mleka. Še nikoli nisem pila takega mleka.

Napisala sem knjigo o svojih starših, in sicer o njihovih rodnih krajih, kako so bežali čez mejo itd. Hranijo jo tudi v knjižnici v domu Lipa.

B2

Otroštvo v skupnosti je bilo organizirano okrog cerkve. Od začetka je bil kaplan, potem pa župnik, mlad, zelo motiviran za petje (sestavil je pet zborov – moški zbor, dekliški zbor, otroški zbor, harmonikarje), spevoigre. Ob vikendih smo bili samo pri cerkvi. Imeli smo organizirane plesne vaje, pevske vaje, Marijino družbo, mladinski klub. Vsako poletje smo imeli karavano, festival na katerem smo sodelovali s slovenskim paviljonom. Prostovoljci smo sedem oz. osem dni predstavljali ročna dela, kulturo, večkrat smo šli od enega paviljona do drugega z narodnimi nošami. Dekliški zbor je štel takrat okrog dvajset članic. Peli smo v petih jezikih, smo morali čisto doslovno (dobesedno) izgovarjati. Granado smo peli v španščini, ruščini, italijanščini in slovenščini. Danes ne slišimo več tistih pesmi, ki smo jih kot otroci včasih (npr. Božji nam je rojen sin). Moj

brat je pel sopran. Ko smo bili majhni, ga je duhovnik prosil, da poje solo, saj je imel tako nežen glas kot zvončki. Brat je posnel veliko nastopov in kasete ima še shranjene. Ko smo obiskovali skupnost, je vsak po svoje »tolkel«. Hčerka je bila v plesni skupini, ki se je razšla leta 2009, ko smo Slovenijo nazadnje obiskali. Hčerkin fant je Portugalec in z njo je plesal v plesni skupini. Iz vsake pokrajine so imeli plesne in noše (vse so dobili iz Slovenije). To je bila resna folklorna skupina. Njenega fanta so klicali Kranjski Janez, ker sploh ni zgedel kot Portugalec. Še vedno se srečujejo in družijo. Učili so se prave, pristne plesne. Zdaj imajo skupino Nageljčki in letos gredo v Slovenijo na turnejo. Na Manningu smo imeli vaje, ravnatelj takratne slovenske šole je bil navdušen za igre (hčerka je pela kot pastirica). Imeli smo nastope na banketih, veselicah, na farmah s posebnimi dogodki. V fari so danes tri plesne skupine, plešejo slovenske plesne (ne folklore). Imamo procesijo sv. rešnjega telesa na farmi, takrat smo imeli vse organizirano. Bile smo majhne belo oblečene punčke, nosile smo rože, tudi starejše ženske, ki so noše prinesle iz Slovenije in prišle oblečene v nošah. Znale smo klekljati.

Danes pojem v dekliškem zboru, v katerem je še trinajst članic, in pridemo, da pojemo za kakšne posebne praznike. Starši so tako ganjeni, ko slišijo stare pesmi, ki so jih peli v zboru pred leti. Lansko leto je gospod Zrnec umrl in na pogrebu smo zapele dve pesmi. Bili smo hvaležni, kar nam je dal. Nobena generacija za nami ni bila več tako uspešna. Veliko dediščine nam je dal. Pesmi (Oj, Triglav moj dom, Barčica, venček).

C2

Obenem sem hodila v slovensko šolo pri farovž Marije Pomagaj. Učili smo se vse od začetka slovnico, zgodbe, zgodovino, zemljepis, petje, verouk, vse v slovenščini. Šola je bila ob sobotah in poučeval nas je duhovnik. Hodili smo v slovensko šolo, pevski zbor, igrali v dramskih igrah, plesali v skupini Nagelj.

Naša družba je bila slovenska družba, ob nedeljah smo hodili k maši. Pomagali smo pri verouku. Vsa družina je bila pri farovožu Marije Pomagaj. Ata nas je povsod vozil. Vseh pet otrok je plesalo. Ko sem šla na univerzo, sem kljub vsemu ohranila stike s slovenskimi prijatelji. Brat je imel glasbeno skupino in hodili so igrati na veselice. Med prijatelji sem se pogovarjala angleško. Imeli smo birmo, krst, poroko staršev pri cerkvi Marija Pomagaj. Vse smo razumeli slovensko, kar so rekli, ampak pogovarjali smo se pa angleško. Zelo smo bili aktivni v slovenski kulturni skupnosti.

Še danes sem v skupnosti zelo aktivna, saj sem predsednica Slovenskega doma, učim v slovenski šoli. Imamo vikend na slovenski cerkveni farmi. Od mojega desetega leta smo hodili na farmo. Vseh dogodkov se še vedno udeležujem, saj so »familiar« in »komot«.

Poučujem slovenščino na slovenski šoli. Otroci so stari med 15 in 17 let in ti dobijo prvi kredit za gimnazijske programe. Čeprav se učijo že 6 let v slovenski šoli, se učimo slovnico. Cilj je, da bodo razumeli in da bodo znali pisati. V glavnem poznajo glagole in samostalnike. Pri glagolih morajo poznati glagolski čas v posamezni osebi in številu. Učenje dvojine je dolgotrajnejše in poteka počasneje. Učence učimo v glavnem teorijo in primere. Mislim, da sem uspešna v poučevanju slovnice. Na koncu znajo učenci dobro izgovarjati posamezne besede, ampak ne razumejo vsega. Danes spoznavamo predvsem osnovne veščine v slovenskem jeziku: branje, pisanje, poslušanje, govorjenje. Imamo govorne nastope. V skupini je po 8 ali 9 otrok. Vsaka tri leta gremo v Slovenijo na poletni kamp. Otroci se udeležijo tečaja slovenščine za tujce. To je program in je precej organiziran.

Vse tri hčerke sem poslala v slovensko šolo. Plesali so v folklorni skupini Nagelj. Niso bili tako aktivni v slovenski družbi, ker ni bila več tako velika. Ena je imela birmo. Otroke sem sama vozila v slovensko šolo ali k plesni skupini Nagelj. Vsako leto se s hčerkami udeležimo banketa v Slovenskem domu.

Č2

Od 3. do 7. razreda sem hodila v slovensko šolo. Imeli smo petje, zgodovino, geografijo, molitve, učenje jezika. Učili smo se pesmi: Na planincih, Moj očka ima konjička dva. Učitelj je bil gospod Zrnc in imel je pevske vaje dvakrat na teden.

Danes sem aktivna članica pevske skupine Plamen. V zboru pojem 26 let. Najprej nas je bilo v zboru 5 ali 6, danes nas je okrog 12. Pojemo: Mrzel veter, Moja Gorenjska (Avsenik), Mal čez izaro, Med iskrenimi ljudmi, Poletna noč. Besedil se ni težko naučiti. Zahtevna je bila Poletna noč, ker nisem poznala pomena posameznih besed (prgišče sanj). Prevajala nam je zborovodkinja. Imamo tri nove članice, ki so 3. generacija. Kljub temu da ne znajo veliko slovensko, se naučijo slovensko peti.

Hodila sem tudi v Mladinski klub, naša cerkev je bila na Manningu.

Sama slišim veliko slovensko v skupnosti, mašo znam slovensko od začetka do konca, čeprav nisem šla k slovenski maši že več kot 20 let. Če gremo na piknike na slovenske farme, slišim slovenske besede. Danes še hodimo na pečenkafest. Tekmujejo v pečenju pečenke. To smo začeli pred štirimi leti, letos je pečenkafest julija v Slovenskem parku. Tam igra ansambel, pojem, plešemo, jemo pečenko, se kopamo v bazenu.

Ko gremo na turneje v druge skupnosti v Avstralijo, Ameriko, tam niso tako povezani, kot smo sami. Imamo štiri plesne skupine, tri pevske zборе, mladinski klub in starostni dom, kjer imamo večkrat koncerte.

Jezik je še vedno živ. V zboru je samo ena poročena s Slovencem, druge nismo poročene s Slovenci. Otroke damo v slovensko šolo, ampak zelo malo znajo (Kako se počutiš?).

D2

Pojem v zboru, ki poje pri angleški maši. Ampak pojemo tudi slovenske pesmi na slovenski dan, Canada day in na procesiji. Ko sem bila mlajša, sem bila pri cerkvi pri skavitih, več let sem plesala v folklorni skupini. Ampak jezik na vseh teh dejavnostih je angleščina, razen če pride kakšen starejši človek, duhovnik, govorimo slovensko. V zboru besedilo nove pesmi najprej preberemo. Določene besede težko izgovarjamo. Nekdo, ki zna boljše slovensko, drugemu pomaga.

E2

Bila sem prostovoljka v društvu Simon Gregorčič, nekaj časa tudi predsednica društva. Danes ni več veliko članov in prevladujejo starejši.

Vedno smo hodili naokrog po društvih, delam za zgodovinsko društvo, pomagala bom na festivalu harmonike (Accordian Rock – ustanovili bomo novo društvo – Veseli vandrovčki je bil ansambel v moji mladosti in zdaj bomo ustanovili festival tekmovanja v harmoniki).

Slovenska beseda se sliši še na radiu enkrat na teden, v cerkvi med starejšimi ljudmi, po telefonu, v slovenski glasbi, tudi v avtu imam CD-je slovenske glasbe (V dolini tihi, Dam duri dam – imajo vnučke rade). Rada pomagam ljudem, ki pridejo iz Slovenije. Mladi pridejo na piknike, imajo pa več drugih obveznosti.

F2

Do leta 1995 je bil mož čez vikende kot muzikant zelo zaposlen. Dokler še nisva imela otrok, sem ga spremljala. Še vedno se z najmlajšim sinom udeležujem veselice, banketov in nastopov dramskih skupin. Najmlajši sin pleše tudi v folklorni skupini.

Menim, da bo skupnost težko ohranila slovenski jezik, saj se potomci slovenskih priseljencev poročajo s Kanadčani, zato so se začele izvajati tudi angleške maše. Najmlajši sin je ministrant in se z mladino pogovarja angleško, ker tako najbolj razumejo. Mladim ni tako pomembna slovenščina kot za mojo družino. Mislim, da je najmočnejša skupnost med kanadskimi Slovenci še vedno prekmurska. Ta se utegne ohraniti tudi v jeziku.

G2

Vsi trije otroci smo obiskovali slovensko šolo pri Župniji Marije Pomagaj. Ker je bilo še v navadi, da smo se Slovenci med seboj poročali, je bilo veliko otrok. Preden sem postala učiteljica, sem učila pri prvem obhajilu po slovensko, potem pa še v slovenski šoli.

V skupnosti smo se tedaj sporazumevali samo slovensko; tako v slovenski šoli, kot na plesnih vajah, v slovenski cerkvi, zato smo se učili molitve, cerkvene pesmi samo v slovenščini.

Bila sem članica plesne skupine Nagelj, igrala sem tudi v dramskih skupinah. Mentor je bil gospod Zrnc (Zvezdica zaspanka, Babavčki). Prostovoljno sem pomagala v strežbi na banketih pri obeh cerkvah. Pela sem v pevskem zboru, in sicer v otroškem dekliškem zboru. Bila sem članica pri skupini skavtov pri župniji Manning. Ko sem začela obiskovati srednjo šolo in se kasneje vpisala na univerzo, sem z aktivnim sodelovanjem v skupnosti prekinila. Kmalu je začela vse družbeno dogajanje prevzemati župnija na Brown's Line, saj se je veliko kanadskih Slovencev preselilo na obrobje mesta. Moj brat je bil solist v zboru. Danes hodimo v Slovensko letovišče skoraj vsak vikend.

H2

Ker sem bil glasbenik, sem igral za bankete, npr. na porokah, na banketih za novo leto. Kot mlajša glasbena zasedba smo igrali vse žanre, npr. Slaka in Avsenika, standardne skladbe.

Najbolj sem je v skupnosti udeleževal v Slovenskem letovišču, kjer smo imeli bankete, plesne in veselice. V Slovenskem letovišču smo se začeli kanadski Slovenci hitro naseljevati, in sicer smo si sprva postavljali šotore s prikolicami, kasneje pa smo si zgradili počitniške hiše. Zaradi prevelikega naseljevanja je župnija odredila omejitve, zato se skupnost ni smela širiti. Če kdo želi prenoviti kočo, mora ta biti na istih temeljih, kot je bila prej stara počitniška hiša.

V Slovenskem letovišču je danes veliko kulturnih prireditev, in sicer skupnost odpre sezono na materinski dan, imamo manjši banket, junija imamo telovo procesijo, začetek julija je slovenski dan ob enem s kanadskim dnevom. Praznujemo slovensko neodvisnost, pred osamosvojitvijo smo bolj propagirali proti komunizmu. Prvi vikend v avgustu imamo poletno veselico za podaljšani vikend ob kanadskem prazniku. Veliko je petja, plesnih skupin, glasba je slovenska, vsak vikend imamo tu športna tekmovanja, od srede julija do konca avgusta. Igrajo bejzbol po različnih starostnih skupinah ... Vsako leto organiziramo tradicionalni obisk ameriških Slovencev iz Chicaga.

I2

Do svojega tridesetega leta sem se aktivno vključeval v slovensko skupnost, tj. v slovensko šolo, slovensko farmo, vsako nedeljo sem bil v društvenem klubu. Hodili smo na bankete, imel sem sorodnike, ki so bili slovenskega rodu. Večinoma smo na teh dogodkih govorili angleško, ker je bilo to moderno. V slovenski šoli na Manningu smo se učili ob petkih zvečer: verouk, zgodovino, petje itd. Ob sobotah sem hodil v nemško šolo.

Na Slovenski banki imam odprt račun. Tudi otrokom bom odprl račun v slovenski banki, kjer sem bil v odboru deset let. Zdaj ne obiskujem pogosto slovenskih prireditiv, 3-krat, 4-krat na leto grem v cerkev, nekajkrat grem na farmo in na banket. S starimi generacijami se sporazumevam na dogodkih slovensko, moja generacija pa angleško. Redko je, da se moja generacija sporazumeva med seboj slovensko. Razen če pridejo obiski iz Slovenije, govorimo slovensko.

J2

Od leta 1994 sem učiteljica slovenski šoli, leta 2008 pa sem začela z ravnateljstvom in hkrati tudi poučujem. Sodelujemo prek programa, ki ga ponuja ministrstvo, tj. Continuing education Canada, da se lahko udeležujemo poletnih tečajev slovenščine v Sloveniji.

K2

Vseskozi sem vpeta v družbeno dogajanje slovenske skupnosti in se udeležujem piknikov na farmah. Mladi nismo govorili slovensko, razen če je kdo prišel iz Slovenije. Bolj smo se povezovali s slovensko glasbo, folkloro ipd. Obiskujem slovensko mašo v Župniji Marije Pomagaj, kjer sem se poročila in tudi svoja otroka krstila. Ko smo krstili otroke, je bila maša v slovenščini (prvo berilo v slovenščini, psalmi v angleščini, drugo berilo v portugalsščini). Maša je bila slovenska. Tudi eni botri niso bili Slovenci, zato je bilo mešano.

Ker je moj mož Portugalec, gremo eno nedeljo na portugalsko mašo, naslednjo pa na slovensko.

Menim, da je skupnost nastala zaradi cerkve, čeprav kasneje moja generacija ni bila več tako povezana s skupnostjo, saj so nastajali mešani zakoni, zato je cerkev Marije Pomagaj izgubljala svoje farane. Moj starejši bratranec je stalno s Slovenci in se name-rava poročiti s Slovenko. Slovensko razume, bere slovenska besedila in se sporazumeva. Moj bratranec je na poroki bral pri cerkvenem obredu. Obiskoval je slovensko šolo in je aktiven član skupnosti, saj vodi plesno skupino. Njegov mlajši brat tudi dobro govori slovenščino, saj je nanj pazila babica.

Ker imajo sorodniki v Slovenskem letovišču vikend, se z družino udeležujemo piknikov, hodimo k njim na obiske. Obiskovala sem slovensko šolo, bila sem članica plesne skupine Nageljčki, nastopala sem v igrah, spomnim se, da sem igrala pastirico. Tudi zdaj sem igrala v igri, a sem zaradi družinskih razlogov morala odnehati.

L2

V skupnosti se kaže pomanjkanje jezika zaradi asimilacije. Dandanes ni več toliko poudarka na jeziku. Menim, da bi moral jezik poznati vsak, ki se želi seznanjati s slovensko kulturo in literaturo, tudi na verskem področju, saj cerkev pri nas predstavlja jedro slovenstva, stičišče slovenskega kulturnega dogajanja.

Tudi danes se občasno udeležujem piknikov, prireditvev. Bolj se vključujem v okviru cerkve, saj sem pevovodja in sem vključen kot učitelj glasbe v slovenski šoli. V zboru jih je 20, od tega en fant. Pri angleški maši pojemo dvojezično, tudi slovenske pesmi (pojemo moje lastne duhovne skladbe, spiritualne) za otroško publiko.

Poleg tega berem besedila pri maši, pojem in sem kantavtor. Nekdaj sem bil predsednik Slovenskega kulturnega odbora. Zadnje čase ne pojem veliko prekmurskih pesmi. Včeraj smo imeli vaje, bomo peli za proščénje, Marijin cerkveni praznik. Za nas Prekmurce je to velik praznik. Imeli bomo piknik 13. 8. Prekmurci imamo prekmursko društvo Večerni zvon in lani smo praznovali 60-letnico delovanja.

Slovinci v Kanadi smo dodatno motivirani za slovensko besedo, ko nas obiščejo Slovenci iz Slovenije. Mladina v Slovenskem letovišču med seboj govori angleško.

Menim, da slovenski jezik v skupnosti počasi zamira. Slovenščina kot jezik se v slovenski skupnosti v Kanadi ni razvijala tako, kot se je v Sloveniji. Sam spremljam časopise, poslušam radio, gledam televizijo in slišim, kako se slovenščina razvija. Večkrat vmes slišim angleške izraze. Tudi pri prekmurščini sem opazil, da je sodobna prekmurščina drugačna od prekmurščine mojih staršev, ki sem jo tudi sam govoril. Večinoma je to izrazje.

Najbolj žive skupnosti na obrobju Toronta so: Večerni zvon (Prekmurci), Simon Gregorčič (Primorci), Holiday Garden (mešano), Slovensko letovišče (mešano), Slovenski park (mešano), društvo Bled, društvo Lipa park (mešano). Vsi imajo za cilj obstoj. Veliko je že ostarelih ali so pomrli. Mlade pa je težko privabiti v skupnost. Danes so šli z mladinsko skupino s kaplanom na izlet. Šport med mladimi kraljuje, tudi starši jih v tem spodbujajo. Močni so Nageljčki in Mladi glas.

V odborih imamo večkrat debate o ohranjanju jezika in mnogi menijo, da zadostujejo ples, glasba, kulinarika, ki so del slovenske kulture, zato ne potrebujejo še jezika. Za kasnejše generacije to zadostuje. Slovenski val priseljencev je bil nazadnje v 70. letih, danes pa prihajajo novi. Ampak novi se ne zanimajo za skupnost, njihov cilj je, da se čim prej asimilirajo. Imamo mlajše izobražene učitelje slovenščine v skupnosti, ki so se nedavno priselili v Kanado. Manj se udeležujejo literarnih večerov, letos smo imeli 2 pesnika (Gorazd Kocjančič). Imela sta literarni večer, brala sta dvojezično – dogodek so objavili tudi na internetu.

Pouk v slovenski šoli je v angleščini. Morali bi vztrajati najprej v slovenščini in potem v angleščini. Slovenija nanje pozitivno vpliva glede učenja jezika. Znati se morajo s sporazumevanjem v slovenščini. Mladina nima odnosa do jezika. Ima občutek, da so to zahteve od staršev in starih staršev. Mnogi se pritožujejo, ker morajo ob sobotah v šolo. Starši se jih radi znebijo za nekaj ur. Stari starši večkrat silijo. Mnogi pravijo, da razumejo, kaj pravijo stari starši doma v slovenščini, ampak sami odgovarjajo v angleščini.

Lazaristi so prišli po vojni, zgradili so cerkev, Slovenci so zbrali denar in cerkev je središče skupnosti. Takrat jim v Sloveniji ni bilo všeč, ker je bila v Sloveniji druga politika. Pred osamosvojitvijo so želeli uničiti vero, skupnost ipd. Še danes, če kaj skupnega praznujejo, gredo v cerkveno dvorano. Tudi leta 1991, ko je Slovenija postala samostojna, smo se zbrali v dvorani na Brown's Line. Na Manningu je cerkev in spodaj dvorana. Ob nedeljah je maša, po maši pa imamo vedno malo srečanja, že bolj starejši župljani. Zberemo se in družba klepeta. Je umirajoča župnija. To je prva slovenska

župnija v Kanadi. Sam sem bil v večji meri na Manningu kot aktivni član skupnosti, bile so razne kulturne prireditve. Ampak sčasoma so se vse dejavnosti prestavile na Župnijo Brezmadežne s čudodelno svetinjo.

Ko so javne funkcije, gre zadnje čase vse v angleščino (sestanki odborov), tudi slovenski dnevi na žalost, zelo malo govorijo slovensko, bolj angleško, glavni razlog je, ker mlajši del občinstva ne razume slovensko. Potem ni več slovenski dan v pravem pomenu besede. Dva slovenska dneva sta, eden je tudi na Niagarskem polotoku. Tudi sam sem bil v Slovenskem parku na slovenskem dnevu. Povezovalka je predstavljala dvojezično, medtem ko so govorniki govorili pretežno v angleščini. Pevski zbori so peli slovenske pesmi. Mislim, da je skrivnost, kako motivirati učence, da pojejo v slovenščini. Petje v slovenščini jim je zelo všeč. Najprej razloži besedilo pesmi. Tudi samoglasnike poskušajo čim bolj pravilno izgovarjati, akcente ... Rad mešam zvrsti in s tem otroke motiviram – narodna glasba jim je dolgočasna, zato malo spremenim ritem, tempo, dodam instrument in učencem je takoj bolj zanimivo. Zbor ni v okviru slovenske šole. Tudi za težje skladbe se zelo potrudijo. Jim je zelo všeč, ko pojejo dvojezično. Moja generacija se med seboj sporazumeva v angleščini. Če pride kakšen obisk iz Slovenije, se skušajo pogovarjati tudi slovensko.

Govorci slovenščine kot DJ se iz svojega otroštva spominjajo nekaterih del, s katerimi so bili seznanjeni kot učenci slovenske šole, ali pa so slišali pripovedi, pesmi in pravljice v družinskem okolju. Ena od informantk se spominja, kako je mama pripovedovala zgodbe o vitezih, kasneje se spomni, da je bil to *Martin Krpan* (1858) pisatelja Frana Levstika. Med pogosteje pripovedovanimi je bila tudi zgodba o ogromnem junaku, ki je šel na Triglav – *Gospod Trebušnik* (1974) duhovnika in pisatelja Janka Mlakarja.

Preostali naslovi del, ki se jih spominjajo, so: slikanica *O kresničku, ki je izgubil lučko* (1927) Marije Jezernik, pesmica Otona Župančiča *Zlata ptička*, pravljica *Zvezdica Zaspanka* (1959) Frana Milčinskega - Ježka; ljudski pesmi *Dekle je po vodo šlo*, *Lipa zelenela je* in ponarodela⁴⁸ *Po jezeru* skladatelja Miroslava Vilharja; otroške ljudske pesmi: *Abraham ma sedem sinov*, *Barčica*, *Škerjanček poje*, *žvrgoli*, *Na planincah*, *Marko skače*⁴⁹ in ponarodela *Moj očka ima konjička dva* Janeza Radovana in Antona Martina Slomška ter cerkvene pesmi: *Glej zvezdice božje*, *Bog je ustvaril Zemljico*, *Božji nam je rojen sin*; ljubezenska ponarodela *Ko psi zalajajo* pesnika Simona Jenka.

---

⁴⁸ Pesmi avtorjev, ki so ustvarili ponarodele pesmi, so v zavesti ljudi danes pristno ljudske. Gre za imitacije ljudske pesmi v obliki in vsebini ali približevanje ljudskemu v vseh njegovih zakonitostih, zunanjih in notranjih (Golež Kaučič 2003: 72).

⁴⁹ Pesem se je širila predvsem v šolskem okolju, čeprav je vse prej kot otroška. V Štrekljevi zbirki je uvrščena med svatovske pesmi (Kumer 1971: 102).

Izpričane so posamezne kitice iz ljudskih pesmi, ki so šaljive: *Petelinček je zapel, / je skočil gor na hlev, / je hlačice dol del, / pa lulati začel*. Na poti na turnejo ženskih in moških pevskih zborov v Cleveland so ženske prepevale pesem: *Kaj pa moški delajo, / delajo tako, / debele gate nosijo, / ker bolj močnejši zgledajo*; ponarodela Slovenec sem skladatelja Avgusta Ipavca, *Pastirske igre*, igra *Tim in bavbavčki*.

Člani pevskih zborov in skupin druge (tudi tretje generacije) se pesmi učijo iz pesmaric iz Slovenije ali na druge, bolj sodobne načine prek družbenih omrežij. Čeprav kulturno motivirani uporabniki slovenščine kot DJ niso govorci slovenščine, se učijo peti slovenske pesmi s pomočjo pevodij, tako da jim ti sproti prevajajo slovenska besedila in jim pomagajo pri fonetični interpretaciji pesmi (mesto naglasa, kvaliteta naglašnega samoglasnika itd.).

V cerkvenem pevskem zboru *Naša pesem* prepevajo slovenske cerkvene pesmi (*Bog oče, ki v nebesih, Če Bog je z nami, Dva novčiča glasbenika Ivana Hudnika, Danes je dan, Darujemo, Je angel Gospodov, Hvali svet Odrešenika, K tebi Jezus ljubeznivi, Jaz sem živi kruh, Mati Marija, On nepričakovani dar, Oče Večni, Bog Svetosti, Oče večni na oltar, Povsod Boga, Ti si ta luč sveta, Stvarnik zemlje in Boga, Zvonovi zvonijo*). V repertoarju slovenskih pesmi so tudi domoljubne ponarodele (*Rož, Podjuna, Zila* duhovnika Janka Mikule; *Oj, Triglav, moj dom* duhovnika Matije Zemljiča), ljubezenske pesmi (*Pod to goro zeleno*) in avtorske pesmi iz narodnozabavne glasbe (*Slovenija, od kod lepote tvoje* tekstopisca Marjana Stareta; *Veselje, radost, srečo vam želimo* tekstopisca Zvonka Čemažarja) ter slovenska himna *Zdravljica* pesnika Franceta Prešerna. Slovenska himna spominja kanadske Slovence na težko priborjeno samostojnost Slovenije⁵⁰ in jim daje občutek pripadnosti slovenski državi, na katero so ponosni vse od njene osamosvojitve.

V pevskih skupinah Plamen in Zaklad, v katerih so člani predvsem iz druge in tudi tretje generacije, imajo izbor ljudskih (prekmurska *San se šetao*, prekmurska *Ne ouri, ne sejaj; Adam in Eva*, koroška *Gor čez izaro*) in ponarodelih pesmi (*Žabja svatba* pesnika, pisatelja in dramatika Josipa Stritarja; *Škrjanček poje žvrgoli* pisatelja in glasbenika Antona Kosija,

---

⁵⁰ Pred osamosvojitvijo Slovenije mnogi kanadski Slovenci niso potovali v domovino iz političnih razlogov. Po prelomnem letu 1991 so se ti med dopusti začeli vračati v Slovenijo. Starši so enemu od predstavnikov mlajše generacije učenje slovenščine omogočili po osamosvojitvi Slovenije (Smrekar 2018).

Triglav, moj dom duhovnika Matije Zemljiča; *Mrzel veter tebe žene* duhovnika Valentina Orožna in *Kje so tiste stezice* skladatelja Gustava Ipavca), avtorske pesmi iz narodnozabavne glasbe (*Slovenija, od kod lepote tvoje* tekstopisca Marjana Stareta; *Pri Jožovcu* glasbenika Ferdinanda Souvana, *Moja lepa Gorenjska* tekstopiske Urše Vlašič).

Seznanjajo se tudi s slovenskimi popevkami (*Med iskrenimi ljudmi* tekstopisca Dušana Velkaverha, *Poletna noč* tekstopiske Elze Budau, *Ne čakaj na maj* pesnika in pisatelja Franeta Milčinskega - Ježka, *Domovina* Simona Jenka, *Pesem v spomin* pisatelja Ivana Sivca). Za izvajanje pesmi pridobivajo dovoljenja od skladateljev oz. založnikov.

Kulturno motivirani uporabniki so na vprašanje, kaj jih povezuje s slovensko kulturo in jezikom, odgovarjali:

A3

The food, music, both accordion and folk, the dances, as well as the way we dance with as couples is something that I particularly like, as well as all the homemade slivo! I know: Moi očka, Mi si mamó radi, Rom pom pom, I know more now but that what I remember from childhood. As for prayers, I know Sveti angel.

B3

Polka, cuisine, St. Nicholas feast day. From my parents a small song/game: roka pa noga, roka pa noga. En,dva,TRI. And a rhyme from Slovenia Sola : Rak rak je krojac. Uresa mia tvoja hlac. Prvi hlace?? Rak rak je redecc??

C3

Polka music & dancing, food, »ljudsko petje«, traditions, etc Kolkor kapljic, Zdravljica, popular Avsenik and Slak tunes, Sveti Angelj, O, Gospa Moja, Oče Naš, Zdrava Marija.

Č3

All aspects. Od starših, sorodnikov v Kanadi in Sloveniji cerkvi, po e-posto/internet/ Facebook. Pesmi in molitve več kit bil tu imel prostora.

D3

Polka- love to dance, food. And our friends which are all Slovenian. We have a very large presence of Slovenians in Toronto. Sveti Angel, Mala Rosa Mamina, my mom taught.

E3

Slovenian food and music/dancing. I only know Slovenian folk songs because I hear them constantly through dance.

F3

Dancing and listening to polka. Yes, my favourite is V dohlini tihi.

G3

Slovenian dance. Yes, I have learned from family and friends. Examples: Oče naš, Mi se mamó radi, lahko grem na stranišče.

H3

Polka music, Slovenian women. Sveti Angelj, Rdeča Kapica, Zdravljica.

I3

Music, food, and the people! No.

J3

Polka dancing, the music, the close knit community feel. No, I do not remember songs/prayers/sayings.

K3

Dancing and playing soccer with the team and listening to polka music. My parents and grandparents. All prayers and most classic songs. It's funny you ask, because the other night my roommates and I (all of whom are Slovenian) randomly started singing a Slovenian folk song which none of us knew the lyrics to and forget the name of. Maybe it's something along the lines of »Jupai di jupai da«. One of the events at the Slovenian summer camp is an accordion night where everyone with an accordion comes out and plays together – I don't play the accordion, but sometimes I come with my ukulele. They play many slovenian folk songs and have sheets of words so we can all sing to it. One of my favourites is Dolini Tihi. The dance group dances to a variety of songs from Avsenik, Slak, and more recently, cuki. I have them on my phone and listen to them constantly. My favourite is Ne Prizigaj Luci. From being forced to go to Slovenian mass on Sundays, my friends and I have involuntarily memorized a few Slovenian prayers such as Oče Nas, and have been known to drunkenly sing allelujah and »molimo« jokingly. As for sayings, there are many – »na zdravje«, »tiho, staramama spi«, »riba rece raci rep«. All of these saying, songs, and prayers were learned by going to Slovenian school, Slovenian mass, and by generally being part of the community and hearing other people say it.

L3

All of the above. I think what I enjoy most is dancing polka to traditional Slovenian songs, but it would not be the same without the food, accordion, and of course, the drinking culture. I also enjoy hearing the language, even though I can only speak very little of it.

M3

Food (ie. schnitzel). I learned from my parents and grandparents. I learned songs like 'Dalec je dalec', Angelcek varoj moj', and 'Na Golici'.

N3

Food/singing/music/dancing/polka. Hruska, yalboka, sliva, many mona eva. I learned that with a dance. Also the Mi sa moma radi song with a dance. Both from our dance teacher.

O3

Probably the food. I don't mind the folk music on occasion. Yes, I say all my prayers in Slovenian even though I usually attend Mass at the local (English language) church. I still remember a few songs, but don't sing very well. Lipa zelenela je, Dekle je po vodo šla, and several other children's songs like Ringa raja and Marko skače.

P3

Food. No.

R3

Food and folk dancing! I learned prayers (Oče nas, Sveti angel). I call my grandparents Staramama and statiatia (and Teta and Stric). I sing lots of Slovenian songs at church.

S3

The food and music. Basic words from speaking with grandparents – hvala, lahko noč, prosim, and prayers like Sveti angel, Zdrava Marija, Oče naš.

Š3

Food, music, and dance. Yes, prayers especially from grandparents. Sveti Angel. And all the basic words, dobre dan, živijo, lahko noc, dober utro ...

T3

Slovenian accordion music, folk songs and dance!! It makes me feel most at home. Yes, I remember songs and prayers very well. Oče nas, Sveti angel, and a wide variety of songs and words. I have some basic language skills that allow me to understand Slovenian conversations quite well, although my speaking ability is not as good as I would like. I learned this from my Slovenian community and family, but primarily from Slovenian School.

U3

Folk songs and dance. Too many to list, I grew up with my father listening to folk music from back home, so I have some idea of it. Avsenik being the specific example. All of your standard prayers I learned from my parents, as well as the old myths about Slovenia, like the dragons in Ljubljana.

V3

All of them contribute. I love the food but also the music. Sveti Angel. Parents taught it when growing up ... Moj ocke ma ... Mi sa mamu radi.

Z3

That's right... I was also a dancer in the Slovenian Dance Group in Toronto. Mladi Glas. My favourite is definitely the food and dancing. My dad plays the accordion for us ... often. Oh my gosh... yea. We went to the equivalent of a daycare where we would dance around in circles singing Slovenian songs... it was called Koticek (c is the ch). Mi se mamu radi was one off the top of my head.

Ž3

Dancing to Polka music, my noša and eating yummy Slovenian food. Yes, I know prayers taught from my grandma (sveti angel, our father and Hail Mary), I learnt words from my parents, grandparents, Slovenian school and events I attend. I learned songs from the choir, the dance group and from banquets. I have now downloaded them onto my phone.

Večina kulturno motiviranih uporabnikov slovenščine kot DJ rabi slovenščino samo na simbolični ravni, in sicer s poslušanjem in izvajanjem narodnozabavne glasbe znanih slovenskih narodnozabavnih glasbenih skupin, kot sta Avsenikova in Slakova glasba, pa tudi drugih priljubljenih slovenskih skupin (Čuki). Med priljubljenimi pesmimi izstopa Slakova pesem *Ne prižigaj luči*. Slakova pesem *V dolini tihi* avtorja Ivana Malavašiča in pesem *Daleč, daleč v kraju tujem* avtorja Jožefa Ilijevca sta v skupnosti tako rekoč ponarodeli.

V repertoarju izbranih pesmi so tudi ljudske pesmi, ki so se jih naučili v skupnosti (npr. v slovenski šoli) ali v družinskem okolju: ljubezenske pesmi (*Hišca ob cest stoji, Kaj mi nuca planinca, Ljub'ca moja, Zaplula je barčica moja, Kam bova vandrala, Gremo na Štajersko, Ne bom se možila, Hruške, jabolke in slive, Na planincah sončece sije*), pesmi za otroke (*Moj očka ima konjička dva, Mi se mamu radi, Jaz sem mala roža, Lisička je prav zvita zver, Ob bistrem potočku je mlin*), napitnice in pivske pesmi (*Kol'kor kapljic, tol'ko let, Še kijklco prodala bom*), vesele pesmi (*Če študent na rajžo gre, Prišla bo pomlad*), cerkvene pesmi (*Angelček, varuh moj*) in ponarodele (*Kje so tiste stezice* Gustava Ipavca, *Marička* Franeta Milčinskega - Ježka in *En hribček bom kupil* Janeza Radovana ter Antona Martina Slomška). Avtorska otroška pesem, ki se je še spomnijo, je *Rak, rak je krojač* Anice Černej.

Podobno kot Golež Kaučič (2014: 205) ugotavljam, da je izvajanje ljudske pesmi usmerjeno k združevanju ljudske pesmi z glasbeno spremljavo na način popularizacije (neke vrste komercializacija), kar predstavnike slovenske skupnosti povezuje v skupno identiteto.

Dva predstavnika imata na svoji mobilni napravi shranjene zvočne posnetke slovenskih narodnozabavnih pesmi.

Središče dogajanja v slovenski skupnosti je še vedno cerkvena dejavnost. Pri cerkvenem obredju je raba slovenščine pogosta, čeprav so maše zaradi mlajših generacij in mešanih zakonov slovensko-angleške. Kljub temu so predstavniki tretje generacije iz svoje mladosti ohranili nekatere molitve v slovenščini: *Sveti angel, Oče naš, Zdrava Marija, O gospa moja*.

V njihovem besedišču obstajajo tudi besede, besedne zveze in stavčne strukture, ki so v vsakdanjih govornih položajih pogosto v rabi, npr. *Lahko grem na stranišče?, molimo; tiho, stara mama spi, spat, malo, dobro, še eno* 'zaigrajte še eno skladbo'. Predstavniki vedo, da je najbolj romantična beseda *midva*.

Seznanjeni so z besedami za poimenovanja ožjih sorodnikov, pri spora-zumevanju s katerimi, sodeč po raziskavi, rabijo slovenščino: *stara mama, stari ata, teta, stric*.

Poznajo tudi vljudnostne fraze: *na zdravje, prosim, hvala, lahko noč, dober dan, živijo, dobro jutro, živjo*. S kulinaričnega področja poznajo iz-raza *potica* in *tenstan krompir*, znan jim je naslov pravljice *Rdeča kapica* ter besedna igra »*riba reže raci rep*«.

Večina predstavnikov se zaveda, da je slovenščina v skupnosti pomem-ben identifikacijski element, čeprav opažajo, da je slovenska skupnost v Torontu prepoznavna tako po kulturi kot po jeziku. Večina jih meni, da slovenske kulture ni mogoče prepoznavati brez jezika, zato je med njimi raba jezika simbolična, in sicer zlasti na področju razumevanja plesa, narodnozabavne glasbe, kulinarike in športa.

Trije predstavniki, nasprotno, znanja slovenščine ne opredeljujejo kot pomembno za ohranjanje slovenske identitete, saj povezanost s slovensko skupnostjo in slovensko identiteto izkazujejo ter promovirajo na druge načine, najpogosteje skozi ljudski ples. Nekatere predstavnike sloven-ščina povezuje z deželo njihovih starih staršev, enega pa jezik spominja na njegove stare starše. Večina predstavnikov torej slovenščino enači s slovensko dediščino, za katero se zavzemajo. Zavedajo se, da bo slovenska identiteta sčasoma izginila tudi na področju glasbe, kulinarike, vere in športa, če ne bodo ohranjali jezika. Predstavnikom slovenske skupnosti jezik predstavlja simbolično vez s širšo družino in izvorno državo njihovih prednikov. Eden od predstavnikov meni, da se jezik in kultura vseskozi prepletata.

Kulturno motivirani uporabniki slovenščine kot DJ so odgovarjali na sledeči anketni vprašanji: kaj so zanje glavni identifikacijski elementi slovenstva in katerih slovenskih besed (izrekov), pesmi, molitev se spom-nijo.

Ljudske pesmi iz arhiviranih zapisov dr. Franceta Cigana

Folklorne umetnosti zajemajo tri velike sklope: scensko folkloro, glasbeno folkloro in slovstveno folkloro. Slovstvena folkloro obstaja kot komunikacijski proces, ki poteka v času in prostoru, in je omejen na manjšo skupino ljudi. S folklorističnega vidika je slovstvena folkloro umetniška komunikacija v verbalnem mediju. Z vidika književnosti je slovstvena folkloro estetski pojav, ki je prešel iz naravne (kontaktne) komunikacije. Za slovstveno folkloro je značilna sinkretičnost, tj. hkratnost različnih funkcij, npr. hkratnost različnih načinov sporočanja (beseda, gib, mimika, oblikovanje z glasom, melodija), zato njena obravnava obsega različne ravnine, definirane znotraj folklornega dogodka. Gre torej za besedno umetnost, posredovano z govornim jezikom, ponavadi v narečju, v novejšem času tudi v pogovornem jeziku. Slovenske ljudske pesmi poleg proze in folklornih obrazcev (zagovor, molitev, pregovori, uganke itd.) predstavljajo večjo skupino zbranega ljudskega blaga (Pisk 2015: 9).

V kontekstu priseljskih skupnosti petje ljudskih pesmi predstavlja enega od pomembnih dejavnikov ohranjanja slovenščine kot dediščinskega jezika na simbolični ravni med predstavniki. Izvedba ljudske pesmi v priseljski skupnosti torej opravlja vlogo ohranjanja kulturne in jezikovne identitete. Slednja se kaže predvsem kot ohranjanje narečnih prvin izvornega kraja. Dr. France Cigan⁵¹ v svoji zapuščini⁵² (Cigan 1959: 2) takšen

---

⁵¹ Dr. France Cigan se je rodil leta 1908 v Žižkih, kjer je obiskoval ljudsko šolo, nato pa je šolanje do leta 1920 nadaljeval v Ljubljani. Obiskoval je gimnazijo pri salezijancih v Veržeju, jo nadaljeval v Ljubljani, maturiral pa leta 1929 na klasični gimnaziji v Mariboru. Med letoma 1931 in 1936 je na Teološki fakulteti v Ljubljani študiral teologijo, leta 1946 pa so mu na univerzi v Padovi podelili doktorski naziv iz teologije. Po drugi svetovni vojni je doštudiral glasbo v Gradcu. V tem času se je v južnokoroških farah zavzemal za ljudsko petje pri bogoslužju. Ves čas je bil dejaven skladatelj, zbiratelj in harmonizator ljudskih pesmi. Prekmurske pesmi je zapisoval že leta 1932 na Koroškem in leta 1959 med prekmurskimi Slovenci v Torontu in Čikagu. Leta 1945 je v Špitalu ob Dravi s Silvom Mihelčičem izdal zbirko ljudskih in ponarodelih pesmi. Leta 1958 je na južnem Koroškem sistematično zbiral ljudske pesmi, jih zapisoval in snemal. Njegov opus v celoti obsega nad tisoč skladb. Umril je leta 1971 v Ljubljani (Teden duhovnosti in kulture 2001).

⁵² Rokopisna zbirka dr. Franceta Cigana (GNI R mapa 319) sicer obsega 14 prepisov transkripcij prekmurskih ljudskih pesmi. K obstoječim zapisom so priložene splošne pripombe, v katerih zbiratelj navaja podatke o kraju (Čikago in Toronto) in času zapisov (julij in avgust 1959), o pevcih in od koga (od svojih staršev) so se pesmi naučili (lastne zapise pesmi so ob selitvi na tuje vzeli s seboj). V nadaljevanju navaja, v katerih okoliščinah (v fantovski in dekliski družini, med delom), v katerih kontekstih (na

pojavnost prenosa ljudske pesmi v novo okolje med priseljenci imenuje s posamostaljenim pridevnikom *konzervirana*, medtem ko Golež Kaučič (2014: 204) uporablja termin *konzervirana tradicija*.

Z ljudsko pesmijo tako pevci kot poslušalci ohranjajo svojo etnolingvistično identiteto, ki se v večinski kulturi odraža kot pripadnost članov določeni etnični skupnosti (Blommaert 2008: 214). V procesih oblikovanja naroda kot oblike javne kulture in politične simbolike je postalo petje določenih pesmi pomemben simbolni element v narodni identifikaciji. Narodna identifikacija na osnovah elementov ljudske kulture je izpostavila ljudsko pesem, ki naj bi pomenila skupno identifikacijsko stičišče za vse sloje Slovencev, in sicer zaradi predstave o njihovi zgodovinskosti in posebnosti, predvsem pa zaradi besedil v slovenskem jeziku, ki je pomenil za slovensko kulturo v procesih nacionalizacije najpomembnejši element identifikacije (Pisk 2018: 43).

Zanimalo me je, kaj se je zgodilo z ljudsko pesmijo po njenem prenosu iz izvirnega okolja v slovensko skupnost v Torontu. Osredotočil sem se predvsem na vprašanje, ali je pri pevčevi izvedbi pesmi prišlo do medbesedilnih odnosov oz. »nastajanja variant s pomočjo obrazcev ali delov že prej znanih besedil« (Golež Kaučič 2003b: 311). Hkrati sem si zastavil vprašanje, ali so se pri poustvarjanju ljudskih pesmi v novem okolju ohranjale narečne sestavine izvirnega kraja, ki so pri dediščinskih jezikih element ohranjanja primarne jezikovne identifikacije na simbolični ravni jezika.

Ljubezenske ljudske pesmi so skupina pesmi, ki se vsebinsko nanašajo na izpovedovanje ljubezni med fantom in dekletom ter na posledične dogodke (Kumer 2002: 19). V jedru takih pesmi sta junakovo vedenje, ki je povzročilo srečen ali nesrečen ljubezenski dogodek, in njegove posledice. Ljubezenske pesmi z dramatičnimi sestavinami so po navadi krajše, pesmi brez poudarjenega konflikta pa so daljše in vsebujejo le malo refleksij. Večjo skupino ljubezenskih pesmi sestavljajo kratke, zgoščene lirične podobe, ki izražajo osebna ljubezenska čustva in so pravzaprav prigodnice (Terseglav 1987: 88–89).

Številčno najmočnejšo skupino ljubezenskih pesmi sestavljajo poskočnice, ki običajno govorijo o ljubezni, izjemoma pa se med plesne pesmi uvrščajo svatovske poskočnice in tiste, ki pojejo o plesu in godcih. Poskočnice so bile sprva del plesa štajeriš, pozneje pa so se osamosvojile in se še

---

svatbah) in na kateri način (dvoglasno petje na Slovenskem, tudi štiriglasno na poti v Ameriko) so jih peli, nato pa pri posamezni pesmi sledijo podatki o pevcu, kraju in datumu zapisa, notni zapis in pod njim besedilo pesmi.

danes pojavljajo kot samostojne pesmi v veselih družbah, na praznovanjih, svatbah, kjer pevci ponekod kar tekmujejo v improviziranju poskočnic (Terseglav 1987: 90–91). Karel Štrekelj (1900–1903) je k tipu pesmi Pesmi zaljubljene uvrstil pesem Jas bi k deklinam hodu, med Pesmi zaljubljene brez poskočnih in Pesmi zaljubljene poskočne.

Ljudska pesem v Ciganovi zapuščini z naslovom *Jas bi rad k deklinam hodo* je ljubezenska. Obravnavano pesem sem primerjal z varianto pesmi iz zbirke Prekmurske ljudske pesmi Riharda Orla (Jaz bi rad k deklinam hodu) in z varianto pesmi iz zbirke Ljudskih pesmi Karla Štreklja (tip pesmi Premalo ima blaga).

<p>Rihard Orel: <i>Slovenske narodne pesmi iz Prekmurja</i> (1936): Jaz bi rad k deklinam hodu Pesem št. 47 Kraj zapisa: Bogojina</p>	<p>France Cigan: GNI R 15.378 Ljubezenska: Jas bi rad k deklinam hodo Kraj izvora: Trnje Kraj in letnica zapisa: Toronto, 1959 Pevец: Ignac Hozjan</p>
<p>Jaz bi rad k deklinam hodu, daj mi je prevelka voda, plavati pa jaz ne znam, na brod mi je pa iti sram.</p> <p>Ti bi mene rada mejla, da b za volo mater smejla, mati tebe kregjajo, de jas premalo hišo mam.</p> <p>Moja hiša nej velika, jas sem fantič, koj se šika. Za jedno lejto al za dve, se boš za mene jokala.</p>	<p>Jas bi rad k deklinam hodo da pa je prevelka voda. Prek priplavati ne znam, na brod me je pa iti sram!</p> <p>Jas bi rada tebe mela da bi za volo mater smela. Mati mene kregajo, ker imaš premalo hišico!</p> <p>Moja hiša res nej velka. Jas san dečko kak se šika, za edno leto al za dve, se boš za mene jokala!</p>
<p>(Dodani kitici iz tipa pesmi Premalo ima blaga; Karel Štrekelj: <i>Slovenske narodne pesmi</i> (1904–1907), pesem št.: 1368 Kraj zapisa: Zagorje ob Savi)</p> <p>Jaz se že ne bom jokala, bom si raje družga zbrala, ki imel bo dost blaga, lepo hišo štoka dva.</p> <p>Tak, ko ma velike hiše, dekle, tebe ne poiše, taki ki ma zadost blaga, tebe, dekle, ne pozna!</p>	<p>Jas se ne bom za te jokala. Drügoga fanta bom si zbrala, pa šteri ma zadost blaga, pa hišico na štuka dva!</p> <p>Šteri ima visoke hiše, tisti tebe ne poišče, pa šteri ima zadost blaga, pa tisti tebe ne pozna!</p>

V pesmi je dialog med fantom in dekletom. Fant hrepeni po dekletih, a ga pri tem ovira voda. Verjetno gre za reko Muro, saj omenja tudi brod, s katerim bi lahko prečkal reko, vendar se plovbe sramuje (*Na brod me je pa iti sram!*). Dejanja se sramuje, ker bi ga drugi videli ali pa bi s plovbo pokazal svojo šibkost, ker ne more preplavati reke. V drugi kitici dekle izraža fantu naklonjenost. Rada bi bila njegova izvoljenka, a le, če bi njena mama dovolila. Mati zavrača njuno zvezo, ker ima fant premalo imetja. To izrazi z besedno zvezo s pomanjševalnico (*premalo hišico*), s čimer je prikazana realnost fantovega socialnega statusa. Dekle mora upoštevati materine ukaze, tudi ko si izbira fanta. Hčerino spoštovanje do matere je prikazano s pojavom onikanja (*Mati mene kregajo*). V drugi kitici pesmi iz Orlove zbirke nastopa fant (*Ti bi mene rada mejla*), medtem ko v pesmi iz Ciganove zapuščine fanta nagovarja dekle (*Jas bi rada tebe mela*).

Pesem je v varianti iz Orlove zbirke iz treh kitic, medtem ko ima Ciganova varianta pet kitic. Zadnji dve kitici sta iz pesmi *Premalo ima blaga*. Gre za pojav t. i. avtocitatnosti, ko pevec zapoje pesem, jo konča (konča s pesmijo *Jaz bi rad k deklinam hod*) in nato nadaljuje z drugo, v katero vnese kitico iz prejšnje pesmi (nadaljuje s četrto in peto kitico pesmi *Premalo ima blaga*) (Golež Kaučič 2003b: 104). Zmaga Kumer (1996: 103–104) tovrstne obrazce imenuje potujoče kitice, saj potujejo iz pesmi v pesem.

V pesmi iz Ciganove zapuščine najdemo zaokroženi panonski glas *ü* (*drügoga*), premeno končnega *-m* (sem) v *-n* (*san*) in vokalizacijo končnega deležniškega *-l* v *-o*. V zadnji kitici je ohranjen soglasniški sklop *-šč-* (*poišče*). Pojavi se narečni členek zanikanja *nej*. Rabljeni sta značilna prekmurska pridevniška končnica *-oga* v rodilniku ednine moškega spola (*drügoga*) in značilna premena soglasniškega sklopa *kt*, ki v prekmurščini prehaja v *št* pri oziralnem zaimku kateri (*šteri*).

V besedišču sta v rabi tudi germanizem *štuk* / ‘nadstropje’ (SSKJ 2014) in za poimenovanje moške osebe značilna prekmurska beseda *dečko* / ‘deček, fant’ (Novak 2014).

V Ciganovi zbirki obstajata dve varianti ljubezenske pesmi *Če te glava boli, jaz ti dam zdravja*. Osrednja tema pesmi je vasovanje. Varianti (a in b) sem primerjal z varianto pesmi iz zbirke *Ljudskih pesmi* Karla Štreklja (tip pesmi *Če te glava boli, jaz ti dam zdravja*).

<p>Karel Štrekelj: <i>Slovenske narodne pesmi</i> (1904–1907) Pesem št. 1961 Kraj zapisa: Cerovec</p>	<p>France Cigan: GNI R 15.397 Ljubezenska: Če te glava boli, jaz ti dam zdravja Kraj izvora: Črenšovci ok. Kraj in letnica zapisa: Toronto, 1959 Pevci: Ignac in Gizela Hozjan, Katica Fujs in Antonija Denša</p>	
<p>Da sem še ledik fantič bia, sem hoda sploh k dekleti, tovarša sem si soboj vzea, sem nešta sam hoditi.</p> <p>Dobro večer, dekle mojo! Al spiš, ali si zbujeno? Al spiš, al si zbujeno, al druzga fanta pri seb maš?</p> <p>Jaz nemam fanta druzega, temoč sem dekle samo. Se si, ti dekle, zdaj samo, te boš nama odrplo.</p> <p>Če sem jaz dekle ravn samo, pa nem vama odrpla: jaz pa vama ne odprem, da glavica me boli.</p> <p>Če tebe glavica boli, midva vraštvo nosima, midva vraštvo nosima, kaj tebe ozdravima.</p> <p>Kaj si ti, dekle, žalostno? Jaz pa sem sploh vesel; tisti den sem ba žalosten, da so me k vojski vzeli.</p>	<p>varianta a</p> <p>Gda sem jas mladi fantičec bio, sem rad k deklinam hodu pajdaše sem si s seboj vzeo, sem nej šteo sam hoditi.</p> <p>Dober večer, ljubica, al spiš al si bolna? Al drügoga fanta pri sebi maš? Za mene pa več ne maraš?</p> <p>Jas neman drügoga fantiča in nejsan še zaspana, al mene močno glavca boli, zato čem sama spatli.</p> <p>Če tebe močno glavca boli le odpri nama gori, saj midva vrastvo nosiva, da bodeš ozdravela.</p> <p>Če vidva vrastvo nosita, le nesita je dele, fse bistričke deklice betežne so, pa rade bi ozdravele.</p>	<p>varianta b</p> <p>Gda sem jas mladi fantičec bio, sem rad k deklinam hodo. Pajdaša sem si sebov vzeo, sem nej šteo san hoditi.</p> <p>Dober mi večer ljubica, al spiš al' si zbüdjena? Al drügega fanta pri sebi imaš, za mene pa več ne maraš?</p> <p>Jas nemam fantiča drügoga. Nocoy bom sama spala. Veš mene močno glavca boli, ker morem sama spatli.</p> <p>Če tebe močno glavca boli, te müva vrastvo imava. Ker müva vrastvo nosiva in znava ozdraviti.</p> <p>Če vüva vrastvo nosita, te znata dele nositi. Vse Žižkoske deklice betežne so, pa rade bi ozdravele.</p>

Obe varianti pesmi iz Ciganove zapuščine imata pet štirivrstičnih kitic. V pesmi nastopa fant, ki govori o svojem samskem stanu in o času, ko je hodil vasovat. S seboj je vzel prijatelje ali prijatelja (varianta a: *pajdaše*, varianta b: *pajdaša*). V drugi kitici variante a fant nagovarja ljubico in jo sprašuje, ali že spi ali je bolna (*al spiš al si bolna?*). V varianti pesmi b pa fant sprašuje ljubico, ali že spi ali še bedi (*al' spiš al' si zbüdjena?*). Zanima ga še, ali ima pri sebi drugega fanta in ali je nanj že pozabila. V tretji kitici se pesmi nekoliko vsebinsko in slogovno razlikujeta, saj imamo pri varianti b zamenjani besedni red ali inverzijo (*fantiča drügoga*). V varianti

b zamenjanega besednega reda v omenjeni besedni zvezi ni (*drüogoga fantiča*). V obeh variantah dekle odgovarja fantu, da nima drugega fanta. V varianti a in b dekle pove, da še ni zaspana, vendar ima glavobol (glava je izražena s pomanjševalnico zaradi ritma pesmi) (*glavca boli*), zato želi spati sama. V varianti a dekle izpoveduje posledico glavobola (*zato čem sama spati*), medtem ko v varianti b izraža vzrok glavobola (*ker morem sama spati*). V obeh variantah pesmi je izpričana simbolna podoba glavobola, saj se dekle želi izogniti telesnemu stiku s fantoma/s fanti. V četrti kitici dva fanta odgovarjata dekletu, da imata zdravilo, s katerim jo bosta ozdravila. V varianti a fanta prosita dekle, naj jima odpre okno (*le odpri nama gori*), v varianti b pa tega verza ni, saj v dveh verzih prihaja do refrena (*te müva vrastvo imava. / Ker müva vrastvo nosiva*). V peti kitici dekle spodbuja fanta, naj gresta zdraviti vsa bolna dekleta iz posameznega kraja (a: *fse bistričke deklice betežne so*, b: *Vse Žižkoske deklice betežne so*), ki bi rada ozdravela (bi imela rada njuno naklonjenost). V obeh variantah je neposredno izpričan kraj, kamor ju pošilja dekle (vasi Žižki, Bistrica v občini Črenšovci).

Štrekljeva varianta pesmi ima sedem štirivrstičnih kitic. Prva kitica se vsebinsko ujema z variantama iz Toronta. Razlika je le v besednih zvezah, saj je v torontski varianti uporabljena besedna zveza mladi fant s pomanjševalnico (*mladi fantičec*), pri Štrekljevi varianti pa samski fant s pomanjševalnico (*ledik fantič*). Druga kitica je vsebinsko podobna torontskima variantama, le da se pojavi refren vprašanja, ali spi ali bedi (*Al spiš, ali si zbujeno?*). Fanta zanima, ali ima dekle drugega fanta, medtem ko vprašanja o tem, ali njega samega ne mara več, v Štrekljevi različici ni. V tretji kitici Štrekljeve variante se pogovarjata fant in dekle. Dekle fanta seznanja, da nima drugega fanta, temveč je sama. Fant spodbudi dekle, naj jima odpre. Četrta kitica je drugačna, saj dekle fantoma odgovarja, da čeprav je sama, jima ne bo odprla, saj ima glavobol. V peti kitici ji fanta odgovarjata, da imata zdravilo proti glavobolu. V torontskih različicah šeste in sedme kitice ni ter medbesedilnih odnosnic v tej pesmi ni bilo zaslediti.

Obe varianti pesmi iz Ciganove zbirke vsebujeta prekmurske narečne jezikovne značilnosti. Vprašalni prislov kdaj (*gda*), glagoli v prvi osebi ednine v pretekliku (*bio, vzeo, šteo*), pri glagolu hoditi v prvi osebi ednine v pretekliku se pojavi varianta *sem hodu/sem hodo* (*-il > -u, o*). Pri glagolu *hoteti* se po redukciji nenaglašene *o* pojavi premena soglasniškega sklopa *ht* v *št* (*šteo* / 'hotel'). Opazna je sprememba izglasnega *m > n* (varianta a: *sam* / 'sem', varianta b: *san* / 'sem'; varianta a: *nemam* / 'nimam', *nejsan* / 'nisem', varianta b: *neman* / 'nimam'). V obeh variantah se pri pridevniku pojavi končnica *-oga* v rodilniku ednine moškega spola (*drüogoga fantiča*).

Uporabljen je veznik *ali*, ki starinsko izraža protivno razmerje (*in nejsan še zaspan / al mene močno glavca boli*). Pri osebni zaimku v prvi osebi dvojine *midva* se pojavita varianti, in sicer imamo v varianti a poknjženo varianto (*saj midva vrastvo nosiva / Če vidva vrastvo nosita*), v varianti b pa imamo reducirano varianto (*Ker müva vrastvo nosiva / Če vüva vrastvo nosita*), ki je nastala po asimilaciji sklopa *dv > v*. Pojavi se oblika glagola biti v drugi osebi ednine v prihodnjiku *bodeš*. Pri celostnem zaimku *vse* preide vzglasni *v > f* v varianti a (*fse*), v varianti b pa je poknjžena varianta (*vse*). Pojavlja se prekmursko izrazje, kot je bolan (*betežen*), fantič s pripomo *-ec* (*fantičec*), *vrastvo* / 'zdravilo' iz madžarščine (Novak 2014).

Ljudska pesem v Ciganovi zapuščini z naslovom *Tebi se na očeh pozna, da si se jokala* je ljubezenska. Obravnavano pesem sem primerjal z varianto pesmi iz zbirke *Ljudskih pesmi* Karla Štreklja (tip pesmi *Tebi se na očeh pozna, da si se jokala*).

<p>Karel Štrekelj: <i>Slovenske narodne pesmi</i> (1904–1907) Pesem št. 1497 Kraj zapisa: Sv. Jurij na Ščavnici</p>	<p>France Cigan: GNI R 15.379 Ljubezenska: <i>Tebi se na očeh pozna, da si se jokala</i> Kraj izvora: Črenšovci Kraj in letnica zapisa: Toronto, 1959 Pevci in pevke: Katica Fujs, Antonija Denša, Gizela in Ignac Hozjan; 3. kitica Jožef Cigan</p>
<p>Teče mi vodica in cingla, od enga mosta zidanga. Tam se je dekle mujvalo, milo se jokalo.</p> <p>Kaj pa je tebi, lubica, kaj si tak močno žalostna? Tebi se na očeh pozna, kaj si se jokala.</p> <p>Kaj bi se ne bi jokala! Fantič de moj na vojsko ša, u enega kraja na drugi kraj, nede ga več nazaj.</p> <p>Merčaj ti, dekle, kaj gučiš, s tem se ti močno pregrešiš, pred kak bom storil marša dva, držga boš ljubila.</p>	<p>Teče mi, teče vodica, skoz tega mostiča zidanega. Gde se mi je ljubica zmivala, ne milo se jokala.</p> <p>Joči se, joči, vej se šče boš, dere bom jas k soldakom šo. Z ednoga kraja v te drugi kraj node me več nazaj!</p>

<p>V Lublanci pa boš na vahti sta, tam si boš drugo dekle zbra, ti boš pozabil čist na me, jaz pa nikol na te.</p> <p>Za en liter vinca bom še da, pred kak še bom slovo jema. Staršem zdravje bom napil, dekle pa fantom zročil.</p> <p>Ta svetla sablica, ta bode moja ljubica, koga de ona objemala, kri se bo zlevala.</p>	<p>Kaj pa ta dekla govori, te se mi močno pregreši. Ti boš pozabila sploj na me, jaz pa na tebe ne.</p>
--	---

V pesmi nastopa fant. V prvi kitici se pojavi motiv deroče vode z zidanim mostom. Tam se je njegova ljubica umivala in jokala. V drugi kitici fant pravi dekletu, da se bo še bolj jokala, ko bo odšel k vojakom. Spodbujanje k joku (*jouči se jouči*) deluje ironično, svarilno, saj s tem stopnjevanjem nakazuje, da bo prišel dogodek, ko se bo še bolj jokalo, ker ga potem ne bo več nazaj. Šel bo v drug kraj in se ne bo več vrnil.

Štrekljeva varianta pesmi je iz sedmih šestvrstičnih kitic, medtem ko ima Ciganova varianta tri štirivrstične kitice. V obeh variantah pesmi se pojavljajo tipične značilnosti ljudske pesmi: v varianti Franceta Cigana podvojitev (*Teče mi, teče vodica, joči se, joči*), v obeh variantah pa tudi pomanjševalnice (*sablica, lubica, vinca / vodica, mostiča*) in besedna zveza z zamenjanim besednim redom (*mosta zidanga / mostiča zidanega*).

Ljubezenska ljudska pesem Tebi se na očeh pozna, da si se jokala ima v Ciganovi zapuščini tri štirivrstične kitice. Tretja kitica je sestavljena iz verzov četrte in pete kitice Štrekljeve variante. Prva dva verza sta iz prvih dveh verzov četrte kitice (*Mer kaj tim dekle, kaj gučiš, / s tem se ti močno pregrešiš*), zadnja dva pa iz zadnjih dveh verzov pete kitice (*Ti boš pozabil čist na me, / jaz pa nikol na te*).

V pesmi iz Ciganove zapuščine je narečni refleks *ě: (*ej*.) še ohranjen (*vej*). Opazni so značilni oziralni prislov *gde* / 'kjer', krajevni prislov *dere* / 'kadar' in prehod *l'* -> *l-* (*lubica*). Pojavi se značilna kratka oblika glagola v prihodnjiku *node* / 'ne bode' in v velelniku *vej* / 'vedi'.

Končni deležniški *-l* ('šel') je prešel v *o* (*šo*). V pridevniškem delu besedne zveze je v roditelju ednine moškega spola opazna končnica *-oga* (*ednoga*), čeprav je v pesmi izpričan tudi primer končnice *-ega* (*zidanega*). V varianti je prekmurski členek *šče* / 'še', pri členku 'sploh' je *h* prešel v

j v izglasju (*sploj*). V besedišču je nemška ustreznica za vojaka (*soldakom* / ‘vojakom’) (Novak 2014; Pleteršnik 2014).

Ljudska pesem v Ciganovi zapuščini z naslovom *Na vasovanju zasačena se zlaže* je ljubezenska. Obravnavano pesem sem primerjal z varianto pesmi iz zbirke Ljudskih pesmi Karla Štreklja (tip pesmi *Na vasovanju zasačena se zlaže*).

<p>Karel Štrekelj: <i>Slovenske narodne pesmi</i> (1904–1907) Pesem št. 1885 Kraj zapisa: šmarski okraj na Štajerskem</p>	<p>France Cigan: GNI R 15.399 Ljubezenska: Na vasovanju zasačena se zlaže Kraj izvora: Črenšovci ok. Kraj in letnica zapisa: Toronto, 1959 Pevci: Ignac in Gizela Hozjan, Katica Fujs, Antonija Denša</p>
<p>Boš dekle, gor vstalo, boš lučko prižgalo, boš dalo, boš dalo, od kamerce ključ?</p>	<p>Po zimi po leti, san hodu k dekleti, je prišla jesen, ka več k lübcu ne smem.</p>
<p>Ne morem gor vstati, in ključa ti dati, ni postelj postlana, zraven mamce ležim!</p>	<p>Sem prišao pod okno, potrkal na polkno, se je stolček zvrniu, pa je mamco zbudiu.</p>
<p>Bom stolček pristavil, sem tiho k teb spravil. Se bo stolček zvernili, pa boš mamco zbudil!</p>	<p>Je mamca gor stala, je hitro pitala: Pa što je to biu, ka je mene zbidiu?</p>
<p>Je mamca gor vstala, je hitro vprašala: No, kdo je to bil, ki je mene zbudil?</p>	<p>Je dekla gor stala, se hitro zlagala, pa to je naš mujcek, ka miške lovi!</p>
<p>Je dekle gor vstalo, se j hitro zlagalo: Naš maček je bil, ki je miši lovil.</p>	<p>Jo mamca srdito zdaj prime za kito, jo vdari za vüha: lagala boš več!</p>
<p>Alj mamca srdita jo prime za kite, jo vdar za uho: Boš lagala tako?</p>	<p>Je sojka priletela, si je zibelko sela. Je dekla jokala za ledičen stan!</p>

Pesem govori o skrivnem srečanju med fantom in dekletom. Varianta pesmi iz Toronta *Na vasovanju zasačena se zlaže* ima šest štirivrstičnih kitic. Lirski subjekt je fant, ki govori o obiskovanju dekleta večji del leta (*Po zimi po leti, / san hodu k dekleti*). Ko je prišla jesen, so mu obiskovanje preprečili (*je prišla jesen, / ka več k lubci ne smem*) dekletovi starši. V prvi kitici je prikazan motiv vasovanja. V drugi kitici fant pripoveduje o prihodu k dekletovemu oknu. Da bi jo priklical, je potrkal po polknih, nato pa se je prevrnil stol. Ropot je prebudil dekletovo mater. V tretji kitici se mati jezno sprašuje, kdo jo je zbudil. Dekle se ji je zlagalo, da je ropot povzročil maček med lovljenjem miši. V šesti kitici mama hčerko besna zlasa in ji prisoli zaušnico ter ji ostro zabrusi, da ji ne bo lagala. V šesti kitici se pojavi motiv ptice. Šoja prileti in se usede na zibel, medtem ko dekle joče zaradi samskega stanu (*za ledičen stan!*).

V Štrekljevi varianti pesmi je šest štirivrstičnih kitic. Prve kitice, ki govori o fantovem prepričevanju dekleta, naj da ključ od kamrice, v varianti iz Ciganove zapuščine ni. Tudi druge kitice ni v omenjeni varianti. Govori o dekletovem odgovoru, da ne more dati ključa in da ob njej spi mati. Tretja kitica je podobna drugi kitici iz Ciganove zapuščine, le da fant govori o svojem načrtu, kako bi prišel do dekleta, zato so glagoli v prihodnjiku (*Bom stolček pristavil, / sem tiho k teb spravil*). Dekle mu vstop v hišo preprečuje, ker bi povzročil hrup s prevrnjenim stolom in bi zbudil mater. V četrti kitici se mati ujezi in sprašuje, kdo jo je zbudil. V peti kitici se hči zlaže materi, da je bil maček, ki je lovil miši. V šesti kitici jo mati zlasa in ji prisoli zaušnico, rekoč, naj ne laže.

Prva kitica pesmi iz Ciganove zapuščine je potujoča kitica iz ljudske pesmi *Pozimi poleti* (*Pozimi poleti, / sem hodil k dekleti, / ko pa pride jesen, / pa več blizu ne smem, / ponoč – tralalala, tralalalala*). Prva dva verza šeste kitice sta iz vojaške ljudske pesmi *Ena ptička priletela* (*Ena ptička priletela, / vrh kasarne se je vsela*). Zmaga Kumer (1996: 103) potujoči verz opredeljuje kot značilno sestavino ljudskega izražanja. Za to mora biti ustrezen pogoj (enak verzni ritem pesmi, iz katere prihaja verz, in pesmi, kamor gre). Gre za verze, ki se selijo iz pesmi v pesem. Prehajanje povzroča asociacija: ko se v pesemski vsebini pojavi predmetnost, ki jo pevec pozna že iz neke druge pesmi, jo nehote prevzame (Golež Kaučič 2003b).

Tako kot najdemo potujoče kitice in verze, lahko v pesmi najdemo tudi potujoče motive (Kumer 1996: 105). V varianti pesmi iz Ciganove zapuščine se namesto motiva ptice pojavi prekmurska ustreznica za šoja (*sojka*) in namesto motiva kasarne ('vojašnice') iz vojaške pesmi motiv zibel iz pesmi *Pozimi poleti* (*Je sojka priletela, / si je zibelko sela*).

Zadnja dva verza šeste kitice (*se je dekla jokala / za ledičen stan*) sta iz pesmi *Pozimi poleti*. Verza (*se je dekle jokalo, / za ledik svoj stan*) se nahajata v drugi kitici omenjene pesmi.

Varianta pesmi iz Ciganove zapuščine ima prekmurske narečne značilnosti. Glagol biti *san*, nalika po mehki o-sklanjatvi (*dekleti*), oziralni zaimek ki (*ka*), deležnik na *l* (*il > u hodu, el > eo prišeo*), glagol vprašati (*pitala*), vprašalni zaimek kdo (*što*), deiktični *j* pred *c* (*mujcek*), *vüha* iz besede uho s protetičnim *v*, onemitev vzglasnega *u* in zveza *dl > l* (*sela / 'sedla'*), ptica *sojka* pa je prekmursko šoja (Novak 2014; Pleteršnik 2014).

Poskočnice so kratke improvizatorične stvaritve, nastale po določenem metričnem vzorcu in večinoma priložnostne. Povezane so z življenjem, so razpoložensko obarvane in predvsem šaljivega značaja. Ena poskočnica predstavlja zaključeno celoto, s katero je podana ena sama zaključena misel. Venčki ali ustaljeni nizi poskočnic so praviloma naključni; da so posamezne poskočnice vsebinsko povezane, je stvar navade (Kunej 2012: 145).

Pesem *Sem mlada sem fajna / pa nemam moža; Ti misliš, ti štimaš / kak fajna si ti*⁵³ iz Ciganove zapuščine je sestavljena iz več pesmi poskočnic. Poskočnice se pojejo asociativno, po pevkinih besedah: »Kar si kdo izmislil.« Obravnavano pesem sem primerjal z varianto pesmi iz zbirke ljudskih pesmi Karla Štreklja (tip pesmi Ona jih ima več in tip pesmi Zavrjnjeni ji kljubuje in jo ošteva).

<p>Karel Štrekelj: <i>Slovenske narodne pesmi</i> (1900–1903) Pesem št. 4340 Kraj zapisa: Kranjska</p>	<p>France Cigan: GNI R 15.380 Poskočna: <i>Sem mlada sem fajna / pa nemam moža; Ti misliš, ti štimaš / kak fajna si ti</i> Kraj izvora: Črenšovci ok. Kraj in letnica zapisa: Toronto, 1959 Pevka in pevec: Kata Fujs in Ignac Hozjan</p>
<p>Je lepa, je mlada, pa nima moža, je gerda, je stara, pa ima – po dva!</p>	<p>Sem mlada, sem fajna, pa nemam moža, te stare košare pa vsaka po dva.</p>

⁵³ V arhiviranem zapisu dr. Franceta Cigana je pesem naslovljena z dvema verzoma iz posamezne poskočnice.

Karel Štrekelj: <i>Slovenske narodne pesmi</i> (1900–1903) Pesem št. 2713 Kraj zapisa: Vrhpolje nad Kamnikom	
Ti misliš, si lepa, lepši je ni: za svinskim koritam so gorši ko ti!	Ti misliš, ti štimaš, ka fajna si ti, maš takše zobe, kak ma junec rogle. Ti misliš, ti štimaš, ka fajna si ti, pri svinskoj kopanji ti gliha stoji. Ti misliš, ti štimaš, ka bogata si ti, si takšega kmeta, ka žabe lovi.

Prva kitica je kitica iz ljudske pesmi Ta stara je umrla. Nastopa mlado dekle, ki je v nasprotju s starejšimi kmečkimi dekleti, ki imajo vsaka po dva fanta, brez moža. Košara v slovenščini pomeni punčara, ki s kvalifikatorjem ekspresivno pomeni pretirano debela ženska iz kmečkega okolja. Pevec torej asociativno vključi kitico iz njemu znane pesmi v drugo pesem, saj so naslednje tri kitice iz poskočnice Zavrjnjeni ji kljubuje in jo ošteva. Govori zavrjnjeni fant, ki dekle zbada zaradi njene domišljavosti. Pesem je torej sestavljena iz več drugih pesmi. V Štrekljevi zbirki sem našel podobne variante pesmi pri naslednjih dveh tipih pesmi: Zavrjnjeni ji kljubuje in jo ošteva ter Ona jih ima več. Prva kitica je iz tipa pesmi Ona jih ima več in vse naslednje kitice iz tipa pesmi Zavrjnjeni ji kljubuje in jo ošteva.

V drugi kitici pesmi iz Ciganove zapuščine sem našel primero, v kateri fant primerja dekletove zobe z junčevimi rogovi (*maš takše zobe / kak ma junec rogle*) in s tem aludira na belino. V tretji kitici fant namiguje na primerjanje dekleta z živaljo, tj. s prašičem, saj narečno besedo kopanja označi z okrasnim pridevkom *svinskoj*, tj. svinjsko korito. V četrti kitici dekle zbada z ironičnim pogledom na njeno bogastvo s kmetom, saj ta namesto da živi v izobilju, zaradi pomanjkanja lovi žabe.

V pesmi so prekmurske narečne značilnosti. V rabi je vprašalni zaimek 'kako' (*ka*), zaimsek 'takšen' z onemitvijo *n* (*takše*), pridevnik ima v mestniku ednine ženskega spola končnico *-oj* (*svinskoj*). Med besedjem je zaslediti motiv lesene kmečke posode za krmljenje in napajanje živali.

Kopanja je namreč vzhodnonarečna beseda za ‘svinjsko korito’, *gliha* pa samostalnik, ki pomeni ‘enakost’ (Novak 2014).

Poskočnice *Ančica*, *Bančica sama doma*, *Je mamca umrla*, *Sem fajni, sem mladi*, *Moj oča je jager*, *Mam mline, mam žage* iz Ciganove zapuščine tvorijo eno pesem. Obravnavano pesem sem primerjal z variantami pesmi iz zbirke ljudskih pesmi Karla Štreklja (tip pesmi *Sama sem doma* in tip pesmi *Ljubezen je kriva*, da on iz dneva dela noč).

<p>Karel Štrekelj: <i>Slovenske narodne pesmi</i> (1904–1907) Pesem št. 3209 Kraj zapisa: Kranjska</p>	<p>France Cigan: GNI R 15.396 Poskočna: Ančica, Bančica sama doma, Je mamca umrla, Sem fajni, sem mladi, Moj oča je jager, Mam mline, mam žage Kraj izvora: Trnje Kraj in letnica zapisa: Toronto, 1959 Pevka: Katica Fujs</p>
<p>Le prid, le prid! Sen sama doma, ne oča nie matere, bo sregia tvoja.</p>	<p>Ančica, Bančica sama doma, da oče pa mati v toplice sta šla. Pri peči ležala, vso janko zažgala. Obrni se ti, da še kaj ne zgori!</p>
<p>Karel Štrekelj: <i>Slovenske narodne pesmi</i> (1904–1907) Pesem št. 3076; Kraj zapisa: Podzemlje</p>	<p>Je mamca umrla, v nebesa je šla, copate pozabila, po nje je prišla. Sem fajni, sem mladi, sem jagerov sin, po noči se klatim, po dnevi pa spim.</p> <p>Moj oča je jager in jager sem jaz, oni strelajo zavce, deklina pa jaz. Mam mline, mam žage, mam ljubice tri, jas melem, jas žagam, jas ljubim vse tri.</p>
<p>Kaj jamram, kaj rajtam, sem kajžarski sin: po noč' okol' hodim, po dnevi pa spim!</p>	

Obravnavana ljudska pesem je sestavljena iz več ljudskih pesmi. Prva kitica ima potujoča verza iz ljudske pesmi *Sama sem doma*. Verza se razlikujeta v tem, da je v prvem verzu kitice v pesmi iz Ciganove zapuščine pogosto omenjeno žensko ime v ljudskih pesmih v obliki pomanjševalnice (*Ančica*, *Bančica*) in da sta šla oče in mati v toplice. V Štrekljevi varianti pa je v drugem verzu poudarjena fantova sreča zaradi odsotnosti njenih staršev. V 3. in 4. verzu dekle leži na peči in zažge krilo (*janko*), nato pa opozori ogovorjenega, naj se umakne, da ne zgori še kaj. V varianti pesmi

iz Ciganove zapuščine je namesto slabšalnega poimenovanja za mater pomanjševalnica (*mamca*).

Tretja kitica ima mnogo variant in je odvisna od pevčeve izvirnosti. V varianti pesmi iz Ciganove zapuščine je oče lovec (*jager*), a sin hodi naokrog ponoči, podnevi pa spi.

V varianti pesmi iz Ciganove zapuščine so prisotne prekmurske narečne sestavine, in sicer se pojavi prehod *lj- > l* (*lübice, ljubim, melem*). Zasledimo prekmursko ustreznico *janka*: gre za žensko oblačilo, ki pokriva spodnji del telesa, tj. krilo (SSKJ 2014), in ustreznico *zavec* (Novak 2014; Pleteršnik 2014) za zajca, kjer je *-j* med samoglasnikoma onemel in kot *zev* se je med samoglasnikoma pojavil *v*, sicer bi beseda sovpadla v *zec* (Pleteršnik 2014), kot se je to zgodilo v prekmurščini.

Za **pripovedno ljudsko pesem** je značilna zgodba, zato uvrščamo mednje tudi tiste, ki vsebino zajemajo iz legendarnega in zgodovinskega izročila (junaške, zgodovinske, socialne, ljubezenske, družinske, živalske in šalji-ve), ter druge, ki vsebujejo pripoved ali zgodbo (bajeslovne in pravljичne pesmi) (Kumer 2002: 19). Za slovensko pripovedno pesem ali balado, ki jo slovenski ljudski pevci poimenujejo žalostna ali stara (Golež Kaučič 2018: 38), je značilna zgoščena pripovednost s poudarjeno dramatsko ali dialoško strukturo in vsaj tri vrste ritmičnih struktur in raznovrstnih melodij z refreni ali brez njih, s posebnim načinom pripovedovanja (petja) in z nesrečnim ali s srečnim koncem (Golež Kaučič 2018: 344). Zmaga Kumer (1962: 172) slovensko balado definira kot zgoščeno tako v zgodbi kot obliki, z melodijo ter s posebno vlogo v življenju ljudi. Balada je lahko v vlogi mrliške pesmi.⁵⁴ Pela se je tudi ob skupinskem delu, na primer ob trgatvi, pletvi, ličkanju, preji, luščenju fižola ali ob varovanju mrliča. Po funkciji je lahko obredna pesem ali pesem otroku (kot uspavanka), v Beli krajini pa se je ohranila tudi kot plesna pesem.

---

⁵⁴ Tip mrliške pesmi so tudi t. i. mrtveče pesmi, ki so vsebinsko nastajale in se izvajale prav za namen pogrebne rituala, izraz pa sporoča tudi prostorsko opredelitev, saj gre za glasbeno prakso, ki je bila (in je deloma še danes) zaradi prekmurskih in kulturnih predispozicij specifična prav za Porabje in Prekmurje (Šivic 2019: 60).

Pesem *Dvanajst deklet se kopat šlo* sem primerjal z varianto pesmi iz zbirke ljudskih pesmi Riharda Orla z naslovom *Dvanajst deklin se koupat šlo*.

<p>Rihard Orel: <i>Slovenske narodne pesmi iz Prekmurja</i> (1936): <i>Dvanajst deklin se koupat šlo</i> Pesem št. 21 Kraj zapisa: Mlajtinci</p>	<p>France Cigan: GNI R 15.375 Obsmrtna: <i>Dvanajst deklet se kopat šlo</i> Kraj izvora: Črenšovci ok. Kraj in letnica zapisa: Toronto, 1959 Pevci: Katica in Kazimir Fujs, Antonija Denša, Gizela Hozjan</p>
<p><i>Dvanajst deklin se koupat šlo</i>, oj, vse so vesele bile, one so šle na dolgo stran, so prišle do vode.</p> <p>Notri v ladjo sedejo, oj, vse so vesele bile, oj ladja se je spreobrnila, bili so notri vse.</p> <p>Samo edna srečna bla, prišla vo zvode, one pa Bouga lejpo prosijo, držijo gor roke.</p>	<p><i>Dvanajst deklin se je kopat šlo</i>, so vse vesele ble, a ladja se je preobrnila, bile so v vodi vse.</p> <p>Li edna je tak srečna bla, ka je prišla vō z vode. One pa Boga lepo prosijo, držijo gor roke.</p> <p>Oh, Jezuš Kristuš vsmileni, pomagaj nam nicoj! Vu velkoj vodi, vu težkoči bomo mogle smrt prijet.</p> <p>Ana, Ana, Ančica, le ti pomagaj nam. Jas rada bi vam pomognola, paj nemrem ta do vas.</p>

Pesem *Dvanajst deklet se je kopat šlo* spada v skupino pesmi obsmrtnic. Povod za pisanje tovrstnih pesmi je bil nesrečni dogodek. Ob utopitvi enajstih deklet, ki so šla na delo čez Dravo, je bila napisana pesem, ki se je pozneje ohranila v številnih variantah. Dekleta so bila iz revnejših družin, saj so hodila v tabrh, tj. na delo k premožnejšim kmetom. Kot lahko razberem iz naslova pesmi *Pesem od Zamošanih diklin*, so bila dekleta doma iz kraja Zamošani na robu Dravskega polja, ki je že na področju panonske narečne skupine. Pesem se je ohranila na Štajerskem, v Prekmurju, v Porabju in na Kozjanskem. Z opuščanjem konkretnih značilnosti je postala pripovedna (Klobčar 2002: 14). Obravnavana pripovedna pesem je prava balada. »Nekatere slovenske pripovedne pesmi, ki so sedaj že del baladne tradicije, so novejšega izvora; nastajale naj bi od 2. polovice 19. stoletja na vzhodnem Štajerskem. Pravimo jim tudi slovesa; ustvarili so jih na podlagi resnične

nesreče ali uboja z navedbo oseb, kraja in časa, kot neke vrste pesmi ob-smrtnice oz. pesemski nekrolog« (Golež Kaučič 2018: 44).

Varianto pesmi sem našel v zbirki prekmurskih ljudskih pesmi Riharda Orla. Varianta iz Ciganove zapuščine ima štiri štirivrstične kitice, medtem ko ima varianta iz zbirke Riharda Orla tri štirivrstične kitice. V prvi kitici so lirski subjekt vesela dekleta, ki so se šla kopat. Bilo jih je dvanajst. V varianti iz Ciganove zapuščine je v prvi kitici motiv prevrnjene ladje, s katere so vsa dekleta padla v vodo. V prvi kitici pesmi iz Orlove zbirke so dekleta prišla do vode. V drugi kitici variante iz Ciganove zapuščine je le eno dekle prišlo srečno iz vode, druga pa so se utapljala in klicala Boga na pomoč. V drugi kitici Orlove variante so se dekleta usedla na ladjo, bila so vesela, a ladja se je prevrnila in pristala so v vodi. V tretji kitici variante iz Ciganove zapuščine dekleta molijo k Bogu, naj jim pomaga, da bi ubežala smrti v visoki vodi. V tretji kitici Orlove pesmi samo eno dekle pride iz vode, ostala pa prosijo Boga, naj jim pomaga. V četrti kitici iz Ciganove zapuščine (v Orlovi varianti je ni) dekleta nagovarjajo Ano, naj jim pomaga. Ana jim odvrne, da bi jim rada priskočila na pomoč, a ne more do njih. Medbesedilna odnosnica je opazna v prvi kitici četrte kitice (*Ana, Ana, Ančica*), saj se žensko ime Ana pogosto pojavlja v različnih žanrih ljudskih pesmi (npr. v poskočnicah, v pripovednih pesmih).

Pesem iz Ciganove zapuščine ima prekmurske narečne sestavine. V varianti je izpričan ostanek nosnika o iz nedoločnika pri glagolu deležnika na *l* (*preobrnola, pomagnola*), pojavi se števnik eden v ženski obliki (*edna je tak srečna bla*) in krajevni prislov *ven* (*vö*). Poleg tega je v tej varianti tudi primer krajevnega prislova *tja* (*ta*), časovni prislov (*nicoj*), protetični v pri predlogu v (*vu velkoj vodi, vu težkoči*). Pri besedni zvezi Jezus Kristus s preide v š (Jezuš Kristuš). Nikalnica *ne* se združi z naklonskim glagolom morati in beseda dobi naglas na prvem samoglasniku (*e*), zato pride do redukcije prej naglašenega *o* (*nemrem / 'ne morem'*). V pesmi je prisotno narečno mešanje naklonskih glagolov morati in moči (*bomo mogle smrt prijet*). Oblika samostalnika dekleta (*deklina*) (Novak 2014) je značilna tudi za prekmursko narečje.

Ljudsko pesem *Neža s kačo* sem primerjal z varianto pesmi št. 27 Dekle reši v kačo ukletega kraljiča iz prve knjige Slovenskih ljudskih pesmi.

<p>Zmaga Kumer idr.: <i>Slovenske ljudske pesmi I</i> (1970) Pesem št. 27</p>	<p>France Cigan: GNI 15.377 Pripovedna: Neža s kačo Kraj izvora: Trnje Kraj in letnica zapisa: Toronto, 1959 Pevka: Katica Fujs</p>
<p>Neža hodla proso plet, vsako jütro rano, vsako jütro rano, vsaki večer kesno.</p> <p>Vsikdar mi je naišla rosico stepeno, vsikdar mi je naišla, rosico stepeno.</p> <p>Bog daj, dab moje bilo, kaj to roso steplo, bog daj, dab moje bilo, kaj to roso steplo.</p> <p>Te mi je pa naišla, eno ružno kačo, te mi je pa naišla edno ružno kačo.</p> <p>Neža zaglednola in je pobegnola Neža zaglednola in je pobegnola.</p> <p>Ne bež, ne beži, Neža! Jaz sem ti ne kača; ne bež, ne beži, Neža, jaz sem ti ne kača!</p> <p>Jaz sem ti ne kača, jaz sem mladi junak, jez sem ti ne kača, jaz sem mladi junak!</p>	<p>Neža hodla proso plet, vsako jütro rano, vsako jütro rano, vsaki večer kesno.</p> <p>Vsikdar mi je najšla rosico stepeno, vsikdar mi je najšla, rosico stepeno.</p> <p>Bog daj, da bi moje blo, kaj to roso steplo, Bog daj ...</p> <p>Te mi je pa najšla edno ružno kačo, te mi je pa ...</p> <p>Neža zaglednola in je pobegnola, Neža ...</p> <p>Ne beži, ne beži, Neža, jas sem ti nej kača, jas sem ti nej kača, jas sem mladi junak.</p>

Tudi v slovenski baladni tradiciji imamo nekaj balad, ki tematizirajo neke vrste narobe svet, ko se zgodi preobrazba človeškega v živalsko in nazaj.

Te t. i. metamorfoze kažejo na bližino človeškega in živalskega, ki je v resničnem svetu ločena z močno zarezo, čeprav vemo, da gre za družbeno konstrukcijo človeškosti in živalskosti; gre za dihotomijo človek/žival, ki je nastala prav zaradi človekovega trdovratnega zanikanja lastne živalskosti (Golež Kaučič 2018: 330–332).

Terseglav (2005: 20) ugotavlja, da gre za mednarodni motiv rešenega kraljeviča iz živalske preobrazbe (kače), ki je znan v proznem ljudskem izročilu (ljudska pravljica *Kraljevič in Lepa Vida*). Pesmi s tem motivom so se ohranile v Prlekiji in Prekmurju. V pesmi je dekle z imenom Neža, ki hodi vsako jutro zgodaj in vsak večer pozno proso plet. Vedno jo je presenetila steptana rosa, zato je želela vedeti, kdo to počne. Nekega dne je srečala kačo in od strahu pobegnila. Medtem pa se je kača oglasila in ji povedala, da ni kača in da se v njej skriva junak. »Gre za pravljичno balado, zato je urok smiseln. Začarani kraljevič kot živalski ženin je erotično simboliziran. Transformacija človeka v žival je negativno označena, zato je treba v baladi živalskost takoj spremeniti v človeškost, da se lahko kraljevič poroči s kraljično« (Golež Kaučič 2018: 334). Medbesedilnih odnosnic v tej pesmi ni bilo zaslediti, je pa pevkino poustvarjanje pesmi vidno v tem, da je zadnji dve kitici združila v eno, tretje, četrte in pete kitice pa ni zapela do konca, saj pri vseh treh kiticah manjka del tretjega verza in četrti verz v celoti.

Varianta pesmi iz Ciganove zapuščine ima prekmurske narečne sestavine. Prisoten je diftong *ej* v nikalnici *ne* (*nej*). Opazen je prehodni (deiktični) *j* pred *š* (*najšla*). Dolgi naglašeni polglasnik gre v *e* (*kesno*). V pesmi iz Ciganove zapuščine imamo v besedni zvezi primer naglasne oblike števnik eden v tožilniku ednine (*edno ružno kačo*). V pesmi je pridevnik *ružno* v prekmurščini, ki pomeni *grd, omadeževan*. Pri glagolu v pretekliku (*Neža zaglednola / in je pobegnola*) iz nedoločnika je opazno obrazilo *no*, ki kaže na praslovanski ostanek nosnika *o*. Pojavi se tudi prislov vedno (*vsikdar, vsekdar*) (Pleteršnik 2014) kot prislov, rabljen v vzhodnoslovenskih narečjih.

Pesem *Bolna ljubica umrje* sem primerjal z varianto pesmi (tip pesmi *Bolna ljubica umrje*)⁵⁵ iz zbirke ljudskih pesmi Karla Štreklja.

<p>Karel Štrekelj: <i>Slovenske narodne pesmi</i> (1895–1898) Pesem št. 844 Kraj zapisa: Kranjska</p>	<p>France Cigan: GNI R 15.398 Pripovedna: Bolna ljubica umrje Kraj izvora: Trnje – Srednja Bistrica Kraj in letnica zapisa: Toronto, 1959 Pevci: Ignacij in Gizela Hozjan, Katica Fujs in Antonija Denša</p>
<p>Prišlo je pismice žalostno štrifrice, na moje drobno serčece.</p> <p>Noter pa to stoji: Ljubica bolna leži, ljubi, zakaj, zakaj te več ni?</p> <p>Ljubi, podaj roko, da vzameva slovo, najna ljubezen hiralá bo.</p> <p>Če jaz roke podam, kam se bom djao? Veliko žalost bodem prestao.</p> <p>Take pa nič več ni, kakor si, ljubica, ti na te bom spomnio, dokler bom živ.</p> <p>Ljubi, zares si lep, jaz bom zapstila svet, tebi pa vošim drugo ljubit!</p>	<p>Doubu san pisemce žalostno risance na moje maličko okence.</p> <p>V pismi pa to stoji, ka lübca bolna leži. Lübi, zakoj, zakoj te več nej?!</p> <p>Lübi, podaj mi roko, zemen od tebe slovo, najna lübezen minola bo.</p> <p>Lübi zares si lep. Moram te zapüstit, jas ti pa voščim, drüge lübit.</p> <p>Takše pa nigdar več, kak si mi draga ti! Tebe bom pomnu, dokeč bom živ.</p>

⁵⁵ Štrekelj je variante tega tipa pesmi objavil med pripovednimi pesmimi, vendar pa so pesmi že močno okrnjene in je komaj še mogoče govoriti o pripovedni strukturi. Predvsem porabske in prekmurske variante imajo težišče bolj na ljubezenski temi (Golež Kaučič 1998: 664).

Pesem je Karel Štrekelj uvrstil v tip pesmi Bolna ljubica umrje. V pesmi nastopa fant, ki iz pisma izve žalostno vest o bolni ljubici. V drugi kitici izvemo, da mu piše ljubica, ki ga sprašuje, zakaj ga ni več z njo.

Ljubica se želi od fanta posloviti, saj se zaveda, da ju bo njena smrt za vselej ločila. Fant ji odvrne, da bo moral njeno smrt prestati s hudo bolečino in da je ne bo nikoli pozabil. V zadnji kitici bolna ljubica fantu po svoji smrti daje blagoslov za novo ljubezen.

Različici pesmi se razlikujeta po obsegu. Varianta iz Ciganove zapuščine ima pet štirivrstičnih kitic, medtem ko je v Štrekljevi različici šest štirivrstičnih kitic. V prvi kitici pesmi iz Ciganove zapuščine je motiv majhnega okna (*maličko okence* 'majhno okence'), medtem ko je v Štrekljevi različici motiv fantovega srca (*drobno serčece*), ki je v metonimičnem pomenu izvedelo za žalostno 'vest/novico/pisanje' (*štrifitice/risance*). V drugi kitici torontske variante in Štrekljeve variante je motiv pisma, v katerem bolna ljubica sprašuje svojega fanta, zakaj ga več ni. V tretji kitici obeh variant pesmi dekle nagovarja svojega ljubelega, naj ji poda roko, da se bo od nje poslovil in s tem bo njuna ljubezen minila. V četrti kitici Štrekljeve različice, ki je v torontski varianti ni zaslediti, se fant zaveda, da bo moral ob njeni smrti prestati hudo bolečino. V četrti kitici torontske variante, ki je v Štrekljevi varianti šesta kitica, pa dekle hvali fantovo lepoto in v ljubezni mu daje prostost. V peti kitici različice iz Toronta fant odvrne dekletu, da ji je zelo naklonjen in da je ne bo nikoli pozabil. Medbesedilnih odnosnic v tej pesmi ni bilo zaslediti. Kljub temu je mogoče spontano poustvarjanje obravnavane pesmi pripisati zamenjanemu vrstnemu redu kitic ali izpuščanju posameznih kitic. Četrta kitica iz torontske variante je šesta kitica v Štrekljevi varianti, medtem ko je četrta kitica iz Štrekljeve variante v torontski varianti izpuščena.

V torontski varianti je zaslediti prekmurske narečne značilnosti. Refleks za *o je diftong *ou* (*doubu* / 'dobil'), z labializacijo dolgega *a* nastane široki *o* (*zakoj*), pojavi se značilna narečna nikalnica *nej*, prehod *lj-* > *l* (*lubi, lubezen*), glagol biti v prvi osebi ednine (*san* / 'sem'), končnica *-i* (*v pismi* / 'v pismu') v mestniku ednine moškega spola, ki je nalika po moški mehki *o*-sklanjatvi. Pri glagolu v 1. osebi ednine v sedanjiku (*zemen* / 'vzamem') je prišlo pri naglašnem samoglasniku *a* do nalike po nedoločniški obliki (*vzeti*), v vzglasju do onemitve ustnično zobnega *v* in prehoda končnega *-m* v *-n*. Oblika pridevnika (*maliček* / 'zelo majhen') je značilna za vzhodna narečja (SSKJ 2014), nepravi časovni veznik dokler (*dokeč*) je pod vplivom madžarščine (Novak 2014) in samostalnik *risance* je iz nemščine (die Nachricht) ter v tem kontekstu pomeni vest (Pleteršnik 2014).

Obe varianti ljudske pesmi *Krao da to neje ftičica, to je li mlada Ančica* sta edini tovrstni pesmi in obe iz zapuščine Franceta Cigana (iz Čikaga varianta 1 in Toronta varianta 2), ki ju primerjam med seboj.

<p>Zmaga Kumer: <i>Slovenske ljudske pesmi I</i> (1970), Kraljič vzame za ženo pastirico z drumlico, tip 58, var. 1</p>	<p>France Cigan: GNI R 15.376, objava SLP I, tip 58, var. 2 Pripovedna: Krao da to neje ftičica, to je li mlada Ančica Kraj izvora: Trnje Kraj in letnica zapisa: Toronto, 1959 Pevka: Katica Fujs</p>
<p>Stani mi gori, Ančica, kaj boš gnala na pašo,</p> <p>kaj boš gnala na pašo, konjiče tri in vola dva.</p> <p>Nejdem ti, nejdem, sluga moj, tmica je in strah me bo.</p> <p>Noude te, noude, Ančica, vej boš si nesla goslice.</p> <p>Vej boš si nesla goslice, goslice in drumli dve.</p> <p>Do polnoči boš si igrala, do polnoči boš si drumlala.</p> <p>Njo mi začuje mladi kralj iz etoga grada visokega.</p> <p>Kaj je pa to za ftičica, kaj je tak lepo drumlala?</p> <p>To je nej bila ftičica, to je mlada Ančica.</p> <p>Ite mi, ite, sluga vi, pa mi njo sem pripeljajte!</p> <p>Več ne bode pastiričica, ona bo mlada kraljičica!</p>	<p>Stani mi gori, Ančica, ka boš gnala na pašo.</p> <p>Ka boš gnala na pašo, konjiče tri ino vola dva.</p> <p>Nedem ti, nedem, sluga moj, kmica je in mene bode straj.</p> <p>Node te, node, Ančica, vej boš si nesla goslice.</p> <p>Vej boš si nesla goslice, goslice ino brümbli dvej.</p> <p>Do pounoči boš si igrala, do pounoči boš si brümbllala.</p> <p>Njo mi začüje mladi krao. /.../</p> <p>Kaj je pa tou za ftičico, ka je tak lepo brumblala?</p> <p>Krao, da to neje ftičica, to je li mlada Ančica.</p> <p>Ite mi, ite, sluga vïj, in jo sem pripeljajte!</p>

Ljudska pripovedna pesem iz Čikaga Kraljič vzame za ženo pastirico z drumlico ima enajst kitic, medtem ko v varianti 2 manjkata zadnja kitica in en verz v sedmi kitici, ker je pod opombami pesmi zapisano, da se pevka ni spomnila besedila.

Pastirica Ančica na pašo žene tri konje in dva vola. S sabo vzame gosli in dvoje drumljic, da bo z igranjem pregnala strah pred temo. Njeno igranje na glasbila zasliši mlad kralj, misleč, da tako lepo prepeva ptica pevka. Ko izve, da gre za mlado Ančico, pošlje ponjo slugo, da jo bo oženil. Medbesedilnih odnosnic v tej pesmi ni bilo zaslediti.

Pesem ima prekmurske narečne značilnosti. V prvi kitici je rabljen veznik kaj, ki pomeni 'da' ali 'ker'. V obravnavani varianti je pri vezniku *kaj* izglasni *j* onemel (*ka*). V drugi kitici je rabljena prekmurska varianta veznika in (*ino*). Pojavi se glagol iti v prvi osebi sedanjika z nikalnico (*nedom/nejdem*) in v velelniku (*ite* / 'pojdite'). Soglasniški sklop *tm* je nastal po redukciji nenaglaščenega polglasnika pri pomanjševalnici samostalnika *tema* in prešel v *km* (*kmica*). Izpričana je arhaična oblika prihodnjika v prvi osebi ednine (*bode* / 'bo') z nikalnico (*node/noude*, *neje/nej bila*). Pri samostalniku izglasni *h* preide v *j* (*straj*). Pojavi se beseda *vej* v prislovni rabi, ki podaja spoznanje (*saj*). Pri samostalniku (*drümlj*) in deležniku na l (*drümlala*) je nastal prehodni b (*brümbli*, *brümbjala*). V obravnavani varianti je oblika kazalnega zaimka (*tou*). Pri samostalniku ptica soglasniški sklop *pt* preide v *ft* (*ftičica*). V obravnavani varianti je rabljen ali (*li*) v prislovni rabi, ki pomeni le. Pri besedišču je zaslediti besedo *brümbja* 'brunda, drumljica,' ki pomeni ljudsko glasbilo z jezičkom, na katerega se brenka, držeč glasbilo med zobmi (SSKJ 2014), in glagol *čüti*, ki v prekmurščini pomeni slišati (Novak 2014).

Ivan Grafenauer (1939: 415) označuje pesem *Ptica poje o pšeničnem klasu in vincu* kot nabožno napitnico, pri kateri je uvodna kitica potujoča kitica, ki govori o sladkem vincu in ptički, ki je priletela iz Indije. Pesem je bila razširjena po vsem slovenskem ozemlju, razen po nevinorodnem Koroškem, nekdanj pa tudi tam (Jezus postavi sv. Tomaža v Indijo, Š, št. 575–576). Vsebina pesmi izhaja iz starega izročila, po katerem je šel apostol Tomaž misijonarit v Indijo. Pripovednega je malo v njej, toda kraji, kamor pošlje Jezus apostole, se nanašajo na izročilo o njihovem čaščenju. Verzi, s katerimi Jezus hvali Indijo, da bi se Tomaž ne upiral iti tja, so sčasoma presegli vse druge, tako da je nastal nov tip pesmi O Indiji, kjer je Tomaž komaj še omenjen (Kumer idr. 1981: 393).

Obravnavano pesem sem primerjal z varianto pesmi iz zbirke *Ljudskih pesmi* Karla Štreklja (tip pesmi Ptica poje o pšeničnem klasu in sladkem vincu).

Karel Štrekelj: <i>Slovenske narodne pesmi</i> (1904–1907) Pesem št. 5916 Kraj zapisa: Kranjska		France Cigan: GNI R 15.402 Pivska: Ptica poje o pšeničnem klasu in vincu Kraj izvora: Trnje Kraj in letnica zapisa: Toronto, 1959 Pevka: Katica Fujs
Ena ptič'ca perletela iz dežele Indije, prav lepo mi je zapela od pšeničniga klasu.	Pijmo li mi bratci, vince, voda naj na stran' stoji, naj gospoda pije vodo, k' za vince ne trpi.	Fčelica priletela z dežele jütrove, prav lepo si je zapela od kruha bejloga.
To pač ni klas pšeničen, to je Jezusov telo per vsaki sveti maši Bogu je darvano.	Še vsacimu en glažek vinca nalit stoji, primi li ga z'ročico, noj na serce si ga zlij.	Kaj pa ta krühek pomeni? Pravo Jezuša Telo, pri vsakoj svetoj meši pred oltarom pozdignjeno bo.
Ena ptič'ca perletela 'z dežele štajerske, prav lepo je zapela od vinca sladkiga.	Saj brez skerbi piješ vince, de li pijan ne boš, saj ti Jezus ne zameri, če si lih korazen boš.	Fčelica priletela z dežele Jutrove, prelepo si je zapela od vinca sladkega.
To ni blo sladko vince, li Jezusova kri, per vsaki sveti maši se pred nami spremeni.		Kaj pa to vince pomeni? Pravo Jezuša kri. Pri vsakoj svetoj meši pred oltarom povzdignjeno bo.

V pesmi iz Ciganove zapuščine so štiri kitice s po štirimi verzi. V prvi kitici motiv ptice zamenja potujoči motiv čebele (*fčelica*) iz prekmurske ljudske pesmi Fčelica zletejla, ki je priletela iz vzhodne dežele (dežele *jütrove*). Zapela je pesem o belem kruhu, ki simbolizira Jezusovo telo (Pravo Jezuša Telo) in je povzdignjen pri vsaki sveti maši pred oltarjem. V tretji kitici se motiv čebele, ki prileti iz vzhodne dežele, ponovi. Zapela si je pesem o sladkem vincu, ki simbolizira Jezusovo kri.

Pesem iz Ciganove zapuščine ohranja prekmurske narečne značilnosti. Ohranjen je refleks *č: (*bejloga*). Beseda *fčela* je iz pslovan. *bъčelá: iz soglasniškega sklopa *bč* v *vč* in nato v *fč*. Palatalni *r* je otrdel (*oltarom*) tudi v odvisnih sklonih po analogiji osnovne oblike besede cesar. Pojavita se značilna pridevniška končnica *-oj* v besedni zvezi s samostalnikom ženskega spola v mestniku ednine (*Pri vsakoj svetoj meši*) in značilna

trda pridevniška končnica *-oga* (*krüha bejloga* / 'belega kruha') v rodilniku ednine ob samostalniku moškega spola. Opazen je ejevski refleks za novoakutirani polglasnik (*meši* / 'maši').

Nabožne ljudske pesmi so del slovenskega izročila. Vsebinsko so te pesmi izraz verovanja naših prednikov v resnice krščanske vere. Slovenske ljudske nabožne pesmi razvrščamo v tri skupine: cerkvene ljudske, domače nabožne in legendarne. Prepevale so se v cerkvi ali ob vaški kapeli, pri mrliču, na romanjih, pri nekaterih procesijah, pri skupnem delu ali na svatbi (Kumer 1992: 102). Nabožna pesem *O obnovljeni cerkvi* je ljudska pesem, v kateri je osrednji motiv obnovljena cerkev.

Karel Štrekelj: Slovenske narodne pesmi (1908–1923) Pesem št. 6726 Kraj zapisa: Sv. Jurij ob Ščavnici		France Cigan: GNI R 15.408 Nabožna: O obnovljeni cerkvi Kraj izvora: Črenšovci ok. Kraj in letnica zapisa: Toronto, 1959 Pevci: Kata Fujs, Antonija Denša, Gizela in Ignac Hozjan, Jožef Cigan
V nizkej dolinici, cerkev stoji, stoji, v njej pa se lep oltarček blišči: Lepo je zmalana, z rožami obcirana, da je zares podoba z nebes!	Kde pa, Marija, svoj kancl maš, kancl maš? Dosti sem pride nedolžnih deklet: vsaka svoj venec ma, rada Mariji da, venec bo mela, v nebesih vesela.	<i>Bojte pozdravljeni ali v Črensoskoj fari</i> V Črensoskoj fari edna cerkev stoji. Notri v njej oltar se blišči. Notri je zmalana, od zvüna je rajhana. To gvišno je podoba z nebes.
Bote pozdravljeni farmani, farmani, kerij toj cerkvi pomagali ste: cerkvi pomagali, radi darovali, naj vam sam mileni Jezus plati!	Kde pa, o Jezus ti, pušlc maš, pušlc maš? Dosti sem pride nedolžnih fantov: srečen je tisti fant, ker ma nedolžen gvant, pušlc bo mel v nebesih vesel.	Bojte pozdravljeni, črensovski farniki, ki ste to cerkvico zozidat dali. Vkuper ste devali, k koj ste pomagali, to naj vam smileni Jezuš plati! Bodi pozdravljeni, malarček, malarček! Ki si to cerkvico zmalati znal. Bog ti je zdravje dal, s pamtjov tak zravnal, kaj si to cerkvico zmalati znal.
Bodi pozdravljeni malarček, malarček, ker si to cerkvico zmalati znal!		Bodte pozdravljeni, črensovski farmani, ka ste tou cerkvico zmalali vö.
Bog ti je srečo dal, s pametjov tak ravnal, da si tak lepo zmalati znal, s pametjov tak zravnal, ka si ton cerkvico zmalati znao.		Bog ti je srečo dao s pametjov tak zravnal, ka si ton cerkvico zmalati znao.

V Štrekljevi varianti je cerkev, ki je del fare v Črenšovcih. Varianta ima pet štirivrstičnih kitic. V prvi kitici je podana obnovljena podoba cerkve. V notranjosti je poslikana (*zmalana*) in ima bleščeč oltar, od zunaj pa je ometana (*rajhana*). Njeno lepoto primerja s podobo iz nebes. V prvi kitici Štrekljeve variante se cerkev nahaja v dolini (*nizkej dolinici*). Njena lepota je upodobljena s slikami in z rožami (*lepo je zmalana / z rožami obcirana*) in primerjana z lepoto iz nebes (*To gvišno je podoba z nebes*). V drugi kitici Ciganove variante lirski subjekt pozdravlja in nagovarja farane iz Črenšovcev, ki so za to cerkev darovali in jo sezidali. Prosi, naj jim Jezus Kristus poplača za dobra dela. V Štrekljevi varianti lirski subjekt prav tako poveljuje vse farane, ki so pripomogli k zidavi cerkve, in želi, naj jim Jezus povrne vse dobro. V tretji kitici Ciganove variante lirski subjekt pozdravlja slikarja in ga nagovarja. Pove, da mu je Bog dal pamet in zdravje, da je lahko cerkev tako lepo poslikal. Tudi v Štrekljevi varianti lirski subjekt hvali slikarja, ker je znal cerkev tako dobro poslikati. V četrti kitici Ciganove variante lirski subjekt še enkrat pozdravi in nagovori vse farane, ki so pripomogli k obnovitvi te cerkve. Peta kitica v Ciganovi in četrta kitica v Štrekljevi varianti sta si vsebinsko podobni, saj ponovno hvalita slikarja, ki mu je Bog dal srečo in pamet, da je cerkev tako lepo poslikal. Pete in šeste kitice v Ciganovi varianti ni. V peti kitici Štrekljeve variante je osrednji motiv device Marije, za katero se lirski subjekt sprašuje, kje ima svoj venec (*kancl*). Zanj poskrbijo nedolžna dekleta, ki ji nosijo vence. V šesti kitici Štrekljeve variante je osrednji motiv Jezusa, ki mu nedolžni fantje nosijo šopke.

Medbesedilna odnosnica sta potujoča verza, ki ju najdemo v četrti kitici Štrekljeve variante (*Bog ti je srečo dal / s pametjof tak ravnal*), medtem ko se verza v torontski varianti (*Bog ti je srečo dao / s pametjof tak zravnao*) pojavita v zadnji kitici. Pod besedilom pesmi je dodano, da se pevka pesmi več ne spominja.

Pesem ima prekmurske narečne značilnosti: pridevnik v besedni zvezi v mestniku ednine ženskega spola ima končnico *-oj* (*Čerensoskoj fari*), števnik eden (*edna*), prislov *zvūna* 'od zunaj', prehod *lj- > l* (*pozdravljeni, smileni*), prislov *coj* (*nocoj*), pridevnik usmiljeni (*smileni*), *ki* (*ka*), *vo* (*vi*), *zravnal*, *znal* (*zravnao, znao*), orodnik ednine (*s pamtjov/pametjof*). V besedišču se pojavljajo besede iz prekmurščine, kot so: *zmalana* / 'poslikana' (SSKJ 2014), *rajhana*, *rajhati* / 'ometana, ometati' (Pleteršnik 2014), *gvišno* / 'gotovo' (SSKJ 2014), *platiti*, *plati* / 'plačati, plača' (Novak 2014).

Zaključek

Kanada je ena od držav z visoko stopnjo sprejemanja etnokulturne raznolikosti, ki spodbujajo učenje in rabo dediščinskih jezikov. Po jezikoslovcu Jimu Cumminsu (2014) »dediščina« vključuje tudi seznanjanje predstavnika skupnosti s tradicijami; besedna zveza *dediščinski jezik* torej poimenuje podedovani jezik, ki se prenaša iz generacije v generacijo. S tem sem sledil kanadskemu poimenovanju, saj tam omenjeni termin uporabljajo za vse neuradne, na območju Kanade rabljene jezike.

Slovenščino v Torontu je mogoče razumeti kot dediščinski jezik, saj po definiciji opravlja dvojno funkcijo: sporazumevalno v vsakdanjih govornih položajih med predstavniki skupnosti in simbolično na kulturnih prireditvah v okviru skupnosti.

V terenskih raziskavah sem z metodo opazovanja z udeležbo in snemanjem polstrukturiranih intervjujev z informanti ter z anketiranjem pridobil informacije o rabi slovenščine med predstavniki skupnosti.

Slovenščino so v multikulturno okolje prinesli priseljenci po drugi svetovni vojni z množičnim priseljevanjem in jo prek organiziranega delovanja slovenske skupnosti ohranili vse do danes. S postopnim ustanavljanjem slovenskih organizacij znotraj skupnosti je prva generacija kljub močni integraciji v večinsko kulturo razvijala in ohranjala druženje in rabo slovenščine v družinskem okolju ter prenašala svoje jezikovno znanje na otroke, tj. na drugo generacijo. Predstavniki ohranjajo jezik in kulturo v cerkvi, v sobotni šoli, v tisku in na radiu, v slovenski banki, na kulturnih prireditvah in nenazadnje z ohranjanjem stikov s Slovenijo. Predstavniki, ki prihajajo iz istih slovenskih pokrajin, se družijo v društvih (na farmah) in pri tem v govoru ohranjajo narečne značilnosti ter šege izvornega kraja. Z novimi selitvenimi tokovi prihajajo v Toronto nove generacije Slovencev in nekateri posamezniki z aktivnim vključevanjem v skupnost spodbujajo rabo in učenje knjižne slovenščine. Obe skupini predstavnikov imenujem nosilci dediščinskega jezika, saj so večči slovenščine v vseh različicah in kodih. Rabijo jo v vsakdanjih govornih položajih, saj so priložnosti za rabo slovenščine pogostejše zaradi aktivnejšega sodelovanja in obiskovanja kulturnih prireditev v okviru skupnosti. Ti predstavniki se v slovenščini sporazumevajo predvsem s starejšimi predstavniki slovenske skupnosti in z

obiskovalci iz Slovenije (s sorodniki, s člani ansamblov in z drugimi obiskovalci skupnosti) na tradicionalnih prireditvah slovenskih društev in cerkva ter v letoviščih v okolici Toronta, kjer je predstavnikom omogočeno tudi bivanje. Teme, o katerih se sporazumevajo v slovenščini, so zdravje, otroci in vnuki ter vsakdanja opravila. V slovenščini govorijo o podjetništvu, poslovanju, saj jih ima veliko svoja podjetja, in tudi o politiki. K nosilcem slovenščine kot dediščinskega jezika uvrščam tudi predstavnike skupnosti, ki so se v Kanado zaradi boljših zaposlitvenih možnosti priselili nedavno. Nekaj takih predstavnikov se je zaposlilo v slovenski skupnosti (npr. v slovenski banki, cerkvi, starostnem domu) in v njej spodbujajo aktivno rabo slovenščine tudi med ostalimi govorniki slovenščine kot dediščinskega jezika. Ti predstavniki prispevajo k povečevanju priložnosti za rabo slovenščine v skupnosti, hkrati pa omogočajo učenje in izpopolnjevanje v slovenščini na nekajmesečnih tečajih.

Za govorce slovenščine kot dediščinskega jezika je slovenščina v primarni družini prvi jezik po zaporedju usvajanja. Ob vstopu v formalno izobraževanje se priložnosti za rabo slovenščine zmanjšajo. To povzroči pogostejšo rabo angleščine kot večinskega jezika tudi v družinskem okolju in posledično pride do prekinjenega učenja slovenščine v njem. V sekundarni družini so priložnosti za rabo slovenščine omejene tudi zaradi mešanih zakonov. Sporazumevanje v slovenščini poteka predvsem s starejšimi predstavniki v slovenskih društvih, v cerkvi in s posamezniki iz Slovenije.

Predstavniki druge generacije so v otroštvu obiskovali slovensko šolo, in sicer v cerkvi Marije Pomagaj ali v cerkvi Brezmadežne s čudodelno svetinjo. V slovensko skupnost so se aktivno vključevali z različnimi dejavnostmi, kot so dramske skupine, plesne skupine, pevski zbori in pevske skupine, s čimer so v širši skupnosti ohranjali rabo slovenščine na simbolični ravni. Z družino so obiskovali slovenske prireditve v organizaciji slovenskih cerkva in v okolici Toronta. Na prireditvah so se družili s slovensko govorečimi predstavniki, zato je bila raba slovenščine pri sporazumevanju predstavnikov pogosta tudi v vsakdanjih govornih položajih. Predstavniki te generacije so kot otroci pri medsebojnem sporazumevanju večinoma rabili angleščino, medtem ko so se slovensko sporazumevali s starejšimi predstavniki skupnosti. Ker so nekateri predstavniki poročeni s partnerji neslovenskega porekla, opuščajo udejstvovanje v slovenski skupnosti. Ena predstavnica pove, da hodijo k maši izmenično, in sicer en teden k slovenski v slovensko skupnost in drugi teden k portugalski maši, saj je soprog po poreklu Portugalce. Od vsakega predstavnika je odvisno, koliko si prizadeva

ohranjati slovenščino v širši skupnosti. Eden od predstavnikov je povedal, da v otroštvu ni razumel, kaj je duhovnik pridigal v slovenščini. Prizadeval si je, da bi ga razumel, in sčasoma se je privadil na rabo slovenščine v skupnosti ter sprejel jezik kot del svoje etnične identitete. Ti predstavniki so bili v skupnost tesno kulturno in jezikovno vpeti do vstopa v šolo, ko se je zgodil proces zamenjave slovenščine z večinskim jezikom.

Zanje je značilno, da ima njihov govorni jezik zaradi pogoste rabe slovenščine v vsakdanjih sporazumevalnih okoliščinah v družinskem okolju značilnosti narečja.

Predstavniki tretje generacije slovenščine, t. i. kulturno motivirani uporabniki slovenščine kot dediščinskega jezika, večinoma ne rabijo za sporazumevanje, ampak je ta v rabi simbolično. Kot otroci so se v družinskem okolju sporazumevali predvsem v angleščini. Priložnosti za rabo slovenščine so se povečale, če so v bližini živeli slovenski stari starši ali če so jih pazile slovensko govoreče varuške. Danes ta skupina slovenščine ne uporablja za sporazumevalne namene, ampak le še simbolično, tj. z izrekanjem posameznih besed, besednih zvez in stavčnih struktur, ki so se jih naučili v družinskem okolju in v skupnosti, s čimer izkazujejo narodno pripadnost. V skupnost se vključujejo na področju plesa, petja, kulinarike in športa. Ti predstavniki se danes aktivno vključujejo v skupnost z željo po poznavanju kulture in jezika. Ti pridobijo odnos do slovenščine in motivacijo za učenje že v družinskem okolju.

Če povzamem, pri vseh treh skupinah uporabnikov slovenščine kot dediščinskega jezika ugotavljam, da sta raba in ohranjanje slovenščine odvisna predvsem od posameznikove motivacije po znanju slovenščine. Motivacija za ohranjanje slovenščine je povezana tudi z ohranjanjem sorodstvenih vezi iz Slovenije in z obiskovanjem Slovenije kot priljubljene turistične destinacije. Raba in ohranjanje slovenščine na sporazumevalni ravni sta še vedno prisotna predvsem pri prvih dveh skupinah uporabnikov slovenščine, medtem ko tretja skupina že prehaja v enojezične govorce angleščine in slovenščino ohranja le še simbolično.

Med predstavniki slovenščina v skupnosti pri vsakdanjem sporazumevanju prevladuje predvsem v neuradnih oz. neformalnih govornih položajih ter vsebuje narečne prvine. Nasprotno pa gre v javnem govoru (radio, govori na kulturnih prireditvah, maševanje) za rabo slovenskega knjižnega jezika. Sporazumevanje v slovenščini je pogostejše med starejšimi predstavniki skupnosti, predvsem med predstavniki prve generacije, med predstavniki druge generacije pa poteka redkeje. Starejši predstavniki se na slovenski banki Moya Financial in v slovenski trgovini še vedno poslužujejo

uradovanja v slovenščini. Slovenščina je v rabi v slovenskem starostnem domu Lipa. Otroci stanovalcev, ki sodijo v drugo generacijo predstavnikov, se s svojimi starši o vsakdanjih rečeh in dogajanju v domu sporazumevajo v slovenščini. Predstavniki skupnosti se v slovenščini sporazumevajo na slovenskih piknikih, banketih in tudi pred mašo ali po njej. Vsakdanji kratki pogovori v slovenščini niso redkost niti v Slovenskem letovišču.

Rabo slovenščine v simbolični vlogi najdemo na vseh kulturnih prireditvah, in sicer pri napovedovanju, svečanih govorih, mašah, petju narodnozabavnih ansamblov, pevskih zborih in na radiu. Mladi pri ohranjanju slovenščine sodelujejo na področju kulture, zlasti v glasbenih skupinah, pevskih zborih in v ljudskih plesnih skupinah. Množično se udeležujejo športnih prireditev s turnirji v odbojki in nogometu v Slovenskem letovišču.

K ohranjanju slovenščine v skupnosti prispeva vsak uporabnik dediščinskega jezika, ki v skupnosti kakor koli in kjer koli rabi slovenščino. Vsi uporabniki slovenščine so del načrtovanja rabe jezika v družinskem okolju ter v širši skupnosti. Ohranjanje slovenščine in kulture na drugi strani spodbujajo slovenske ustanove.

Slovenska šola Brezmadežne s čudodelno svetinjo omogoča učenje slovenščine tretji in četrti generaciji predstavnikov skupnosti. Slovenski dom vsako leto organizira tečaje slovenščine za odrasle. Težnje po rabi slovenščine obstajajo predvsem med starejšimi predstavniki prve in že manj druge generacije. Tretja generacija je glede na jezikovno zmožnost v slovenščini vse šibkejša in ne čuti potrebe po rabi in znanju jezika za sporazumevanje. Predstavniki skupnosti menijo, da se slovenska skupnost skozi čas ne bo uspela ohraniti, medtem ko se bodo ohranile kulturne dejavnosti. Opuščanje slovenščine pospešujejo etnično mešani zakoni ter geografska in družbena mobilnost predstavnikov, saj člani skupnosti živijo razpršeno.

Petje ljudskih pesmi iz Prekmurja v 50. in 60. letih prejšnjega stoletja je posameznim predstavnikom v slovenski skupnosti v Torontu omogočalo izražanje etnične, kulturne in jezikovne identitete, s čimer se je med predstavniki slovenščina kot dediščinski jezik ohranjala na simbolični ravni.

V poglavju o podobi govorjenega jezika pri nosilcih DJ in govorcih DJ ugotavljam, da prva skupina uporablja tako knjižno kot narečno različico slovenščine in spontano preklaplja iz ene v drugo. Pri govorcih DJ prepoznavam predvsem rabo narečja in pogostejše jezikovne interference iz angleščine, zlasti pri drugi podskupini.

Z analizo govorjene slovenščine **nosilcev DJ** sem opazil, da je značilno preklapljanje med knjižnim jezikom in narečjem, tj. da govorjena slovenščina pri predstavniku prve generacije med pogovorom s posameznikom,

ki prihaja z istega govornega območja (iz iste narečne skupine), vsebuje značilnosti regionalne različice slovenščine, in sicer glede na njegovo poreklo, območje Slovenije, od koder prihaja, in nekatere arhaične značilnosti govorjene slovenščine iz obdobja, ko se je priselil. Z obiskovalci iz Slovenije ali s predstavniki iz drugih slovenskih pokrajin se predstavniki prve generacije navadno sporazumevajo v pogovornem jeziku oz. v nadnarečnem jeziku. Tako lahko v njihovem govoru prihaja do izgube določenih narečnih značilnosti in prehajanja v višjo zvrst jezika. Ti predstavniki torej prispevajo k ohranjanju narečne govorice pri vsakdanjem sporazumevanju s predstavniki iz istih društev (prekmursko društvo Večerni zvon, primorsko društvo Simon Gregorčič), ki so nastala z združevanjem predstavnikov iz istih slovenskih območij. S seboj so prinesli jezik, kakršnega so govorili v izvorni državi, zato predvsem v besedišču lahko zasledim prvine jezika, ki so v današnji slovenščini redkeje v rabi (doslovno, takisto, čitati, gorko, najprvo itd.). Nosilci slovenščine kot dediščinskega jezika so v širši skupnosti zaradi aktivnejšega sodelovanja (kot predstavniki slovenskih ustanov, povezovalci programov itd.) tudi govorci knjižnega jezika.

Med intervjuvanjem so ti predstavniki preklapljali iz narečja v knjižno zvrst jezika, ker so se med intervjuvanjem zavedali (pol)uradnega/formalnega govornega položaja. Nekateri govorci so namreč večji tudi knjižne zvrsti jezika, saj so del svojega šolanja opravili na Slovenskem.

Na glasoslovni ravnini opazam mešanje narečnih in knjižnih refleksov zlasti za posamezne stalno dolge naglašene samoglasnike (npr. za *ě: *ob'le:iko* – '*le:to*). Pri posameznih govorcih je opaziti tudi mešanje refleksov znotraj narečnega sistema (npr. za *ě: *be'se:ide/be'se:de*).

Pri tem tipu govorcev so opazne predvsem narečne oblikoslovne značilnosti (npr. prekmurska končnica roditeljske ednine *-oga*: *d'va:n'se:zde'se:toga*; belokranjska oblika glagola *reči* v deležniku na *-l* v 1. osebi ednine je *-o* (*bi 're:ko*); raba veznika *ali* za tvorjenje protivnega priredja; členek *nak*, ki izraža podkrepitev obstoječe trditve: '*O:na 'tu:t 'do:bro slo've:nsko govo'ri: ali 'ma:lo 'na:k po xər'va:ško*.

Na skladenjski ravnini se tudi pri nosilcih dediščinskega jezika pojavlja zaznamovani besedni red kot značilnost govorjenega jezika (npr. '*Səm sma pərš'la za 'e:no 'le:to kont'ra:kt* 'Sem sva prišla za eno leto po pogodbi.'). predvsem ponavljanje glagola *biti* v isti povedi (*Pa smo se t'ri: 'me:isce smo se ta'ku: pogo'va:rjale ...*), prislovnega določila časa *te* 'potlej' na začetku stavkov ('*No, 'tɛ: pa je 'yo:n 'šoʉ d'ru:go 'de:lat, ka je 'do:bu 'ma:lo 'več de'na:ra. 'Tɛ: pa s'pɛ:t za 'e:no 'le:to je p'ri:šeʉ d'ru:gi Slo've:nec. 'Tɛ: so pa 'u:ni, 'kak bi p'ra:vu, naci'o'na:lne s'ku:p 'de:ɟvali.*).

Za besedno ravnino je značilno, da govorci uporabljajo tudi besede, ki izhajajo iz njihovega izvornega narečja, npr. prekmursko *z'na:te* 'veste', *gu'bi:š* 'pozabljaš, izgubljaš', *da:vali* 'dajali', dolensko *te'ki:st* 'takisto', prislav *na'pə:rvo* (< *narprvo* 'najprej'), pridevnik *'go:rka* 'topla', štajersko *ž'va:t* 'živina', *d'ru:že* 'vinska usedlina', *'mje:rkat* 'paziti', *'ca:jt* 'čas', *s'pa:cati* 'skvasiti', *f'la:ša* 'steklenica'). Opazne so nenavadno tvorjene slovenske besede, npr. *'ba:ŋkərca* 'bankirka'.

Pri nosilcih slovenščine kot DJ je jezikoslovna analiza pokazala, da na glasoslovni ravnini angleščina kot večinski jezik nima vpliva. Na oblikoslovni ravnini se kaže redkejšje opuščanje sklanjatvenih vzorcev le pri izposojenkah iz angleščine (*kont'ra:kt*), na skladenjski ravnini pa je opazno ponavljanje osebnega zaimka *jaz*, ki je kot osebek v angleškem stavku obvezen (*Ker, 'jes səm 'ri:ə:ku, 'jes səm se te'ki:st nau'či:u tek'ra:t 'šj:ədeseɖgə 'le:ɪ:tə, 've:iʃ, ku smo u 'šu:lə 'xʉ:ɔ:dli in 'jes səm 'ti:stə 've:iʃč.*). Najmočnejši vpliv angleščine je pri tem tipu govorcev na ravni besedišča, kjer se pojavlja raba posameznih izposojenih besed in besednih zvez, ki spadajo v pomensko polje posameznikovega poklicnega ustvarjanja, npr. *do'me:sti'ča:rka* (ang. *domestic help* 'gospodinjska pomočnica'), *kont'ra:kt* (ang. *contract* 'pogodba'), *di'za:jni* (ang. *design* 'kroj, oblika'), *s'ti:l 'fi:tiŋk* (ang. *steel fitting* 'jekleni spoj'), *'bi:ldiŋge* (ang. *building* 'stavbe') in *d'rə:ŋk* (ang. *drawing* 'risba/načrt'). Zasediti je tudi izposojenke iz vsakdanje rabe: *'fa:rma* 'posestvo, kmetija, letovišče', *so* 'tako', *en* 'in', *'ju 'nou* '(ti) več', *'o:ŋner* 'lastnik', *st're:ipe* 'proge'. Pri nekaterih informantih je bilo opazno zavestno izločanje izposojenk iz angleščine in skrb za čisto slovenščino, saj se zavedajo, da ima slovenščina zadostno besedišče za sporazumevanje (*'Me:ɪšamo pa 'ne, re'ci:mo, 'fu:l 'do:bru pa 'ta:ke st'va:ri, op'ro:sti, z'na:m dər'ga:č go'vo:rt.*).

Govorce slovenščine kot DJ na podlagi analize njihove govorne slovenščine ločim na dve podskupini, in sicer na tiste, pri katerih je bila v primarnem družinskem okolju v rabi samo slovenščina, ter na tiste, pri katerih je bila v družinskem okolju poleg slovenščine pogosto v rabi tudi angleščina. Pri obeh skupinah govorcev slovenščine kot dediščinskega jezika je vpliv angleščine intenzivnejši na vseh jezikoslovnih ravninah.

Pri govorcih slovenščine kot DJ, ki so se v družinskem okolju do vstopa v šolo s svojimi družinskimi člani sporazumevali samo slovensko, je opazen prenos jezika na ravni narečja, ki so ga govorili na območju, od koder so prihajali njihovi starši in stari starši. Pri teh predstavnikih je zvrst govorne slovenščine odvisna tako od odnosa njihovih staršev do narečja in knjižnega jezika, predvsem pa od dejanskega jezikovnega znanja njihovih staršev.

Nekateri starši so namreč svoje otroke načrtno učili narečne govornice, da bi bili bolj povezani z izvorno pokrajino, od koder prihajajo njihovi starši in stari starši. Pri jezikoslovni analizi se je izkazalo, da je raba narečnih prvin v njihovem govorjenem jeziku odvisna tudi od pogostosti rabe slovenščine v družinskem okolju v primarni družini. Pri predstavnikih, ki so se v primarni družini s svojimi starši in starimi starši večinoma sporazumevali v slovenščini, so opazne pogostejše narečne značilnosti njihovih staršev in starih staršev z redkejšim mešanjem knjižnih ustreznic, in sicer predvsem na glasoslovni ravni, pa tudi na ravni besedišča (z nemškimi izposojenkami, ki so del njihovega narečja). Njihova slovenščina ima torej narečne značilnosti na glasoslovni (npr. notranjsko *d've:ɨ*, *'le:ɨpe*, *be'se:ɨde*, *'pe:ɨsme*, *j'mä:la*, *'de:lo*; *'šu:lo*, *za'tu.*, *ta'ku.*, *ka'ku.*, *u'a'ku:li*; *s'ʎuo:*, *fran'cuɔ:sko*, *'mu:ja*, *'ua:na*), pa tudi na oblikoslovni (npr. 1. oseba množine velelnika glagola *iti*: *pè:jmo*; *d've:ɨ* *'tj:te* 'dve teti', *'pe:ɨsme* 'pesmi') in besedni ravnini (*z'me:ri* 'vedno', *'vi:šɨ* 'gotovo' in beseda *'mi:čken* 'majhen', *'fa:ruš* 'župnišče', *s'pɔ:rgət* 'štedilnik', *'fɛ:rnjke* 'zavese', *'a:ɨmər* 'vedro' in *pu'ra:ɨtajo* 'opazijo', *s'to:rije* 'zgodbe').

Vpliv angleščine kot večinskega jezika se kaže predvsem na oblikoslovni ravnini, na kateri je opazno opuščanje sklonskih oblik, npr. namesto dajalnika ednine osebne zaimka *jaz* (tj. *mi*) govorec uporabi tožilniško obliko *me*, namesto tožilnika, mestnika in orodnika samostalnikov se pogosto rabi imenovalnik (*'mu:zika* 'muziko', *na g'la:va* 'na pamet'; v *Slo've:nija*, *Aust're:jlija*, *Ju'na:jted S'te:jts*, *A'me:rika* 'v Sloveniji, Avstraliji, Ameriki', *na k'rej* *'pi:knik*; *s pa'pi:r* 's papirji, s papirjem').

Pri govorcih slovenščine kot DJ, pri katerih je bila v družinskem okolju poleg slovenščine v rabi tudi angleščina, narečni sistem na glasoslovni ravnini ni več tako trden. Pri teh govorcih so bile priložnosti za rabo slovenščine pogostejše zlasti pri udejstvovanju v skupnosti, zato je opaziti mešanje narečnih prvin jezika iz družinskega okolja z elementi knjižnega jezika (**ô:* > *u:* (*pu/po*)), ki so se ga učili predvsem v slovenski šoli.

Na oblikoslovni ravnini prihaja do opuščanja ali mešanja sklonskih oblik ([...] *'Ma:ma je z'me:ri u'či:la b'li:s s'ta:ro 'ma:mo*. 'stare mame', *za kul'tu:ra* 'za kulturo', *med 'mo:jim pri'ja:telim* 'med mojimi prijatelji', *'ma:lo be'sɛ:de* 'malo besed'; *govɔ'ri:m za mla'di:na* 'govorim mladini/govorim za mladino') in rabe predložnih besednih zvez pod vplivom angleščine (*sɨ z'me:ri 'ča:ku za 'ma:mo 'ta:m*).

Pri obeh podskupinah govorcev slovenščine kot DJ sta na glasoslovni ravnini pod vplivom angleščine opazna izgovor *r > ɹ* (*'pə:ɹʃ*, *Kale'fo:ɹnija*, *'pa:ɹ pu'ja:tli*, *s'ta:ɹši*, *gene'ja:cija*) in *l > ɫ* (*s'li:šali*, *do'li:ni*, *mal*, *'po:ɫ* 'potem').

Medtem ko je izposojanje iz angleščine kot večinskega jezika značilno za vse uporabnike slovenščine kot DJ (*'ga:rbič* 'smeti', *'fa:rma* 'posestvo, kmetija, letovišče', *'sou* 'tako', *en* 'in', *'setl* 'naglas', *'ni:mam p're:ktis z n'jo:* 'nimam vaje z njo'), je kodno preklapljanje značilno predvsem za govorce slovenščine kot dediščinskega jezika. Tipe kodnega preklapljanja (Šabec, Koletnik 2017) sem zasledil na ravni: besednih zvez (*'jest ima:m zmjè:r 'lar:v of 'bu:ks zarat tè:ga* 'imam zato rada knjige'; *zə s'pelij 'test* 'za preizkus črkovanja'; *'ju 'nou* 'veš'; *'aj 'dount 'nou* 'ne vem'; *pa smo se'djələ u 'da:ɪniŋg 'lu:m* 'pa smo sedeli v jedilnici'; *'o, šù:r* 'o, seveda'; *'aj 'θi:ŋk* 'mislim'); delov povedi (*sɪm biu z'e'lə: aj woz 'lilɪ c'loust wiθ 'xəl* 'bil sem si vedno zelo blizu z njo'; *'aj 'θi:ŋk 'ic 've:ɪ im'pɔ:ɪtənt zə kul'tu:ra* 'mislim, da je zelo pomembna za kulturo'; *z'dej i'ma:jo, 'aj 'dount 'nou, 'kindər'gardən 'ka:j je 'ti:sto* 'ne vem, vrtec'; *'ni:smo 'mɛ:l k'ni:ge zə 'lə:ɪniŋ slə'we:nɪən ez ə 'se:kənd 'le:ŋgwɪʒ* 'učenje slovenščine kot drugega jezika'); celotnih povedi (*'ju 'nou, 'aj woz i'mə:ɪst in də slə'wenɪən 'kəlčəl, 'ju 'nou* 'vedno sem bil poglobljen v slovensko kulturo, veš').

Za govor kulturno motiviranih uporabnikov, ki so se v otroštvu naučili slovenščine v svoji primarni družini, so zaradi odsotnosti rabe slovenščine v družinskem okolju značilne le redke narečne prvine, pogostejše so prvine knjižnega jezika. Zaradi pogostejše rabe slovenščine v skupnosti, predvsem v slovenski šoli in v cerkvi, prevladujejo prvine knjižnega jezika. Ti predstavniki danes slovenščine ne rabijo v sporazumevalne namene, ampak zlasti simbolično, gre zgolj za rabo besed in besednih zvez (poimenovanja sorodnikov, vljudnostne fraze, pozdravi, kulinarčni izrazi, športni vzkliki itd.), ki so v vsakdanjih govornih položajih pogoste v družinskem okolju in širše v skupnosti.

Predstavniki slovenske skupnosti v Torontu sprejemajo slovenščino tudi na simbolični ravni, tj. s petjem slovenskih pesmi.

Pri predstavnikih generacije, ki je prepevala ljudske pesmi v 60. letih 20. stoletja, sem v poglavju o analizi ljudskih pesmi iz zapuščine dr. Franceta Cigana dokazal spontano intertekstualnost (pojav potujočih kitic, verzov in motivov), na podlagi katere je mogoče potrditi, da so ti izvajalci ljudske pesmi med izvajanjem variantno poustvarjali, kot so jih v svojem kulturnem spominu odnesli iz svojega rodnega kraja. Danes predstavniki slovenske skupnosti izvajajo ljudske pesmi s pomočjo pesmaric iz Slovenije pa tudi spletnih strani, na katerih so dostopna tako besedila ljudskih pesmi kot tudi njihovi zvočni posnetki.

Aktualnost izvajanja ljudskih pesmi se je pokazala predvsem v pevskih zborih in pevskih skupinah (priložnostno ob spremljavi harmonike), in

sicer na organiziranih tradicionalnih prireditvah v skupnosti, na pogrebih in na gostovanjih v Sloveniji.

Analiza pesmi iz zapuščine dr. Franceta Cigana je pokazala, da so pevci (predstavniki prve generacije iz Prekmurja – vasi Trnje v Občini Črenšovci) iz svojega spomina obnavljali in variantno poustvarjali slovenske ljudske pesmi, ki so jih »prinesli« iz svojega avtohtonega okolja v tujejezično kanadsko okolje. S folkloristično metodo iz teorije intertekstualnosti, aplicirano v folkloristiko, je bila dokazana spontana intertekstualnost, saj so pevci med prepevanjem ljudske pesmi z asociativnostjo in improvizacijo v spomin priklicali medbesedilne odnosnice. V ljubezenski pesmi *Jas bi rad k deklinam hodo* se je pojavil primer potujočih kitic. Prehajanje iz pesmi v pesem se je pokazalo pri zadnjih dveh potujočih kiticah iz pesmi Premalo ima blaga. V ljubezenski pesmi *Tebi se na očeh pozna, da si se jokala* je pevec spontano prevzel potujoče verze iz ljudske pesmi *Pozimi pa rožice ne cveto*. Primeri poskočnic kažejo na improvizacijo, saj so pesmi sestavljene iz več drugih pesmi, hkrati pa si lahko pevec posamezne dele pesmi povsem izmisli (*maš takše zobe / kak ma jünec rogle*). Pri medbesedilni analizi pripovednih pesmi se je pokazalo, da je medbesedilnih odnosnic manj. V pesmi *Ptica poje o pšeničnem klasu in vincu* je pevec potujoči motiv čebele prenesel iz ljudske pesmi *Fčelica zletejla*. V prvi kitici pesmi *Bolna ljubica umrje* sem v Štrekljevi varianti zasledil motiv okenca, v torontski varianti pa motiv srca. S primerjavo pesmi sem v torontskih variantah pripovednih pesmi zasledil primere izpuščenih kitic (npr. v pesmi *Bolna ljubica umrje* je v torontski varianti četrta kitica izpuščena) in posamezne kitice na drugih mestih (npr. v pesmi *Bolna ljubica umrje* je šesta kitica v Štrekljevi varianti četrta kitica v torontski varianti), kar na nek način nakazuje na spontano poustvarjanje ljudskih pesmi. Redkejšje pojavitve medbesedilnih odnosnic v pripovednih pesmih je mogoče pripisati lastnostim tega žanra, saj so pripovedne pesmi (Kumer 1963/64: 116) »v nekem smislu pete zgodbe, ki so jih peli pevci z dobrim spominom in s smislom za storije«. Torej pesmi zaradi njene vgrajene zgodbe niso smeli preveč spreminjati, saj (Kumer 1963/64: 116) »so pevci radi verjeli, da se je nekoč nekje ali pa v njihovem kraju res zgodilo to, o čemer pripoveduje pesemska zgodba«.

Pri dialektološki analizi pesmi se je pokazala zakonitost jezikovnega izražanja pri ljudski pesmi, saj so v pesmih ohranjene posamezne prekmurske narečne značilnosti.

Najpogostejše oblike iz prekmurskega narečja se pojavljajo na glasoslovni (dvoglasnik *ei* pri *vej* / 've', *bejloga* / 'belega'; zaokroženi panonski glas *ü*, *drügi*, *jütrove*; *j* v izglasju pri *sploj* / 'sploh'; soglasniški sklop *kt* > *št*

pri oziralnem zaimku *šteri* / 'kateri'; soglasniški sklop *pč > fč* pri *fčela* / 'čebela'; pri glagolu biti v 1. osebi (sem) gre za premeno končnega *-m* v *-n, san*; vokalizacija končnega deležniškega *-l* v *-o, hoto*) in oblikoslovni ravnini (glagol v prihodnjiku *node* / 'ne bo'; pridevniška končnica *-oj* v mestniku ednine ženskega spola pri *svinskoj glavo* / 's svinjsko glavo'; pridevniška končnica *-oga* v roditeljski ednine moškega spola pri *bejloga* / 'belega'; oziralni prislov *gde* / 'kjer'; členek zanikanja *nej* / 'ne'; členek *šče* / 'še'). Pri besedišču prevladujejo besede iz vzhodnih narečij, kot so *soldak* / 'vojak' (Novak 2014), *kopanja* / 'svinjsko korito' (Novak 2014) in *dečko* / 'deček, fant' (Novak 2014), pojavi pa se tudi primer iz južnih narečij (tj. iz kostelskega narečja): *košara* / 'pretirano debela ženska' (Gregorič 2015).

Pojav zakonitosti jezikovnega izražanja s prekmurskimi narečnimi sestavinami in asociativnega priklicevanja medbesedilnih odnosnic v variantah ljudske pesmi enega tipa je potrdil, da je bila ljudska pesem iz Prekmurja tudi v novem okolju produkt spontane ustvarjalne dejavnosti, ki so jo člani skupnosti v kulturnem spominu »odnesli« iz svojega rodnega Prekmurja.

Na pete pesmi (cerkvene pesmi, aktualne pesmi posameznih narodnozabavnih ansamblov in slovenske popevke) angleščina nima vpliva, saj mentorji pevskih skupin pesem najprej prevedejo in s svojimi pevci načrtno zvadijo izgovarjavo posameznih besed, da se zapeta pesem sliši izvirno, s čimer prispevajo k ohranjanju/učenju slovenščine v skupnosti.

Izvajalci ne poustvarjajo slovenskih pesmi tako, da bi nanje vplivala angleščina, ampak gre predvsem za prenos pesmi iz ene zvrsti v drugo. To počnejo pevovodje, ki poučujejo mlajše predstavnike skupnosti, da so za učenje pesmi bolj motivirani.

Slovenska ljudska pesem ohranja kulturno dediščino z nadnarečnimi značilnostmi slovenščine in pevci/poslušalci med petjem ljudske pesmi asociativno prikličejo obrazce kot zakonitosti jezikovnega izražanja ter s tem prispevajo k obnavljanju in ohranjanju jezika. Pevski zbori in posamezne pevske skupine tudi danes izvajajo obsežen repertoar priredb ljudskih pesmi. Pesmi se učijo iz obstoječih pesmaric, prinešenih iz domovine, in z zvočnimi posnetki, ki so dostopni na spletu. Pri mlajši generaciji predstavnikov ni opazne spontane medbesedilnosti med izvajanjem ljudskih pesmi. Ti predstavniki nimajo kulturnega spomina, kot ga imajo predvsem predstavniki prve generacije, ki iz svojega spomina priklicujejo medbesedilne odnosnice in variacijsko poustvarjajo pesmi, ki so jih prinesli iz svojega rodnega kraja.

Simbolična vloga slovenščine je aktualna pri tistih predstavnikih, ki so aktivneje vključeni v slovensko skupnost (v plesnih skupinah, pevskih

zborih, na športnih prireditvah in v cerkvi kot bralci berila). Ti predstavniki slovenske skupnosti vidijo prednost znanja slovenščine predvsem v tem, da se lahko s skupnostjo identificirajo in da jih jezik povezuje z izvorno državo, iz katere prihajajo njihovi predniki. Mlajše generacije predstavnikov slovenske skupnosti rabo in ohranjanje slovenščine vidijo predvsem kot sestavni del svoje identitete, ki jim omogoča, da se seznanjajo s kulturnimi tradicijami svojih prednikov, ki so del države, iz katere izvirajo, in so na to ponosni. Torej sta pozitivni odnos do slovenščine in motivacija za njeno ohranjanje vsaj na simbolični ravni odvisna predvsem od odnosa do jezika v družinskem okolju. Redki govorci vidijo prednost znanja slovenščine tudi v tem, da bi lahko v Sloveniji študirali v kakovostnih in cenejših študijskih programih. Torej je slovenščina v skupnosti predvsem identifikacijski element predstavnikov in da je ključna zlasti njena simbolična vloga.

Literatura in viri

Literatura

Suzanne AALBERSE, Pieter MUYSKEN, 2013: Perspectives on heritage languages. Position paper: *Perspectives on Heritage Languages*. (http://www.ru.nl/linc/news_and_events/events/workshop-structural/).

Yasmeen ABU - LABAN, Christina GABRIEL, 2002: *Selling Diversity. Immigration, Multiculturalism, Employment Equity, and Globalization*. Peterborough, Ontario: Broadview Press.

Neville ALEXANDER, 1992: Language planning from below. *Language and Society in Africa: The Theory and Practice of Sociolinguistics*. Ur. Robert Herbert. Johannesburg: Wits University Press. 143–150.

Themistoklis ARAVOSSITAS, 2014: Communities Taking the Land: Mapping Heritage Language Education Assets. *Rethinking Heritage Language Education*. Ur. Peter Trifonas in Themistoklis Aravossitas. Cambridge: Cambridge University Press, 141–166.

Eric ASHWORTH, 1988: *Language policy in the primary school: Content and management*. Beckenham: Croom Helm.

Colin BAKER, 2001: Foundations of Bilingual Education and Bilingualism. (<https://criancabilingue.files.wordpress.com/2013/09/colin-baker-foundations-of-bilingual-education-and-bilingualism-bilingual-education-and-bilingualism-27-2001.pdf>).

Richard BALDAUF, 2006: Rearticulating the Case for Micro Language Planning in a Language Ecology Context. *Current Issues in Language Planning* 7, 147–170.

Keith BANTING, Richard JOHNSTON, Will KYMLICKA, Stuart SOROKA, 2006: Do multiculturalism policies erode the welfare state? An empirical Analysis. *Multiculturalism and the Welfare State: Recognition and redistribution in contemporary democracies*. Ur. Keith Banting, Will Kymlicka. New York: Oxford University Press, 49–91.

Keith BANTING, Will KYMLICKA, 2006: Immigration Multiculturalism and the welfare state. *Ethics and International Affairs* 20/3, 281–304.

Gary BARKHUIZEN, Ute KNOCH, 2006: Macro-Level policy and Micro-Level planning: Afrikaans-Speaking Immigrants in New Zealand. *Australian Review of Applied Linguistics* 29, 03.1–0.3.18.

Fredrik BARTH, 1998: *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. Waveland Press.

Abdelâli BENTAHILA, Eirlys DAVIES, 1988: Culture and language use: a problem for foreign language teaching. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching* 2, 99–112.

Bruce BERG, 2007: *Qualitative research Methods for the Social Sciences*. Pearson Education. Long Beach: California State University.

Romana BEŠTER, 2003: Politike vključevanja priseljencev v večinsko družbo. *Migracije – globalizacija – Evropska unija*. Ur. Mojca Pajnik, Simona Zavrtnik Zimic. Ljubljana: Mirovni inštitut, 83–123.

– –, 2007: Integracija in model integracijske politike. *Priseljenci – Študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo*. Ur. Miran Komac. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 105–134.

Maja BITENC, 2016: *Z jezikom na poti med Idrijskim in Ljubljano*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Jan BLOMMAERT, 2008: *Grassroots Literacy. Writing, Identity and Voice in Central Africa*. London: Routledge.

Leonard BLOOMFIELD, 1933: *Language*. New York.

Aleš BUČAR RUČMAN, 2014: *Migracije in kriminaliteta: Pogled čez meje predsodkov in stereotipov*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Barbara Jane BURNABY, 2008: Language Policy and Education in Canada. *Language policy and political issues in education*. Ur. Stephen May, Nancy Hornberger. Philadelphia: University of Pennsylvania, 331–341.

Russel CAMPBELL, Joy PEYTON, 1998: Heritage Language Students: A Valuable Language Resource. *ERIC Review* 6/1, 31–35.

Canadian Heritage 2005. (<http://www.moyak.com/papers/canadian-heritage-department.html>).

Canadian Multiculturalism Act. (<https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-18.7/page-1.html>).

Suresh CANAGARAJAH, 2004: Reconstructing Local Knowledge, Reconfiguring Language Studies. *Reclaiming the Local in Language Policy and Practice*. Ur. Suresh Canagarajah. Mahwah, New York: Lawrence. Applied Linguistics professional series, 3–24.

Dan CHEKKI, 2006: Immigrant and Refugee Serving Organizations in a Canadian City. An Exploratory Study. *PCERII Working Paper Series*. University of Winnipeg. (<http://pcerii.metropolis.net/WorkingPapers/WP01-06.pdf>).

Beban CHUMBOW, 2012: The Challenge of Linguistic Diversity and Pluralism: The Tier Stratification Model of Language Planning in a Multilingual Setting. *Social Sciences and Cultural Studies – Issues of Language, Public Opinion*. Ur. Varela Asuncion Lopez. Yaounde: Education and Welfare, 325–346.

Michael CLYNE, 1991: *Community Languages: The Australian Experience*. Cambridge: Cambridge University Press.

Robert COOPER, 1989: Language Planning and Social Change. *Canadian Modern Language Review* 50, 189–190.

Robert COOPER, Lawrence GREENFIELD, 1969: Language Use in a Bilingual Community. *The Modern Language Journal* 3, 166–172.

Markus CREPAZ, 2006: 'If you are my brother, I may give you a dime!' Public opinion on multiculturalism, trust, and welfare state. *Multiculturalism and the Welfare State: Recognition and redistribution in contemporary democracies*. Ur. Keith Banting, Will Kymlicka. New York: Oxford University Press, 92–120.

Jim CUMMINS, 2014: Mainstreaming plurilingualism: Restructuring Heritage Language Provision in Schools. *Rethinking Heritage Language Education*. Ur. Peter Pericles Trifonas in Themistoklis Aravossitas. Cambridge: Cambridge University Press, 1–19.

Jim CUMMINS, Marcel DANESI, 1990: *Heritage languages. The development and denial of Canada's linguistic resources*. Toronto: Our Schools/Our Selves education Foundation.

Alenka ČUŠ, 2017: *Pomen vzgoje in izobraževanja za vitalnost slovenske skupnosti v Torontu*. Doktorska disertacija. Koper: Fakulteta za humanistične studije.

Michael DEWING, 2013: Canadian Multiculturalism. Parliament of Canada. (<http://www.parl.gc.ca/Content/LOP/ResearchPublications/prb0920-e.htm>).

Richard DIEBOLD, 1964: Incipient bilingualism. *Language in culture and society*. Ur. Dell Hymes. New York: Harper and Row, 495–511.

Quentin DIXON, Jing ZHAO, Blanca QUIROZ, Jeeyoung SHIN, 2012: Home and community factors influencing bilingual children's ethnic language vocabulary development. *International Journal of Bilingualism* 16, 541–565.

Nancy DORIAN, 1981: *Language Death. The Life Cycle of a Scottish Gaelic Dialect*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Marjan DRNOVŠEK, 2009: Fragments from Slovenian Migration History, 19th and 20th Centuries. *Transnational Societies, Transterritorial Politics. Migrations in the (post-) Yugoslave Region, 19th–21st Century*. Ur. Ulf Brunnbauer. München: Oldenbourg Verlag, 51–72.

Društvo Sava, 2012. Sava Club, Slovenian Cultural Association. (<https://web.archive.org/web/20120419040621/http://sava.ca/>).

Patricia DUFF, 2017: Commentary: Motivation for learning languages other than English in an English-dominant world. *Modern Language Journal* 3, 597–607.

Janez DULAR, 1988: Med jezikovno politiko in jezikovno kulturo. *24. seminar slovenskega jezika, literature in kulture. Zbornik predavanj*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 31–47.

John EDWARDS, 2013: *Language and Identity: Key topics in sociolinguistics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Guus EXTRA, 1998: Migration and multilingualism in Western Europe. The Netherlands as case study. *Multilingualism in a multicultural context*. Ur. Guss Extra. Tilburg: Tilburg University Press, 141–160.

Charles FERGUSON, 1959: Diglossia. *Word* 15. (https://d11.cuni.cz/pluginfile.php/510606/mod_resource/content/3/Ferguson_Diglossia.pdf).

Joshua FISHMAN, 1972: *Language in sociocultural change*. California: Stanford university Press.

– –, 1991: *Reversing language shift*. Clevedon, UK. Multilingual Matters.

--, 2001: *300-plus Years of Heritage Language Education in the United States: Heritage Languages in America*. Washington DC: Center fo Applied Linguistics & Delta Systems.

--, 2006: Acquisition, maintenance and recovery of heritage languages. *Developing minority language resources: The case of Spanish in California*. Ur. Guadalupe Valdés, Joshua Fishman, Rebecca Chavez, William Perez. Clevedon: Multilingual Matters, 12–22.

Ronald GALLIMORE, Claude GOLDENBERG, 1993: Activity settings of early literacy: Home and school factors in children's emergent literacy. *Contexts for learning: Sociocultural dynamics in children's development*. Ur. Ellice Forman, Norris Minick, Addison Stone. Oxford: Oxford University Press, 315–335.

Vlado GENORIO, 1989: *Slovenci v Kanadi*. Ljubljana: Inštitut za geografijo Univerze Edvarda Kardelja.

Howard GILES, 1977: Towards a Theory of Language in Ethnic Group Relations. *Language, Ethnicity and Intergroup Relations*. Ur. Howard Giles, London: Academic Press, 307–348.

Howard GILES, Patricia JOHNSON, 1987: Ethnolinguistic identity theory: a social psychological approach to language maintenance. *International Journal of the Sociology of Language* 68, 69–99.

Nataša GLIHA KOMAC, 2002: *Na meji med jeziki in kulturami: širjenje slovenskega jezika v Kanalski dolini, Kanalska dolina*. Slovenski raziskovalni inštitut – Slovensko kulturno središče Planika. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

--, 2009: *Slovenščina med jeziki Kanalske doline*. Ukve: Slovensko kulturno središče Planika Kanalska dolina. Trst: SLORI. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--, 2017: Jeziki v Sloveniji in slovenščina zunaj nje: anketni vprašalnik. Ur. Jani Kozina. Ljubljana: ZRC SAZU.

--, 2018. Jezikovna politika Republike Slovenije in potrebe uporabnikov. *Slavia Centralis*, letnik 11, številka 2, 7–15.

Marjetka GOLEŽ KAUČIČ idr., 1998: *Slovenske ljudske pesmi IV*. Ljubljana: Slovenska matica.

--, 2001: Raziskovalne metode v folkloristiki – med tradicionalnim in inovativnim. *Traditiones* 30/1, 279–291.

--, 2003a: *Ljudsko in umetno – dva obraza ustvarjalnosti*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

--, 2003b: Teorija intertekstualnosti in njena uporaba v folklorističnih raziskavah. *Slavistična revija* 51/posebna številka, 311–328.

--, 2014: Avgusta Danilova, interpretka ljudskih in umetnih pesmi na gramofonskih ploščah med identifikacijo, hibridizacijo in popularizacijo izročila. *Traditiones* 43/2, 191–211.

--, 2018: *Slovenska ljudska balada*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Panayota GOUNARI, 2014: Rethinking heritage language in critical pedagogy framework. *Rethinking Heritage Language Education*. Ur. Peter Trifonas in Themistoklis Aravossitas. Cambridge: Cambridge Univerity Press, 254–268.

- Ivan GRAFENAUER, 1939: Zamorci in zamorske dekllice v narodnih legendah. *Dom in svet* 51/6, 409–418.
- Matejka GRGIČ, 2017: Teoretska izhodišča in metodološki okvir pri izdelavi uporabnikom prijaznega spletišča: primer platforme SmeJse – slovenščina kot manjšinski jezik. *Slovenščina 2.0*, 2, 85–112.
- –, 2020: Kdo se boji slovenščine? Ideološko načrtovanje in (ne)implementacija jezikovnih strategij med Slovenci v Italiji. *Teorija in praksa* 57/posebna številka, 109–126.
- Meta GROSMAN, 2008: Slovenščina in drugi jeziki. *Jeziki v izobraževanju: zbornik prispevkov konference*. Ur. Milena Ivšek. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 165–175.
- Martin GUARDADO, 2010: Heritage language development: Preserving a mythic past or envisioning the future of Canadian identity? *Journal of Language, Identity, and Education* 9/5, 329–346.
- –, 2017: Heritage language development in interlingual families. *Handbook of Research and Practice in Heritage Language Education*. Ur. Peter Pericles Trifonas, Themistoklis Aravossitas. Philadelphia: Springer International Publishing, 1–17.
- John GUMPERZ, 1971: Language in social groups: Essays by John Gumperz. Stanford: Stanford University Press, 274–310.
- –, 2010: Heritage language development: Preserving a mythic past or envisioning the future of Canadian identity? *Journal of Language, Identity, and Education* 9, 329–346.
- Jürgen HABERMAS, 1998: On the Relation between the Nation, the Rule of Law, and Democracy'. *The Inclusion of the Other: Studies in Political Theory*. Ur. Jürgen Habermas. Cambridge: Cambridge MA, 129–53.
- Hossein HASHEMNEZHAD, 2015: Qualitative content analysis research. *Journal of ELT and applied linguistics* 3/1, 54–62.
- Holiday Garden. Facilities. (<https://holidaygardens.ca/facilities/>).
- Nancy HORNBERGER, 2005: Heritage/Community Language Education: US and Australian Perspectives. *International Journal of Bilingual and Bilingualism* 8, 101–108.
- International Languages Elementary (ILE) Program. (<http://www.edugains.ca/resources/ILE/ResourceGuide/MergedResourceGuide.pdf>).
- Wsevolod ISAJIW, 1993: *Definition and dimensions of ethnicity: A theoretical framework: Challenges of Measuring an Ethnic World: Science, politics and reality: Proceedings of the Joint Canada – United States Conference on the Measurement of Ethnicity, Statistics Canada and US Bureau of the Census*. Washington, DC: US Government Printing Office, 407–427.
- Barbara IVANČIČ KUTIN, 2011: *Živa pripoved v zapisu. Kontekst, tekstura in prekodiranje pripovedi Tine Kravanja iz Bavšice*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Roman JACOBSON in Peter BOGATYRĚV, 2005: Folklore as a Special Form of Creativity. *Folklore: Critical Concepts in Literary and Cultural Studies IV*. Ur. Alan Dundes. London in New York: Routledge, 173–185.
- Tjaša JAKOP, 2006: (Nad)narečna podoba slovenske pripovedne pesmi. *Jezikoslovni zapiski* 12/1, 51–69.

- Jack JEDWAB, 2014: Canada's 'Other' languages: The Role of Non-Official Languages in Ethnic Persistence. *Rethinking Heritage Language Education*. Ur. Peter Pericles Trifonas in Themistoklis Aravossitas. Cambridge: Cambridge University Press, 237–253.
- Marko JESENŠEK, 2016. Slovenski jezik v visokem šolstvu, literaturi in kulturi. (Mednarodna knjižna zbirka Zora 117). Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru.
- Mirko JURAK, 2001: Družbenokulturno ustvarjanje slovenskih izseljencev v Kanadi. *Zbornik ob 50-letnici Slovenske izseljenske matice*. Ur. Milica Trebše Štolfa in Matjaž Klemenčič, Ljubljana: Slovenska izseljenska matica, 193–209.
- Mirko JURAK idr., 1999: *Slovenska izseljenska književnost II*. Ur. Helga Glušič in Janja Žitnik. Ljubljana: Založba ROKUS, ZRC.
- Marko JUVAN, 2000: *Intertekstualnost*. Ljubljana: DZS.
- –, 2005: *Literarna veda v rekonstrukciji. Uvod v sodobni študij literature*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura.
- Monika KALIN GOLOB, 2003: Jezikovna kultura, jezikovno načrtovanje in evropsko združevanje. *Simpozij Obdobja 26: Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje*. Ur. Ada Vidovič - Muha. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 255–270.
- Robert KAPLAN in Richard BALDAUF, 1997: *Language Planning from Practice to Theory*. Clevedon: Multilingual Matters.
- James KIGAMWA, 2014: Overcoming Challenges of Language Choice in Heritage Language Development Amongst Multilingual Immigrant Families. *Rethinking Heritage Language Education*. Ur. Peter Trifonas in Themistoklis Aravossitas. Cambridge: Cambridge University Press, 167–179.
- Matjaž KLEMENČIČ, 2002: *Delovanje slovenskih izseljencev v Kanadi za neodvisno Slovenijo*. Razprave in gradivo 40. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 106–209.
- Marija KLOBČAR, 2002: Štajerska slovesa – odsev družbene razslojenosti ali enakosti med ljudmi. *Traditiones* 31/2, 7–22.
- Mihaela KNEZ, Damjana KERN ANDOLJŠEK, 2019: Slovenščina za otroke in mladostnike. *Letno poročilo 2018*. Ur. Mateja Lutar. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik.
- Cvetka KOCJANČIČ, 2011: Ob 40-letnici Slovenskega lovskega in ribiškega društva. *Glasilo kanadskih Slovencev* 3, 16–17.
- –, 2011: Janko Bubaš že dvajset let na čelu Belokranjskega sklada. *Glasilo kanadskih Slovencev* 3, 14–15.
- Julia KRISTEVA, 1986: Word, Dialogue and Novel. *The Kristeva Reader*. Ur. Toril Moi. New York: Columbia University Press, 35–61.
- Zmaga KUMER, 1962: Balada o maščevanju zapuščene ljubice. *Slovenski etnograf* 15, 167–192.
- –, 1963/64: Fekonja. Primer prevrstitve mrliške pesmi v pripovedno. *Slovenski etnograf* 16/17, 115–132.

- –, 1971: »Marko skače po zelenoj trati«. *Muzikološki zbornik* 7, 102–113.
- –, 1975: *Pesem slovenske dežele*. Maribor: Obzorja.
- –, 1992: Ljudske nabožne pesmi na Slovenskem. *Traditiones* 21, 85–104.
- –, 1996: *Vloga, zgradba, slog slovenske ljudske pesmi*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- –, 2002: *Slovenska ljudska pesem*. Ljubljana: Slovenska matica.
- Rebeka KUNEJ, 2012: *Štajeriš: Podoba in kontekst slovenskega ljudskega plesa*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Will KYMLICKA, 1998: *Finding Our Way: Rethinking Ethnocultural Relations in Canada*. Toronto: Oxford University Press.
- William LABOV, 1984: Field Methods of the Project in Linguistic Change and Variation. *Language in Use*. Ur. John Baugh in Joel Sherzer. Englewood Cliffs: Prentice Hall, 28–66.
- Lucija LAPUH, 2011: Geografski vidiki sodobnega izseljevanja iz Slovenije. *Dela* 36, 69–91.
- Jin Sook LEEN in Wayne WRIGHT, 2014: The Rediscovery of Heritage and Community Language Education in the United States. *Review of Research in Education* 38, 137–165.
- Paul LEWIS in Gary SIMONS, 2010: Assessing Endangerment: Expanding Fishman's GIDS. *Revue roumaine de linguistique* 55, 103–120.
- Anthony LIDDICOAT in Kerry TAYLOR - LEECH, 2014: Micro language planning for multilingual education: agency in local contexts. *Current issues in Language Planning* 15, 237–244.
- Joseph LO BIANCO in Joy PEYTON, 2013: Vitality of Heritage Language in the United States: The role of Capacity, Opportunity and Desire. *Heritage Language Journal* 3, 1–8.
- Bonnie MAH, 2005: *Heritage language Transmission, Maintenance and Loss: Ethnic Identity and Heritage Language Ability in Second Generation Canadians in Toronto*. Toronto: Ryerson University.
- Nicola MCEWEN, 2006: Does te recognition of national minorities undermine the welfare state? *Multiculturalism and the Welfare State: Recognition and redistribution in contemporary democracies*. Ur. Keith Banting, Will Kymlicka. New York: Oxford University Press, 247–271.
- Jürgen MEISEL, 2004: The Bilingual Child. *The Handbook of Bilingualism*. Ur. Tej Bhatia in William Ritchie. Oxford: Blackwell Publishing, 91–113.
- Maša MIKOLA, 2004: Transformacija etničnosti: premik k javnemu izražanju simbolne etnične identitete. *Dve domovini* 20, 261–279.
- Vesna MIKOLIČ, 2015: *Etnična identiteta in medkulturna ozaveščenost pri sodobnem slovenskem jezikovnem pouku. Model Tilka za preseganje etničnih konfliktov*. New York: Nova Science Publishers Inc.
- David MILLER, 2006: Multiculturalism and the welfare state: Theoretical reflections. *Multiculturalism and the Welfare State: Recognition and redistribution in contemporary*

democracies. Ur. Keith Banting in Will Kymlicka. New York: Oxford University Press, 323–338.

Lesley MILROY in Matthew GORDON, 2003: *Sociolinguistics: Method and Interpretation. Language in Society*. Blackwell Publishing.

Mladi glas in Planika. (<http://www.mladiglasplanika.org/>).

Silvina MONTRUL, 2004: Subject and Object Expression in Spanish Heritage Speakers. A Case of Morpho-Syntactic Convergence. *Bilingualism: Language and Cognition* 7, 125–142.

John MYLES in Sebastien ARNAUD, 2006: Population diversity, multiculturalism, and the welfare state: Should welfare state theory be revised? *Multiculturalism and the Welfare State: Recognition and redistribution in contemporary democracies*. Ur. Keith Banting, Will Kymlicka. New York: Oxford University Press, 339–354.

Albina NEČAK - LÜK, 1997: *Jezikovna identiteta in jezikovno načrtovanje pri Slovencih. Avstrija, Jugoslavija, Slovenija, Slovenska narodna identiteta skozi čas: Lipica, 29. 5.–1. 6. 1996*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

– –, 1998: Primerjalna analiza elementov narodnostne identitete prebivalstva na stičnih območjih obmejnih regij Slovenije, Avstrije, Italije in Madžarske. *Medetnični odnosi in etnična identiteta v slovenskem etničnem prostoru I*. Izsledki projekta. Ur. Albina Nečak - Lük in Boris Jesih. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 21–32.

– –, 2016. Jezikovna politika in vrednotenje znanstvene odličnosti. *Anali PAZU HD* 2/1, 44–53.

Martina OROŽEN, 2010. *Kulturološki pogled na razvoj slovenskega knjižnega jezika: od sistema k besedilu*. (Mednarodna knjižna zbirka Zora, 74). Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Mariboru.

Zouali OUAFAËA, 1997: Maintien de la langue d'origine et acquisition de la langue seconde chez des élèves maghrébins à Montréal. *Les situations plurilingues et leurs enjeux*. Ur. Louise Lefebvre, Marie Antoinette Hily. Pariz: Espaces interculturels, 249–266.

Elizabeth PEAL in Wallace LAMBERT, 1962: The relation of bilingualism to intelligence. *Psychological Monographs* 76, 1–23.

Jean PHINNEY, Gabriel HORENCZYK, Karmela LIEBKIND, 2001: Ethnic Identity, Immigration, and Well-Being: An Interactional Perspective. *Journal of Social Issues* 3, 493–510.

Enrica PICCARDO, 2014: The impact of CEFR on Canada's Linguistics Plurality. A Space of Heritage Languages? *Rethinking Heritage Language Education*. Ur. Peter Trifonas in Themistoklis Aravossitas. Cambridge: Cambridge University Press, 183–212.

Ingrid PILLER, 2006: *Private language planning: The best of both worlds?* Sydney, NSW: Department of Linguistics. University of Sydney.

Nataša PIRIH SVETINA, 2005: *Slovenščina kot tuji jezik*. Domžale: Izolit.

Marjeta PISK, 2018: *Vi čuvarji ste obmejni: pesemska ustvarjalnost Goriških brd v procesih nacionalizacije kulture*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.

Breda POGORELEC, 2003: Slovenski knjižni jezik – norma in življenje. *Slovenski knjižni jezik – aktualna vprašanja in zgodovinske izkušnje: ob 450-letnici izida prve slovenske knjige*. Ur. Ada Vidovič - Muha. (Obdobja 20). Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 203–208.

Maria POLINSKY, Elabbas BENMAMOUN, Silvina MONTRUL, 2013: Heritage language and their speakers: Opportunities and challenges for linguistics. *Theoretical Linguistics* 39, 129–181.

Maria POLINSKY, Zuzanna FUCHS, Gregory SCOTRAS, 2015: Heritage language and linguistic theory. *Frontiers in Psychology. Language Sciences* 6, 1–20.

Maria POLINSKY, 2006: *Acquisition of Russian: Uninterrupted and incomplete scenarios*. The Slavic and East European Language Research Center. San Diego: University of California, 1–64.

– –, 2016: Bilingual children and adult heritage speakers. The range of comparison. *International Journal of Bilingualism*, 1–17.

Clinton ROBINSON, 1996: *Language Use in Rural Development: An African Perspective*. New York: Mouton de Gruyter.

Royal Commission on Learning 1994. (<http://www.edu.gov.on.ca/eng/general/abcs/rcom/news.html>).

Joan RUBIN in Björn JERNUDD, 1971: *Can Language be Planned?* Honolulu: The University Press of Hawai'i, 293–306.

Robert SCHRAUF, 1999: Mother Tongue Maintenance Among North American Ethnic Groups. *Cross-Cultural Research* 2, 175–192.

Corinne SEALS in Joy PEYTON, 2016: Heritage language education: Valuing the languages, literacies, and cultural competencies of immigrant youth. *Current Issues in Language Planning* 1, 87–101.

Carmen SILVA - CORVALAN, 1994: Current Issues in Studies of Language Contact. *Hispania* 73, 162–176.

Tove SKUTNABB - KANGAS, Luisa MAFFI, David HARMON, 2003: *Sharing a World of Difference: the Earth's linguistic, cultural and biological diversity*. Paris: Unesco Publishing.

Cassie SMITH - CHRISTMAS, 2014: Being socialised into language shift: the impact of extended family members on family language policy. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 5, 511–526.

Marko STABEJ, Marko, 2004. Slovenščina kot drugi/tuji jezik in slovensko jezikovno načrtovanje. *Jezik in slovstvo* 49/3–4, 5–16.

– –, 2010: *V družbi z jezikom*. Ljubljana: Trojina, zavod za uporabno slovenistiko.

Marija STANONIK, 2008: Slovenska slovstvena folklor in slovstvena folkloristika. *Slovenski folklor i folkloristika na razmeđi dva milenijuma*. Ur. Ljubinko Radenković. Beograd: Balkanološki institut SAZU.

Statistics Canada 2017. (<https://www12.statcan.gc.ca/nhs-enm/2011/as-sa/99-010-x/99-010x2011001-eng.cfm>).

Urška STRLE, 2009: Bila je preprosto sreča, da sem prišla v Kanado: O razlogih za selitve skozi Stankino življenjsko zgodbo. *Krila migracij: Po meri življenjskih zgodb*. Ur. Mirjam Milharčič Hladnik in Jernej Mlekuž. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 89–117.

Nada ŠABEC, 1995: *Half pa pu, The Language of Slovene Americans*. Ljubljana: ŠKUC.

– –, Jezik slovenskih izseljencev, 2001. *Slovensko izseljenstvo: zbornik ob 50-letnici Slovenske izseljenske matice*. Ur. Matjaž Klemenčič, Milica Trebše-Štolfa. Ljubljana: Združenje Slovenska izseljenska matica.

– –, 2016: Language, Literature and Ethnic Identity: The case of the Vancouver Slovene Community. *Annales* 26, 75–82.

Nada ŠABEC in Mihaela KOLETNIK, 2017: Heritage Language and Dialect Maintenance among Slovene Immigrants and their Descendants in North America. *Acta Linguistica Lithuanica LXXVII*. (file:///D:/Users/Uporabnik/Downloads/836-Straipsnio%20tekstas-1058-1-10-20200527%20(3).pdf).

Urša ŠIVIC, 2019: Mrtveče pesmi v porabsko-prekmurskem prostoru. *Glasnik slovenskega etnološkega društva* 59/1, 59–70.

Marko TERSEGLAV, 2005: *Slovenske ljudske pesmi. Pripovedne I*. Ljubljana: DZS.

Cirila TOPLAK, 2011: Etnične skupnosti, narodi in nacije. *Medkulturni odnosi kot aktivno državljanstvo*. Ur. Marina Lukšič - Hacin, Mirjam Milharčič Hladnik, Mitja Sardoč. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.

Milica TREBŠE-ŠTOLFA, 1990: Slovenian Cultural Association Simon Gregorčič, Toronto, Ont., Canada, Celebrates its 30th Anniversary. *Dve domovini* 1, 373–381.

Lucy TSE, 1998: Seeing themselves through borrowed eyes: Asian Americans in ethnic ambivalence/evasion. *MultiCultural Review* 7/2, 28–34.

UNESCO, 2003: Language Vitality and Endangerment. Ad Hoc Expert Group on Endangered Languages Document adopted by the International Expert Meeting on UNESCO Programme Safeguarding of Endangered Languages. (<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000183699>).

Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. ([uhttps://www.gov.si/drzavni-organi/vladne-sluzbe/urad-vlade-za-slovence-v-zamejstvu-in-po-svetu/](https://www.gov.si/drzavni-organi/vladne-sluzbe/urad-vlade-za-slovence-v-zamejstvu-in-po-svetu/)).

Guadalupe VALDÉS, 2000: Teaching heritage languages: An introduction for Slavic-language teaching professionals. Learning and teaching of Slavic languages and cultures: Toward the 21st century. *Slavica*, 375–403.

– –, 2001: Heritage language students: Profiles and possibilities. *Heritage languages in America: Preserving a national resource*. Ur. Joy Kreeft Peyton, Donald Ranard, Scott McGinnis. Washington DC: Center for Applied Linguistics, 37–80.

Nelleke VAN DEUSEN - SCHOLL, 2003: Toward a Definition of Heritage Language: Sociopolitical and Pedagogical Considerations. *Journal of Language, Identity & Education*, 211–230.

Jožica VEGELJ, 2010: Kanadsko-slovensko zgodovinsko društvo. Ur. Karolina Vrtačnik. Ljubljana. *Moja Slovenija*, 12–13.

Ada VIDOVIČ - MUHA, 2009. Jezikovnopolitični vidik sodobne slovenske javne besede. *Slavistična revija*, letnik 57, številka 4, 617–626.

Ada VIDOVIČ - MUHA, Andreja ŽELE, David LIMON, 2021. Moč in nemoč knjižnega jezika. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Cheryl WHARRY, 1993. Bilingualism (ancestral language maintenance) among Native American, Vietnamese American, and Hispanic American college students. *Bilingual Research Journal* 17, 117–33.

Louisa WILLOUGHBY, Dona STARKS, Kerry TAYLOR - LEECH, 2013: Is the cultural cringe alive and kicking? Adolescent mythscapes of Australian English in Queensland and Victoria. *Australian Journal of Linguistics* 6, 31–50.

Vincent Seymour WILSON, 1993: The Tapestry Vision of Canadian Multiculturalism. *Canadian Journal of Political Science*, 645–669.

Kutlay YAGMUR in Sjaak KROON, 2003: Ethnolinguistic vitality perceptions and language revitalization in Bashkortostan. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 4, 319–336.

Ihor ZIELYK, 1975: »Two Types of Ethnic Communities« in Sounds Canadian. *Languages and Cultures in Multi-Ethnic Society*. Ur. Paul Migus. Toronto: Peter Martin Associates, 147–157.

Janja ŽITNIK SERAFIN, 2005: Kulturno življenje v izseljenstvu. Koncept kompleksne obravnave. *Dve domovini* 21, 105–124.

Viri

Colin BAKER, Sylvia JONES, 1998: *Encyclopedia of Bilingualism and Bilingual Education*. Clevedon: Multilingual Matters. (<https://www.multilingual-matters.com/page/detail/?k=9781853593628>).

Jože GREGORIČ, 2015: *Kostelski slovar*. Elektronska objava. (www.fran.si). Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.

Anton JANEŽIČ, 1854: Slovenska slovnica s kratkim pregledom slovenskega slovstva ter malim cirilskim in glagolskim berilom za Slovence. (http://books.google.si/books?id=iwtAAAAYAAJ&printsec=frontcover&dq=jane%C5%BEi%C4%8D+slovnica&hl=sI&sa=X&ei=7BX6Uc6KEKcD4gSisoEg&redir_esc=y#v=onepage&q=jane%C5%BEi%C4%8D%20s%20lovnica&f=false).

Jože KRAJNC, 1977: *Hendi angleško-slovenski slovarček za priseljence iz olt kantri*. Toronto.

Zmaga KUMER idr., 1981: *Slovenske ljudske pesmi I*. Ljubljana: Slovenska matica.

Anton LESAR, 1863: Slovenska slovnica v spregledih. Ljubljana.

Tine LOGAR, 1968: Kazalni zaimek v slovenskih narečjih. *Slavia orientalis XVII*, 347–350.

- –, 1969: Praslovanska a-sklanjatev v slovenskih narečjih. *Jezik in slovstvo* 14/4, 104–109.
- –, 1993: *Slovenska narečja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Majda MERŠE, 2008: Oblikoslovje slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja. *Slavistična revija* 56/4, 47–68.
- Vilko NOVAK, 2014: *Slovar stare knjižne prekmurščine*. Elektronska objava. (www.fran.si). Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.
- Irena OREL, 2004: *Razvoj slovenskega oblikoslovja*. Skripta. Ljubljana.
- Rihard OREL, 1936: *Slovenske narodne pesmi iz Prekmurja*. Ljubljana: Glasbena matica.
- Martina OROŽEN, 1996: *Poglavja iz zgodovine slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- New Oxford American Dictionary. (New Oxford American Dictionary – Oxford Reference).
- Maks PLETERŠNIK, 2014: *Slovensko-nemški slovar*. Elektronska objava. (www.fran.si). Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.
- Primorski slovenski biografski leksikon*. (<https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1006210/>).
- Fran RAMOVŠ, 1924: *Historična gramatika slovenskega jezika 2. Konzonantizem*. Ljubljana: Društvo razprave.
- –, 1936: *Kratka zgodovina slovenskega jezika I*. Ljubljana: Akademsko založba.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika* (SSKJ), druga dopolnjena in deloma prenovljena izdaja, 2014. Elektronska objava. (www.fran.si). Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.
- Slovar narečne vinogradniške terminologije na Bizeljskem*. Elektronska objava. (<http://www.bizeljsko.si/narecna-vinogradniska-terminologija-na-bizeljskem/>).
- Slovenski pravopis* (SP), spletni izdaji, 2010, 2014. Elektronska objava. (www.fran.si). Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.
- Marko SNOJ, 2014: *Slovar jezika Janeza Svetokriškega*, spletna izdaja. Elektronska objava. (www.fran.si). Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.
- –, 2015: *Slovenski etimološki slovar*, spletna izdaja. Elektronska objava. (www.fran.si). Ljubljana: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.
- Vera SMOLE, 2000: *Zgodovinska slovnica in dialektologija II. Narečne skupine*. Skripta. Ljubljana.
- –, 2001: *Zgodovinska slovnica in dialektologija I. Vokalizem, naglas, konzonantizem*. Skripta. Ljubljana.
- –, 2006: Lingvogeografska obdelava spola v ednini: samostalniki srednjega spola na -o v slovenskih narečjih. Ur. Ada Vidovič - Muha. *Slovensko jezikoslovje danes* 54/4, 491–503.

Karel ŠTREKELJ, 2001: *Slovenske narodne pesmi I–V*. Ljubljana: Slovenska matica, 1859–1923.

Klara ŠUMENJAK in Jernej VIČIČ, 2012: Izzivi pri izdelavi dialektološkega korpusa GOKO. *Slavistika v regijah, Zbornik Slavističnega društva Slovenije*. Ur. Boža Krakar Vogel. Ljubljana: SDS. 79–87.

Teden duhovnosti in kulture – dr. France Cigan, 2001. Črenšovci: Župnijski urad Črenšovci.

Janez TRDINA, 1971: *Izbrano delo II: Črtice in povesti iz narodnega življenja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Pisni in ustni viri

Arhivski vir. Mapa 319. GNI R 15.375, GNI R 15.376, GNI R 15.377, GNI R 15.378, GNI R 15.379, GNI R 15.380, GNI R 15.396, GNI R 15.397, GNI R 15.398, GNI R 15.399, GNI R 15.402, GNI R 15.408 – Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU, Zbirka terenskih zapisov dr. Franceta Cigana. Toronto, 1959.

Arhivski vir. 2007.002 (Slovenski Lipa Park Archive 1964–2002), 2009.004 (Slovensko letovišče), 2010.024A (Niagra Committe Archive), 2011.001 (Procesija na letovišču), 2011.008 (Slovenski dom), 2011.058 (Slovenska folklorna skupina Nagelj) – Canadian Slovenian Historical Society (CSHS), zbirka darovanega gradiva od predstavnikov slovenske skupnosti v Torontu.

Stella ADAMICH, 2018: Predstavnica slovenske skupnosti v Torontu. Ustno izporočilo. Zvočni zapis pri avtorju.

Marija AHAIČIČ POLLAK, 2017: Predstavnica slovenske skupnosti v Torontu. Ustno izporočilo. Zvočni zapis pri avtorju.

Franca ANDERSON, 2017: Predstavnica slovenske skupnosti v Torontu. Ustno izporočilo. Zvočni zapis pri avtorju.

Amanda BERGANT, 2018: Predstavnica slovenske skupnosti v Torontu. Ustno izporočilo. Zvočni zapis pri avtorju.

Direktor banke Moya Financial, 2017: Predstavnica slovenske skupnosti v Torontu. Ustno izporočilo. Zvočni zapis pri avtorju.

Marija JEVNIŠEK, 2017: Predstavnica slovenske skupnosti v Torontu. Ustno izporočilo. Zvočni zapis pri avtorju.

Cvetka KOCJANČIČ, 2020: Predstavnica slovenske skupnosti v Torontu. Pisno izporočilo. Zapis pri avtorju.

Oscar KOREN, 2018: Predstavnica slovenske skupnosti v Torontu. Ustno izporočilo. Zvočni zapis pri avtorju.

Stane KRANJC, 2017: Predstavnica slovenske skupnosti v Torontu. Ustno izporočilo. Zvočni zapis pri avtorju.

– –, 2023: Predstavnica slovenske skupnosti v Torontu. Pisno izporočilo. Zapis pri avtorju.

Emma MARGUTSCH, 2018. Predstavnica slovenske skupnosti v Torontu. Ustno izporočilo. Zapis pri avtorju.

– –, 2020: Predstavnica slovenske skupnosti v Torontu. Pisno izporočilo. Zapis pri avtorju.

Maria MUHIC, 2017: Predstavnica slovenske skupnosti v Torontu. Ustno izporočilo. Zvočni zapis pri avtorju.

Ravnateljica Slovenske šole Brezmadežne Toronto, 2017: Predstavnica slovenske skupnosti v Torontu. Ustno izporočilo. Zvočni zapis pri avtorju.

Marjan RESNIK, 2017: Predstavniki slovenske skupnosti v Torontu. Ustno izporočilo. Zvočni zapis pri avtorju.

Majda RESNIK, 2021: Predstavnica slovenske skupnosti v Torontu. Pisno izporočilo. Zapis pri avtorju.

Rose SMODISH - NESICH, 2017: Predstavnica slovenske skupnosti v Torontu. Ustno izporočilo. Zvočni zapis pri avtorju.

John SMREKAR, 2018: Predstavniki slovenske skupnosti v Torontu. Ustno izporočilo. Zvočni zapis pri avtorju.

Leopold VALANT, 2018: Predstavniki slovenske skupnosti v Torontu. Ustno izporočilo. Zvočni zapis pri avtorju.

Milan VINČEC, 2017: Predstavniki slovenske skupnosti v Torontu. Ustno izporočilo. Zvočni zapis pri avtorju.

Kathy ZAMEJC VOGT, 2020: Predstavnica slovenske skupnosti v Torontu. Pisno izporočilo. Zapis pri avtorju.

Povzetek

Slovenščina v Torontu in okolici nekoč in danes

Tadej Kralj

Toronto z okolico je del južnega Ontaria, kjer se stikajo jeziki in kulture vsega sveta ter vplivajo na življenje in delo ljudi na tem območju. Po uveljavljeni zaščiti dveh uradnih jezikov (angleščine in francoščine), t. i. jezikovnega dualizma, je bila v poznih 60. letih prejšnjega stoletja tudi za jezike prvotnega prebivalstva in priseljske jezike sprejeta zakonska podpora. V Kanadi se je s sprejetjem kanadskega zakona o večkulturnosti (ang. Canadian Multiculturalism Act 1988) v drugi polovici 20. stoletja v kontekstu neuradnih jezikov začel uporabljati termin dediščinski jezik, in sicer za jezike staroselcev, kolonialne jezike, ki so bili uveljavljeni pred nastankom držav Severne Amerike, in priseljske jezike. V nasprotju z globalizacijo in njenim učinkom hegemonije angleščine v globalnem kontekstu so si raziskovalci prizadevali za ponovno uveljavljanje dediščinskih jezikov v multikulturnem okolju, tj. za njihovo vzdrževanje ali revitalizacijo.

V monografiji obravnavam slovenščino kot dediščinski jezik v slovenski skupnosti v Torontu. Njeni predstavniki so jo ob priseljevanju in kljub močni integraciji v državi gostiteljici ohranjali v družinskem okolju in v organizirani slovenski skupnosti ter jo prenašali na svoje potomce. Druga generacija, ki je zrasla v Kanadi, je bila vse do vstopa v šolo ves čas v stiku s slovenščino in s tamkajšnjim slovenskim kulturnim življenjem, po vstopu v šolo pa je sporazumevanje v slovenščini postopoma zamenjalo sporazumevanje v angleščini. Še hitrejšo integracijo v širšo družbeno skupnost in izginjanje rabe slovenščine je opaziti pri tretji oz. četrti generaciji potomcev priseljencev.

NASLOV AVTORJA: Tadej Kralj, Cesta padlih borcev 8, 1430 Hrastnik,
tadej88.kralj@gmail.com

DOI <https://doi.org/10.18690/um.ff.10.2023>
Dostopno na: <https://press.um.si>

ISBN 978-961-286-786-7

Zanimalo me je, ali in kako si predstavniki različnih generacij (prve, druge ter tretje in četrte) prizadevajo za ohranjanje slovenščine: s katerimi nameni in kako pogosto jo uporabljajo ter s kom, kdaj in v katerih okoliščinah se sporazumevajo v slovenščini. Ugotovil sem, da se v izbranem okolju med predstavniki prve in druge generacije slovenščina ohranja tako s sporazumevanjem v vsakdanji rabi (praktična raba jezika) kot tudi z rabo na kulturnih prireditvah (simbolična raba jezika). Raba slovenščine med predstavniki tretje in četrte generacije izginja, kljub temu da kanadska politika multikulturalizma spodbuja rabo dediščinskih jezikov.

Podatke za svojo raziskavo sem pridobil na tri načine: z opazovanjem z udeležbo na tradicionalnih slovenskih kulturnih prireditvah in festivalih, s poslušanjem in prebiranjem dokumentiranega gradiva, hranjenega v Sloveniji in Kanadi (npr. arhiviranih publikacij, videoposnetkov s kulturnih prireditev in zvočnih posnetkov pripovedi predstavnikov skupnosti) ter s spletnim anketiranjem in intervjuvanjem predstavnikov različnih generacij z metodo polstrukturiranega intervjuja. Seznam vprašanj sem pripravil s pomočjo Labovovih tematskih modulov, ki so razdeljeni na posamezna področja (letnica, kraj rojstva, primarna družina, šolanje, sekundarna družina, šege, delovanje v skupnosti itd.). V raziskavo sem vključil 50 naključno izbranih predstavnikov slovenske skupnosti v Torontu, in sicer 12 iz prve, 13 iz druge in 25 iz tretje oz. četrte generacije.

Zbrane podatke sem razvrstil po generacijah predstavnikov in jih združil po tematskih modulih. Analiza podatkov temelji na kvalitativni metodi raziskovanja, ki vsebuje obsežne opise, iz katerih sem s kodiranjem podatkov pridobil odgovore na raziskovalna vprašanja in z njimi preveril zastavljene hipoteze. Podatke iz intervjujev sem uporabil tudi kot gradivo za analizo govorjene slovenščine na glasoslovni, oblikoslovni, skladenski in besedoslovni ravni. Pri spremljanju rabe slovenščine kot dediščinskega jezika na simbolični ravni sem analiziral 12 pesmi iz rokopisne zbirke ljudskih pesmi iz Prekmurja dr. Franceta Cigana, ki so bile posnete v Torontu leta 1959 in so shranjene v arhivu Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU. Za vsebinsko analizo ljudskih pesmi sem uporabil raziskovalno metodo iz teorije intertekstualnosti, aplicirano na folkloristiko, s katero dokazujem, da so pevci v novem okolju variantno poustvarjali slovenske ljudske pesmi iz Prekmurja, natančneje iz Črenšovcev, od koder so prihajali.

V pričujočem delu sem tako opisal rabo slovenščine v organizirani slovenski skupnosti v Torontu, ki zajema dve župniji (Župnija Brezmadežne s čudodelno svetinjo in Župnija Marija Pomagaj), v okviru katerih delujejo slovenske ustanove in društva ter letovišča v okolici Toronta. Slovenščina

kot dediščinski jezik v slovenski skupnosti opravlja dvojno funkcijo: služi za sporazumevanje med predstavniki skupnosti, hkrati pa njeni člani z rabo jezika izražajo pripadnost skupnosti, npr. na kulturnih prireditvah. Zanimale so me jezikovne prakse uporabnikov slovenščine, in sicer nosilcev dediščinskega jezika (prva generacija), govorcev dediščinskega jezika (druga generacija) in kulturno motiviranih uporabnikov dediščinskega jezika (tretja oz. četrta generacija).

Nosilci slovenščine kot dediščinskega jezika (predstavniki prve generacije) uporabljajo slovenščino kot dediščinski jezik tako v vsakdanjih govornih položajih v družinskem okolju kot tudi na kulturnih prireditvah v okviru skupnosti. So hkrati govorci različnih narečij in knjižnega jezika, znanje katerih so prinesli s seboj iz svojega primarnega okolja. K ohranitvi narečij v novem okolju je prispevalo institucionalizirano delovanje skupnosti. Predstavniki z istih slovenskih območij so ustanavljali društva, ki so jih povezovala z domačim narečjem in šegami iz izvornega kraja. Ti govorci so ohranjali svoja narečja, hkrati pa so z govorci iz drugih narečnih okolij prehajali v nadnarečno različico. Pri simbolični vlogi slovenščine kot dediščinskega jezika izstopa petje ljudskih pesmi. Pevci ljudskih pesmi iz Prekmurja – vasi Trnje v Občini Črenšovci – so v 60. letih 20. stoletja iz svojega kulturnega spomina obnavljali in variantno poustvarjali slovenske ljudske pesmi, ki so jih »prinesli« iz svojega avtohtonega okolja v tujejezično kanadsko okolje, in pri tem ohranjali prekmurske narečne sestavine kot pomembno zakonitost jezikovnega izražanja pri ljudski pesmi. Petje ljudske pesmi v etnični skupnosti je tako nekoč kot tudi danes opravljalo vlogo ohranjanja kulturne in jezikovne identitete. Takšen pojav prenosa ljudske pesmi v novo okolje med priseljenci imenujemo konzervirana tradicija. K prvi generaciji (tj. k nosilcem) uvrščam tudi aktivne predstavnike skupnosti, ki so se s sodobnimi selitvenimi tokovi priseljevali v Kanado po osamosvojitvi Slovenije. Ti pomembno prispevajo k ohranjanju slovenščine v skupnosti, saj se dejavno vključujejo v vsakodnevne društvene dejavnosti, npr. z vodenjem tečajev slovenščine za vse starostne skupine.

Govorci slovenščine kot dediščinskega jezika (predstavniki druge generacije) so slovenščino kot dediščinski jezik v otroštvu uporabljali zlasti v okviru organizirane slovenske skupnosti, kjer so se vključevali v različne dejavnosti, kot so npr. slovenska šola, cerkev, pevski zbori, dramske in plesne skupine, skavti itd. Ko so šolanje nadaljevali v srednji šoli in na univerzi, so izgubili stik s skupnostjo in posledično s slovenščino. Po značilnostih govorjene slovenščine to skupino predstavnikov ločujem na dve podskupini, in sicer na tiste, pri katerih je bila v družinskem okolju

v rabi samo slovenščina, ter na tiste, pri katerih je bila angleščina poleg slovenščine v pogostejši rabi tudi v družinskem okolju. Pri govorcih, ki so se v družinskem okolju do vstopa v šolo s svojimi družinskimi člani sporazumevali samo slovensko, je opazen prenos jezika na ravni narečja, ki so ga s seboj prinesli njihovi starši in stari starši, ter redkejša interference iz angleščine (predvsem na oblikoslovni in besedni ravni). Pri drugi skupini predstavnikov, pri katerih je bila v družinskem okolju poleg slovenščine v rabi tudi angleščina, narečni sistem na glasovni ravni ni več tako trden (mešanje s knjižnim jezikom), jezikovne interference iz angleščine pa se kažejo na vseh jezikovnih ravneh. Danes ti predstavniki uporabljajo slovenščino v družinskem okolju, kadar se sporazumevajo s svojimi starši, in v skupnosti – pri cerkvenem obredju in na kulturnih prireditvah –, kadar se sporazumevajo s starejšimi člani skupnosti, s sorodniki in s prijatelji iz Slovenije.

Kulturno motivirani uporabniki slovenščine kot dediščinskega jezika (predstavniki tretje oz. četrte generacije) so v otroštvu uporabljali slovenščino predvsem v skupnosti, npr. v cerkvi ali v slovenski sobotni šoli. V družinskem okolju so se v slovenščini sporazumevali s starimi starši ali s slovensko govorečimi varuškami. Danes slovenščino uporabljajo zgolj simbolično, npr. na kulturnih prireditvah v skupnosti. Pri mlajših generacijah je sporazumevalna raven znanja jezika nižja in slovenščino povezujejo s kulturno dediščino svojih prednikov. Kot aktivni člani slovenske skupnosti sodelujejo v plesnih folklornih skupinah, na družabnih dogodkih, banketih in piknikih ter pri športnih aktivnostih. Motivacijo za ponovno učenje ali izpopolnjevanje v slovenščini vidijo predvsem v povezovanju s sorodniki iz Slovenije in možnosti nadaljevanja (kakovostnega) študija v Sloveniji.

Na podlagi potreb po ohranjanju slovenščine v slovenski skupnosti med njenimi predstavniki, ki sem jih prepoznal z ocenjevalno lestvico etnolingvistične vitalnosti (EGIDS), sem se osredotočil na model jezikovnega načrtovanja rabe slovenščine v družinskem okolju in v skupnosti (jezikovno načrtovanje na mikro ravni). Delo tako sklenejo smernice za povečevanje priložnosti za rabo jezika v skupnosti, ki izhajajo iz aktualnih praks in potreb predstavnikov skupnosti, ter priporočila za nadaljnje ohranjanje slovenščine v slovenski skupnosti v Torontu, predvsem v sodelovanju z ustanovami v Sloveniji.

Ključne besede: etnična skupnost, Slovenci v Torontu, dediščinski jezik, uporabniki slovenskega jezika, jezikovno načrtovanje

Abstract

Slovenian language in the greater area
of Toronto in the past and present

Tadej Kralj

Toronto with its surrounding is a part of south Ontario, where languages and cultures from all over the world touch and have an impact on life and work of people in this area. After the protection of two official languages (English and French) was established, so called the language dualism, also legal support for indigenous and immigrant languages was accepted in the late 60's of the previous century. When Canada accepted Canadian Multiculturalism Act in the second half of the 20th century, they started using the term heritage language in the context of unofficial languages. They used it for natives, colonial languages that had been established before the formation of North America countries and for immigrant languages. In contrast with globalization and its effect of English hegemony in a global context, the explorers strived for re-enforcement of heritage languages in a multicultural environment, that is for their maintenance or revitalization.

In the monograph I adress Slovene language as a heritage language in Slovene community of Toronto. The speakers who immigrated to another country maintained their language in their family environment and in organized Slovene community despite strong integration. They endured Slovene language to their descendants. The second generation that has grown up in Canada was in a contact with Slovene language and its cultural life until entering school. After entering it the communication in

---

CORRESPONDENCE ADDRESS: Tadej Kralj, Cesta padlih borecev 8, 1430 Hrastnik,
tadej88.kralj@gmail.com

DOI <https://doi.org/10.18690/um.ff.10.2023>
Dostopno na: <https://press.um.si>

ISBN 978-961-286-786-7

Slovene language was gradually replaced by communication in English. Even quicker integration in a wider social community and disappearance of Slovene language usage can be seen with the third or the fourth generation of immigrants' descendants.

I wanted to know if and how the representatives of different generations (the first, the second, the third and the fourth) strive to preserve Slovene language: with which purposes, how often they use it and with who, when and in which circumstances they communicate in Slovene language. I found out that in a selected environment the representatives of the first two generations preserve Slovene language with everyday communication (practical use of language) and also on cultural events (symbolic use of language). The use of Slovene language among representatives of the third and the fourth generation is disappearing even though the Canadian politics of multiculturalism encourages the use of heritage languages.

I got the data for my survey in three different ways: by observing and participating in traditional Slovene cultural events and festivals, by listening and reading documented material kept in Slovene and in Canada (for example archived publications, videos of cultural events and sound recordings of the communities' representatives) and by online surveying and interviewing the representatives of different generations by using the method of semi-structured interview. I prepared the list of questions with the help of Labov's theme moduls that are divided into individual fields (the year, the place of birth, primary family, schooling, the secondary family, habits, community activity etc.). In my survey I included 50 randomly selected representatives of Slovene community in Toronto. 12 of them were from the first generation, 13 from the second and 25 from the third and fourth generation.

I sorted the data by generations of representatives and combined them by thematic modules. The analysis of the data is based on a qualitative method of researching which contains extensive descriptions from which I obtained the answers on my research questions by coding the data. With this questions I checked the hypothesis set. I used the data from the interviews as a material for a linguistic analysis on a phonetic, syntactic and lexical level. When monitoring the use of Slovene language as a heritage language on a symbolic level, I analysed 12 song from a manuscript collection of folk songs from Prekmurje region by dr. France Cigan. They were recorded in Toronto in 1959 and are stored in an archive of Institute of Ethnomusicology of the Scientific Research Center (ZRC) of the Slovenian Academy of Sciences and Arts (SAZU). For the content analysis of folk

songs I used a research method from the theory of intertextuality applied in folklore with which I prove that the singers in a new environment were variantly recreating Slovene folk songs from Prekmurje – Črenšovci, from where they came from.

In the book I described the usage of Slovene language in an organized Slovene community in Toronto which covers two parishes (the Our Lady of the Miraculous Medal Parish and the Our Lady Help of Christians) within which Slovenian institutions, associations and resorts in the vicinity of Toronto operate. Slovene as a heritage language in a Slovene community has a double function: it serves as a tool of communication among the representatives of community and at the same time its members express belonging to a group with the use of language (for example at cultural events). I was interested in language practices of Slovene language users – bearers of the heritage language (the first generation), speakers of the heritage language (the second generation) and culturally motivated users of heritage language (the third and the fourth generation).

The holders of Slovene language as a heritage language (the representatives of the first generation) use Slovene as a heritage language in everyday speaking situations in family and in cultural events within community. At the same time they are the speakers of different dialects and literary language. They brought their knowledge with them from their primary environment. Institutionalized community functioning contributed to conservation of dialects in a new environment. The representatives from the same region of Slovenia established associations that connected them to native dialects and customs of their birth place. A symbolic role of Slovene language as a heritage language has a singing of folk songs. In the 60's of the 20th century the singers of those songs from Prekmurje region – the village Trnje in municipality Črenšovci – renewed and variantly reproduced Slovene folk songs that they brought from their indigenous environment to a foreign language Canadian environment and while doing it they preserved Prekmurje's dialect components as an important legality of linguistic expression in folk songs. The singing of folk songs in ethnic community has been performing the role of maintaining cultural and linguistic identity. Such a phenomenon of the transfer of folk songs to a new environment among immigrants is called a preserved tradition. The first generation (the carriers) also classifies the active representatives of community that came to live in Canada with modern migration flows after the independence of Slovenia. They have an important impact on conservation of Slovene language in a community, because they actively participate in everyday

social activities, for example by leading Slovene language courses for all age groups.

The speakers of Slovene language as a heritage language (the representatives of the second generation) used Slovene as a heritage language in their childhood within organised Slovene community, where they were involved in different activities, for example Slovene school, a church, choirs, drama and dance groups, scouts etc. By continuing their schooling in a high school and university they lost contact with their community and consequently with Slovene language. I divide this group of representatives in two sub-groups – those who used only Slovene language in their family environment and those who used English and Slovene language in their family environment. The speakers who before going to school used only Slovene among their family members transferred the language on a dialect level that their parents and grandparents brought with them. Interferences from English, especially on morphological and verbal level, were rare. Among the other group of representatives that used Slovene and English language in their family environment, dialect system is not so stable anymore (mixing with literary language). Language interferences from English can be seen on all language levels. Today these representatives use Slovene language in a family environment when they communicate with their parents and in a community – church rites and cultural events – when they communicate with older members of community, relatives and friends from Slovenia.

Culturally motivated users of Slovene language as a heritage language (the representatives of the third and the fourth generation) in their childhood used Slovene language especially in their community, for example in a church or in a Slovenian School of Our Lady of the Miraculous Medal Parish. In a family environment they communicated in Slovene language with their grandparents or with Slovene speaking babysitters. Today they use it only symbolically, for example on cultural events in their community. Among younger generations communicative level of language knowledge is lower and they connect Slovene language with a cultural heritage of their ancestors. As active members of Slovene community they participate in folklore groups, on social events, banquets, picnics and sport activities. They especially see motivation for re-learning of Slovene language because of connecting with their relatives from Slovenia and because of the opportunity of (quality) study in Slovenia.

On a base of needs to preserve Slovene language in a Slovene community among its representatives that I recognized with the Expanded Graded Intergenerational Disruption Scale (EGIDS). I focused on a model

of language planning of Slovene language use in a family environment and in a community (language planning on a micro level). I also represent guidelines for enlargement of opportunities to use language in a community that come from the actual practices and needs of representatives of community, and some recommendations for a further preserving of Slovene language in a Slovene community in Toronto, especially by cooperating with Slovene institutions.

Key words: ethnic community, Slovene people in Toronto, a heritage language, the users of Slovene language, language planning

Recenziji

I

Znanstvena monografija dr. Tadeja Kralja je rezultat dolgoletnega raziskovanja slovenske skupnosti v Torontu na področju rabe slovenskega jezika kot dediščinskega jezika med predstavniki slovenske priseljenske skupnosti. Monografija sodi na področje humanistike, in sicer jezikoslovja, uporabnega jezikoslovja in sociolingvistike, literarnih ved in etničnih študij.

V uvodnih poglavjih Tadej Kralj predstavi raziskovalna vprašanja, hipoteze raziskave in zgradbo monografije, prav tako predstavi teoretske vidike multikulturalizma in jezikovnopolične situacije v Kanadi, etnolingvistične vitalnosti in jezikovnega načrtovanja. Sledi obsežno poglavje, v katerem spoznamo položaj slovenske skupnosti v Kanadi v preteklosti in njeno današnjo organizacijo, v naslednjem poglavju pa avtor opiše metodologijo raziskovanja, in sicer različne metode zbiranja in analize podatkov. Naslednja tri poglavja zajemajo opis analize rabe slovenskega jezika pri slovenski skupnosti v Torontu: najprej so predstavljeni nosilci družbene organiziranosti v Torontu, kjer se uporablja slovenski jezik, sledita jezikoslovna analiza govornih slovenščine med pripadniki slovenske skupnosti v Torontu in analiza ljudskih pesmi iz arhiviranih zapisov dr. Franceta Cigana. Na tej osnovi avtor izpelje zaključke o jezikovni vitalnosti slovenske skupnosti v Torontu in potrdi oziroma ovrže zastavljene raziskovalne hipoteze.

Dragocen znanstveni prispevek monografije sta empirična raziskava na terenu in poglobljena raziskava jezikovne rabe, ki sega od analize nosilcev rabe slovenskega jezika do jezikoslovne analize govornih slovenščine in analize ljudskih pesmi. Raziskava prinaša tudi izvirne zaključke, saj avtor poleg natančne analize obstoječega stanja, tj. analize jezikovne vitalnosti slovenske skupnosti v Torontu, predstavi tudi smernice za nadaljnje jezikovno načrtovanje. Prav tako avtor opiše dejavnosti v okviru projekta Slovenian Language Tutoring Program, pri katerih je z lastno udeležbo preizkusil metode za spodbujanje rabe slovenščine med predstavniki slovenske skupnosti, na osnovi česar je lahko oblikoval predloge za podobne aktivnosti tudi v prihodnje. Raziskava z udeležbo je podkrepljena tudi z ustrežno znanstveno distanco, ki temelji na preučevanju virov in literature.

Tako avtor pomembno prispeva k sistemski skrbi za spodbujanje rabe slovensščine med pripadniki slovenske skupnosti v Torontu.

Izrazne in oblikovne značilnosti monografije ustrezajo vsem znanstvenim standardom. Uporabljene raziskovalne metode so ustrezne; poleg teoretskega dela, v katerem kandidat pregleda dosedanja spoznanja z več znanstvenih disciplin, se v empiričnem delu loti trodelne analize rabe slovenskega jezika, in sicer preko analize nosilcev družbene organiziranosti, kjer se uporablja slovenski jezik, analize podobe govorjene slovensščine in analize ljudskih pesmi, kar predstavlja poglobljen pristop k opazovanju jezikovne rabe slovenske izseljenske skupnosti. Monografija je jezikovno in slogovno korektno napisana, z ustrežno notranjo in zunanjo zgradbo in številnimi domačimi in tujimi viri in literaturo.

V vseh delih monografije je uporabljena in predstavljena tudi aktualna slovenska terminologija s področja sociolingvistike in uporabnega jezikoslovja, še posebej v povezavi z dediščinskim jezikom, pa tudi literarnih ved in etničnih študij, kar pomeni, da delo predstavlja pomemben prispevek za razvoj znanstvene terminologije. Sam izbor teme in celovita obravnava pomenita, da je delo zelo aktualno, saj je vprašanje rabe priseljskega jezika eno ključnih vprašanj sodobne družbe. Tako bo knjiga zanimiva tako za jezikoslovce kot za vse, ki jih zanima slovensko izseljenstvo nekoč in danes.

Monografija Tadeja Kralja je tako izvirno znanstveno delo, ki ustreza vsem znanstvenim standardom, je pomembno za stroko oziroma disciplino ter zanimivo za vse, ki jih zanima slovensko izseljenstvo, zato podpiram izdajo te pomembne znanstvene monografije.

Red. prof. dr. Vesna Mikolič

II

Monografija *Slovenščina v Torontu in okolici nekoč in danes* prinaša pomembne raziskovalne podatke s področja slovenščine kot dediščinskega jezika, ki jih interpretira s preglednim metodološkim pristopom. Teoretičnemu uvodu s področja vprašanj uporabnikov dediščinskega jezika, jezikovnega načrtovanja in splošneje problematike multikulturalizma sledi analiza na podlagi informacij, zbranih s polstrukturiranimi intervjuji in z etnografsko (terensko) metodo raziskovanja in t. i. akcijskim raziskovanjem. V raziskavo so bili vključeni pripadniki generacije slovenskih priseljencev po drugi svetovni vojni in njihovi potomci, krajevno omejeno na širše področje Toronta, ki zajema dve župniji z delujočimi slovenskimi ustanovami in društvi. V raziskavo je bilo vključenih 50 naključno izbranih predstavnikov slovenske skupnosti v Torontu iz štirih različnih generacij (nosilci dediščinskega jezika, govorci dediščinskega jezika in kulturno motivirani uporabniki dediščinskega jezika).

Podatke avtor razvrsti po generacijah predstavnikov in jih nato združuje po tematskih modulih. Intervjuji so v delu polno izkoriščeni, zlasti zanimiva je bila zame jezikovna analiza govora posameznih informantov in opis jezikovnih praks, bralci pa bodo dobili res celovit vpogled v rabo slovenščine in življenje govorcev/uporabnikov slovenščine na tem področju.

Monografija je metodološko neoporečna, zanimiva za branje, poleg tega pa prinaša tudi vrsto informacij, ki bodo pomembne za nadaljnje raziskovanje – zlasti ker že čez desetletje, dve, takšnih informacij ne bo mogoče več pridobiti.

Monografijo, ki bo izšla pri ugledni zbirki Zora, ocenjujem kot zelo kvalitetno in priporočam njeno sofinanciranje.

Izr. prof. dr. Kozma Ahačič

Imensko kazalo

A

Aalberse, Suzanne 42, 277
Abu - Laban, Yasmeen 19, 277
Adamich, Stella 155, 289
Ahačič, Kozma 302
Ahačič Pollak, Marija 120, 148, 152, 153, 163, 289
Alexander, Neville 77, 277
Ambrožič, Alojzij 222
Anderson, Franca 118, 120, 146, 289
Antolin, Darja 139
Aravossitas, Themistoklis 34, 54, 57, 73, 78, 277, 279, 280, 281, 282, 284
Arnaud, Sebastien 23, 24, 284
Ashworth, Eric 39, 51, 277
Avsenik, Saša 186, 227
Avsenik, Slavko, Vilko 227, 230, 231, 236, 237, 238, 239

B

Baker, Colin 36, 39, 44, 46, 49, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 277, 287
Baldauf, Richard 15, 72, 76, 78, 79, 277, 282
Banting, Keith 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 31, 32, 277, 279, 283, 284
Baraga, Friderik Irenej 66, 103
Barkhuizen, Gary 76, 277
Barry, Brian 18
Barth, Fredrik 29, 31, 277
Basar, Jernej 65

Baugh, John 283
Benhabib, Seyla 18
Benmamoun, Elabbas 34, 47, 285
Bentahila, Abdelâli 39, 277
Bergant, Amanda 152, 289
Berg, Bruce 106, 107, 108, 109, 278
Bešter, Romana 17, 74, 278
Bhatia, Tej 283
Bitenc, Maja 190, 278
Bleiweis, Janez 66
Blommaert, Jan 242, 278
Bloomfield, Leonard 278
Bogatyrëv, Peter 41, 281
Breznik, Anton 67
Broeder, Peter 51
Brunnbauer, Ulf 279
Bučar Ručman, Aleš 28, 278
Budau, Elza 236
Burnaby, Barbara Jane 51, 278

C

Campbell, Russel 278
Canagarajah, Suresh 72, 76, 278
Chavez, Rebecca 280
Chekki, Dan 134, 278
Chumbow, Beban 74, 278
Cigan, France 12, 16, 40, 107, 122, 241, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 263, 264, 265, 273, 274, 289, 292, 296, 300

Cigan, Jožef 247, 264

Clyne, Michael 37, 44, 47, 278

Cooper, Robert 39, 53, 82, 278

Crepaz, Markus 17, 18, 19, 22, 31, 279

Cummins, Jim 14, 33, 34, 37, 38, 43, 44, 47, 50, 52, 73, 74, 75, 76, 78, 266, 279

Č

Čekuta, Vilko 145, 222, 227

Čemažar, Zvonko 235

Černej, Anica 239

Čop, Matija 67

Čuš, Alenka 32, 79, 85, 152, 154, 279

D

Danesi, Marcel 43, 52, 73, 279

Davies, Eirlys 39, 277

Denša, Antonija 245, 247, 249, 255, 259, 264

Dewing, Michael 26, 70, 279

Diebold, Richard 20, 279

Dixon, Quentin 39, 52, 76, 279

Dolenc, Ivan 145

Dončič, Luka 86

Dorian, Nancy 44, 46, 279

Drnovšek, Marjan 102, 279

Duff, Patricia 39, 53, 279

Dular, Janez 63, 279

Dundes, Alan 281

E

Edwards, John 29, 31, 39, 52, 279

Extra, Guss 279

Extra, Guus 35, 36, 38, 51, 279

F

Ferguson, Charles 279

Fettes, Mark 50

Fishman, Joshua 34, 38, 39, 44, 52, 54, 56, 58, 59, 61, 70, 71, 72, 80, 279, 280

Forman, Ellice 280

Fuchs, Zuzanna 38, 285

Fujs, Katica (Kata) 245, 247, 249, 251, 253, 255, 257, 259, 261, 263, 264

Fujs, Kazimir 255

G

Gabriel, Christina 19, 277

Gallimore, Ronald 52, 280

Gardner, Robert 52

Genorio, Vlado 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 126, 149, 280

Giles, Howard 53, 54, 55, 56, 57, 58, 280

Gliha Komac, Nataša 5, 32, 54, 68, 280

Goldenberg, Claude 52, 280

Golež Kaučič, Marjetka 5, 40, 41, 42, 106, 234, 239, 242, 244, 250, 254, 256, 258, 259, 280

Golia, Pavel 226

Gordon, Matthew 61, 111, 112, 284

Gounari, Panayota 55, 58, 280

Grafenauer, Ivan 262, 281

Greenfield, Lawrence 39, 53, 278

Gregorčič, Simon 226

Gregorič, Jože 193, 275, 287

Grgič, Matejka 40, 71, 78, 79, 80, 82, 84, 281

Grimes, Ronald 61

Grison, Justine 145

Grosman, Meta 281

Gruber, Auguštin 103
Guardado, Martin 82, 83, 281
Gumperz, John 281

H

Habermas, Jürgen 18, 281
Halbertal, Moshe 19
Harmon, David 39, 285
Hashemnezhad, Hossein 281
Haugen, Einar 63
Herbert, Robert 277
Hily, Marie Antoinette 284
Hookoomsing, Vinesh 52
Horenczyk, Gabriel 284
Hornberger, Nancy 52, 278, 281
Hozjan, Gizela 245, 247, 249, 255, 259, 264
Hozjan, Ignac 243, 245, 247, 249, 251, 259, 264
Huber, Damjan 98
Hudnik, Ivan 235
Hymes, Dell 279

I

Ilijevec, Jožef 239
Ipavec, Avgust 235
Ipavec, Gustav 236, 239
Isajiw, Wsevolod 28, 29, 30, 31, 281
Ivančič Kutin, Barbara 106, 108, 281
Ivšek, Milena 281
Izumi, Takedi 226

J

Jacobson, Roman 41, 281
Jakop, Tjaša 40, 281
Jamnik - Sousa, Marta 85, 154
Janežič, Anton 193, 287

Jedwab, Jack 19, 22, 23, 24, 27, 34, 282
Jenko, Simon 234, 236
Jernudd, Björn 15, 71, 72, 285
Jesenšek, Marko 5, 66, 282
Jesih, Boris 284
Jevnišek, Marija 99, 120, 147, 152, 153, 289
Jevnišek Sečnik, Sabina 147
Jezernik, Marija 234
Johnson, Patricia 54, 58, 280
Johnston, Richard 17, 21, 277
Jones, Sylvia 46, 52, 287
Jurak, Mirko 146, 153, 154, 282
Jurgec, Peter 119, 140
Juvan, Marko 41, 282

K

Kačičnik, Anton Peter 95
Kalin Golob, Monika 63, 282
Kaplan, Robert 15, 72, 76, 282
Kastelec, Matija 65
Kastelic, Jože 163, 223
Kenney, Jason 27
Kern Andoljšek, Damjana 81, 85, 282
Kigamwa, James 34, 70, 75, 282
Klemenčič, Matjaž 102, 156, 282, 286
Klobčar, Marija 255, 282
Knez, Mihaela 81, 85, 282
Knoch, Ute 76, 277
Kocjančič, Cvetka 146, 147, 149, 153, 156, 282, 289
Kocjančič, Gorazd 233
Kolarič, Jakob 191, 192
Koletnik, Mihaela 39, 40, 273, 286
Komac, Miran 278

Kopitar, Anže 86
Kopitar, Jernej 65, 67
Koren, Oscar 89, 120, 138, 139, 140, 289
Kosi, Anton 235
Kovačič, Ivan 226
Kozina, Jani 32, 280
Krajnc, Jože 184, 287
Krakar Vogel, Boža 289
Kralj, Tadej 118, 300, 301
Kranjc, Stane 120, 151, 156, 163, 289
Kristeva, Julia 41, 282
Križman, Ignac 145, 222, 226, 228
Kroon, Sjaak 287
Kukathas, Chandran 19
Kumer, Zmaga 40, 234, 242, 244, 250, 254, 257, 262, 264, 274, 282, 283, 287
Kunej, Rebeka 251, 283
Kymlicka, Will 15, 17, 18, 19, 20, 21, 27, 31, 277, 279, 283, 284

L

Labov, William 107, 109, 111, 283, 292, 296
Lambert, Wallace 47, 52, 284
Lapuh, Lucija 126, 283
Leen, Jin Sook 35, 38, 283
Lefebvre, Louise 284
Lesar, Anton 193, 287
Levstik, Fran 67, 234
Levy, Jacob 19
Lewis, Paul 54, 56, 58, 59, 61, 283
Liddicoat, Anthony 76, 77, 79, 80, 83, 283
Liebkind, Karmela 284
Limon, David 287
Linhart, Anton Tomaž 65, 67
Lo Bianco, Joseph 55, 283

Logar, Tine 287, 288
Lopez, Varela Asuncion 278
Lukšič - Hacin, Marina 286
Lukšič Hacin, Marina 5

M

Maffi, Luisa 39, 285
Mah, Bonnie 34, 283
Majcen, Blaž 94
Malavašič, Ivan 239
Margalit, Avishai 19
Margutsch, Emma 144, 148, 153, 290
McEwen, Nicola 23, 283
McGinnis, Scott 286
McLeod, Keith 43
Meisel, Jürgen 46, 47, 48, 49, 283
Merhar, Boris 226
Merše, Majda 288
Metelko, Franc Serafin 67
Migus, Paul 287
Mihelčič, Silvo 241
Mihelič, Silvo 122
Miklošič, Franc 67
Mikola, Maša 30, 136, 283
Mikolič, Vesna 80, 283, 301
Mikula, Janko 235
Milčinski, Fran - Ježek 234, 236, 239
Milharčič Hladnik, Mirjam 286
Miller, David 18, 19, 20, 21, 22, 283
Milroy, Lesley 111, 112, 284
Minick, Norris 280
Mlekuž, Jernej 286
Montrul, Silvina 34, 37, 45, 46, 47, 49, 51, 284, 285
Morris 43
Muhic, Maria 145, 290
Mulroney, Brian 27

Muysken, Pieter 42, 277

Myles, John 23, 24, 284

N

Nećak - Lük, Albina 28, 33, 36, 53,
54, 63, 68, 80, 82, 284

Nesich, Rozika 120

Nidorfer Šiškovič, Mojca 98

Novak, Vilko 196, 244, 247, 249,
251, 253, 254, 256, 260, 262, 265,
275, 288

O

Orel, Irena 288

Orel, Rihard 243, 244, 255, 256, 288

Orožen, Martina 5, 64, 65, 66, 103,
284, 288

Orožen, Valentin 236

Osana, Jože 226

Ouafâa, Zouali 39, 53, 284

P

Pajnik, Mojca 278

Parsons, Talcott 28

Peal, Elizabeth 47, 284

Perez, William 280

Peyton, Joy 44, 47, 49, 70, 278, 283,
285, 286

Phinney, Jean 29, 284

Piccardo, Enrica 32, 33, 284

Piller, Ingrid 39, 52, 284

Pirih Svetina, Nataša 32, 81, 284

Pisk, Marjeta 40, 241, 242, 284

Pleteršnik, Maks 67, 249, 251, 254,
258, 260, 265, 288

Pogačar, Tadej 86

Pogorelec, Breda 63, 65, 66, 67, 285

Pohlin, Marko 65

Polinsky, Maria 34, 38, 42, 44, 46,
47, 49, 129, 130, 132, 133, 285

Prek, Stanko 226

Prešeren, France 66, 67, 94, 95, 153,
228, 235

Pribac, Simon 138

Q

Quiroz, Blanca 39, 52, 76, 279

R

Radenković, Ljubinko 285

Radovan, Janez 234, 239

Radovan, Mimi 139

Ramovš, Fran 288

Ranard, Donald 286

Rečnik, Saša 139

Redfield, Robert 28

Resnik, Majda 120, 136, 138, 183,
290

Resnik, Marjan 143, 290

Ritchie, William 283

Robinson, Clinton 56, 285

Rogeri, Giovanni Battista 65

Roglič, Primož 86

Rubin, Joan 15, 71, 72, 285

S

Sajovec, Franc 118, 120

Sardoč, Mitja 286

Sathler, Marko 95

Schrauf, Robert 39, 53, 285

Scontras, Gregory 38, 285

Seals, Corinne 70, 285

Seljak, Francka 145

Sherzer, Joel 283

Shin, Jeeyoung 39, 52, 76, 279

Shklar, Judith 19

Silva - Corvalan, Carmen 45, 285
Simons, Gary 54, 56, 58, 59, 61, 283
Sivec, Ivan 236
Skutnabb - Kangas, Tove 39, 285
Slak, Lojze 136, 231, 236, 237, 239
Slobodnik, Jože 163
Slomšek, Anton Martin 66, 234, 239
Smerkolja, Tone 226
Smith - Christmas, Cassie 71, 82, 285
Smodish - Nesich, Rose 150, 151, 290
Smole, Vera 288
Smrekar, John 235, 290
Snoj, Marko 200, 202, 205, 212, 215, 221, 288
Sodja, Franc 226
Soroka, Stuart 17, 21, 277
Soršak, Ciril 147, 226
Soršak, Irena 147
Souvan, Ferdinand 236
Stabej, Marko 63, 66, 285
Stanonik, Marija 40, 285
Stare, Marjan 235, 236
Starks, Dona 78, 287
Stone, Addison 280
Strle, Urška 27, 101, 102, 103, 104, 126, 286
Svetokriški, Janez 65

Š

Šabec, Nada 39, 40, 101, 103, 104, 273, 286
Šivic, Urša 254, 286
Škofic, Jožica 5
Škrabec, Stanislav 67
Štrekelj, Karel 234, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252,

253, 259, 260, 263, 264, 265, 274, 289

Štrukelj, Inka 63
Šumenjak, Klara 289

T

Tamir, Yael 19
Taylor, Charles 19, 57
Taylor - Leech, Kerry 76, 77, 78, 79, 80, 83, 283, 287
Terseglav, Marko 242, 243, 258, 286
Toplak, Cirila 28, 286
Trdina, Janez 41, 289
Trebše-Štolfa, Milica 145, 147, 282, 286
Trifonas, Peter 277, 280, 282, 284
Trifonas, Peter Pericles 279, 281, 282
Trudeau, Pierre 24
Tržan, Alina 94
Tse, Lucy 30, 286

U

Ulčar, Marjan 156

V

Valant, Leopold 86, 118, 149, 150, 151, 155, 156, 184, 290
Valdés, Guadalupe 38, 44, 46, 47, 48, 49, 280, 286
Van Deusen - Scholl, Nelleke 35, 38, 39, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 286
Vegelj, Jožica 137, 286
Velkaverh, Dušan 236
Veriti, Franc 66
Vičič, Jernej 289
Vidovič - Muha, Ada 63, 64, 67, 68, 69, 282, 285, 287, 288
Vilharm Miroslav 234

Vinčec, Milan 95, 120, 148, 290

Vlašič, Urša 236

Vodnik, Valentin 65, 67

Vodopivec, Vinko 226

Vodušek, Božo 67

Vorenc, Gregor 65

Vrtačnik, Karolina 286

W

Weinreich, Uriel 63

Wharry, Cheryl 39, 52, 53, 287

Williams, Melissa 18

Willoughby, Louisa 78, 287

Wilson, Vincent Seymour 23, 287

Wright, Wayne 35, 38, 283

Y

Yagmur, Kutlay 287

Z

Zamejc Vogt, Kathy 140, 141, 142,
290

Zavratnik Zimic, Simona 278

Zemljič, Matija 235, 236

Zhao, Jing 39, 52, 76, 279

Zielyk, Ihor 28, 287

Zigante, Justin 139

Zrnec, Tone 154, 155, 224, 226, 229,
230, 231

Ž

Žele, Andreja 287

Žitnik Serafin, Janja 287

Župančič, Oton 234

Zora 1998–2023

- 1 Jože Lipnik (ur.), *Volkmerjev zbornik*
- 2 Vida Jesenšek, *Okkasionalismen*
- 3 Marko Jesenšek (ur.), Bernard Rajh (ur.), *Dajnkov zbornik*
- 4 Bernard Rajh (ur.), *Dajnkovo berilo*
- 5 Marko Jesenšek, *Deležniki in deležja na -č in -ši*
- 6 Zinka Zorko, *Haloško narečje in druge dialektološke študije*
- 7 Irena Stramljič Breznik, *Prispevki iz slovenskega besedoslovja*
- 8 Zinka Zorko (ur.), Mihaela Koletnik (ur.), *Logarjev zbornik*
- 9 Marko Jesenšek (ur.), *Murkov zbornik*
- 10 Jože Lipnik (ur.), *Simoničev zbornik*
- 11 Matjaž Birk, "... vaterländisches Interesse, Wissenschaft, Unterhaltung und Belehrung ..."
- 12 Mihaela Koletnik, *Slovenskogoriško narečje*
- 13 Jožica Čeh, *Metaforika v Cankarjevi kratki pripovedni prozi*
- 14 Edvard Protner, *Herbartistična pedagogika na Slovenskem*
- 15 Suzana Cergol, *Als ich noch der Waldbauernbub war Petra Roseggerja in Solzice Prežihovega Voranca*
- 16 Jože Lipnik (ur.), *Kidričev zbornik*
- 17 Fedora Ferluga Petronio (ur.), *Plurilingvizem v Evropi 18. stoletja*
- 18 Marko Jesenšek (ur.), Bernard Rajh (ur.), Zinka Zorko (ur.), *Med dialektologijo in zgodovino slovenskega jezika*
- 19 Bernard Rajh, *Od narečja do vzhodnoštajerskega knjižnega jezika*
- 20 Melanija Larisa Fabčič, *Der Text als existenziale Kategorie expliziert am Beispiel der Textsorte 'autobiographisches Notat'*
- 21 Dejan Kos, *Theoretische Grundlage der empirischen Literaturwissenschaft*
- 22 Darja Pavlič, *Funkcije podobja v poeziji K. Koviča, D. Zajca in G. Strniše*
- 23 Zinka Zorko (ur.), Miha Pauko (ur.), *Avgust Pavel*
- 24 Oskar Autor, *Paideia*
- 25 Zinka Zorko (ur.), Mihaela Koletnik (ur.), *Glasoslovje, besedoslovje in besedotvorje v delih Jakoba Riglerja*
- 26 Martina Orožen, *Razvoj slovenske jezikoslovne misli*
- 27 Alja Lipavc Oštir, *Gramatikalizacija roditeljskega jezika v nemščini in slovenščini*

- 28 Marko Jesenšek, Zinka Zorko, Mihaela Koletnik, Drago Unuk, Irena Stramljič Breznik, Vida Jesenšek, Melanija Fabčič, Nada Šabec, *Besedoslovne lastnosti slovenskega knjižnega jezika in narečij*
- 29 Elizabeta Bernjak, *Slovenščina in madžarščina v stiku*
- 30 Melita Zemljak, *Trajanje glasov štajerskega zabukovskega govora*
- 31 Zinka Zorko (ur.), Mihaela Koletnik (ur.), *Besedoslovje v delih Frana Miklošiča*
- 32 Marko Jesenšek (ur.), *Knjižno in narečno besedoslovje slovenskega jezika*
- 33 Marko Jesenšek, *Spremembe slovenskega jezika skozi čas in prostor*
- 34 Branislava Vičar, *Izrazne skladenjske zgradbe v delih Antona Šerfa*
- 35 Mira Krajnc, *Besedilne značilnosti javne govornjene besede*
- 36 Alenka Valh Lopert, *Kultura govora na Radiu Maribor*
- 37 Marija Stanonik, *Hišna imena v Žireh*
- 38 Blanka Bošnjak, *Premiki v sodobni slovenski kratki prozi*
- 39 Anna Kolláth, *Magyarul a Muravidéken*
- 40 Martina Orožen (ur.), *Tinjska rokopisna pesmarica*
- 41 Mihaela Koletnik (ur.), Vera Smole (ur.), *Diahronija in sinhronija v dialektoloških raziskavah*
- 42 István Lukács, *Paralele. Slovensko-madžarska literarna srečanja*
- 43 Majda Schmidt, Branka Čagran, *Gluhi in naglušni učenci v integraciji/inkluziji*
- 44 Marko Jesenšek (ur.), Zinka Zorko (ur.), *Jezikovna predanost. Akademiku prof. dr. Jožetu Toporišiču ob 80-letnici*
- 45 Simona Pulko, *Sporočanje v osnovni šoli*
- 46 Vida Struk, *Človek odtujen v množico*
- 47 Vida Jesenšek (ur.), Melanija Fabčič (ur.), *Phraseologie kontrastiv und didaktisch*
- 48 Darinka Verdonik, *Jezikovni elementi spontanosti v pogovoru*
- 49 Marko Jesenšek (ur.), *Besedoslovne spremembe slovenskega jezika skozi čas in prostor*
- 50 Marko Jesenšek (ur.), *Besedje slovenskega jezika*
- 51 Marija Stanonik, *Slovenska narečna književnost*
- 52 Rudi Klanjšek, *Pogledi na družbeno spremembo*
- 53 Klementina Jurančič Petek, *The Pronunciation of English in Slovenia*
- 54 Katja Plemenitaš, *Posamostaljenja v angleščini in slovenščini*
- 55 Marko Jesenšek (ur.), *Življenje in delo Jožefa Borovnjaka*
- 56 Marko Jesenšek (ur.), *Od Megiserja do elektronske izdaje Pleteršnikovega slovarja*
- 57 Nada Šabec (ur.), *English Language, Literature and Culture in a Global Context*
- 58 Brigita Kacjan, *Sprachelementspiele und Wortschatzerwerb im fremdsprachlichen Deutschunterricht mit Jugendlichen und jungen Erwachsenen*
- 59 Mirko Križman, *Jezikovne strukture v pesniškem opusu avstrijske pesnice Christine Lavant*

- 60 Mihaela Koletnik, *Panonsko lončarsko in kmetijsko izrazje ter druge dialektološke razprave*
- 61 Vida Struk, *Filozofova sociološka avantura*
- 62 Johanna Hopfner (ur.), Edvard Protner (ur.), *Education from the Past to the Present. Pedagogical and Didactic Lessons from the History of Education*
- 63 Mira Krajnc Ivič, *Razgovor kot vrsta komunikacijskega stika*
- 64 Zinka Zorko, *Narečjeslovne razprave o koroških, štajerskih in panonskih govorih*
- 65 Dragica Haramija, *Slovensko-hrvaške vezi v sodobni mladinski prozi*
- 66 Marija Bajzek Lukač, *Slovar Gornjega Senika. A–L*
- 67 Natalija Ulčnik, *Začetki prekmurskega časopisja*
- 68 Kolláth Anna (ur.), *A muravidéki kétnyelvű oktatás fél évszázada*
- 69 Jožica Čeh Steger, *Ekspressionistična stilna paradigma v kratki pripovedni prozi 1914–1923*
- 70 Bojan Musil, *Sociokulturna psihologija*
- 71 Irena Stramljč Breznik, *Tvorjenke slovenskega jezika med slovarjem in besedilom*
- 72 Karin Bakračevič Vukman, *Psihološki korelati učenja učenja*
- 73 Bernard Rajh, *Gúčati po antújoško*
- 74 Martina Orožen, *Kulturološki pogled na razvoj slovenskega knjižnega jezika. Od sistema k besedilu*
- 75 Marko Jesenšek (ur.), *Izzivi sodobnega slovenskega slovaropisja*
- 76 Natalia Kaloh Vid, *Ideological Translations of Robert Burns's Poetry in Russia and in the Soviet Union*
- 77 Branislava Vičar, *Parenteza v novinarskem in parlamentarnem diskurzu*
- 78 Darja Mazi - Leskovar, *Mladinska proza na tej in oni strani Atlantika*
- 79 Matjaž Klemenčič, *Zgodovina skupnosti slovenskih Američanov v Pueblu, Kolorado*
- 80 Marko Jesenšek (ur.), *Globinska moč besede. Red. prof. dr. Martini Orožen ob 80-letnici*
- 81 Mojca Tomišič, *Oprostite, zaspal sem se! Glagoli s se v slovenščini*
- 82 Mateja Pšunder, *Vodenje razreda*
- 83 Marko Jesenšek (ur.), *Večno mladi Htinj. Ob 80-letnici Janka Čara*
- 84 Vida Jesenšek (ur.), Alja Lipavic Oštir (ur.), Melanija Larisa Fabčič (ur.), *A svet je kroženje in povezava zagonetna ... Zbornik ob 80-letnici zaslužnega profesorja dr. Mirka Križmana. / Festschrift für Prof. em. Dr. Mirko Križman zum 80. Geburtstag*
- 85 Silvija Borovnik, *Književne študije. O vlogi ženske v slovenski književnosti, o sodobni prozi in o slovenski književnosti v Avstriji*
- 86 Наталья Калох Вид, *Роль апокалиптического откровения в творчестве Михаила Булгакова*
- 87 Wojciech Tokarz, *The Faces of Inclusion. Historical Fiction in Post-Dictatorship Argentina*

- 88 Marija Švajncer, *Vpogled v azijsko duhovnost*
- 89 Karel Gržan, *Odreševanje niča s posebnim ozirom na vlogo duhovnika v dramatici Stanka Majcna*
- 90 Marko Jesenšek, *Poglavja iz zgodovine prekmurskega knjižnega jezika*
- 91 Grant H. Lundberg, *Dialect Leveling in Haloze, Slovenia*
- 92 Kolláth Anna, *A szlovéniai magyar nyelv a többnyelvűség kontextusában*
- 93 Marko Jesenšek (ur.), *Slovenski jezik v stiku evropskega podonavskega in alpskega prostora*
- 94 Christine Konecny (ur.), Erla Hallsteinsdóttir (ur.), Brigita Kacjan (ur.), *Phraseologie im Sprachunterricht und in der Sprachendidaktik. / Phraseology in language teaching and in language didactics*
- 95 Melanija Fabčič (ur.), Sabine Fiedler (ur.), Joanna Szerszunowicz (ur.), *Phraseologie im interlingualen und interkulturellen Kontakt / Phraseology in Interlingual and Intercultural Contact*
- 96 Vida Jesenšek (ur.), Dmitrij Dobrovol'skij (ur.), *Phraseologie und Kultur / Phraseology and Culture*
- 97 Vida Jesenšek (ur.), Peter Grzybek (ur.), *Phraseologie im Wörterbuch und Korpus / Phraseology in Dictionaries and Corpora*
- 98 Simona Štavbar, *Svetniška imena in njihovo prevajanje*
- 99 Dragan Potočnik, *Viri in pouk zgodovine*
- 100 Avgust Pavel, *Prekmurska slovenska slovnica / Vend nyelvtan*
- 101 Jernej Kovač, *Supervizija, stres in poklicna izgorelost šolskih svetovalnih delavcev*
- 102 Marko Jesenšek (ur.), *Slovenski jezik na stičišču več kultur*
- 103 Alenka Jensterle-Doležal, *Avtor, tekst, kontekst, komunikacija. Poglavja iz slovenske moderne*
- 104 Kristina Kočan Šalomon, Natalia Kaloh Vid (ur.), *Sanje. Izbrano delo Lermontova*
- 105 Milan Ambrož, Lea-Marija Colarič-Jakše, *Pogled raziskovalca. Načela, metode in prakse*
- 106 Marko Jesenšek (ur.), *Leopold Volkmer. Prvi posvetni pesnik na slovenskem Štajerskem*
- 107 Natalia Kaloh Vid (ur.), *Творчество М. Ю. Лермонтова: мотивы, темы, переводы*
- 108 Marjan Krašna, *Izobraževanje v digitalnem svetu*
- 109 Mihaela Koletnik, *Medjezikovni stiki v besedju iz pomenskega polja kmetija v slovenskogoriškem narečju*
- 110 Marko Jesenšek, *Poglavja iz zgodovine vzhodnoštajerskega jezika*
- 111 Natalia Kaloh Vid, *Sovietisms in English Translations of M. Bulgakov's The Master and Margarita*
- 112 Melanija Larisa Fabčič, *Hybride Textsorten in Ernst Jüngers Werk – zwischen Essayistik, Diaristik und Fragment*

- 113 Irena Stramljič Breznik (ur.), *Manjšalnice v slovanskih jeziki: oblika in vloga / Деминутивы в славянских языках: форма и роль / Diminutives in Slavic Languages: Form and Role*
- 114 Marko Jesenšek (ur.), *Rojena v narečje. Akademikinji prof. dr. Zinki Zorko ob 80-letnici*
- 115 Marko Jesenšek (ur.), *Toporišičevo leto*
- 116 Mojca Štuhec, *Z železnico do modernejšega Maribora*
- 117 Marko Jesenšek, *Slovenski jezik v visokem šolstvu, literaturi in kulturi*
- 118 Matjaž Duh, Jerneja Herzog, Tomaž Zupančič, *Likovna edukacija in okoljska trajnost*
- 119 Marko Jesenšek (ur.), *Med didaktiko slovenskega jezika in poezijo. Ob 80-letnici Jožeta Lipnika*
- 120 Marko Jesenšek (ur.), *Av gust Pavel med Slovenci, Madžari in Avstriji*
- 121 Vida Jesenšek (ur.), *Germanistik in Maribor. Tradition und Perspektiven / Germanistika v Mariboru. Tradicija in perspektive / German Studies in Maribor. Tradition and perspectives*
- 122 Alenka Jensterle-Doležal, *Ključ i od labirinta*
- 123 Silvija Borovnik, *Večkulturnost in medkulturnost v slovenski književnosti*
- 124 Matjaž Klemenčič, Aleš Maver, *Izbrana poglavja iz zgodovine selitev od začetkov do danes*
- 125 Eva Premk Bogataj, *Časovno v večnem in večnost v minljivem*
- 126 Jožica Čeh Steger (ur.), Simona Pulko (ur.), Melita Zemljak Jontes (ur.), *Ivan Cankar v medkulturnem prostoru. Ob stoti obletnici Cankarjeve smrti*
- 127 Alenka Valh Lopert, Mihaela Koletnik, *Non-standard Features of the Slovene Language in Slovene Popular Culture*
- 128 Irena Stramljič Breznik, *Med besedo in besedno zvezo*
- 129 Marko Jesenšek, *Prekmurski jezik med knjižno normo in narečjem*
- 130 Marija Švajncer, *Slavko Grum – vztrajati ali pobegniti onkraj*
- 131 Vida Jesenšek, Horst Ehrhardt (ur.), *Sprache und Stil im Werk von Alma M. Karlin / Jezik in slog v delih Alme M. Karlin / Language and Style in the Work of Alma M. Karlin*
- 132 Matjaž Klemenčič, Tadej Šeruga, *Pregled zgodovine slovenske skupnosti v Elyju, Minnesota*
- 133 Mira Krajnc Ivič (ur.), Andreja Žele (ur.), *Pogled v jezik in iz jezika. Adi Vidovič Muha ob jubileju*
- 134 Andreja Žele, Mira Krajnc Ivič, *Sodobna slovenska skladnja: diskurzni in slovnični vidik*
- 135 Marko Jesenšek (ur.), *Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine. Slovar slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja. Veliki madžarsko-slovenski spletni slovar*
- 136 Irena Stramljič Breznik, *Besedotvorje: teoretično, praktično in didaktično*

- 137 Natalia Kaloh Vid, *Re-translations to Paratexts to Children's Literature. The Diversity of Literary Translation*
- 138 Matjaž Duh, Jerneja Herzog, *Likovna apreciacija v vzgoji in izobraževanju Primeri kvalitativnih raziskav*
- 139 Irena Orel (ur.), Martina Orožen (ur.), Marko Jesenšek (ur.), *Vodnikov katekizem. Kershanski navuk sa Illirske deshele vsét is Katehisma sa vse zerkve Franzoskiga Zesarstva*
- 140 Matjaž Klemenčič, Milan Mrdenović, Tadej Šeruga, *Politična participacija slovenskih etničnih skupnosti v ZDA. Študija primerov Clevelanda, Ohio, in Elyja, Minnesota*
- 141 Marko Jesenšek (ur.), *Deroči vrelec Antona Krempla*
- 142 Vida Jesenšek, *Beiträge zur deutschen und slowenischen Phraseologie und Parömiologie*
- 143 Tjaša Markežič, Irena Stramljič Breznik, *Feminativi v slovenskem jeziku*
- 144 Nada Šabec, *Slovene Immigrants and their Descendants in North America: Faces of Identity*
- 145 Marko Jesenšek, *Poglavja iz razvoja slovenskega jezika*
- 146 Marko Jesenšek (ur.), *Čitalništvo in bralno društvo pri Mali Nedelji*
- 147 Silvija Borovnik, *Ugledati se v drugem. Slovenska književnost v medkulturnem kontekstu*
- 148 Marko Jesenšek (ur.), *Narečno besedje slovenskega jezika. V spomin na akademikinjo Zinko Zorko*
- 149 Simona Pulko (ur.), Melita Zemljak Jontes (ur.), *Slovenščina kot drugi in tuji jezik v izobraževanju*
- 150 Marko Jesenšek (ur.), *Dialektologija na Dnevih akademikinje Zinke Zorko*
- 151 István Lukács, *Krležine nepokretne i pokretne slike*
- 152 Alenka Jensterle Doležal, *Slovene Women Writers at the Beginning of the 20th Century*

V Angleško-slovenskem slovarčku za priseljence in viziterje iz olt kantri iz leta 1977 avtor nagovarja bralce:

Torej, dragi bivši čisti Slovenci, tako marsikdaj govorimo. Luk, najboljšo, da impruvaš tvoj oltkatri lengič, če ne te tvoji viziterji s starega kraja sploh ne bodo anderstendali. Me veseli, če si se zabaval(a), še bolj pa sem vesel, če se v vsakdanjem pogovoru izogibaš vseh teh spačenih izposojenk, da z rabo istih tvoje govorjenje ne zveni kot en bikdžok.

Materni jezik je najdražja dota, ki smo jo dobili od svojih prednikov. Dolžni smo skrbno jo ohraniti, olepšati in svojim potomcem zapustiti.

A. M. Slomšek

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru